

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ - ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΑΘΗΝΑΙ 2013

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

εἰς τοὺς φίλους τῆς Ἁγίας Γραφῆς,
ἰδιαιτέρως τοὺς θεολόγους καὶ μὴ θεολόγους
ἐρευνητὰς τῆς Βίβλου,
καὶ εἰς τοὺς ἀκροατὰς τῶν κηρυγμάτων μου
τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν,
τοὺς γνωστοὺς καὶ τοὺς ἀγνώστους,
τοὺς ἐντρυφῶντας εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ
καὶ κατατρυφῶντας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ
καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ
καὶ προσευχομένους διὰ τὴν ἐλαχιστότητά μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Γραφή, λόγος Θεοῦ διὰ γραφίδος ἀνθρώπων, βεβαιούμενος καὶ διὰ σημείων, θαυμάτων, ὑπερβάσεων τῶν φυσικῶν νόμων, ὄχι δὲ μόνον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ καὶ σήμερον, παιδιόθεν συνεκίνει καὶ ἔθελγε τὴν ψυχὴν μου ἰδιαιτέρως, καὶ ἦτο ἀνάγνωσμα, μελέτημα καὶ ἐντρύφημά μου. Ὡς σπουδαστής, θεολόγος καὶ φιλόλογος ἐμελέτησα πολλὰ βιβλία καὶ τῆς θύραθεν καὶ τῆς χριστιανικῆς γραμματείας, ἀλλ' οὐδὲν ἐθαύμασα ὅσον τὴν Γραφήν, ἰδίως τὸ Εὐαγγέλιον. Ἡ Γραφή, διὰ νὰ χρησιμοποίησω φρασιολογίαν της, ὑπέρεκειται καὶ ὑπερῆρε πάσας τὰς γραφάς.

Μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τὴν Γραφήν ἡρμήνευσα πολλὰ δυσνόητα χωρία της, καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐξέδωσα εἰς τρεῖς τόμους ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς». Ἐπαίοντες δέ, Ἱεράρχαι, Καθηγηταὶ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκοὶ καὶ ἄλλοι, ἐξετίμησαν καὶ ἔκριναν τὸ ἔργον μὲ λίαν ἐπαινετικούς λόγους. Ἄλλ' οἱ ἔπαινοι δὲν ἀνήκουν εἰς ἐμέ, ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος μὲ ἐφώτισε διὰ τὴν ἀνακάλυψιν κεκρυμμένων νοημάτων εἰς τὸν λόγον του καὶ τὴν ἐρμηνείαν χωρίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν σταυροὶ τῶν ἐρμηνευτῶν.

Ἄλλοτε τὸν λόγον μου, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισεν καὶ ἐμέ τὸν ἐλάχιστον, διὰ νὰ ἐρμηνεύσω δύσκολα χωρία τῆς Γραφῆς, ὠρισμένοι, ἐπιπολαίως ἢ καὶ ἐμπαθῶς ἐκφραζόμενοι, ἐχαρακτήρισαν ὡς λόγον ἐγωιστικόν. Ἄλλὰ τί ἔπρεπε νὰ εἶπω, διὰ νὰ εἶνε ὁ λόγος μου ταπεινός; Ὅτι ἡρμήνευσα δυσερμήνευτα χωρία τῆς Γραφῆς χωρὶς τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδικῆς μου δυνάμεως; Ἡ ὅτι διὰ τὴν ἐρμηνείαν δυσερμηνεύτων χωρίων τῆς Γραφῆς μὲ ἐφώτισεν ὁ Σατανᾶς; Ὁ Σατανᾶς δὲν φωτίζει, ἀλλὰ σκοτίζει. Δυστυχῶς εἰς ὠρισμένους πλεονάζει ἡ ταπεινολογία.

Ἐπίσης ὠρισμένοι, εὐκόλως κρίνοντες καὶ εὐκολώτερον ἐπικρίνοντες, ἐπειδὴ διετύπωσα νέας ἐρμηνείας, ἐξαπολύουν ἐναντίον μου τὴν κατηγορίαν, ὅτι δὲν σέβομαι τοὺς Πατέρας. Δεινὴ συκοφαντία αὐτῆ ἢ κατηγορία. Μελετῶ καὶ θαυμάζω τοὺς Πατέρας διὰ τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν σοφίαν των, καὶ μὲ προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον ὑπερασπίζω τοὺς Πατέρας,

ιδίως ἔναντι τῆς λεγομένης «Μεταπατερικῆς Θεολογίας» ἀναξίων καὶ ἀνοήτων ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας. Ἄλλ' ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶνε ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν Πατέρων. Εἰς τὰ ζητήματα τῆς Πίστεως οἱ Πατέρες συμφωνοῦν (*Consensus Patrum*), καὶ κανεῖς εἰς τὰ ζητήματα τῆς Πίστεως δὲν δύναται νὰ διαφωνῇ πρὸς τοὺς Πατέρας. Ἄλλ' εἰς τὰς ἐρμηνείας πολυσημάντων λέξεων καὶ δυσνοήτων χωρίων τῆς Γραφῆς εὐρίσκομεν καὶ διαφωνίας μεταξὺ τῶν Πατέρων, αἱ ὁποῖαι ὁμως δὲν θίγουν τὴν Πίστιν. Ἀκόμη διαπιστώνομεν, ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς Πατὴρ τῶρα μὲν ἐρμηνεύει οὕτως ἐν χωρίον καὶ ἄλλοτε ἄλλως. Μετὰ τοὺς Προφῆτας καὶ τοὺς Ἀποστόλους οὐδεὶς ἀλάθητος εἰς τὸν λόγον, διὸ καὶ πολεμοῦμεν τὸν Πάπαν, ὁ ὁποῖος διεκδικεῖ τὸ ἀλάθητον. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ καὶ νὰ τονισθῇ, ὅτι οἱ Πατέρες προπάντων καὶ κυρίως ἐστηρίζοντο εἰς τὴν Γραφήν. Καὶ δὲν εἶνε λοιπὸν προτεσταντικὸν τὸ νὰ δίδῃ τις τὴν προτεραιότητα εἰς τὴν Γραφήν, ἀλλ' εἶνε Πατερικὸν καὶ Ὀρθόδοξον. Ἄς σημειωθῇ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκ τινων χωρίων τῆς Γραφῆς διὰ τῶν ἐρμηνειῶν, τὰς ὁποίας δίδομεν εἰς αὐτά, προκύπτουν καὶ νέα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν δογμάτων τῆς Πίστεως καὶ ἔναντίον αἰρετικῶν.

Ἡ Γραφή εἶνε μεταλλεῖον ἀνεξάντλητον. Μετὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν τριῶν τόμων τοῦ ἔργου «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς» προέκυψαν καὶ ἄλλαι ἐρμηνεῖαι, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὸν παρόντα τέταρτον τόμον. Καὶ βεβαίως μέχρι τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ὁ Θεὸς θὰ τιμᾷ πιστοὺς καὶ ταπεινοὺς δούλους του ἀποκαλύπτων εἰς αὐτοὺς μυστικὰ νοήματα τοῦ λόγου του.

Τὰς πλείστας τῶν νέων ἐρμηνειῶν ἔχομεν ἐνσωματώσει εἰς Μετάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς σεμνὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Ἡ Μετάφρασις ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ πιστοῦ λαοῦ, ἐκρίθη δὲ μὲ τοὺς ὠραιότερους λόγους καὶ ὑπὸ λογίων Ἱεραρχῶν. Ἀλλὰ δὲν ἐνεκρίθη καὶ δὲν ἐχρησιμοποιήθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας δι' εὐνοήτους λόγους σκοπιμότητος... Εἰς μέλλουσαν ἔκδοσιν τῆς Μεταφράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης θὰ ἐνσωματώσωμεν εἰς αὐτὴν καὶ τὰς ὑπολοίπους νέας ἐρμηνείας. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν νέων ἐρμηνειῶν, ὧσων θὰ κριθοῦν ἀποδεκταί, Ἑλληνικαὶ

καὶ ξέναι μεταφράσεις τῆς Γραφῆς, καὶ ἰδίως τῆς Καινῆς Διαθήκης, πρέπει εἰς πολλὰ χωρία ν' ἀναθεωρηθοῦν.

Περαίνων τὸν παρόντα πρόλογον καὶ πρὸς τὸ πέρας βαδίζων τῆς παρουσίας ζωῆς, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ περιαιτολογήσω ὀλίγον. Ἄν ἡ διέλευσίς μου ἐκ τῆς παρουσίας ζωῆς ἔχη ἀξίαν, αὐτὴ ὀφείλεται προπάντων εἰς τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ θεολογικοῦ καὶ δὴ ἐρμηνευτικοῦ καὶ μεταφραστικοῦ ἔργου μου. Λυποῦμαι δέ, διότι αὐτὸ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπετελέσθη μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐνήργησεν εἰς ἐμέ λόγω τῆς πολλῆς ἀγάπης μου πρὸς τὴν Γραφήν, δὲν ἔχει ἀξιοποιηθῆ ὑπὸ τῶν διοικούντων τὴν Ἐκκλησίαν δι' εὐνοήτους λόγους σκοπιμότητος, ὡς ἤδη εἶπομεν. Ἄλλ' ἐλπίζω, ὅτι εἰς τὸ μέλλον, καὶ δὴ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναχώρησιν ἐχθρῶν μου, ἀνθρώπων ἐμπαθῶν καὶ ἀδικωτάτων, θὰ ἐκλείψουν οἱ λόγοι τῆς σκοπιμότητος, καὶ τὸ ἔργον θὰ ἀξιοποιηθῆ ἐπισήμως ὡς συμβολὴ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν, πρὸς ὠφέλειαν ψυχῶν, καὶ πρὸς δόξαν τοῦ τριαδικοῦ καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὃν, παῖδες Ὁρθοδόξων, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐν ἰδρύματι «Ἅγιος Σάββας» Κάντζας Ἀττικῆς
14η Ὀκτωβρίου 2012, Κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων
τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ματθ. 4:16

«ΦΩΣ ΜΕΓΑ», «ΚΑΙ», «ΦΩΣ ΑΝΕΤΕΙΛΕ»

«Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον, παράθεμα ἐκ τοῦ Ἦσ. 9:2, οἱ ἑρμηνευταὶ τὴν λέξιν «φῶς», δύο φορές ἀπαντῶσαν ἐν αὐτῷ, ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν καὶ ἀφήνουν ἀνεξήγητον, ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ. Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ λέξις «φῶς» ἐνταῦθα σημαίνει «ἥλιος». Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης προσάγομεν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ σχολιάζομεν χωρία τῆς Γραφῆς.

Κατὰ τὸ Ἰακ. 1:17 ὁ Θεὸς εἶνε «ὁ πατὴρ τῶν φώτων», ὁ δημιουργὸς τῶν φωτεινῶν ἀστέρων. Οἱ ἀστέρες, ἐπειδὴ εἶνε φωτεινοί, ὀνομάζονται «φῶτα». Μεταξὺ δὲ «τῶν φώτων» ἀνώτερος εἶνε ὁ ἥλιος, «ὁ φωστὴρ ὁ μέγας» κατὰ τὸ Γεν. 1:16. Εἰς τὸ Ψαλμ. 135:7-9 γράφεται: «Τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνῳ... τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας... τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός». Καὶ ἐνταῦθα οἱ φωτεινοὶ ἀστέρες ὀνομάζονται «φῶτα», «μεγάλα» δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀνθρώπινα φῶτα, ὡς πρῶτον δὲ ἐκ τῶν «φώτων» ἀναφέρεται «ὁ ἥλιος». Ἐν Σοφ. Σολ. 16:28 γίνεται λόγος δι' ἀνατολὴν φωτός, τουτέστι δι' ἀνατολὴν ἡλίου. Εἰς τὸ Ἄμ. 8:9 περιέχεται: «Δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς». Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, προφητικὸν τῆς συσκοτίσεως τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ, οὐδόλως εἶνε δύσκολον νὰ καταλάβῃ τις, ὅτι αἱ δύο προτάσεις τοῦ χωρίου παραλληλίζονται συνωνυμικῶς καὶ ἡ λέξις «φῶς» εἶνε συνώνυμος τῆς λέξεως «ἥλιος». «Τὸ φῶς» δηλαδὴ, διὰ τὸ ὁποῖον ἐλέχθη, ὅτι «συσκοτάσει», θὰ σκοτισθῆ, εἶνε «ὁ ἥλιος».

Ἐδείχθη, ὅτι «φῶς» δὲν ὀνομάζεται μόνον τὸ ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος. Καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἑρμηνευόμενον χωρίον Ματθ. 4:16, «φῶς μέγα», ἦτοι ἥλιος μέγας, ὀνομάζεται ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χρι-

στὸς ὡς νοητὸς ἥλιος ἀνώτερος τοῦ φυσικοῦ ἡλίου. Συγκριτικῶς ὁ φυσικὸς ἥλιος εἶνε μικρὸς, ὁ νοητὸς ἥλιος Χριστὸς εἶνε μέγας, μὲ μεγαλωσύνην καὶ μεγαλεῖον εἰς ἀπάνταστον βαθμόν.

Ἔστι μὲ τὴν λέξιν «φῶς» εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον ἐννοεῖται ὁ Χριστὸς ὡς πνευματικὸς ἥλιος, τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν φράσιν «φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς». Τὸ ρῆμα «ἀνατέλλω» συνήθως καὶ κυρίως χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν ἥλιον. Ἡ εἰρημένη φράσις σημαίνει, «ἥλιος ἀνέτειλεν εἰς αὐτούς», ὁ πνευματικὸς ἥλιος Χριστὸς. Τὸ ἐν Ἑβρ. 7:14, «ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν», σημαίνει, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἀνέτειλεν ὡς ἄλλος ἥλιος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα.

Ὁ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου εἶπε διὰ τὸν Χριστόν: «Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις» (Λουκ. 1:78-79). Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον Ματθ. 4:16, κατὰ μετωνυμίαν τὸ ἀφηρημένον «ἀνατολή» τίθεται ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου ἀνατέλλων ἥλιος. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἥλιος, ὁ ὁποῖος ἀνέτειλεν «ἐξ ὕψους». Ὁ λόγος εἶνε παράδοξος καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ ἥλιος Χριστὸς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν φυσικὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος ἀνατέλλει ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, ἀπὸ χαμηλὸν σημεῖον, αὐτὸς ἀνέτειλεν ἀπὸ ὕψους, ἀπὸ τὸ ζενιθ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ φράσις «ἐξ ὕψους» ὑπονοεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὑψιστος (Βλέπε Λουκ. 1:76).

Ὁ Βαλαὰμ προεφήτευσεν διὰ τὸν Χριστόν: «Ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ» (Ἄριθ. 24:17). Πολλὰ τὰ ἄστρα. Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ «ἄστρον» Χριστὸς δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ φωτεινότερον ἄστρον, ὡς ὁ ἥλιος; Καὶ ἐν Ἀποκ. 22:16 ὡς «ὁ ἀστήρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωινὸς» δὲν πρέπει νὰ νοηθῆ ὁ Χριστὸς ὡς ἥλιος καὶ ὄχι ὡς ἀγερινός;

Πάντως εἰς τὸ Β' Πέτρ. 1:19, ὅπως δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς, τόμ. γ', σελ. 498-499, ἡ λέξις «φωσφόρος» δὲν σημαίνει τὸν ἀγερινόν, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ τὸν ἥλιον. Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται «φωσφόρος» ὡς ἥλιος πνευματικὸς. Ἐπίσης εἰς τὸ Μαλ. 4:2 ἐν τῇ φράσει, «Καὶ ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου ἥλιος δικαιοσύνης», ρητῶς ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται «ἥλιος» μετὰ τῆς γενικῆς τῆς ιδιότητος «δικαιοσύνης». Ἐνταῦθα δὲ ἡ λέξις «δικαιοσύνη»

καθ' ἡμᾶς σημαίνει «δόξα, λαμπρότης», καθὼς καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, ὅπως δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Λουκ. 7:29-30 εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 61-67, ὅπου καὶ παραπέμπομεν. Ὁ Χριστὸς εἶνε «ἥλιος δικαιοσύνης», τουτέστιν ἥλιος δόξης, ἥλιος λαμπρότητος. Διὰ τὸν φυσικὸν ἥλιον λέγομεν, «ὁ ἥλιος λάμπει». Ἀλλὰ τοῦτο ἰσχύει εἰς ἀσυγκρίτως ἀνώτερον βαθμὸν διὰ τὸν πνευματικὸν ἥλιον Χριστόν.

Τὸ «καί», τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ματθ. 4:16 ἀπαντᾷ δύο φορές, ἐπειδὴ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν συνδέει δύο προτάσεις μὲ τὸ αὐτὸ νόημα, διὰ νὰ μὴ δημιουργηταὶ ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς προτάσεις ἀνιαρὰ παλιλλογία καὶ ταυτολογία, ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν τοῦτο ὡς βεβαιωτικὸν καὶ ἐξηγοῦμεν «ναί». Τοιαύτην σημασίαν τὸ «καί» ἔχει καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις (βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀποκ. 11:5 εἰς τὸ μνημονευθὲν ἡμέτερον ἐρμηνευτικὸν ἔργον, τόμ. γ', σελ. 564).

Ἡ ἔννοια «σκιά» φαίνεται ἐπιεικεστέρα τῆς ἐννοίας «σκότος». Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Ἡ «σκιά» ἐνταῦθα δὲν εἶνε ὅπως ἡ σκιά δένδρου ἢ ἄλλου ἀντικειμένου. Ἡ «σκιά θανάτου» εἶνε τὸ πυκνότερον σκότος. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ θανατῶνω λέγεται καὶ σκοτῶνω, θυθίζω εἰς τὸ σκότος.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ὁ λαὸς ὁ καθηλωμένος εἰς τὸ σκότος, εἶδεν ἥλιον μεγάλον, ναί, εἰς τοὺς καθηλωμένους εἰς τὴν χώραν μὲ τὸ βαθύ σκότος τοῦ θανάτου, εἰς αὐτοὺς ἀνέτειλεν ἥλιος».

Ματθ. 5:4

«ΟΙ ΠΕΝΘΟΥΝΤΕΣ... ΠΑΡΑΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ»

«Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

Τὸ «πενθῶ» ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν καὶ κακῶς ἀφήνεται ἀμετάφραστον. Τῆς πρώτης προτάσεως τοῦ παρόντος μακαρισμοῦ ἢ ἐξήγησις, «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πενθοῦν», δὲν εἶνε εὐστοχος, διότι σήμερον αὐτὴ ἢ ἐξήγησις τὴν

διάνοιαν φέρει κυρίως, ἂν μὴ ἀποκλειστικῶς, εἰς τὸ πένθος διὰ θάνατον, ἐνῶ τὸ πνεῦμα τοῦ μακαρισμοῦ εἶνε βεβαίως ἄλλο. Καὶ ἡ ἐξήγησις, «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι πενθοῦν διὰ τὰς ἁμαρτίας των καὶ διὰ τὸ κακόν, τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ εἰς τὸν κόσμον», εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι τὸ κείμενον δὲν λέγει «οἱ πενθοῦντες διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ κόσμῳ κακόν», ἀλλὰ λέγει ἀπλῶς, ἀπροσδιορίστως, «οἱ πενθοῦντες».

Τὸ «πενθοῦντες» ἐνταῦθα σημαίνει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν θλίψεις, δοκιμασίας, θάσανα, ὅπως εἶνε αἱ ἀσθένειαι, ἀτυχήματα καὶ δυστυχήματα, ἀναπηρία, πτωχεία, πενία, διωγμοί, συκοφανταίαι, πρόωροι θάνατοι πολυτίμων καὶ προσφιλῶν προσώπων κ.ἄ. «Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων», λέγει ὁ Ψαλμῶδός (Ψαλμ.33:20), καί, «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», λέγουν οἱ Ἀπόστολοι (Πράξ.14:22).

Τὸ «πενθοῦντες» εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὸ «κλαίοντες» τοῦ ἐν Λουκ. 6:21 μακαρισμοῦ, «Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε». Σημειωτέον δέ, ὅτι εἰς τὰ χωρία Μάρκ.16:10, Λουκ.6:25, Ἰακ.4:9, Ἀποκ.18:11,15,19 τὰ ρήματα «πενθῶ» καὶ «κλαίω» ἀναφέρονται ὁμοῦ συνωνύμως. Ὅπως δηλαδὴ τὸ «πενθοῦντες» εἰς τὸν ἐν Ματθαίῳ μακαρισμὸν σημαίνει τοὺς ἔχοντας θλίψεις, δοκιμασίας, θάσανα, οὕτω καὶ τὸ «κλαίοντες» εἰς τὸν ἐν Λουκᾷ μακαρισμὸν. Ἐπίσης τὸ «πενθοῦντες» εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὸ ἐν Λουκ.6:25 «γελῶντες» τοῦ ταλανισμοῦ, «Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε». Τὸ «γελῶντες» σημαίνει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τὴν ζωὴν παίγνιον (Σοφ. Σολ.15:12), ἔχουν κοσμικὰς καὶ ἁμαρτωλὰς διασκεδάσεις καὶ ἀπολαύσεις, διέρχονται τὸν βίον διὰ πάσης ἀνέσεως καὶ τέρψεως, εὐφραίνονται καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, ὅπως ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς (Λουκ. 16:19), δημωδῶς «καλοπερνοῦν».

Κατόπιν τούτων τὸ «πενθοῦντες» τοῦ ἐρμηνευομένου μακαρισμοῦ ἀποδίδομεν μὲ τὴν φράσιν «δοκιμαζόμενοι καὶ θλιβόμενοι».

«Οἱ πενθοῦντες», οἱ δοκιμαζόμενοι καὶ θλιβόμενοι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, εἶνε «μακάριοι», εὐτυχεῖς, διότι ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ «παρακληθήσονται». Τὸ «παρακληθήσονται» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι «οἱ πενθοῦντες» θὰ παρηγορηθοῦν. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ δὲν εἶνε ὀρθή. Ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ

οἱ εὐσεβεῖς δὲν θὰ ἔχουν δοκιμασίας, βάσανα, θλίψεις, ὥστε νὰ χρειάζωνται παρηγορίαν. Τὸ «*παρακληθήσονται*» σημαίνει, ὅτι ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ οἱ εὐσεβεῖς θὰ ἔχουν τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον τῶν δοκιμασιῶν, βασάνων καὶ θλίψεων, «*θὰ ἔχουν ἀπόλαυσιν*». Ἐν τῷ παραδείσῳ δὲν ὑπάρχει ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός, ἀλλ' ἀπόλαυσις, χαρὰ καὶ εὐφροσύνη ἀπερίγραπτος καὶ ἀτελεύτητος. Ὅτι δὲ τὸ «*παρακαλοῦμαι*» σημαίνει καὶ «*ἔχω ἀπόλαυσιν*», τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Ἀβραάμ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου ἐν Λουκ.16:25. Ὁ Πατριάρχης εἶπε πρὸς τὸν πλούσιον περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ Λαζάρου: «Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάzaros ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι». Τὸ «*παρακαλεῖται*» ὡς ἀντίθετον τοῦ «*ὀδυνᾶσαι*» ἀσφαλῶς σημαίνει «*ἔχει ἀπόλαυσιν*». Εἰς τὴν αἰωνιότητα τὰ πράγματα ἀντιστρέφονται. Ὅσοι ἐδῶ ζοῦν τὴν εὐδαιμονιστικὴν ζωὴν, ἐκεῖ δυστυχοῦν. Καὶ ὅσοι ἐδῶ ζοῦν τὴν πολυπαθῆ ζωὴν, ἐκεῖ εὐτυχοῦν.

Μεταφράζομεν τὸν μακαρισμόν:

«Εὐτυχεῖς οἱ δοκιμαζόμενοι καὶ θλιβόμενοι, διότι αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἀπόλαυσιν».

Ματθ. 6:13

«ΜΗ ΕΙΣΕΝΕΓΚΗΣ ΗΜΑΣ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Ὁ «πειρασμός» ἐνταῦθα, εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν, δὲν εἶνε ἀπλῶς δοκιμασία, ὅπως π.χ. μία ἀσθένεια. Πειρασμόν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀπλῶς τῆς δοκιμασίας, ὅπως ἡ ἀσθένεια, δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀσκήσῃ αὐτὸν καὶ ἀναδείξῃ τὴν ἀρετὴν του. Πειρασμός ἐνταῦθα εἶνε ὁ ἁμαρτωλὸς πειρασμός. Αὐτὸν δὲ τὸν πειρασμόν δὲν προ-

καλεῖ ὁ Θεός. Διότι «ὁ Θεός ἀπειραστός ἐστὶ κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα» (Ίακ. 1:13). Ὁ ἁμαρτωλὸς πειρασμὸς προέρχεται ἐκ τοῦ Πονηροῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος διδάσκει, κατὰ τὴν προσευχὴν νὰ λέγωμεν εἰς τὸν Θεὸν πατέρα, «*ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πονηροῦ*».

Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ πρόκειται περὶ ἁμαρτωλοῦ πειρασμοῦ, τὸ αἴτημα πρὸς τὸν Θεόν, «*μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν*», σημαίνει, «μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν». Εἰς τὸ Ματθ. 26:41 καὶ τὰ παράλληλα Μάρκ. 14:38, Λουκ. 22:46 ἀπαντᾷ ἡ φράσις, «ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Δὲν προκαλεῖ, ὡς εἴπομεν, τὸν ἁμαρτωλὸν πειρασμὸν ὁ Θεός, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν καὶ «νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν». Τὸ «εἰσέρχομαι εἰς πειρασμόν» μὲ μίαν λέξιν σημαίνει «πειράζομαι». Τὸ δὲ «πειράζομαι» ἐν σχέσει πρὸς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν σημαίνει «πίπτω εἰς πειρασμόν», ὅπως συνήθως νομίζεται, ἀλλὰ σημαίνει «ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν», ὅπως ἐν Γαλ. 6:1, «μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς», τουτέστι, «μήπως καὶ σὺ ὑποκύψῃς εἰς πειρασμόν». Ἐν Α΄ Θεσ. 3:5, ὅπου τὸ ἐνεργητικὸν «πειράζω», ἡ φράσις, «μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων», σημαίνει, «μήπως ὁ πειράζων (ὁ Διάβολος) σᾶς ἐκλόνισε μὲ πειρασμόν (εἰς τὴν πίστιν)». Κατὰ ταῦτα τὸ «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» σημαίνει «μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς πειρασμόν».

«*Βασιλεία*» ἐνταῦθα δὲν εἶνε τὸ βασίλειον, ὁ χῶρος ὅπου ὁ Θεός βασιλεύει, ἀλλ' εἶνε ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἢ δύναμις, ὅπως ἐν Ματθ. 16:28 καὶ Λουκ. 23:42. Καὶ «*δόξα*» εἶνε ἡ δύναμις, ἢ ἰσχύς, ὅπως ἐν Ἰωάν. 2:11 καὶ Ῥωμ. 6:4. Συνεπῶς δὲ οἱ ὅροι «*βασιλεία*», «*δύναμις*» καὶ «*δόξα*» εἰς τὸ παρὸν χωρίον χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως πρὸς ἔμφασιν. Ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ αἰτήματα ἡμῶν, διότι ἡ βασιλικὴ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχύς εἶνε ἰδική του (καὶ ὄχι τοῦ Πονηροῦ).

Μεταφράζομεν:

«*Καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ φύλαξε ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Πονηρόν. Διότι ἰδική σου (καὶ ὄχι τοῦ Πονηροῦ) εἶνε ἡ βασιλικὴ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχύς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν*».

«ΟΥΤΩ»

«Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ».

Ἐνταῦθα διαφεύγει τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ «οὔτω». Ἐνταῦθα τὸ «οὔτω» σημαίνει «ἐπίσης», ὅπως ἡ αὐτὴ λέξις ἐν Ἰακ. 3:12 κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κείμενον, καὶ ἡ ὁμοία λέξις «ὡσαύτως» ἐν Α΄ Κορ. 11: 25.

Ἐρωτῶν ὁ Χριστὸς ἐν σχήματι ρητορικῶ, «Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;», ἐννοεῖ βεβαίως, ὅτι κακὰ φυτὰ, ὅπως αἱ ἄκανθαι καὶ οἱ τρίβολοι, κάνουν κακοὺς καρποὺς, τοὺς καλοὺς δὲ καρποὺς κάνουν τὰ καλὰ φυτὰ.

Αἱ ἄκανθαι καὶ οἱ τρίβολοι εἶνε φυτὰ, ἀλλ' ὄχι δένδρα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὰ φυτὰ τοῦ στίχ. 16 μεταβαίνει εἰς τὰ δένδρα τοῦ στίχ. 17, διὰ τοῦτο τὸ «οὔτω» πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «ἐπίσης».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Μήπως ἀπὸ ἀκάνθας συλλέγουν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλους σῦκα; Ἐπίσης πᾶν δένδρον καλὸν κάνει καρποὺς καλοὺς, τὸ δὲ κακὸν δένδρον κάνει καρποὺς κακοὺς (ἀνωφελεῖς ἢ ἐπιβλαβεῖς)».

Βλέπε καὶ τὴν ἐρμηνείαν, τὴν ὁποίαν δίδομεν εἰς τὸ παράλληλον χωρίον Λουκ. 6:43-44 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου.

Ματθ. 11:12

«Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΒΙΑΖΕΤΑΙ»

«Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ παρόντος ἑδαφίου, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν», δίδονται αἱ ἔννοιαι, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑφίσταται βίαν, ἐκβιάζεται, καὶ οἱ μετερχόμενοι βίαν ἀρπάζουν αὐτήν», «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κερδίζεται διὰ τῆς βίας, καὶ οἱ μεταχειριζόμενοι βίαν ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ των ἀρπάζουν αὐτήν», «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κερδίζεται μὲ προσπάθειαν, καὶ κατακτοῦν αὐτήν οἱ ἀγωνιζόμενοι», «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀποκτᾶται δι' ἀγῶνος, καὶ ὅσοι ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας ἀρπάζουν αὐτήν».

Ἄλλὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τὸ «βιάζεται» ὑπάρχει ἡ ἔννοια τῆς ταχείας κινήσεως. Πρὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἦτο οἶονεὶ ἀκίνητος, ἔμενεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἄλλ' ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰωάννου, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν, ὁ Υἱὸς-Μεσσίας, κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν, μετ' αὐτοῦ κατῆλθε καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκήρυττον λέγοντες: «Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 3:2, 4:17. Ἰδὲ καὶ 10:7). Εἰς τὸ παράλληλον τοῦ ἐρευνημένου ἑδαφίου, τὸ Λουκ. 16:16, εἰς τὴν φράσιν «ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτήν βιάζεται», τὸ «εὐαγγελίζεται» σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰωάννου, ἀφοῦ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, κηρύσσεται ἡ δυνατότης νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς αὐτήν, δι' ἄλλων λέξεων παρέχεται ἡ εὐκαιρία νὰ κερδίσῃ τις αὐτήν, τὸ δὲ «βιάζεται» σημαίνει, ὅτι κερδίζει αὐτήν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κινεῖται μετὰ σπουδῆς. Ἡ βασιλεία «βιάζεται», κατὰ τὸ χωρίον τοῦ Ματθαίου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν βασιλείαν, «βιάζεται» κατὰ τὸ χωρίον τοῦ Λουκᾶ. Ἡ βασιλεία κινεῖται μὲ βίαν, μὲ ὄρμην καὶ ταχύτητα, δημωδῶς «μὲ βιασύνη», καὶ μόνον οἱ «βιασταί», ὅσοι βιάζον ἑαυτοὺς διὰ νὰ τρέχουν, προφθάνουν καὶ ἀρπάζουν αὐτήν, ὅπως ἀρπάζει τις τὴν εὐκαιρίαν κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον «ἀπὸ τὰ μαλλιά».

Μεταφράζομεν:

«Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν δὲ τοῦ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως τῶρα ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τρέχει ἐν βίᾳ' (σπεύδει, κινεῖται ταχέως), καὶ ὅσοι βιάζονται ἐαυτούς (προφθάνουν καὶ) ἀρπάζουν αὐτήν».

Ματθ. 12:46-47

«ΕΙΣΤΗΚΕΙΣΑΝ», «ΕΣΤΗΚΑΣΙΝ»

«Ἐπι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες λαλήσαι αὐτῷ. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ζητοῦντές σε ἰδεῖν».

Οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «εἰστήκεισαν» σημαίνει «ἴσταντο», καὶ τὸ «ἐστήκασιν» σημαίνει «ἴστανται». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη θὰ ἠδύνατο νὰ εὐσταθήσῃ, ἂν προηγουμένως ἐλέγετο, ὅτι ἦλθον ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἠκολούθει δὲ ἡ φράσις «καὶ εἰστήκεισαν ἔξω», ὁπότε τὸ νόημα θὰ ἦτο φυσικόν. Τώρα ὅμως τὸ νόημα, ὅτι, ἐνῶ ἀκόμη ἐκήρυττεν ὁ Ἰησοῦς, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἴσταντο ἔξω, δὲν εἶνε φυσικόν. Ἐνταῦθα τὸ «εἰστήκεισαν» σημαίνει «εἶχον ἐμφανισθῆ, εἶχον παρουσιασθῆ». Τὸ δὲ «ἐστήκασιν» σημαίνει «ἔχουν ἐμφανισθῆ, ἔχουν παρουσιασθῆ». Τὸ «ἴστανται» δηλαδὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ «ἐμφανίζειν, παρουσιάζειν». Ὅτι δὲ τὸ «ἴστανται» ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν, τοῦτο ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Λουκ. 24:36 ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 99).

Τὸ «ἐστήκασιν» δυνάμεθα νὰ μεταφράσωμεν καὶ «εἶνε», διότι τὸ «ἐστηκέναί» καὶ τὸ «ἐστάναί» ἔχουν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ εἶναι, ὑπάρχειν, εὐρίσκεισθαι τινα ἢ τι ἐν τινι τόπῳ ἀσχέτως πρὸς τὴν στάσιν τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος, πρὸς τὸ ἂν

1. Δημωδῶς «μὲ βιασύνη». Πρὸβλ. τὸ τοῦ Ἑθνικοῦ Ὑμνου περὶ τῆς ἐλευθερίας, «ποῦ μὲ διὰ μετράει τῆ γῆ».

δηλαδή τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα ἔχει ὀρθίαν ἢ ὄχι στάσιν (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 18:18 εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 160-161).

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ὠμίλει ἀκόμη πρὸς τὰ πλήθη, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ παρουσιάσθησαν ἔξω καὶ ἐζήτουν νὰ ὀμιλήσουν εἰς αὐτόν. Εἶπε δὲ κάποιος εἰς αὐτόν: Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου εἶνε ἔξω καὶ ζητοῦν νὰ σε ἰδοῦν».

Ματθ. 13:13

«ΟΤΙ»

«Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν».

Τὸ παρὸν χωρίον παρατίθεται κατὰ τὸ κριτικὸν κείμενον Nestle - Aland. Ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κειμένῳ διαφέρει κατὰ τὴν μορφήν, διότι, ἀντὶ τοῦ «ὅτι» μετὰ ρημάτων εἰς τὴν ὀριστικὴν, ἔχει «ἵνα» μετὰ ρημάτων εἰς τὴν ὑποτακτικὴν. Ἐπίσης διαφέρει κατὰ τὴν μορφήν καὶ ἀπὸ τῶν παραλλήλων αὐτοῦ Μάρκ. 4:11-12, Λουκ. 8: 10 διὰ τὸν αὐτὸν κυρίως λόγον, διότι δηλαδή καὶ εἰς τὰ παράλληλα ἀντὶ τοῦ «ὅτι» χρησιμοποιεῖται τὸ «ἵνα».

Ἡ διαφορὰ μορφῆς μεταξὺ τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου τοῦ Ματθαίου ἐξ ἐνός καὶ τῶν παραλλήλων αὐτοῦ παρὰ Μάρκῳ καὶ Λουκᾷ ἐξ ἐτέρου λόγῳ χρήσεως τοῦ «ὅτι» εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν χωρίων τούτων καὶ τοῦ «ἵνα» εἰς τὰ παράλληλα αὐτοῦ καθ' ὅλους σχεδὸν τοὺς νεωτέρους ἐρμηνευτὰς συνιστᾷ καὶ διαφορὰν οὐσίας. Ἡ γνώμη αὕτη περὶ διαφορᾶς ἐν τῇ οὐσίᾳ μεταξὺ Ματθαίου καὶ τῶν ἄλλων δύο συνοπτικῶν ὀφείλεται εἰς τοῦτο· τὸ «ὅτι» ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ματθαίου οἱ ἐξηγηταὶ ἐκλαμβάνουν ὡς αἰτιολογικόν, ἐξηγοῦντες αὐτὸ «διότι».

Ἐπὶ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «διότι» ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ματθαῖον ἐμφανίζεται νὰ λέγη: Χρησιμοποιοῦ παραβολὰς, διότι ὁ λαὸς δὲν ἔχει πνευματικὴν ὄρασιν καὶ ἀκοήν

διὰ τὰ καταλάβῃ, εἶνε πεπωρωμένος. Ἄλλὰ κατὰ τὸν Μᾶρκον καὶ τὸν Λουκᾶν, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν τὸ «ἵνα», ὁ Χριστὸς λέγει: Χρησιμοποιοῦ παραβολάς, διὰ τὰ μὴ βλέπη καὶ ἀκούη κατὰ βάθος καὶ ἐννοῇ ὁ λαός, διὰ τὰ παραμένη ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας. Οὕτω κατὰ τὸν Ματθαῖον ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ παραβολάς ἐξ αἰτίας τῆς πνευματικῆς τυφλώσεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἐνῶ κατὰ τὸν Μᾶρκον καὶ τὸν Λουκᾶν χρησιμοποιεῖ παραβολάς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πνευματικῆς τυφλώσεως τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἡ οὐσιώδης αὐτῆ διαφορά ἐμφανίζει τὸν Ματθαῖον ἀντιφάσκοντα πρὸς τοὺς ἄλλους δύο συνοπτικοὺς καὶ σημαίνει ἐν ἑκ τῶν δύο· ἢ ὅτι ὁ Ματθαῖος δὲν ἀντελήφθη καὶ δὲν ἀπέδωκεν ὀρθῶς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅτι δὲν ἀντελήφθησαν καὶ δὲν ἀπέδωσαν ὀρθῶς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ οἱ ἄλλοι δύο συνοπτικοί. Ἄλλὰ τοῦτο προσκρούει εἰς τὴν θεοπνευστίαν τῶν εὐαγγελιστῶν.

Παρουσιάζων τὴν διαφορὰν τοῦ Ματθαίου πρὸς τοὺς ἄλλους δύο συνοπτικοὺς καὶ προσπαθῶν τὰ ἄρη τὴν σχετικὴν ἀντίφασιν ὁ Godet λέγει: Οἱ δύο συνοπτικοὶ παρουσιάζουν τὸν Κύριον λαλοῦντα ἐν παραβολαῖς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ τὰ σκληρυνθῆ ὁ λαός· ἐνῶ κατὰ τὸν Ματθαῖον ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ τὰς παραβολάς, ἐπειδὴ ὁ λαός εἶνε ἤδη σαρκικός καὶ ἐσκληρυμμένος. Εἶνε ἐν τούτοις ἀμφίβολον, ἂν ἡ διαφορά αὕτη εἶνε πραγματικὴ. Διότι καὶ κατὰ τὸν Ματθαῖον ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ τὴν διὰ παραβολῶν διδασκαλίαν, διότι ὁ Ἡσαΐας προεφήτευσεν τὴν σκλήρυνσιν τῶν Ἰουδαίων, πρέπει δὲ ἡ προφητεία αὕτη τὰ ἐκπληρωθῆ. Χρησιμοποιεῖ λοιπὸν τὴν παραβολήν, ἵνα συντελεσθῇ ἡ σκλήρυνσις τοῦ λαοῦ. Ἀκριβῶς δὲ τὸ αὐτὸ λέγουν καὶ οἱ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Godet πρὸς ἄρσιν τῆς ἀντιφάσεως τοῦ Ματθαίου πρὸς τοὺς Μᾶρκον καὶ Λουκᾶν εἶνε σοφιστικὴ. Κατὰ τὸν Ματθαῖον ὁ Κύριος δὲν χρησιμοποιεῖ παραβολάς, διότι ὁ Ἡσαΐας προεφήτευσεν τὴν σκλήρυνσιν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἵνα διὰ τῶν παραβολῶν συντελεσθῇ ἡ σκλήρυνσις αὐτῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Godet. Ἄλλὰ κατὰ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «διότι» ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ παραβολάς, διότι ὁ λαός εἶνε ἤδη ἐσκληρυμμένος, ἡ δὲ προφητεία τοῦ Ἡσαΐου κατὰ τὴν συνέχειαν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου τοῦ Ματθαίου (στίχ. 14) συμφώνως πρὸς τὸ κριτικόν

κείμενον Nestle-Aland «ἀναπληροῦται», ἤτοι ἐκπληροῦται, διὰ τῆς προϋπαρχούσης τῶν παραβολῶν τοῦ Ἰησοῦ σκληρύνσεως τῶν Ἰουδαίων, ὄχι διὰ σκληρύνσεως μετὰ τὰς παραβολὰς καὶ ἔνεκα αὐτῶν, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Godet. Κατὰ τραγικὴν δὲ εἰρωνείαν, ἐνῶ ὁ Godet πειρᾶται νὰ ἄρῃ τὴν ἐμφανιζομένην μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν ἀντίφασιν, περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν ὁ ἴδιος. Διότι, ἐνῶ πρῶτον λέγει, ὅτι κατὰ τὸν Ματθαῖον ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ τὰς παραβολὰς, ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶνε ἤδη σαρκικός καὶ ἐσκληρυμμένος, ὕστερον λέγει, ὅτι χρησιμοποιεῖ τὰς παραβολὰς, ἵνα συντελεσθῇ ἡ σκλήρυνσις τοῦ λαοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐου. Ὅπως δὲ ὁ ἴδιος ὁ Godet, λέγων ὅτι εἶνε ἀμφίβολον ἂν ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν εἶνε πραγματικὴ, ὅπερ σημαίνει ὅτι εἶνε δυνατόν καὶ νὰ εἶνε πραγματικὴ, ἐκφράζει ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς ἐπιχειρηματολογίας του.

Ἦδη χωροῦμεν ἐπὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει τὸ Ματθ. 13:13 ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παράλληλα αὐτοῦ Μάρκ. 4:11-12, Λουκ. 8:10. Ἡ διαφορὰ τοῦ πρώτου ἐκ τῶν χωρίων τούτων πρὸς τὰ ἄλλα δύο ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν εἶνε διαφορὰ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ ἀντίφασις, ὅπως νομίζουν ὅλοι σχεδὸν οἱ νεώτεροι ἐρμηνευταί, ἀλλ' εἶνε διαφορὰ μόνον κατὰ τὴν μορφήν λόγῳ κυρίως χρησιμοποιοήσεως εἰς μὲν τὸ πρῶτον χωρίον τοῦ «ὅτι», εἰς δὲ τὰ ἄλλα δύο τοῦ «ἵνα». Ἡ δὲ κλεῖς τῆς λύσεως τοῦ ἐμφανιζομένου προβλήματος εὐρίσκεται εἰς τὸ «ὅτι». Τοῦτο δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ «διότι», ὅπως νομίζουν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ τὴν σπανίαν τοῦ «ἵνα, διὰ νά, νά», ἢ «ὥστε νά». Ἡ ἐκδοχὴ τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «διότι» δημιουργεῖ τὸ πρόβλημα, ἢ δ' ἐκδοχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἵνα, διὰ νά, νά», ἢ «ὥστε νά» λύει τὸ πρόβλημα ἄριστα. Διότι κατὰ τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ὁ Κύριος κατὰ τὸν Ματθαῖον χρησιμοποιεῖ παραβολὰς διὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιεῖ ταύτας κατὰ τὸν Μᾶρκον καὶ τὸν Λουκᾶν. Ἐπίσης διὰ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἵνα» τὸ χωρίον τοῦ Ματθαίου κατὰ τὸ κριτικὸν κείμενον ἐναρμονίζεται πλήρως ὄχι μόνον πρὸς τὰ παράλληλα αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις δύο συνοπτικοῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν διάφορον αὐτοῦ μορφήν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κειμένῳ, τὸ ὁποῖον ἀντὶ τοῦ «ὅτι» ἔχει «ἵνα». Ἐχομεν μάλιστα τὴν γνώμην, ὅτι αὐθεντικὴ εἶνε ἡ γραφὴ «ὅτι»

τοῦ κριτικοῦ κειμένου ὡς δύσκολος, ἡ δὲ γραφὴ «ἴνα» τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου εἶνε ἐρμηνευτικὴ πρὸς ἄρσιν τῆς δυσκολίας καὶ κατὰ συμμόρφωσιν πρὸς τὰ παράλληλα παρὰ Μάρκω καὶ Λουκᾶ.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον τοῦ Ματθαίου:

«Διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς ὁμιλῶ διὰ παραβολῶν, διὰ νὰ βλέπουν ἀλλὰ νὰ μὴ βλέπουν, καὶ διὰ νὰ ἀκούουν ἀλλὰ νὰ μὴ ἀκούουν, μήτε νὰ ἐννοοῦν».

Μεταφράζομεν καὶ ἄλλως:

«Διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς ὁμιλῶ μὲ παραβολάς, ὥστε, ἐνῶ βλέπουν, νὰ μὴ βλέπουν, καὶ ἐνῶ ἀκούουν, νὰ μὴ ἀκούουν, μήτε νὰ ἐννοοῦν».

Τὸ βαθύτερον νόημα τοῦ χωρίου τοῦ Ματθαίου, καθὼς καὶ τῶν παραλλήλων αὐτοῦ, εἶνε τὸ ἐξῆς:

Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔχει «μυστήρια», μυστικὰς δηλονότι ἀληθείας, τὰς ὁποίας ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς μαθητάς του ὡς ἀξίους τῆς βασιλείας (στίχ.11). Ἀποκαλύπτει δὲ ταύτας διὰ σαφῶν διδασκαλιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ παραβολῶν, τὰς ὁποίας ὅμως εἰς τοὺς μαθητάς του ἐξηγεῖ κατ' ἰδίαν, ὥστε τὰ ἀσαφεῖ νὰ γίνωνται σαφεῖ. Διότι καθ' ἑαυτὰς αἱ παραβολαὶ εἶνε ἀσαφεῖς καὶ μᾶλλον συγκαλύπτουν παρὰ ἀποκαλύπτουν τὰς θείας ἀληθείας. Εἰς τοὺς ἀνάξιους τῆς βασιλείας ὁ Χριστὸς δὲν θέλει νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰς θείας ἀληθείας. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον εἰς αὐτοὺς ὁμιλεῖ διὰ παραβολῶν, αἱ ὁποῖαι συγκαλύπτουν τὰς θείας ἀληθείας. Ὁμιλεῖ οὕτω, διὰ νὰ βλέπουν οἱ ἀνάξιοι διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν τὸ πρόσωπόν του, τὰ ἔργα του, τὰ καταπληκτικὰ σημεῖά του, τὴν ζωὴν του, ἀλλὰ νὰ μὴ βλέπουν διὰ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν ν' ἀκούουν ἐπίσης διὰ τῶν σωματικῶν ὄτων τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀκούουν διὰ τῶν πνευματικῶν ὄτων καὶ νὰ μὴ ἐννοοῦν. Δι' ἄλλων λέξεων ὁ Κύριος ὁμιλεῖ παραβολικῶς, ὥστε οἱ ἀνάξιοι νὰ βλέπουν καὶ ν' ἀκούουν ἐξωτερικῶς καὶ ὄχι ἐσωτερικῶς, ἐπιπολαίως καὶ ὄχι κατὰ βάθος, καὶ οὕτω νὰ μὴ κατανοοῦν, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς τὸ πρόσωπον, τὰ ἔργα, τὰ σημεῖα, ἡ ζωὴ καὶ ἡ διδασκαλία του νὰ παραμένουν ἀνερμήνευτα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ παραβολαὶ ὄχι μόνον συγκαλύπτουν τὰς θείας ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρουν σύγχυσιν εἰς τὰς διανοίας τῶν σαρκικῶν ἀνθρώπων λόγῳ παρανοήσεως αὐτῶν, ὥστε καὶ ἡ ὑπάρχουσα ἐν αὐτοῖς γνῶσις νὰ ὑφίσταται

συσκότισιν καὶ μείωσιν, ὁ Χριστὸς ὁμίλει διὰ παραβολῶν, ὥστε ἢ πνευματικὴ τύφλωσις καὶ ἄγνοια τῶν ἀναξίων ὄχι μόνον νὰ παραμένῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ γίνεται μεγαλυτέρα διὰ μειώσεως καὶ τῆς ὀλίγης γνώσεώς των κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμιστιχίου 126, «ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ».

Πολλοὶ ἐρμηνευταὶ λέγουν, ἐν οἷς καὶ ὁ προειρημένος Godet, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁμίλει διὰ παραβολῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ σκληρυνθῆ ἢ πωρωθῆ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἢ μᾶλλον νὰ γίνῃ μεγαλυτέρα ἢ προϋπάρχουσα σκληρυνσις ἢ πώρωσις αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Ὁ Ἰησοῦς ὁμίλει διὰ παραβολῶν πρὸς ἀποκρυψιν τῶν ἀληθειῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἢ, ἄλλως, διὰ νὰ παραμείνουν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸ σκότος τῆς πνευματικῆς ἀγνοίας. Ἄλλο δὲ ἄγνοια καὶ ἄλλο σκληρυνσις ἢ πώρωσις συνειδήσεως. Τὸ πρῶτον εἶνε ζήτημα νοήσεως, τὸ δεύτερον ἠθικῆς. Ἐν τῇ προκειμένη δὲ περιπτώσει ἡ σκληρυνσις ἢ πώρωσις τῆς συνειδήσεως ἦτο ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς δὲν κατενόει τὰς θείας ἀληθείας καὶ παρέμενεν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας. Ἡ διάκρισις μεταξὺ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς σκληρύνσεως ἢ πωρώσεως τῆς συνειδήσεως, καθὼς καὶ ἡ σχέσις τοῦ δευτέρου πρὸς τὸ πρῶτον ὡς αἰτίας πρὸς ἀποτέλεσμα, εἶνε σαφὴ ἐν τῷ παραθέματι εἰς τοὺς στίχ. 14-15 ἐκ τοῦ Ἡσ. 6:9-10 κατὰ τοὺς Ο' (Ἰδὲ καὶ Πράξ. 28:26-27). Κατὰ τὸ παράθεμα οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἤκουον καὶ δὲν ἔβλεπον πνευματικῶς καὶ δὲν κατενόουν, διότι ἡ καρδιά τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ «ἐπαχύνθη», τουτέστιν ἐσκληρύνθη, ἐπωρώθη. Λόγω δὲ τῆς σκληρύνσεως ἢ πωρώσεως οἱ Ἰουδαῖοι ἐκώφευον καὶ ἠθελοτύφλουν, ἀντέδρων δηλαδὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐνσυνειδήτως καὶ ἐθελοκάκως, οὕτως ἀποδεικνύοντες ἑαυτοὺς ἀναξίους τῆς ἀληθείας. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ὁμίλει πρὸς αὐτοὺς διὰ παραβολῶν, ὥστε νὰ μὴ κατανοοῦν τὴν μισουμένην ὑπ' αὐτῶν ἀλήθειαν.

Ὅμιλῶν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διὰ παραβολῶν, ὥστε ν' ἀποκρύπτονται ἀπ' αὐτῶν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας του καὶ νὰ παραμείνουν οὗτοι εἰς τὴν ἄγνοιαν, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ ὑφίστανται συσκότισιν καὶ σύγχυσιν καὶ νὰ γίνεται ἡ ὀλίγη γνῶσις των ὀλιγωτέρα, ἐνήργει οὕτως ἐκ λόγων συνέσεως, δικαιοσύνης, ἅμα δὲ καὶ φιλανθρωπίας. Συνέσεως μὲν, διότι κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ λόγον ἐν 7:6 τὰ ἅγια δὲν πρέπει νὰ δίδωνται εἰς τοὺς κύνας καὶ οἱ μαργαρίται δὲν πρέπει νὰ προσφέρωνται εἰς

τοὺς χοίρους, τουτέστιν εἰς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ καταφρονητὰς ἀνθρώπους, διὰ νὰ μὴ καταφρονῶνται ὑπ' αὐτῶν καὶ νὰ μὴ προκαλῆται ἀσκόπως καὶ ἐπικινδύνως ἡ ἀντίδρασις αὐτῶν. Δικαιοσύνης δέ, διότι εἶνε δίκαιον οἱ κακοπροαίρετοι καὶ ἐθελοκάκως πολεμοῦντες τὴν ἀλήθειαν νὰ ζοῦν εἰς τὸ σκοτός τῆς ἀγνοίας. Καὶ φιλανθρωπίας, διότι ἡ ἀγνοία εἶνε ἐλαφρυντικὸν στοιχεῖον τῶν ἐνόχων, ἐνῶ ἡ γνῶσις εἶνε ἐπιβαρυντικὸν στοιχεῖον. Κατὰ τὴν σταύρωσιν ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Πατέρα ἐπικαλεῖται τὴν ἀγνοίαν τῶν Ἰουδαίων ὑπὲρ συγχωρήσεως τῆς ἁμαρτίας τῆς χριστοκτονίας (Λουκ. 23:34. Πρβλ. Πράξ. 3:17).

Ἐπὶ τῇ βάσει χωρίων τῆς Π. Διαθήκης κατὰ τὴν Μετάφρασιν τῶν Ο' θὰ δεῖξωμεν ἐδῶ, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» ἔχει πρᾶγματι καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἵνα, διὰ νά, νὰ» ἢ «ὥστε νά». Παραθέτομεν, σχολιάζομεν καὶ μεταφράζομεν τοιαῦτα χωρία.

«Καὶ εἶπε Μωυσῆς πρὸς τὸν Θεόν· τίς εἰμι ἐγώ, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἰγύπτου;» (Ἐξ. 3:11).

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁ Μωυσῆς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἐν τῇ βάτῳ θεοφάνειαν καὶ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ἐκφράζει δισταγμὸν διὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν ἀπέναντι τοῦ Φαραῶ καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Εἶνε δὲ προφανές, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, σημαίνει «ἵνα, διὰ νά», ἢ «ὥστε νά». Οὕτω δ' ἐκλαμβάνουν τοῦτον οἱ ἐξηγηταί.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἄλλ' ὁ Μωυσῆς εἶπε πρὸς τὸν Θεόν: Ποῖος εἶμαι ἐγώ, ἵνα πορευθῶ πρὸς τὸν Φαραῶ τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἵνα ἐξαγάγω τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκ τῆς χώρας τῆς Αἰγύπτου;».

«Τὸν ἀλλότριον ἀπαιτήσεις ὅσα ἐὰν ᾖ σοι παρ' αὐτῷ, τῷ δὲ ἀδελφῷ σου ἄφεςιν ποιήσεις τοῦ χρέους σου, ὅτι οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής, ὅτι εὐλογῶν εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν τῇ γῆ, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομησάμενος αὐτήν» (Δευτ. 15:3-4).

Ἐνταῦθα ὁ Μωυσῆς δίδει ἐντολὴν περὶ τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ γίνεται καθ' ἕκαστον ἑβδομον ἔτος, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο ἔτος ἀφέσεως. Τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο μέτρον δὲν εἶχεν ἰσχὺν διὰ τὸν ξένον, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν Ἰσραηλί-

την. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο «ὅτι»¹ τοῦ χωρίου ἄλλοι ἐκδέχονται οὕτως, ὥστε ἡ περιέχουσα αὐτὸ πρότασις νὰ ἔχη τὴν ἔννοιαν, «ὁμῶς δὲν θὰ ὑπάρχη μεταξὺ ὑμῶν ἐνδεής (ἐὰν φυλάττετε τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ)»· ἄλλοι ἐκλαμβάνουν ἄλλως, ὥστε ἡ ἐν λόγῳ πρότασις νὰ ἔχη τὴν ἔννοιαν, «ἐκτὸς ὅταν² δὲν ὑπάρχη μεταξὺ ὑμῶν ἐνδεής»· καὶ ἄλλοι ἐκδέχονται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ «ἵνα, διὰ νά», ὥστε ἡ ἔννοια τῆς προτάσεως νὰ εἶνε, «ἵνα μὴ ὑπάρχη μεταξὺ ὑμῶν ἐνδεής». Ἡ ἔννοια τῆς προτάσεως κατὰ τὴν πρῶτην ἐκδοχὴν δὲν φαίνεται ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ προηγούμενα, ὅπως ἀπαιτεῖται, διὸ καὶ δὲν φαίνεται ὀρθή. Ἡ ἔννοια κατὰ τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν ἀντίκειται πρὸς τὸν στίχ. 11, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνδεεῖς θὰ ὑπάρχουν πάντοτε (Πρβλ. Ματθ. 26:11), διὸ καὶ εἶνε ἀπορριπτέα. Ὁρθὴν θεωροῦμεν τὴν τρίτην ἔννοιαν, ἡ ὁποία προκύπτει ἐκ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ «ἵνα, διὰ νά». Τὸ δεύτερον «ὅτι» τοῦ χωρίου συνήθως ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικόν, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς καὶ τοῦτο σημαίνει «ἵνα, διὰ νά». Ὁ Θεὸς ἐντέλλεται εἰς τὸν Ἰσραηλίτην νὰ χαρίσῃ τὸ χρέος εἰς τὸν ἀδελφόν, ἵνα εὐλογῇ αὐτὸν πλουσίως (Πρβλ. στίχ. 10). Διὰ τῆς ἐκδοχῆς δὲ τοῦ «ὅτι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἵνα» εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τοῦ χωρίου αἱ δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν ἐν λόγῳ σύνδεσμον, ἀποβαίνουν παράλληλοι καὶ ἀσύνδετοι, ὁ δὲ λόγος οὕτω καθίσταται χαρίεις, ζωηρός, ἐμφατικός.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἀπὸ τοῦ ξένου θὰ ἀπαιτήσῃς ὅσα ἰδικά σου εἶνε εἰς αὐτόν (ὅσα σοὶ ὀφείλει), εἰς δὲ τὸν ἀδελφόν θὰ χαρίσῃς τὸ πρὸς σὲ χρέος, ἵνα μὴ ὑπάρχη μεταξὺ ὑμῶν ἐνδεής, ἵνα σὲ εὐλογήσῃ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς σου μεγάλως ἐν τῇ γῆ, τὴν ὁποῖαν δίδει ὡς κληρονομίαν εἰς σέ, διὰ νὰ εἶσαι κάτοχός της».

«Καὶ εἶπε Νωεμὶν πρὸς Ροῦθ τὴν νύμφην αὐτῆς· ἀγαθόν, θύγατερ, ὅτι ἐξῆλθες μετὰ τῶν κορασιῶν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπαντήσονται σοὶ ἐν ἀγρῷ ἑτέρῳ» (Ροῦθ 2:22).

1. Ἐν τῷ Μασοριτικῷ τοῦ πρώτου «ὅτι» προηγεῖται λέξις, ἡ ὁποία σημαίνει «πλήν».

2. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἀπόδοσις αὕτη εἰς οὐδεμίαν ἀρχαίαν μετάφρασιν ὑπάρχει.

Συμφώνως πρὸς λόγους, οἱ ὁποῖοι προηγοῦνται τοῦ χωρίου τούτου, ὁ Βοόζ εἶπεν εἰς τὴν Ρούθ, ἡ ὁποία συνέλεγε στάχυας εἰς τὸν ἀγρὸν του, νὰ μὴ ἀπομακρυνθῆ ἐκεῖθεν καὶ μεταῆ εἰς ἄλλον ἀγρὸν πρὸς σταχυολόγησιν, ἀλλὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖ μετὰ τῶν κορασίων του καὶ νὰ σταχυολογῆ ὀπισθεν αὐτῶν. Ἐπίσης διέταξε τοὺς δούλους του νὰ μὴ ἐνοχλήσουν αὐτήν (στίχ. 8-9, 15). Τοῦτο ὁ εὐγενὴς Βοόζ ἔπραξεν ἐξ ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν Ρούθ διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῆς διαγωγὴν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πενθεράν της Νωεμὶν, καθὼς καὶ διὰ νὰ προστατεύσῃ αὐτήν. Ἡ Ρούθ, συμφώνως πρὸς τὸν ἀμέσως προηγούμενον τοῦ χωρίου στίχ. 21, ἀνέφερον εἰς τὴν πενθεράν της Νωεμὶν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν πρὸς αὐτὴν εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοῦ Βοόζ. Τότε δὲ ἡ Νωεμὶν εἶπε πρὸς τὴν Ρούθ τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι περιέχονται ἐν τῷ χωρίῳ.

Τὸ «ὄτι» ἐνταῦθα σημαίνει «ἵνα, νά». Ἡ δὲ φράσις «ὄτι ἐξῆλθες», ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἔννοια τοῦ ἐδαφίου, δεικνύει δὲ καὶ τὸ Ἑβραϊκόν, σημαίνει «ἵνα ἐξέρχησαι, νὰ ἐξέρχεσαι». Ἡ Νωεμὶν ἐδῶ, κατ' ἐλευθέραν ἀπόδοσιν, λέγει πρὸς τὴν Ρούθ: Εἶνε καλόν, κόρη μου, νὰ ἐξέρχεσαι πρὸς σταχυολόγησιν μετὰ τῶν κορασίων τοῦ Βοόζ, διότι οὕτω θὰ ἔχῃς προστασίαν, καὶ νὰ μὴ σὲ ἀπαντήσουν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἄλλον ἀγρὸν, διότι ἐκεῖ θὰ ἔχῃς ἐνοχλήσεις καὶ κινδύνους.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἡ δὲ Νωεμὶν εἶπε πρὸς τὴν Ρούθ τὴν νύμφην της: Εἶνε καλόν, θύγατερ, νὰ ἐξέρχεσαι μετὰ τῶν κορασίων του, καὶ νὰ μὴ σὲ ἀπαντήσουν εἰς ἄλλον ἀγρὸν».

«Καὶ εἶπαν· οὐκ ἐξελεύσῃ, ὅτι, ἐὰν φυγῆ φύγωμεν, οὐ θήσουσιν ἐφ' ἡμᾶς καρδίαν, καὶ ἐὰν ἀποθάνωμεν τὸ ἥμισυ ἡμῶν, οὐ θήσουσιν ἐφ' ἡμᾶς καρδίαν, ὅτι σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες· καὶ νῦν ἀγαθὸν ὅτι ἔση ἡμῖν ἐν τῇ πόλει βοήθεια τοῦ βοηθεῖν» (Β' Βασ. 18:3).

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁμιλοῦν πρὸς τὸν Δαβὶδ οἱ στρατιῶται. Ἐπειδὴ συμφώνως πρὸς τὸν προηγούμενον τοῦ χωρίου στίχ. 2 ὁ Δαβὶδ ἐδήλωσε πρὸς τὸν στρατόν, ὅτι θὰ ἐξήρχετο καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀβεσσαλώμ, οἱ στρατιῶται ἀποτρέπουν ἀπὸ τούτου τὸν Δαβὶδ, λέγοντες ὅτι, ἐὰν αὐτοὶ τραποῦν εἰς φυγὴν ἢ φονευθοῦν οἱ ἡμίσεις ἐξ αὐτῶν, οἱ ἀντίπαλοι δὲν θὰ ὑπολογίσουν τοῦτο, διότι ὁ Δαβὶδ ἀξίζει ὅσον δέκα χι-

λιάδες ἐξ αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο, ἐννοεῖται, οἱ ἀντίπαλοι ὑπολογίζουν τὸν Δαβὶδ καὶ πρέπει οὗτος νὰ προστατευθῆ. Οἱ στρατιῶται συνιστοῦν, νὰ παραμείνῃ ὁ Δαβὶδ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ νὰ βοηθῆ ἐκεῖθεν, ἀποστέλλων, ἐννοεῖται, ἐνισχύσεις καὶ ὀδηγίας, ἢ ἐνισχύων τυχόν ὀπισθοχωροῦντας. Ὅπως εἰς τὸ προηγουμένως ἐξετασθὲν χωρίον Ρουθ 2:22, οὕτω καὶ εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «ὅτι» ἐν τῇ τρίτῃ τῶν περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸ χωρίον, σημαίνει «ἵνα, νά», ἢ δὲ φράσις, «καὶ νῦν ἀγαθὸν ὅτι ἔση ἡμῖν ἐν τῇ πόλει βοήθεια τοῦ βοηθεῖν», σημαίνει, «διὰ τοῦτο τῶρα εἶνε καλὸν νὰ εἶσαι δι' ἡμᾶς δύναμις ἐν τῇ πόλει πρὸς ἐνίσχυσιν».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἄλλ' εἶπαν: Δὲν θὰ ἐξέλθῃς. Διότι, ἐὰν τραπῶμεν εἰς φυγὴν, δὲν θὰ ὑπολογίσουν ἡμᾶς, καὶ ἐὰν φονευθῶμεν οἱ ἡμίσεις ἐξ ἡμῶν, δὲν θὰ ὑπολογίσουν ἡμᾶς, διότι σὺ ἀξίζεις ὅπως δέκα χιλιάδες ἐξ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο τῶρα εἶνε δι' ἡμᾶς καλὸν νὰ εἶσαι δύναμις ἐν τῇ πόλει διὰ νὰ βοηθῆς».

«Τίς γάρ ἐστιν ὁ κριθησόμενός μοι, ὅτι νῦν κωφεύσω καὶ ἐκλείψω;» (Ἰωβ 13:19).

Ἐνταῦθα ὁμιλεῖ ὁ Ἰωβ. Ἐν τῷ ἀμέσως προηγουμένῳ στίχ. 18 οὗτος ἐξέφρασε τὴν βεβαιότητα, ὅτι εὐρίσκεται ἐγγὺς τῆς δικαιοσύνης του, ὅτι θὰ ἀποδειχθῆ ἀθῶος. Ἐν τῷ παρόντι δὲ χωρίῳ διὰ τοῦ ἐρωτήματος, «Τίς γάρ ἐστιν ὁ κριθησόμενός μοι;», τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει τὸ αὐτὸ ἐρώτημα τοῦ Μεσσίου ἐν Ἦσ. 50:8 καὶ τὸ ὅμοιον ἐρώτημα αὐτοῦ ἐν Ἰωάν. 8:46 («Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»), ὁ Ἰωβ, τύπος τοῦ Χριστοῦ, ἔχων συνείδησιν τῆς ἀθωότητός του προκαλεῖ εἰς διάλογον πρὸς ἀποδείξιν ἐνοχῆς του. Τὸ ἐρώτημα καὶ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου του ἐν τῷ χωρίῳ σημαίνουν: Ποῖος εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἀντιδιαλεχθῆ πρὸς ἐμὲ καὶ νὰ μὲ ἀποδείξῃ ἔνοχον; Ἐὰν δύναται, ἅς πράξῃ τοῦτο, ἵνα σιωπήσω καὶ ἐκπνεύσω. Ἐάν, δι' ἄλλων λέξεων, ἠδύνατό τις ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Ἰωβ ἦτο ἔνοχος, οὗτος θὰ ἐδέχετο νὰ σφραγίσῃ τὸ στόμα του, μὴ ὁμιλῶν πλέον διὰ τὸ πρόσωπόν του, οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποθάνῃ. Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης τοῦ χωρίου γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» ἐνταῦθα σημαίνει «ἵνα, διὰ νά».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Διότι ποῖος εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ ἀποδείξῃ ἔνοχον,

διὰ νὰ σιωπήσω τώρα καὶ νὰ ἀποθάνω;».

Τὸ χωρίον διὰ τοῦ «γάρ» (=διότι) μετὰ τοῦ προηγουμένου στίχου συνδέεται ὡς ἐξῆς: Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ δικαιωθῶ. Διότι ποῖος δύναται νὰ μὲ ἀποδείξῃ ἔνοχον, ποῖος δύναται νὰ μὲ καταδικάσῃ; Οὐδεὶς.

«Τί γάρ; Μὴ τάξις ἐστὶ ρήμασι πνεύματος; Ἦ τί παρενοχλήσει σοι, ὅτι ἀποκρίνη;» (Ἰωβ 16:3).

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁμιλεῖ ὁ Ἰωβ, ἐλέγχων τοὺς ἐπικριτὰς φίλους του διὰ τὰς εὐκόλους, ἀδίκους καὶ φλυαροὺς ἐπικρίσεις των, καὶ μάλιστα τὸν Ἐλιφάζ, ὁ ὁποῖος ὠμίλησε προηγουμένως. Ἡ λέξις «τάξις» σημαίνει «στάσις», δηλωδῶς «σταμάτημα» (Ἰδὲ σχετικῶς ἡμέτερον ἔργον «Ἑρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμος α', σελ. 239).

«Ρήματα πνεύματος» εἶνε τὰ λόγια τοῦ ἀνέμου, αἱ ἀερολογίαι, αἱ φλυαρίαι. Τὸ «παρενοχλῶ» σημαίνει «ἐνοχλῶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐμποδίσω, ἐμποδίζω». Ὁ Ἰωβ θέλει νὰ εἴπῃ: Ὅπως δὲν δύναται νὰ ἀκίνητοποιήσῃ τις τὸ «πνεῦμα», νὰ σταματήσῃ δηλαδὴ τὸν ἄνεμον, οὕτω δὲν δύναται νὰ σταματήσῃ τὰ «ρήματα πνεύματος», τὰ λόγια τοῦ ἀνέμου, τὰς ἀερολογίας καὶ φλυαρίας. Διότι «τί παρενοχλήσει σοι», τί δύναται δηλαδὴ νὰ σὲ ἐμποδίσῃ, «ὅτι ἀποκρίνη», νὰ ὁμιλήσῃ καὶ φλυαρῆς; Ὁ ἄνεμος καὶ αἱ ἀερολογίαι εἶνε ἀμφοτέρω ἀνεμπόδιστα. Ἐγίνε φανερόν ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ χωρίου, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» ἐδῶ σημαίνει «νὰ».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἄλλὰ τί; Μήπως ὑπάρχει σταμάτημα εἰς τὰς ἀερολογίας; Ἦ τί δύναται νὰ σὲ ἐμποδίσῃ νὰ ὁμιλήσῃ;».

«Τί ἰκανός, ὅτι δουλεύσομεν αὐτῷ; Καὶ τίς ὠφέλεια, ὅτι ἀπαντήσομεν αὐτῷ;» (Ἰωβ 21:15).

Ἐνταῦθα ὁ Ἰωβ παρουσιάζει τοὺς ἀποστάτας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ εὐημεροῦντας ἀσεβεῖς ἀνθρώπους νὰ αὐθαδιάζουσιν λέγοντες, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ ὠφέλειαν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν Θεόν. Ὁ λόγος τῶν ἀσεβῶν, «Τί ἰκανός, ὅτι δουλεύσομεν αὐτῷ;», ἐκφράζει καταφρόνησιν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰρωνείαν, διότι σημαίνει, «Τί εἶνε ὁ Παντοδύναμος, διὰ νὰ δουλεύσωμεν εἰς αὐτόν;». Ὁ Παντοδύναμος κατὰ τοὺς ἀσεβεῖς δὲν εἶνε τίποτε, ὁ Παντοδύναμος ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν κηρύσσεται ἀδύναμος καὶ ἀνάξιος νὰ ὑποτάσσεται τις εἰς αὐτόν καὶ νὰ ὑπηρετῇ αὐτόν.

Ὁ ἕτερος δὲ λόγος τῶν ἀσεβῶν, «Καὶ τίς ὠφέλεια, ὅτι ἀπαντήσομεν αὐτῷ;», παρουσιάζει ὡς ἀνωφελῆ τὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ, διότι σημαίνει: «Καὶ ποίαν ὠφέλειαν πρόκειται νὰ ἔχωμεν, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς σχέσιν μετ' αὐτοῦ, διὰ νὰ συνταχθῶμεν μετ' αὐτοῦ;». Ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ χωρίου ἔγινε φανερόν, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, σημαίνει «ἵνα, διὰ νά».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τί εἶνε ὁ Παντοδύναμος διὰ νὰ δουλεύσωμεν εἰς αὐτόν; Καὶ τί ὠφελοῦμεθα, διὰ νὰ συνταχθῶμεν μετ' αὐτοῦ;».

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὸ «ὅτι» ἔχει τὴν ἐννοίαν τοῦ «ἵνα, διὰ νά, νά» ἢ «ὥστε νά» ἐκτὸς τοῦ ἐρμηνευθέντος χωρίου Ματθ. 13:13 καὶ εἰς τὰ χωρία Ἰωάν. 2:18, Ῥωμ. 9:6, τὰ ὁποῖα ἐρμηνεύομεν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου, προφανέστατα δὲ καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 7:35.

Ματθ. 16:2-3

«ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΝ»

«Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γενομένης λέγετε· εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· καὶ πρωί· σήμερον χειμῶν· πυρράζει γὰρ στουγγάζων ὁ οὐρανός· Ὑποκριταί! Τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε γνῶναι;».

Ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «διακρίνω» ἔχει τὴν συνήθη ἐννοίαν, σημαίνει «διακρίνω», διὸ καὶ τὸ «γινώσκετε διακρίνειν» ἐξηγοῦν «γνωρίζετε νὰ διακρίνετε». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη εἶνε ἐσφαλμένη, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ διακρίσεως τινος ἀπὸ τινος ἄλλου. Τὸ χωρίον δὲν λέγει, «τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν ἀπὸ τινος ἄλλου», ἀλλὰ λέγει ἀπλῶς, «τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν».

Ἡ εἰρημένη γνώμη, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, εἶνε κλασσικὸν παράδειγμα ἐπιπολαιότητος! Χωρὶς νὰ ἀνατρέξῃ τις εἰς λεξικά διὰ νὰ ἴδῃ τὰς σημασίας τοῦ ρήματος «διακρίνω», προσέχων μόνον τὴν συνάφειαν τῆς φράσεως «γινώσκετε διακρίνειν» ἐν τῷ χωρίῳ, εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ, ὅτι τὸ «διακρίνω», ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ, ἐρμηνεύω».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς: Τὸ θράδῳ λέγετε: Καλοκαιρία αὔριον, διότι κοκκινίζει ὁ οὐρανός. Καὶ τὸ πρωὶ (λέγετε): Σήμερον θὰ εἶνε κακοκαιρία, διότι ὁ οὐρανὸς κοκκινίζει καὶ εἶνε νεφελώδης. Ὑποκριταί! Τὴν μὲν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ γνωρίζετε νὰ ἐρμηνεύετε, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν (τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Μεσσίας ἦλθε) δὲν δύνασθε νὰ ἐννοήσετε;».

Εἰς τὸ ὅμοιον χωρίον Λουκ. 12:54-56 τὸ «δοκιμάζω» σημαίνει «ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ», δημωδῶς «καταλαβαίνω», ὅπως ἐν Ῥωμ. 2:18, 12:2, Φιλίπ. 1:10, καὶ ἄρα «ἐξηγῶ ὀρθῶς, ἐρμηνεύω». Σημαίνει δηλαδὴ ὅ,τι καὶ τὸ «διακρίνω» εἰς τὸ ἐνταῦθα ἔξετασθὲν χωρίον Ματθ. 16:2-3.

Ματθ. 16:21

«ΔΕΙ»

«Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.»

Τὸ «δεῖ» εἰς τὸ παρὸν χωρίον, καθὼς καὶ εἰς δεκάδας ἄλλα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραλλήλου Μάρκ. 8:31 (σελ. 43). Ἐπίσης βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 24:6 (σελ. 36-37).

Μεταφράζομεν:

«Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ λέγῃ σαφῶς εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι πρόκειται νὰ μεταβῆ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νὰ πάθῃ πολλὰ ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ νὰ θανατωθῆ, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν νὰ ἀναστηθῆ».

Ματθ. 16:22-23

«ΣΤΡΑΦΕΙΣ»

«Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεῶς σοι, Κύριε! Οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Ὁ δὲ στραφεῖς εἶπε τῷ Πέτρῳ· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ! Σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων».

Τὸ χωρίον τοῦτο ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε («Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 32-33). Τώρα ἐρμηνεύομεν αὐτὸ συμπληρωματικῶς ὡς πρὸς τὴν μετοχὴν «στραφεῖς» τοῦ ρήματος «στρέφομαι». Αὕτη δὲν ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταὶ καὶ ἡμεῖς ἐνομίσαμεν ἄλλοτε. Δὲν σημαίνει δηλαδὴ, ὅτι ὁ Κύριος ἐστράφη πρὸς τὸν Πέτρον. Διότι, ἀφοῦ ὁ Πέτρος παρέλαβε τὸν Κύριον ἰδιαιτέρως καὶ ὠμίλει εἰς αὐτὸν «ἐπιτιμῶν αὐτῷ», ὁ Κύριος ἤδη ἦτο ἐστραμμένος πρὸς τὸν Πέτρον καὶ ἤκουε τὸν ἐπιτιμητικὸν αὐτοῦ λόγον. Ὡς δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 20:14-16 (σελ. 125-126), τὸ «στρέφομαι» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν «ἀτενίζω, προσβλέπω ἀτενῶς, προσηλώνω τὸ βλέμμα, βλέπω προσεκτικῶς», δημωδῶς «κοιτάζω καλά-καλά». Εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τὸ «στρέφομαι» χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ Ἰωάν. 20:14-16 ἐν τῇ μετοχῇ «στραφεῖσα», εἰς αὐτὴν δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ Ματθ. 16:22-23 ἐν τῇ μετοχῇ «στραφεῖς». Μετὰ τὸν ἐπιτιμητικὸν λόγον τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Κύριον τὸ «στραφεῖς» σημαίνει «ἀτενίσας, προσβλέψας ἀτενῶς, προσηλώσας τὸ βλέμμα». Καὶ ἵνα ἐκφρασθῶμεν δημωδῶς, τὸ

«στραφείς» σημαίνει, ότι ο Κύριος «κοίταξε καλά-καλά» τὸν Πέτρον, ἐλέγχων αὐτὸν ὄχι μόνον διὰ τοῦ λόγου του, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αὐστηροῦ βλέμματός του.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὁ δὲ Πέτρος παρέλαβεν αὐτὸν ἰδιαιτέρως καὶ ἤρχισε νὰ ἐπιπλήττῃ αὐτὸν λέγων: Μὴ γένοιτο, Κύριε! Νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τοῦτο. Αὐτὸς δὲ προσέβλεψεν ἀτενῶς (δημωδῶς, «κοίταξε καλά-καλά») καὶ εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον: Φύγε ἀπὸ ἐμπρὸς μου, ἀντιρρησία! Εἶσαι ἐμπόδιόν μου. Διότι δὲν φρονεῖς τὰ ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ ἀρεστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους».

Εἰς τὸ παράλληλον χωρίον Μάρκ. 8:32-33 τὸ «ἐπιστραφείς» ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, μετὰ τὴν παραλαβὴν ἰδιαιτέρως καὶ τὴν ἐπιπλήξιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Πέτρου, ἐπέστρεψε, δημωδῶς «γύρισε», ἐπανῆλθε δηλαδὴ ἐκεῖ, ὅθεν ὁ Πέτρος παρέλαβεν αὐτὸν ἰδιαιτέρως. Τὸ δὲ «ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ» σημαίνει, ὅτι ὁ Κύριος ἐπέπληξε τὸν Πέτρον ἐνώπιον τῶν μαθητῶν. Ἐπιπλήττων δὲ τὸν Πέτρον, ἀσφαλῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ «στραφείς» τοῦ ἐρμηνευθέντος χωρίου Ματθ. 16:22-23 ἠτένισεν εἰς αὐτόν, δημωδῶς «τὸν κοίταξε καλά-καλά», ἐλέγχων αὐτὸν ὄχι μόνον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βλέμματος. Κατὰ ταῦτα ὁ μὲν Μάρκος θέλει νὰ τονίσῃ, ὅτι ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν Πέτρον ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, ὄχι κατ' ἰδίαν, ὁ δὲ Ματθαῖος θέλει νὰ τονίσῃ, ὅτι ὁ Κύριος ἤλεγξεν αὐτὸν ὄχι μόνον διὰ τοῦ αὐστηροῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αὐστηροῦ βλέμματος (Πρβλ. τὸ «ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ», Λουκ. 22:61).

Ματθ. 17:6

«ΚΑΙ»

«Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα».

Ἐνταῦθα οἱ ἐξηγηταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ δευτέρου «καὶ» τοῦ χωρίου, διὸ καὶ κατὰ τὴν μετάφρασιν ἀφήνουν

τοῦτο ὡς ἔχει ἐν τῷ χωρίῳ. Τὸ «καὶ» τοῦτο ἔχει ἔννοιαν αἰτιολογικὴν καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «διότι», ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, καθὼς δεικνύομεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 4:1-3 ἐν τῷ γ' τόμῳ τῶν ἑρμηνειῶν, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 473-475).

Ἡ πτῶσις τῶν μαθητῶν «ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν» ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν ὥραν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ἰησοῦ ὡς αἰτίαν εἶχεν ὁπωσδήποτε τὸν φόβον αὐτῶν ἐκ τοῦ συγκλονιστικοῦ θαύματος τῆς Μεταμορφώσεως, διὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν πτῶσιν εἶπεν εἰς αὐτούς: «Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε» (στίχ. 7). Ἐπειδὴ δὲ ἡ πτῶσις εἰς τὸ ἔδαφος εἶχεν ὡς αἰτίαν τὸν φόβον, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν φράσιν περὶ τῆς πτώσεως ἢ φράσις «καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα» πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «διότι ἐφοβήθησαν πάρα πολύ».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὅταν δὲ ἤκουσαν οἱ μαθηταί, ἔπεσαν μὲ τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν γῆν, διότι ἐφοβήθησαν πάρα πολύ».

Ματθ. 17:10

«ΔΕΙ»

«Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἥλιον δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;».

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, τοῦτο ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ.43, 37-38 ἀντιστοίχως).

Μεταφράζομεν:

«Οἱ δὲ μαθηταὶ του ὑπέβαλον εἰς αὐτὸν τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: “Διατί ἄραγε οἱ γραμματεῖς λέγουν, ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθῃ πρῶτον ὁ Ἥλιος;”».

Ὡς πρὸς τὴν ἔλευσιν «πρῶτον» τοῦ Ἡλίου καὶ ἔπειτα τοῦ Χριστοῦ, ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ Ἡλίας ἔρχεται «πρῶτον» κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ (Βλέπε σχετικῶς ἡμέτερον ἔργον «Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ», σελ. 245-249). Κατὰ τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς του ὁ Ἡλίας εἶνε «ὁ δεύτερος πρόδρομος τῆς παρουσίας Χριστοῦ», ἦτοι ὁ πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ πρόδρομος τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Χριστοῦ.

Ματθ. 19:20

«ΕΚ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΜΟΥ»

«Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφύλαξάμην ἐκ νεότητός μου».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «νεότης»· ἐκλαμβάνουν αὐτὴν εἰς τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν της. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὁ λέγων πρὸς τὸν Ἰησοῦν, «πάντα ταῦτα ἐφύλαξάμην ἐκ νεότητός μου», εἶνε «νεανίσκος», ἢ φράσις «ἐκ νεότητός μου», ἐὰν προσέξη τις, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ καταλάβῃ, ὅτι σημαίνει «παιδιόθεν, ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας». Ὁ νέος λέγει, ὅτι ὅλας τὰς ἐντολάς ἐφύλαξεν ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Εἰς τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν τῶν τεσσάρων καθηγητῶν ἢ φράσις «ἐκ νεότητός μου» ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀποδίδεται ὀρθῶς διὰ τῆς δημώδους φράσεως «ἀπὸ πολὺ μικρός». Ἄλλ' εἰς τὰ παράλληλα χωρία Μάρκ. 10:20 καὶ Λουκ. 18:21 ἢ αὐτὴ φράσις ἀποδίδεται ἐσφαλμένως διὰ τῆς ἐπίσης δημώδους φράσεως «ἀπὸ τὰ νιάτα μου». Ἡ λέξις «νεότης» σημαίνει τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, π.χ. εἰς τὸ Γεν. 8:21 («Ἐγκεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ»), 48:15 («Ὁ Θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητος ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης»), Σοφ. Σειρ. 7:23 («Τέκνα σοὶ ἐστὶ, παιδεύσον αὐτά, καὶ κάμψον ἐκ νεότητος τὸν τράχηλον αὐτῶν»).

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Λέγει εἰς αὐτὸν ὁ νέος: Ὅλα αὐτὰ ἐφύλαξα ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας».

«ΑΦΙΕΤΑΙ ΥΜΙΝ Ο ΟΙΚΟΣ ΥΜΩΝ ΕΡΗΜΟΣ»

«Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς «ὁ οἶκος» εἶνε ἡ Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὴν ὁποίαν εὐθὺς προηγουμένως (στίχ. 37) ἔκανε περιπαθῆ ἀποστροφὴν ὁ Ἰησοῦς, ἢ ὁ ναός, ἢ ἡ Ἱερουσαλήμ μετὰ τοῦ ναοῦ, ἢ ὁ τόπος τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἄλλὰ καθ' ἡμᾶς «ὁ οἶκος» ἐνταῦθα δὲν ἐννοεῖται ὡς χῶρος κατοικίας, ὡς περιέχον, ἀλλ' ὡς περιεχόμενον, ὡς ἄνθρωποι, ὡς Ἰσραηλῖται. Ὅπως «οἶκος» ἐν Πράξ. 16: 15, Α' Κορ. 1:16 σημαίνει «οἰκογένεια», ἐν Λουκ. 1:69, 2:4 σημαίνει «γένος», ἐν Ἑβρ. 3:2, 5 σημαίνει «λαός», ἐν Α' Τιμ. 3:15, Α' Πέτρ. 4:17 σημαίνει «Ἐκκλησία», οὕτως ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν χωρίῳ «οἶκος» σημαίνει «ἔθνος», τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραήλ. Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις «οἶκος» καὶ εἰς τὸ παράλληλον χωρίον Λουκ. 13: 35, καθὼς καὶ εἰς τὰ χωρία Ματθ. 10:6, 15:24, Πράξ. 2:36, 7:42.

Ἡ φράσις «ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος» σημαίνει, «ἀφήνεται πρὸς λύπην ὑμῶν τὸ ἔθνος ὑμῶν ἔρημον, ἄνευ προστασίας». Ἀφοῦ ὁ Κύριος πολλάκις ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ καὶ προστατεύσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας, ὅπως ἡ στοργικὴ ὄρνις συγκεντρώνει καὶ προστατεύει τοὺς νεοσσούς της ὑπὸ τὰς πτέρυγας της, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν, ἐγκαταλείπει αὐτοὺς καὶ οὕτω τὸ ἔθνος τῶν μένει ἀπροστάτευτον.

Τὸ «γάρ» σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ «δὲ» εἰς τὸ παράλληλον Λουκ. 13:35. Ἐξηγοῦμεν «καί». Ἡ δὲ φράσις «οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι» σημαίνει, «δὲν θὰ με ἴδητε ἀπὸ τώρα καὶ ἔπειτα εἰς τὴν πρόνοιάν μου». Τὸ τέλος τοῦ χωρίου, «ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου», σημαίνει, ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους θὰ συνεχισθῆ, ἕως ὅτου οἱ Ἰσραηλῖται πιστεύσουν καὶ ἐπευφημήσουν τὸν Ἰησοῦν ὡς Μεσσίαν διὰ τοῦ ἐν Ψαλμ.117 (118):26 λόγου, «Εὐλογημένος ὁ ἐρχό-

μενος ἐν ὀνόματι Κυρίου», τουτέστιν, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου. Τὸ χωρίον δεικνύει, ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρός, ὅποτε καὶ τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος θὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θὰ γνωρίσῃ πάλιν τὴν πρόνοιαν καὶ προστασίαν του (Ἰδὲ καὶ Ῥωμ. 11:25-27).

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἴδου πρὸς λύπην σας ἀφήνεται τὸ ἔθνος σας ἀπροστάτευτον. Καὶ σᾶς βεβαιῶνω, δὲν θὰ μὲ ἴδητε (εἰς τὴν πρόνοιάν μου) ἀπὸ τώρα, ἕως ὅτου εἶπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου».

Ματθ. 24:6

«ΔΕΙ»

«Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁράτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω ἐστὶ τὸ τέλος».

Ἐνταῦθα γεννᾶται πρῶτον ἡ ἀπορία, τί ἐννοεῖ ὁ Κύριος ὑπὸ «πολέμους» καὶ ὑπὸ «ἀκοὰς πολέμων»; Ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὑπὸ «πολέμους» ἐννοεῖ πολέμους, οἱ ὅποιοι διεξάγονται πραγματικῶς, ἐνῶ ὑπὸ «ἀκοὰς πολέμων» ἐννοεῖ διαδόσεις, φήμας, ὅτι θὰ γίνουν πόλεμοι, ὅπως σήμερον ἀκούεται ἡ φήμη, ὅτι θὰ γίνῃ πυρηνικὸς πόλεμος. Διὰ τοῦτο καλλίτερον ἐκλαμβάνουν τὸ «ἀκοὰς» ὅσοι ἐξηγοῦν «φήμας».

Οἱ ἐξηγηταὶ ἐνταῦθα δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «δεῖ». Νομίζουν, ὅτι τοῦτο σημαίνει «πρέπει», ὅτι πρέπει δηλαδὴ νὰ γίνωνται πόλεμοι. Δικαιολογοῦν δὲ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην θεωροῦντες τοὺς πολέμους ὡς βουλὰς καὶ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ, αἱ ὅποια πρέπει νὰ ἐκπληρωθοῦν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀμαρτωλῶν. Ὁ Θεὸς βεβαίως εἶνε καὶ τιμωρός, διότι εἶνε δίκαιος. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀγάπης τιμωρεῖ, παιδαγωγικῶς. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς εἶνε τιμωρός, τοῦτο εἶνε μυριόλεκτον δίδαγμα τῆς Γραφῆς. Ἐν τούτοις ὁ Θεὸς δὲν θέλει τοὺς πολέμους, δὲν ἀρέσκειται εἰς τοὺς πολέμους, ἀλλ' εἰς ἄλλας μὲν περιπτώσεις πρὸς τιμωρίαν ἀσεβῶν

προκαλεῖ πολέμους, εἰς ἄλλας δ' ἐπιτρέπει πολέμους σεβόμενος τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν πρόσκαιρον καὶ δοκιμαστικὸν τοῦτον κόσμον. Ὑπάρχουν δὲ ἀμυντικοὶ καὶ δίκαιοι πόλεμοι, ὑπάρχουν καὶ ἐπιθετικοὶ καὶ ἄδικοι πόλεμοι. Εἶνε δὲ ὀρθὸν καὶ διὰ τοὺς ἐπιθετικοὺς καὶ ἀδίκοις πολέμους νὰ λεχθῇ τὸ «δεῖ γενέσθαι» ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται; Ἀσφαλῶς ἐπιθετικοὶ καὶ ἄδικοι πόλεμοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται.

Τὸ «δεῖ» εἰς τὸ παρὸν χωρίον σημαίνει «μέλλει (Πρβλ. «μελλήσετε»), πρόκειται». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «δεῖ» εἰς δεκάδας χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπου ὅμως οἱ ἐξηγηταὶ ἐσφαλμένως ἐξηγοῦν «πρέπει». Π.χ. τὸ «δεῖ» σημαίνει «μέλλει, πρόκειται» ἐν Μάρκ. 8:31 (Πρβλ. τὸ «μέλλει» ἐν Ματθ. 17:12, 22, Λουκ. 9:44), Ἰωάν. 3:14, 12:34, 20:9, Πράξ. 21:22, 27:24, 26, Ἀποκ. 1:1, 4:1 (Πρβλ. 1:19), 17:10 καὶ βλέπε ἐρμηνεῖαν τῶν χωρίων τούτων εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου.

Εἰς τὴν φράσιν «ἀλλ' οὐπω ἐστὶ τὸ τέλος» κατὰ μίαν γνώμην «τὸ τέλος» σημαίνει τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, κατ' ἄλλην δὲ γνώμην σημαίνει τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Ὁρθὴν θεωροῦμεν τὴν δευτέραν γνώμην, ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἠρώτησαν τὸν Ἰησοῦν περὶ «τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (στίχ. 3) καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, «τότε ἦξει τὸ τέλος» (στίχ. 14), θὰ προηγηθῶν δηλαδὴ διάφορα σημεῖα καὶ ἔπειτα θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Μέλλετε δὲ ν' ἀκούετε πολέμους καὶ φήμας διὰ πολέμους. Προσέχετε νὰ μὴ ταρασσεσθε, διότι πρόκειται ὅλα νὰ γίνουν, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀκόμη τὸ τέλος».

Ματθ. 26:41

«ΙΝΑ ΜΗ ΕΙΣΕΛΘΗΤΕ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Γρηγορείτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής».

Αὐτὴν τὴν προτροπὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἀπηύθυνεν ὁ Κύριος ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῆς σπειρας μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἀπεσταλμένων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, διὰ νὰ συλλάβουν αὐτὸν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ καταδικασθῆ καὶ νὰ σταυρωθῆ. Ἡ σύλληψις δὲ τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἀκολουθήσασα καταδίκη καὶ σταύρωσις αὐτοῦ διὰ τοὺς μαθητὰς ἦτο πειρασμός. Θὰ ἐδοκίμαζον τὸν φόβον νὰ συλληφθοῦν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ θανατωθοῦν. Καὶ πῶς οἱ μαθηταὶ θὰ ἀντιμετώπιζον τὸν πειρασμόν; Τὸ πνεῦμά των ἦτο βεβαίως «πρόθυμον», ἀλλ' ἡ σὰρξ ἦτο «ἀσθενής», ἀδύνατος. Καὶ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς σαρκός, τοῦ φόβου νὰ ὑποστοῦν μαρτύριον εἰς τὸ σῶμα, ἦτο δυνατὸν νὰ κλονισθοῦν ἀπέναντι τοῦ Κυρίου καὶ ν' ἀρνηθοῦν αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος προτρέπει εἰς ἐγρήγορσιν καὶ προσευχήν. Οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Θεὸν δύναμιν, «ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμόν».

Τὸ «εἰσέρχομαι εἰς πειρασμόν», μονολεκτικῶς «πειράζομαι», ἐνταῦθα σημαίνει «ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν». Διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἔρμηνειάν τοῦ Ματθ. 6:13 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου.

Μεταφράζομεν:

«Ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν. Τὸ πνεῦμα βεβαίως εἶνε πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ εἶνε ἀδύνατος».

Ματθ. 26:54

«ΟΥΝ», «ΔΕΙ»

«Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;».

Τὸ «οὖν» ἔχει ἀντιθετικὴν ἔννοιαν, σημαίνει «ἀλλά», ὅπως καὶ εἰς ἄλλα χωρία, π.χ. εἰς τὰ Ματθ. 10:25-26, Ἰωάν. 6:61-62, 9:17-18, Πράξ. 23:20-21, Ῥωμ. 10:13-14. Τὴν ἀντιθετικὴν ἔννοιαν τοῦ «οὖν» ἀπαιτεῖ ἡ σχέσις τοῦ ἐξεταζομένου στίχ. 54 πρὸς τὸν προηγούμενον στίχ. 53: Θὰ ἠδύναντο νὰ παραστοῦν περισσότεραι τῶν δώδεκα λεγεῶνες ἀγγέλων πρὸς ὑπεράσπισίν μου, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ προφητεῖαι τῆς Γραφῆς, ὅτι θὰ ὑποστῶ παθήματα;

Τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλ' ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, σημαίνει «πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, τοῦτο δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἰδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). «Αἱ γραφαί», αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν διὰ τῶν παθμάτων τοῦ Χριστοῦ, εἶνε προφητεῖαι. Αἱ δὲ προφητεῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰ μέλλοντα, εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ γίνουν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ προφητεῖαι τῆς Γραφῆς, ὅτι οὕτω πρόκειται νὰ γίνῃ (νὰ ὑποστῶ δηλαδὴ παθήματα);».

Ματθ. 28:6

«ΓΑΡ»

«Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε».

Ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἄγγελος ὁμιλεῖ εἰς τὰς μυροφόρους περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, οἱ ἐρμηνευταὶ τὸ «γὰρ» ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν του, τὴν αἰτιολογικὴν, καὶ ἐξηγοῦν «διότι». Ἀλλὰ τὸ «γὰρ» ἔχει καὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν, σημαίνει «ἀλλά», ὅπως π.χ. ἐν Ματθ. 15:27, Φιλιπ. 3:19-20. Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «γὰρ» καὶ ἐνταῦθα, ὅπως δεικνύει ὁ ἀντίστοιχος λόγος ἐν Λουκ. 24:6, «Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη».

Μεταφράζομεν:

«Δὲν εἶνε ἐδῶ, ἀλλ' ἀνεστήθη, καθὼς εἶπε».

Ματθ. 28:20

«ΕΝΤΕΛΛΕΣΘΑΙ»

«διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν».

Τὸ «ἐντέλλομαι» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει «δίδω ἐντολήν, διατάσσω», ὅπως ἐκλαμβάνουν τοῦτο οἱ ἐρμηνευταί, ἐξελάβομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 28:19-20 (Βλέπε α' τόμον ἐρμηνειῶν, σελ. 45). Ὅπως δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 15:17 (Βλέπε σελ. 104-106), τὸ «ἐντέλλομαι» σημαίνει καὶ «λαλῶ, λέγω». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἐνταῦθα. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τοὺς ἀνθρώπους «τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» δὲν σημαίνει «νὰ φυλάττουν ὅλα, ὅσα ἔδωσα ὡς ἐντολὰς εἰς σᾶς», ἀλλὰ σημαίνει «νὰ φυλάττουν ὅλα, ὅσα ἐλάλησα εἰς σᾶς», νὰ φυλάττουν δηλαδὴ καὶ ἐντολὰς ζωῆς καὶ δόγματα πίστεως, ὅλην τὴν θεῖαν διδασκαλίαν. Προηγοῦνται μάλιστα τῶν ἐντολῶν τὰ δόγματα.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος παρήγγειλεν εἰς τὸν Τιμόθεον «τηρῆσαι τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον» (Α΄ Τιμ. 6:14). Ὑπὸ τὴν «ἐντολήν», οὐσιαστικὸν ἀντίστοιχον τοῦ ρήματος «ἐντέλλομαι», ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τὴν «διδασκαλίαν» τοῦ Κυρίου. Ὅτι δὲ ἡ λέξις «ἐντολή» σημαίνει καὶ «διδασκαλία», τοῦτο δεικνύομεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Α΄ Τιμ. 6: 12-14. Ὁ Ἀπόστολος διὰ τῆς παραγγελίας ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ «τηρῆσαι τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον» ζητεῖ ἀπὸ τὸν Τιμόθεον νὰ διατηρήσῃ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν ἀκηλίδωτον, ἄσπογον, ἐν μιᾷ λέξει καθαρὰν. Ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει: «ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν» (Α΄ Τιμ. 6:20-21). Ὅπως ὑπὸ «τὴν ἐντολήν» κατὰ τὴν προηγουμένην παραγγελίαν ἐννοεῖται ἡ διδασκαλία, οὕτω καὶ ὑπὸ «τὴν παρακαταθήκην» κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην παραγγελίαν ἐννοεῖται ἡ διδασκαλία ὡς πολύτιμος θησαυρὸς τῆς ἀληθείας. Ὁ Ἀπόστολος λοιπὸν πάλιν παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον νὰ φυλάξῃ τὴν διδασκαλίαν ὡς πολύτιμον θησαυρόν, ἀποφεύγων πλάνας καὶ αἰρέσεις. Ἴδὲ καὶ νέαν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου ἐν Β΄ Τιμ. 1:14, «τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν».

Ἐκάναμεν ἀναφορὰν εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου, διὰ νὰ δείξωμεν, ὅτι ὁ Κύριος, διὰ τοῦ λόγου του πρὸς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν «τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν», ἀπαιτεῖ τὴν τήρησιν ὅλων ὅσα εἶπε, ὅλης τῆς διδασκαλίας του, ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος, στόμα Χριστοῦ, ἀπαιτεῖ τὸ αὐτό.

Μεταφράζομεν τὸν ἐξετασθέντα λόγον τοῦ Κυρίου:

«διδάσκοντες νὰ φυλάττουν ὅλα, ὅσα εἶπα (ἢ ἐδίδαξα) εἰς σᾶς».

Μάρκ. 8:31

«ΔΕΙ»

«Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι».

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς δεκάδας ἄλλα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Ἐπρεπεν ὁ Χριστὸς ν' ἀποδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν ἐκπροσώπων, ταγῶν καὶ ὁδηγῶν τοῦ Ἰσραήλ; Ὅχι βεβαίως, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν πρώτων ἔπρεπε νὰ ἐπιδοκιμασθῆ. Τὸ «δεῖ» σημαίνει «μέλλει, πρόκειται», ὅπως εἰς τὰ παράλληλα χωρία Ματθ. 17:12, 22 καὶ Λουκ. 9:44, ὅπου ἀντὶ τοῦ «δεῖ» χρησιμοποιεῖται τὸ «μέλλει».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ πολλά, μάλιστα ν' ἀποδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων, καὶ νὰ θανατωθῆ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἀναστηθῆ».

Μάρκ. 9:11

«ΟΤΙ», «ΔΕΙ»

«Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;».

Τὸ χωρίον παραθέτομεν κατὰ τὴν στίξιν τοῦ κριτικοῦ κειμένου Nestle-Aland, μὲ ἐρωτηματικὸν δηλαδὴ εἰς τὸ τέλος, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ λέξις «ἐπηρώτων».

Τὸ «ὄτι», ἐφ' ὅσον εἰσάγει ἐρώτημα, σημαίνει «*διατί*».

Τὸ «*δεῖ*» δὲν σημαίνει «*πρέπει*», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ «*πρόκειται*». Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραλλήλου χωρίου Ματθ. 17:10 (σελ. 34-35).

Καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως «*Ἥλιαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον*» βλέπε ἐπίσης εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραλλήλου χωρίου, ὅπου ἡ αὐτὴ φράσις ἀπαντᾷ, καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον βιβλίον «*Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ*», σελ. 245-249.

Μεταφράζομεν:

«*Ἐρώτων δὲ αὐτὸν λέγοντες: “Διατί οἱ γραμματεῖς λέγουν, ὅτι πρῶτον (πρὸ τοῦ Μεσσίου δηλαδὴ) πρόκειται νὰ ἔλθῃ ὁ Ἥλιος;”*».

Μάρκ. 10:20

«ΕΚ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΜΟΥ»

«*Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου*».

Οἱ ἐρμηνευταὶ ἐνταῦθα δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «*νεότης*»· νομίζουν, ὅτι αὕτη ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν της. Ἄλλὰ τὸ χωρίον εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 19:20, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, ἐκεῖ δὲ ἀποδεικνύομεν, ὅτι ἡ λέξις «*νεότης*» σημαίνει τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ἡ φράσις «*ἐκ νεότητός μου*» σημαίνει «*παιδιόθεν, ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας*». Βλέπε σχετικῶς σελ. 36.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«*Αὐτὸς δὲ τότε εἶπεν εἰς αὐτόν· Διδάσκαλε, αὐτὰ ὅλα ἐφυλάξα ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας*».

Μάρκ. 13:7

«ΔΕΙ»

«Όταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὕτω τὸ τέλος».

Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 24:6, τὸ ὁποῖον ἠρμηνεύσαμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 37-38). Ὅπως δὲ ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ «πρόκειται». Ἐπίσης «τὸ τέλος» δὲν εἶνε ἡ καταστροφή τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπως μερὶς τῶν ἐρμηνευτῶν νομίζει, ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅπως ἄλλη μερὶς τῶν ἐρμηνευτῶν φρονεῖ.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Όταν δὲ θ' ἀκούσετε πολέμους καὶ φήμας διὰ πολέμους, νὰ μὴ ταραχθῆτε. Διότι πρόκειται νὰ γίνουν, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀκόμη τὸ τέλος».

Μάρκ. 13:10

«ΔΕΙ»

«Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον».

Τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, τοῦτο ἐδειξάμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ματθ. 24:6 καὶ Μάρκ. 8:31, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ. 37-38, 43 ἀντιστοιχῶς). Τὸ «πρῶτον» σημαίνει «πρὸ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου». Προλέγων ὁ Κύριος γεγονότα πρὸ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου λέγει καὶ τοῦτο, ὅτι πρῶτον πρόκειται νὰ κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔπειτα

θά ἔλθῃ τὸ τέλος.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ προτοῦ ἔλθῃ τὸ τέλος, πρόκειται νὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλα τὰ ἔθνη».

Μάρκ. 14:38

«ΙΝΑ ΜΗ ΕΙΣΕΛΘΗΤΕ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής».

Τὸ χωρίον εἶνε παράλληλον καὶ ἀκριβῶς ὅμοιον πρὸς τὸ Ματθ. 26:41, εἰς τὴν ἔρμηνείαν τοῦ ὁποίου παραπέμπομεν, σελ. 39. Ἐπίσης παραπέμπομεν εἰς τὴν ἔρμηνείαν τοῦ Ματθ. 6:13, σελ. 15-16.

Μεταφράζομεν:

«Ἄγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν. Τὸ πνεῦμα βεβαίως εἶνε πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ εἶνε ἀδύνατος».

Λουκ. 1:51

«ΔΙΕΣΚΟΡΠΙΣΕΝ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΥΣ
ΔΙΑΝΟΙΑ ΚΑΡΔΙΑΣ ΑΥΤΩΝ»

«Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον οἱ ἔρμηνευταὶ τὸ «διεσκόρπισεν» ἐκλαμβάνουν ἐν τῇ σημερινῇ ἐννοίᾳ, διὸ καὶ ἀφήνουν τοῦτο ἀμετάφραστον. Ἀλλὰ τοιαύτη ἔννοια προϋποθέτει, ὅτι «οἱ ὑπερήφανοι», τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς «διεσκόρπισεν», ἦσαν ἠνωμένοι, ὅπως

ἐχθροί, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν ἐνιαῖον στράτευμα καὶ μετὰ ἤτταν τρέπονται εἰς φυγὴν καὶ διασκορπίζονται. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν τοῦ ρήματος «διασκορπίζω» ἐν Ψαλμ. 67:2 (68:1) λέγεται: «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν» (Ἴδὲ καὶ Ἄριθ. 10:34 [35]). Εἰς τὸ ἐρευνώμενον ὁμοῦ χωρίον «οἱ ὑπερήφανοι», τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς «διεσκόρπισεν», δὲν παρουσιάζονται ἠνωμένοι, ὅπως οἱ ἀποτελοῦντες ἐνιαῖον στράτευμα, ὥστε νὰ ἰσχύη ἡ εἰρημένη ἔννοια τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν ὑπερηφάνων.

Τὸ «διασκορπίζω» εἶχε καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «συντριβῶ». Ὑπὸ αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται πολλάκις ἐν Ἱερ. 28(51):20-23. Σημειωτέον δέ, ὅτι τὸ ἐβραϊκὸν ρῆμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην οἱ Ὁ μεταφράζουν «διασκορπίζω», ἐν Ψαλμ. 2:9 μεταφράζουν «συντριβῶ». Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι ἀλλαγῶς ἐν τῇ Γραφῇ γίνεται λόγος περὶ συντριβῆς ὑπερηφάνων (Ἰωβ 38:15) καὶ συναφῶς περὶ ἐξουδενώσεως αὐτῶν (Ψαλμ. 122[123]:4) καὶ ἀπωλείας αὐτῶν (Ἦσ. 29:20, Γ' Μακ. 6:4, Σοφ. Σολ. 14:6). Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ χωρίον Ψαλμ. 67:2 (68:1) τὸ «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν» δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἐν κυριολεξίᾳ, ἀλλ' ὡς εἰκὼν ἐκ τοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον ἤτταται καὶ διασκορπίζεται τρεπόμενον εἰς φυγὴν. Εἰς τὸν ἀμέσως ἀκολουθοῦντα στίχ. 3 (2) δὲν γίνεται λόγος περὶ φυγῆς καὶ διασκορπισμοῦ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ περὶ ἐκλείψεως ἤτοι ἀφανισμοῦ αὐτῶν δίκην καπνοῦ, καὶ περὶ ἀπωλείας αὐτῶν δίκην τηκομένου καὶ διαλυομένου κηροῦ. Εἰς τὸν στίχον δὲ 31 (30) τὸ «διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα» ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει «διασκόρπισον τὰ πολεμοχαρῆ ἔθνη εἰς τόπους ἔξω τοῦ ἰδικοῦ των τόπου», ἀλλὰ σημαίνει «διάλυσον τὰ πολεμοχαρῆ ἔθνη πατάσων καὶ συντριβῶν αὐτά». Ἐπίσης ἐν Ψαλμ. 91:10 (92:9), «Ἴδου οἱ ἐχθροὶ σου, Κύριε, ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ σου ἀπολοῦνται, καὶ διασκορπισθήσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν», τὸ «διασκορπισθήσονται», παραλλήλως πρὸς τὸ «ἀπολοῦνται» τιθέμενον, ἀσφαλῶς σημαίνει «θὰ διαλυθοῦν, θὰ συντριβοῦν καὶ θὰ ἀφανισθοῦν» (Ἴδὲ καὶ στίχ. 8 [7], ὅπου περὶ τῶν φαύλων, τῶν ἐργατῶν τῆς ἀνομίας, λέγεται, ὅτι θὰ ἐξολοθρευθοῦν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος). Ἀναφέρομεν ἐν εἰσέτι χωρίον, τὸ Ψαλμ. 88:11 (89:10). Καὶ παραθέτομεν αὐτὸ κατὰ

τε τοὺς Ο΄ καὶ τὸ Ἑβραϊκόν:

«Σὺ ἐταπείνωσας ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον, ἐν τῷ βραχίονι τῆς δυνάμεώς σου διεσκόρπισας τοὺς ἐχθρούς σου».

«Σὺ συνέτριψας τὴν Ῥαὰβ ὡς τραυματίαν· διὰ τοῦ βραχίονος τῆς δυνάμεώς σου διεσκόρπισας τοὺς ἐχθρούς σου».

Ἐπειδὴ «Ῥαὰβ» σημαίνει «ὑπερηφάνεια», διὰ τοῦτο οἱ Ο΄ μεταφράζουν «ὑπερήφανον» ἐννοοῦντες τὸν Αἰγύπτιον. «Τραυματίας» δὲ ἐνταῦθα σημαίνει «φονευμένος, νεκρός, πτώμα». Καὶ συνεπῶς ἡ φράσις τῶν Ο΄, «Σὺ ἐταπείνωσας ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον», σημαίνει: Σὺ, Κύριε, ἐταπείνωσες τὸν ὑπερήφανον Αἰγύπτιον μέχρι τοῦ νὰ θανατώσης καὶ νὰ καταστήσης αὐτὸν πτώμα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τὸ «διεσκόρπισας τοὺς ἐχθρούς σου» δὲν δύναται νὰ σημαίη, ὅτι ὁ Κύριος διεσκόρπισε τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ συνέτριψε διὰ θανατώσεως, ἢ, ἄλλως, ἐξωλόθρευσε τοὺς ἐχθρούς. Εἰς τὸν ἀμέσως προηγούμενον τοῦ χωρίου στίχ. 10 (9) γίνεται λόγος περὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Οὕτω δὲ ὁ Ψαλμῶδς δὲν ὑπαινίσσεται τὸ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσει θαῦμα τοῦ πνιγμοῦ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς σωτηρίας τῶν Ἰσραηλιτῶν;

Εἰς τὸ Ψαλμικὸν χωρίον, τὸ ὁποῖον παρεθέσαμεν κατὰ τε τοὺς Ο΄ καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ σχολιάζομεν, οἱ Ο΄ μεταφράζουν «ἐταπείνωσας» ἑβραϊκὸν ρῆμα, τὸ ὁποῖον σημαίνει «συνέτριψες». Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνιστᾷ οὐσιώδη διαφορὰν. Διότι «συντριβῶ» καὶ «ταπεινῶ» (ταπεινῶνω) κατ' οὐσίαν εἶνε τὸ αὐτό. Ἡ συντριβὴ εἶνε ταπείνωσις. Σημειωτέον, ὅτι τὸ ἑβραϊκὸν ρῆμα, τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα οἱ Ο΄ μεταφράζουν «ταπεινῶ» (ταπεινῶνω), ἐν Ἦσ. 57:15 μεταφράζουν «συντριβῶ».

Κατὰ ταῦτα εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον Λουκ. 1:51 τὸ «διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους» πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «συνέτριπεν ὑπερηφάνους» ἢ «ἐταπείνωσεν ὑπερηφάνους».

Εἰς τὴν φράσιν «διάνοια καρδίας αὐτῶν», ἢ «καρδία», ἐπειδὴ ἔχει «διάνοιαν», δὲν ἐννοεῖται ἐν τῇ συνήθει ἐννοία, δηλαδὴ ὡς ἡ ἔδρα τῶν συναισθημάτων, ἀλλ' ὡς τὸ πνεῦμα, ἢ ψυχὴ, ὅπως π.χ. ἐν Λουκ. 2:19, 35, 51. Διὰ τοῦτο καλῶς πράττουν ὅσοι εἰς τὴν ἐν λόγῳ φράσιν τὴν λέξιν «καρδία» μεταφράζουν «ψυχὴ».

Διὰ τῆς λέξεως «διάνοια», καίτοι αὕτη εἶνε ἀριθμοῦ ἐνικοῦ, οἱ ἐρμηνευταὶ ἐννοοῦν διανοήματα, ιδέας, σκέψεις, σχέδια, πράγματα εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ὑπερηφάνων, τὰ ὁποῖα οὗτοι

νομίζουν, ὅτι θὰ πραγματοποιήσουν. Ἄλλὰ καθ' ἡμᾶς «διάνοια» ἐνταῦθα σημαίνει «φρόνημα». Καθ' ἡμᾶς ἐπίσης αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡ λέξις αὕτη ἔχει καὶ ἐν Κολ. 1:21. Ὅτι δὲ ἐνταῦθα «διάνοια» σημαίνει «φρόνημα», τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς:

Διὰ τὸν ἀντίθετον τοῦ ὑπερήφανου τύπον, τὸν ταπεινόν, ἐν τῇ Γραφῇ ἔχομεν τὰς ἐκφράσεις «ταπεινὸς τῷ πνεύματι» (Ψαλμ. 33:19 [34:18]), «ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ (=τῇ ψυχῇ, τῷ πνεύματι)» (Δαν. 3:87, Ματθ. 11:29). Διὰ δὲ τὸν ὑπερήφανον ἔχομεν τὰς ἐκφράσεις «ὑψηλὸς πνεύματι» (Ἐκκλῆσ. 7:8), «ὑπερήφανος διανοία καρδίας» (Λουκ. 1:51). Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἐκφράσεις, συνεπῶς καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν «ὑπερήφανος διανοία καρδίας» τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου αἱ δοτικαὶ πτώσεις εἶνε τῆς ἀναφορᾶς, ἡ δὲ ἀναφορὰ εἶνε εἰς τὸ πνεῦμα: Ταπεινοὶ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ ὑπερήφανοι εἰς τὸ πνεῦμα, ταπεινὰ πνεύματα καὶ ὑπερήφανα πνεύματα. Διὰ τῆς τελευταίας δὲ ἐκφράσεως, «ὑπερήφανος διανοία καρδίας (=ψυχῆς, πνεύματος)», ἡ ἀναφορὰ γίνεται πλεόν συγκεκριμένη καὶ ἀκριβής: ὑπερήφανος εἰς τὸ πνεῦμα καὶ δὴ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ πνεύματος, τουτέστιν εἰς τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος.

Ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως ὀνομάζεται «ταπεινοφροσύνη» (Πράξ. 20:19, Ἐφεσ. 4:2, Φιλιπ. 2:3 κ.ἄ.), τουτέστι «ταπεινὸν φρόνημα». Καὶ ὁ ἔχων τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινώσεως ὀνομάζεται «ταπεινόφρων» (Παροιμ. 29:23), τουτέστιν «ἔχων ταπεινὸν φρόνημα». Ἡ δὲ κακία τῆς ὑπερηφανείας ἐκφράζεται διὰ τοῦ «ὑπερφρονεῖν» (Ῥωμ. 12:3), τοῦ «ὑψηλὰ φρονεῖν» (Ῥωμ. 12:16), τοῦ «ὑψηλοφρονεῖν» (Ῥωμ. 11:20, Α' Τιμ. 6:17). Τὸ «ὑπερφρονεῖν» σημαίνει «φρονεῖν δι' ἑαυτὸν ὑπὲρ τὸ δέον, ἔχειν φρόνημα ἀνώτερον τῆς πραγματικότητος». Τὸ «ὑψηλὰ φρονεῖν» καὶ τὸ «ὑψηλοφρονεῖν» σημαίνει «ὑπερήφανα φρονεῖν, ἔχειν ὑπερήφανον φρόνημα». Ἐκ τούτων δὲ γίνεται ὀλοφάνερον, ὅτι ὑπὸ τοὺς «ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν» ἐννοοῦνται οἱ ὑπερήφανοι κατὰ τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος αὐτῶν, τῆς ψυχῆς αὐτῶν.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Κατίσχυσε διὰ τῆς δυνάμεώς του, συνέτριψεν' ὑπερηφάνους εἰς τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματός των (ἢ τῆς ψυχῆς των)».

1. Ἡ ἐταπεινώσεν

«ΓΑΡ»

«Ὁὐ γὰρ ἐστὶ δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν· ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν».

Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἐρμηνεύεται μὲ ἀκρίβειαν, διότι οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «γὰρ» εἰς τὰς τρεῖς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ. Εἰς ἐκάστην τῶν τριῶν περιπτώσεων ὁ ἐν λόγῳ σύνδεσμος ἔχει διαφορετικὴν σημασίαν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν σημαίνει «δέ», διότι ἔχει σημασίαν μεταβατικὴν, σημαίνει μετάβασιν εἰς ἄλλο θέμα. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν σημαίνει «ὅθεν, διὰ τοῦτο, λοιπόν», εἶνε δηλαδὴ τῆς ἀκολουθίας, ὅπως ἐν Λουκ. 12: 58 καὶ Β΄ Κορ. 5: 12. Καὶ εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν σημαίνει «ἐπίσης», ὅπως ἐν Α΄ Κορ. 15: 41, διότι ἐκ τοῦ στίχ. 43, ὅπου ὁ λόγος περὶ δένδρων, γίνεται μετάβασις εἰς τὸν στίχ. 44, ὅπου ὁ λόγος περὶ φυτῶν, ἀκανθῶν καὶ βάτου, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε δένδρα.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Δὲν ὑπάρχει δὲ καλὸν δένδρον, τὸ ὁποῖον κάνει κακὸν καρπὸν (ἀνωφελῆ ἢ ἐπιβλαβῆ), οὔτε κακὸν δένδρον, τὸ ὁποῖον κάνει καλὸν καρπὸν (Τὸ καλὸν δένδρον κάνει καλὸν καρπὸν, καὶ τὸ κακὸν δένδρον κάνει κακὸν καρπὸν). Διὰ τοῦτο ἕκαστον δένδρον ἀναγνωρίζεται (ὡς καλὸν ἢ κακὸν) ἀπὸ τὸν καρπὸν του. Ἐπίσης ἀπὸ ἀκάνθας δὲν συλλέγουν σῦκα, καὶ ἀπὸ βάτον δὲν τρυγοῦν σταφυλάς».

Βλέπε καὶ τὴν ἐρμηνείαν, τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν εἰς τὸ παράλληλον Ματθ. 7:16-17 (σελ. 17).

Λουκ. 9:22

«ΔΕΙ»

«Δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Ἰησοῦς προλέγει τὰ πάθη του καὶ τὴν ἀνάστασίν του, τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογία βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραλλήλου Μάρκ. 8:31 (σελ. 43). Ἐπίσης βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 24:6 ὡς πρὸς τὴν λέξιν «δεῖ» (σελ. 37-38).

Μεταφράζομεν:

«Πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ πάθῃ πολλά, μάλιστα ν' ἀποδοκιμασθῇ ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ νὰ θανατωθῇ, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν νὰ ἀναστηθῇ».

Λουκ. 11:4

«ΚΑΙ ΜΗ ΕΙΣΕΝΕΓΚΗΣ ΗΜΑΣ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πονηροῦ».

Ἡ ἐνταῦθα φράσις τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», σημαίνει, «Καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς πειρασμόν». Διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογία βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 6:13, ὅπου ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς φράσις.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ φύλαξε ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Πονηρόν».

Λουκ. 13:35

«ΑΦΙΕΤΑΙ ΥΜΙΝ Ο ΟΙΚΟΣ ΥΜΩΝ ΕΡΗΜΟΣ»

«Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε ἕως ἂν ἤξῃ ὅτε εἴπητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Τὸ χωρίον εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 23:38-39 καὶ ἰσχύουν περὶ αὐτοῦ ὅσα εἶπομεν περὶ ἐκείνου ἐν σελ. 36-37.

Μεταφράζομεν:

«Ἴδου πρὸς λύπην σας ἀφήνεται' τὸ ἔθνος σας ἀπροστάτευτον. Καὶ σᾶς βεβαιώνω, ὅτι δὲν θὰ με ἴδητε (εἰς τὴν πρόνοιάν μου), ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ καιρὸς, ὅποτε θὰ εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου».

Λουκ. 15:16

«ΕΠΕΘΥΜΕΙ... ΚΑΙ ΟΥΔΕΙΣ ΕΔΙΔΟΥ ΑΥΤΩ»

«Καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον περὶ τοῦ δυστυχήσαντος ἀσώτου υἱοῦ δίδεται ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐπεθύμει νὰ γεμίσει τὴν κοιλίαν του ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, τὰ ὅποια ἔτρωγον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ξυλοκέρατα. Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς αὕτη ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ὀρθὴ διὰ πολλοὺς λόγους.

1. Ἐάν ἡ λέξις «ἔρημος», ἡ ὅποια περιέχεται εἰς τὸ παράλληλον Ματθ. 23:38-39, ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ δὲν εἶνε ἀθροιστικὴ, τὸ «ἀφίεται» πρέπει νὰ μεταφρασθῇ «ἐγκαταλείπεται», ὅπως ἐν Ματθ. 24:40, 41. Χωρὶς δηλαδὴ τὸ «ἔρημος» ἡ πρώτη πρότασις τοῦ χωρίου πρέπει νὰ ἀποδοθῇ: «Ἴδου πρὸς λύπην σας τὸ ἔθνος σας ἐγκαταλείπεται».

Διὰ τῆς λέξεως «οὐδείς» οἱ ἑρμηνευταὶ ἐννοοῦν «οὐδείς τῶν ὑπηρετῶν τῶν ἐντεταλμένων τὴν διανομὴν τῶν ξυλοκεράτων εἰς τοὺς χοίρους». Ἀλλὰ γεννῶνται τὰ ἐρωτήματα: Ἦσαν πολλοὶ ὑπηρεταὶ ἐντεταλμένοι τὴν διανομὴν τῶν ξυλοκεράτων εἰς τοὺς χοίρους; Δὲν ἤρκει εἷς; Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἄσωτος υἱός; Ὡς χοιροβοσκὸς δὲν ἔρριπτεν αὐτὸς τὰ ξυλοκέρατα εἰς τοὺς χοίρους; Καὶ ἂν ἦσαν ἄλλοι οἱ διανομεῖς τῶν ξυλοκεράτων εἰς τοὺς χοίρους, διατὶ ὡς ὑπηρεταὶ δὲν θὰ ἦσαν συμπαθεῖς ἀπέναντι τοῦ συνυπηρετοῦ των ἄσωτου υἱοῦ καὶ οὐδείς ἐξ αὐτῶν θὰ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ξυλοκέρατα; Ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ὁποῖος ἔστειλε τὸν ἄσωτον υἱὸν εἰς τοὺς ἀγρούς διὰ νὰ βόσκη χοίρους, θὰ ἔδιδέ ποτε ἐντολὴν νὰ μὴ τρώγῃ οὗτος μῆτε ξυλοκέρατα; Ἐπίσης θὰ ἔδιδεν ἐντολὴν εἰς τοὺς ὑπηρετάς νὰ παρακολουθοῦν αὐτὸν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὸν μῆτε ξυλοκέρατα νὰ τρώγῃ; Καὶ πῶς ὁ ἄσωτος υἱὸς θὰ ἐγένετο χοιροβοσκός, ἂν ἀπηγορεύετο εἰς αὐτὸν καὶ ἡ βρώσις τῶν ξυλοκεράτων; Καὶ πῶς ἔζη, ἂν οὔτε ξυλοκέρατα ἐδίδοντο εἰς αὐτόν;

Τὸ «οὐδείς», ἄνευ προσδιορισμοῦ, καθ' ἡμᾶς δὲν ἔχει εἰδικὴν ἔννοιαν, δὲν σημαίνει «οὐδείς τῶν ὑπηρετῶν». Ἄν θὰ εἶχε τοιαύτην ἔννοιαν, μᾶλλον θὰ ἐδηλοῦτο. Ἀλλὰ τὸ «οὐδείς» ἔχει γενικὴν ἔννοιαν, σημαίνει «οὐδείς τῶν ἀνθρώπων». Ἡ δὲ φράσις, «οὐδείς ἐδίδου αὐτῶ» σημαίνει, ὅτι οὐδείς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἔδιδεν εἰς αὐτόν, οὐδείς προσέφερεν εἰς αὐτόν, οὐδείς ἔδιδεν εἰς αὐτόν τροφήν ἢ χρήματα διὰ τροφήν. Τὸ «δίδωμι» ἄνευ προσδιορισμοῦ, χωρὶς δηλαδὴ ν' ἀναφέρεται τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔδιδε κανεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν ἄσωτον υἱόν, ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ ἄνευ προσδιορισμοῦ, ὅπως εἰς τὰς φράσεις «ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν» (Ψαλμ. 111:9, Β' Κορ. 9:9), «παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται» (Λουκ. 19:26), «μακάριόν ἐστι μᾶλλον δίδοναι ἢ λαμβάνειν» (Πράξ. 20:35). Πρβλ. «ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότητι» (Ῥωμ. 12:8).

Εἰς τὴν πρότασιν «καὶ οὐδείς ἐδίδου αὐτῶ» τὸ «καὶ» ἔχει αἰτιολογικὴν ἔννοιαν, σημαίνει «διότι», ὅπως εἰς τὰς φράσεις, «Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν» (Ζαχ. 11:5), τουτέστιν, Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι ἐπλουτήσαμεν, «Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν» (Ἠσ. 64:5), τουτέστιν, Ἴδου σὺ ὠργίσθης, διότι ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν, «Δίκαιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν ποίησιν αὐτοῦ, ἦν ἐποίησε, καὶ οὐκ εἰσηκούσα-

μεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ» (Δαν. 9:14), τουτέστιν, εἶνε δίκαιος ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς ὅλα (τὰ τιμωρητικὰ ἔργα), τὰ ὅποια ἔκανε, *διότι* δὲν ὑπεκούσαμεν εἰς τὸν λόγον του. Καθ' ἡμᾶς δὲ τὸ «καὶ» σημαίνει «διότι» καὶ εἰς τὸ «Ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα» (Ματθ. 17:6. Βλέπε ἐρμηνείαν, σελ. 33-34), ἐπίσης εἰς τὸ «ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε» καὶ εἰς τὸ «Φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν» (Ἰακ. 4:2. Βλέπε ἐρμηνείαν εἰς τὸ γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 473-475).

Κατὰ ταῦτα ἡ πρότασις τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου «καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῶ» εἶνε αἰτιολογική, αἰτιολογεῖ τὸ προηγούμενον τμήμα τοῦ χωρίου, σημαίνει, ὅτι ὁ ἄσωτος υἱὸς «ἐπεθύμει» νὰ γεμίση τὴν κοιλίαν του ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, «διότι οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτόν», οὐδεὶς προσέφερεν εἰς αὐτὸν τροφήν ἢ χρήματα διὰ τροφήν.

Τὸ «ἐπεθύμει» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν, νομίζουν, ὅτι σημαίνει «ἐπεθύμει». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ δὲν εἶνε ὀρθή. Τὰ ξυλοκέρατα, διὰ τῶν ὁποίων ἐτρέφοντο οἱ χοῖροι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε τροφή ἄρεστή καὶ ἐπιθυμητὴ εἰς τὸν ἄσωτον. Ὁ ἄσωτος δὲν ἐπεθύμει ξυλοκέρατα, ἀλλ' ἄρτους καὶ ἐκλεκτὰ φαγητά, τὰ ὅποια ἔρωγεν ἄλλοτε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός του. Τὸ «ἐπιθυμῶ» ἐνταῦθα σημαίνει «προσπαθῶ». Ὁ ἄσωτος «προσεπάθει» νὰ γεμίση τὴν κοιλίαν του ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, *διότι* ἐστερεῖτο τροφῆς. Ἐπίσης τὸ «ἐπιθυμῶ» σημαίνει «προσπαθῶ» ἐν τῇ φράσει περὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, «ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου» (Λουκ. 16:21). Ὁμοίως δὲ τὸ «θέλω» συνώνυμον τοῦ «ἐπιθυμῶ», ἐν Ἀποκ. 11:5 σημαίνει «προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ».

Κατόπιν τούτων μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Καὶ προσεπάθει νὰ γεμίση τὴν κοιλίαν του ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, τὰ ὅποια ἔρωγον οἱ χοῖροι, διότι οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτόν (διὰ νὰ τρώγῃ)».

Χορτάσθη

Λουκ. 16:20-21

«ΕΠΙΘΥΜΩΝ ΧΟΡΤΑΣΘΗΝΑΙ ΑΠΟ ΤΩΝ ΨΙΧΙΩΝ»

«Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου».

Ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν ἐκδέχονται ὀρθῶς τὸ «ἐπιθυμῶν». Ἐκδέχονται αὐτὸ εἰς τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν ἔννοιαν. Ἄλλ' εἰς τὸ παρὸν χωρίον, καθὼς καὶ εἰς τὸ Λουκ. 15:16, ὅπως ἤρμηνεύσαμεν προηγουμένως (σελ. 52-54), τὸ «ἐπιθυμῶν» δὲν σημαίνει «ἐπιθυμῶν», ἀλλὰ «προσπαθῶν». Ὁ πτωχὸς Λάζαρος προσεπάθει νὰ κορέσῃ τὴν πείνάν του ἐκ τῶν ψιχίων, τὰ ὅποια ἔπιπτον ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἦτο καὶ πτωχὸς τις ὀνομαζόμενος Λάζαρος. Αὐτὸς εἶχε रिफ्तῆ εἰς τὴν ἐξώθυραν τοῦ μεγάρου αὐτοῦ (τοῦ πλουσίου) πλήρης πληγῶν καὶ προσπαθῶν νὰ χορτασθῆ ἐκ τῶν ψιχίων, τὰ ὅποια ἔπιπτον ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου».

Λουκ. 16:25

«ΝΥΝ ΔΕ ΩΔΕ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΤΑΙ, ΣΥ ΔΕ ΟΔΥΝΑΣΑΙ»

«Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὦδε¹ παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι».

Εἰς τὸ «ἀπολαμβάνω» τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν δίδουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀπολαύω». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ εἶνε ἐσφαλμένη, διότι

1. Ἐπάρχει καὶ ἡ γραφὴ ὄδε.

τὸ «ἀπολαμβάνω» προσέλαβεν αὐτὴν τὴν ἔννοιαν μόνον εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν. Ἐπίσης, τὸ «ἀπολαύω» χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐπὶ καλῆς σημασίας. Καὶ ἐὰν δὲ τὸ «ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου καὶ Λάζαρος τὰ κακά» μεταφράζωμεν, «ἀπήλαυσε σὺ τὰ ἀγαθὰ σου, καὶ ὁ Λάζαρος ἀπήλαυσε τὰ κακά», τότε τὸ «ἀπολαύω» χρησιμοποιοῦμεν καὶ ἐπὶ καλῆς καὶ ἐπὶ κακῆς σημασίας συγχρόνως! Νὰ θεωρήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λαζάρου τὸ «ἀπήλαυσε τὰ κακά» ἐννοεῖται εἰρωνικῶς; Ἄλλ' ὁ Ἄβραάμ, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἐν τῷ χωρίῳ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὁμιλῇ εἰρωνικῶς πρὸς τὸν δυστυχῆ καὶ σφόδρα βασανιζόμενον πλούσιον. Ὁρθὴν θεωροῦμεν τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι τὸ «ἀπολαμβάνω» ἐνταῦθα, ὅπως καὶ τὸ «ἀπέχω» ἐν Ματθ. 6:2, 5, 16, Λουκ. 6:24, ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «λαμβάνω πλήρως καὶ ἰκανῶς», δημωδῶς «λαμβάνω μὲ τὸ παραπάνω», ὥστε νὰ μὴ ἀπομένῃ τίποτε διὰ τὸ μέλλον.

Τὸ «παρακαλεῖται» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «παρηγορεῖται» ἢ «ἀνακουφίζεται, ἀναπαύεται» ἢ «χαίρει». Ἄλλ' ὅπως ὑπεστηρίξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 5:4 (σελ. 13-15), ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ ρήματος «παρακαλοῦμαι» εἶνε «ἀπολαύω, ἔχω ἀπόλαυσιν», ἐν δὲ Λουκ. 6:24 τὸ οὐσιαστικὸν «παράκλησις» σημαίνει «ἀπόλαυσις». Ὅτι δὲ τὸ «παρακαλεῖται» ἐνταῦθα σημαίνει «ἀπολαύει, ἔχει ἀπόλαυσιν», τοῦτο φαίνεται ὅχι μόνον ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ «ὀδυνᾶσαι», ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ «ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ» (στίχ. 24) καὶ πρὸς τὸ «ὑπάρχων ἐν βασάνοις» (στίχ. 23). Ὁ παράδεισος εἶνε τρυφή, ἀπόλαυσις, ὅπως ἡ κόλασις εἶνε ὀδύνη, βασανισμός.

Τὸ «δὲ» σημαίνει «διὰ τοῦτο», ὅπως ἐν Γεν. 15:3, Ματθ. 25:96, Α' Κορ. 1:23α.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

Ἐῖπε δὲ ὁ Ἄβραάμ: Τέκνον, ἐνθυμήθητι, ὅτι σὺ ἔλαβες πλήρως τὰ ἀγαθὰ σου εἰς τὴν ζωὴν σου, ὅπως καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά. Διὰ τοῦτο τώρα ἐδῶ ἔχει ἀπόλαυσιν, καὶ σὺ ἔχεις ὀδύνην».

Λουκ. 17:25

«ΔΕΙ»

«Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ δι' ἑαυτὸν ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου (στίχ. 22, 24) εἰς γ' πρόσωπον καὶ προλέγει τὰ παθήματά του, τὸ «δὲ» ἔχει ἀντιθετικὴν ἔννοιαν, σημαίνει «ἀλλά». Καὶ τὸ «δεῖ» δὲν δύναται νὰ σημαίη «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί. Αὐτὴ ἡ σημασία ἀποκλείεται ἀπὸ τὸ «ἀποδοκιμασθῆναι». Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶπῃ ὁ Χριστὸς, ὅτι «πρέπει... ν' ἀποδοκιμασθῆ». Ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ ἐπιδοκιμασθῆ καὶ ὄχι ν' ἀποδοκιμασθῆ. Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς).

Μεταφράζομεν:

«Ἀλλὰ πρῶτον (ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου) πρόκειται νὰ πάθῃ πολλὰ καὶ ν' ἀποδοκιμασθῆ ἀπ' αὐτὴν τὴν γενεάν».

Λουκ. 18:11

«ΣΤΑΘΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΟΝ»

«Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσήχετο· Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης».

Τὸν στίχ. Λουκ. 18:11 ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν (σελ. 106) μέχρι τὴν φράσιν «ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων». Τώρα δὲ ἐρμηνεύομεν ὁλόκληρον τὸν στίχον καὶ πληρέστερον.

Ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ τὸ «πρὸς ἑαυτὸν» συνδέουν πρὸς τὸ «προσηύχετο», καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐρμηνεύουν, ὅτι ὁ Φαρισαῖος προσηύχετο καθ' ἑαυτὸν, ἤτοι νοερῶς, ἄλλοι δέ, ὅτι προσηύχετο ἐν σχέσει πρὸς ἑαυτὸν, πλέκων τὸ ἐγκώμιον ἑαυτοῦ, καὶ ἄλλοι, ὅτι προσηύχετο πρὸς ἑαυτὸν, ὄχι πρὸς τὸν Θεόν.

Καθ' ἡμᾶς τὸ «πρὸς ἑαυτὸν» συνδέεται πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον «σταθεῖς» καὶ ὄχι πρὸς τὸ «προσηύχετο», τὸ ὁποῖον δὲν ἀκολουθεῖ ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ τὴν λέξιν «ταῦτα». Ἡ καθ' ἡμᾶς σύνδεσις «σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν» εἶνε φυσικωτάτη. Τὸ δὲ «πρὸς ἑαυτὸν» σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ «καθ' ἑαυτὸν». Ἐν Πράξ. 28:16 γράφεται: «Τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν». Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι εἰς τὸν Παῦλον ἐπετράπη νὰ μένη μόνος, ὄχι μετὰ τῶν ἄλλων κρατουμένων. Οὕτω δὲ καὶ τὸ «σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν» σημαίνει, ὅτι ὁ Φαρισαῖος ἐστάθη μόνος, ὄχι μετὰ τῶν ἄλλων προσευχομένων.

Ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἠθέλησε νὰ δεῖξη τὴν ταπεινώσιν τοῦ πρώτου καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ δευτέρου ὄχι μόνον ἐκ τῶν λόγων ἐκάστου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ἕκαστος κατέλαβεν ἐν τῷ ναῷ καὶ τῆς στάσεως τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο, ὅπως περὶ τοῦ τελώνου λέγει, «μακρόθεν ἐστῶς» (στίχ.13), οὕτω περὶ τοῦ Φαρισαίου λέγει, «σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν». Ὁ τελώνης, λόγῳ βαθυτάτης ταπεινώσεως, ἐστάθη μακρὰν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων ἢ μᾶλλον μακρὰν τῶν ἄλλων προσευχομένων ἀνθρώπων, ὀπίσω, εἰς τὸν ἔσχατον τόπον. Καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαμούς του εἰς τὸν οὐρανόν, ἔτυπτε δὲ συνεχῶς τὸ στήθος του. Ἀντιθέτως ὁ Φαρισαῖος, λόγῳ τῆς ὑπερηφανείας του, ἐστάθη ἐπιδεικτικῶς μόνος, κεχωρισμένος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὡς ἁμαρτωλῶν. Φαρισαῖος σημαίνει «κεχωρισμένος». Φαρισαῖος ὄνομα καὶ πρᾶγμα! Ὁ τελώνης δὲν ἀνεμίχθη μετὰ τῶν ἄλλων προσευχομένων, διότι ἐθεώρει τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους του, ἐνῶ ὁ Φαρισαῖος δὲν ἀνεμίχθη, διότι ἐθεώρει τοὺς ἄλλους σφόδρα κατωτέρους του.

Ὡς πρὸς τὸ «ἄρπαγες», τοῦτο καλλίτερον ἐκδέχονται ὅσοι ἐξηγοῦν «ἐκβιασται». Οἱ ἐκβιασται ἐκβιάζουν καὶ δι' ὕλικὰ καὶ διὰ σεξουαλικὰ πράγματα, ὅθεν ἀκολουθεῖ τὸ «ἀδικοι» περὶ τῶν ὑλικῶν καὶ τὸ «μοιχοὶ» περὶ τῶν σεξουαλικῶν πραγμάτων. Τὸ

«ἄρπαξ» σημαίνει ἐκβιασθῆναι καὶ ἐν Α΄ Κορ. 5:9-11, 6:10 (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α΄ Κορ. 5:9-11 ἐν τῷ γ΄ τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 261, ὅπου καὶ ὑποσημειώσις).

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὁ Φαρισαῖος ἐστάθη μόνος καὶ ἔλεγεν αὐτὰ εἰς τὴν προσευχὴν του: Θεέ, σ' εὐχαριστῶ, διότι δὲν εἶμαι ὅπως οἱ ὑπόλοιποι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εἶνε ἐκβιασταί, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὅπως αὐτὸς ὁ τελώνης».

Λουκ. 18:21

«ΕΚ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΜΟΥ»

«Ὁ δὲ εἶπε· ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ φράσις «ἐκ νεότητός μου» σημαίνει «ἀπὸ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας μου», δημωδῶς «ἀπὸ τὰ νιάτα μου». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Τὸ παρὸν χωρίον εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 19:20, ὅπου ἡ αὐτὴ φράσις, ὡς ἀποδεικνύομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, σημαίνει «παιδιόθεν, ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας». Βλέπε σχετικῶς σελ. 36.

Μεταφράζομεν:

«Αὐτὸς δὲ εἶπεν: Αὐτὰ ὅλα ἐφύλαξα ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας».

Λουκ. 19:5

«ΔΕΙ»

«Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι».

Εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία καὶ εἰς τὸ παρὸν τὸ «δεῖ» δὲν σημαί-

νει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τοῦτο ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς). Ὁ Κύριος, προσκαλῶν αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ζακχαίου, λέγει εἰς αὐτὸν νὰ καταβῆ ταχέως ἀπὸ τὴν συκομορέαν, διότι ἐπρόκειτο νὰ καταλύσῃ εἰς τὸν οἶκόν του.

Μεταφράζομεν:

«Ζακχαῖε, σπεῦσον καὶ κατάβα (ἀπὸ τὴν συκομορέαν), διότι σήμερον πρόκειται νὰ μείνω εἰς τὸν οἶκόν σου».

Λουκ. 20:35-36

«ΙΣΑΓΓΕΛΟΙ ΓΑΡ ΕΙΣΙ»

«Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται· οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γὰρ εἰσι καὶ υἱοὶ εἰσι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ «γὰρ» τῆς φράσεως «οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται» εἶνε μεταβατικόν, ὅπως πολλάκις, καὶ ἐξηγεῖται «δέ». Τὸ «γὰρ» τῆς φράσεως «ἰσάγγελοι γὰρ εἰσι» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν του, τὴν αἰτιολογικὴν, καὶ ἐξηγοῦν «διότι». Ἀλλὰ τὸ «γὰρ» ἔχει καὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν, σημαίνει «ἀλλά», ὅπως π.χ. ἐν Ματθ. 15:27, Φιλιπ. 3:19-20. Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «γὰρ» καὶ ἐνταῦθα, ὅπως δεικνύουν αἱ φράσεις «ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι», Ματθ. 22:30, «ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι (οἱ) ἐν τοῖς οὐρανοῖς», Μάρκ. 12:25, φράσεις παράλληλοι τῆς παρούσης φράσεως «ἰσάγγελοι γὰρ εἰσι». Ὁ Κύριος θέλει νὰ εἴπῃ: Ὅσοι θὰ ἀξιωθοῦν ἐκείνου τοῦ κόσμου, τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, τῆς ἐνδόξου, δὲν θὰ ἔρχονται εἰς γάμον, οὔτε πλέον θ' ἀποθνήσκουν, ἀλλὰ θὰ εἶνε ἴσοι πρὸς τοὺς ἄγγελους, διότι οἱ ἄγγελοι οὔτε εἰς γάμον ἔρχονται οὔτε

ἀποθνήσκουν. Ἐπίσης θὰ εἶνε υἱοὶ Θεοῦ, ὄχι πλέον υἱοὶ ἀνθρώπων, υἱοὶ γονέων, ἀφοῦ θὰ προέλθουν ἐκ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἐνεργήσῃ ὁ Θεός, ἀφοῦ δηλαδὴ τὸ ἐνδοξὸν σῶμα τῆς ἀναστάσεως δὲν θὰ δώσουν ἄνθρωποι, οἱ γονεῖς, ἀλλ' ὁ Θεός.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἄλλ' ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἀξιωθοῦν νὰ γίνουν μέτοχοι τοῦ κόσμου ἐκεῖνου καὶ τῆς (ἐνδόξου) ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, οὔτε θὰ λαμβάνουν εἰς γάμον οὔτε θὰ δίδονται εἰς γάμον, οὔτε δὲ πλέον θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποθάνουν, ἀλλὰ θὰ εἶνε ἴσοι μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ θὰ προέλθουν ἐκ τῆς ἀναστάσεως».

Λουκ. 21:9

«ΔΕΙ»

«Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος».

Τὸ παρὸν χωρίον εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 24:6, τὸ ὁποῖον ἠρμηνεύσαμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 37-38). Ὅπως δὲ ἐκεῖ, οὔτω καὶ ἐνταῦθα τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ «πρόκειται». Ἐπίσης «τὸ τέλος» δὲν εἶνε ἡ καταστροφή τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπως τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν νομίζουν, ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅπως ἄλλοι ἐρμηνευταὶ φρονοῦν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὅταν δὲ ἀκούσετε πολέμους καὶ ταραχάς, μὴ φοβηθῆτε. Διότι πρόκειται νὰ γίνουν αὐτὰ πρῶτον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔλθῃ ἀμέσως τὸ τέλος».

«ΔΕΙ»

«Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει».

Τὸ «γὰρ» τῆς ἀρχικῆς φράσεως τοῦ χωρίου, «Λέγω γὰρ ὑμῖν», θεωροῦμεν μεταβατικόν, ὄχι αἰτιολογικόν, καὶ ἐξηγοῦμεν «δέ».

Τὸ δὲ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται». Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τὸ «δεῖ» ἔχει εἰς πολλὰ χωρία, ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Ὁ Κύριος λέγει, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία, «Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη» (Ἠσ. 53:12). Ἡ ἐκδοχὴ τοῦ «δεῖ» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «πρέπει» δίδει τὸ ἐξῆς νόημα: Πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Μεσσίας ἐμφανίζεται ὡς ἐγκληματίας. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ νόημα εἶνε μᾶλλον ἄστοχον. Διότι ὁ λόγος, ὅτι ἡ προφητεία περὶ τοῦ Μεσσίου ὡς ἐγκληματίου πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ, εἰς ἡμᾶς δίδει μᾶλλον τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Μεσσίας ὀρθῶς ἐθεωρήθη ὡς ἐγκληματίας καὶ διὰ τοῦτο ἡ προφητεία ἔπρεπε νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ οὕτω νὰ βεβαιωθῇ ὁ ἐγκληματικὸς χαρακτήρ τοῦ Μεσσίου!

Μεταφράζομεν:

«Λέγω δὲ εἰς σᾶς, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκπληρωθῇ εἰς ἐμὲ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ γραμμένον, τό, Καὶ μετὰ τῶν ἐγκληματιῶν τὸν κατέταξαν. Διότι τὰ ἀφορῶντα εἰς ἐμὲ φθάνουν εἰς τὸ τέλος».

Λουκ. 22:40

«ΜΗ ΕΙΣΕΛΘΕΙΝ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς· Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν».

Τὸ «εἰσέρχομαι εἰς πειρασμόν», μονολεκτικῶς «πειράζομαι», ἐνταῦθα σημαίνει «ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν». Διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν ἰδὲ τὴν ἐρμηνεῖαν τῶν χωρίων Ματθ. 26:41 καὶ 6:13 ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον, εἶπεν εἰς αὐτούς: Προσεύχεσθε νὰ μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν»

Λουκ. 22:46

«ἼΝΑ ΜΗ ΕΙΣΕΛΘΗΤΕ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΝ»

«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί καθεύδετε; Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».

Τὸ «εἰσέρχομαι εἰς πειρασμόν», μονολεκτικῶς «πειράζομαι», ἐνταῦθα σημαίνει «ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν». Διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνεῖαν τῶν χωρίων Ματθ. 26:41 καὶ 6:13 ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς: Διατί κοιμᾶσθε; Ἐγερθῆτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν».

«ΔΕΙ»

«Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγγέρθη. Μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.»

Τὸ παρὸν χωρίον εἶνε μέρος τοῦ λόγου τῶν ἀγγέλων πρὸς τὰς μυροφόρους ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἄγγελοι ἀγγέλλουν εἰς τὰς μυροφόρους τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπενθυμίζουν εἰς αὐτάς, ὅτι ἤδη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὁ Χριστὸς προεῖπε τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασίν του, καὶ αἱ προρρήσεις του ἐξεπληρώθησαν.

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ τοῦ «μέλλει, πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τοῦτο ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ παραλλήλου Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Βλέπε σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Οἱ ἄγγελοι ἤθελον νὰ εἶπουν εἰς τὰς μυροφόρους: Ὁ Ἰησοῦς προεῖπε τί ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ, καὶ συνεπῶς αἱ μυροφόροι ἔπρεπε νὰ ἀναμένουν τὴν ἀνάστασίν του, μάλιστα ἀφοῦ προηγήθη ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προρρήσεών του περὶ παραδόσεώς του εἰς ἀσεβεῖς ἀνθρώπους καὶ σταυρώσεώς του.

Μεταφράζομεν:

«Δὲν εἶνε ἐδῶ, ἀλλ' ἀνεστήθη. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ὠμίλησεν εἰς σᾶς, ὅταν ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εἶπεν, ὅτι πρόκειται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀσεβῶν καὶ νὰ σταυρωθῆ, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν νὰ ἀναστηθῆ.»

«ΔΕΙ»

«Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως καὶ Προφῆταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ».

Ὅπως κατὰ τὸ Λουκ. 24:6-7 οἱ ἄγγελοι ὑπενθύμισαν εἰς τὰς μυροφόρους τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ περὶ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεώς του, οὕτω καὶ κατὰ τὸ παρὸν χωρίον ὁ ἀναστὰς Κύριος ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶχεν εἶπει εἰς αὐτούς, δηλαδή «ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα... περὶ ἐμοῦ». Τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως ἐκλαμβάνουν τοῦτο οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Ὅτι δὲ τοῦτο ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6 (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστὸς εἶχε προεῖπει, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκπληρωθοῦν ὅλαι αἱ περὶ αὐτοῦ προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεώς του¹.

Μεταφράζομεν:

«Ἐπειτα εἶπεν εἰς αὐτούς: Αὐτοὶ εἶνε οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους εἶπον εἰς σᾶς, ὅταν ἀκόμη ἤμουν μεθ' ὑμῶν, ὅτι πρόκειται

1. Κατὰ τὸ Λουκ. 24:26 ὁ ἀναστὰς Κύριος εἶπεν εἰς τοὺς δύο μαθητὰς, οἱ ὅποιοι ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαοῦς: «Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;». Ἐνταῦθα ὁ παρατατικός «ἔδει» δὲν σημαίνει «ἐπρόκειτο», ἀλλ' «ἔπρεπε», διότι τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ τίθενται ὡς προϋπόθεσις τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν σφαιραν τῆς δόξης. Διὰ νὰ εἰσέλθῃ δηλαδή ὁ Χριστὸς εἰς τὴν σφαιραν τῆς δόξης, ἔπρεπε πρῶτον νὰ ὑποστῇ παθήματα. Ὅμοιως καὶ εἰς τὸ Λουκ. 24:46-47 ὁ παρατατικός «ἔδει» σημαίνει «ἔπρεπε», διότι τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ τίθενται ὡς προϋπόθεσις τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς κηρύξεως «ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετανοίας καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν». Ὁ Χριστὸς δηλαδή ἔπρεπε πρῶτον νὰ πάθῃ, διὰ ν' ἀναστῆθῇ καὶ εἰς τὸ ὄνομά του νὰ κηρύσσεται μετάνοια καὶ ἄφεσις ἁμαρτιῶν.

δηλαδή να εκπληρωθούν όλα τα γραμμένα εις τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως καὶ τοὺς Προφήτας καὶ τοὺς Ψαλμοὺς περὶ ἐμοῦ».

Ἰωάν. 1:19

«ΚΑΙ»

«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ τίς εἶ;».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ συνδέσμου «καί», διὰ τοῦ ὁποῦ ἄρχεται τὸ χωρίον. Τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν κατὰ τὴν μετάφρασιν παραλείπουν αὐτόν.

Ἐνταῦθα ὁ σύνδεσμος «καί» ἔχει προσθετικὴν σημασίαν, σημαίνει «ἐπίσης». Εἰς τὸν στίχ. 15 ἀναφέρεται μία μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἰς δὲ τὴν περικοπὴν ἐκ τῶν στίχ. 19-27 περιέχεται ἄλλη μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰσαγομένη διὰ τῆς φράσεως, «Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου», τουτέστιν, «Αὕτη ἐπίσης εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου». Τοιαύτην σημασίαν τὸ «καί» ἔχει πολλάκις. Ὅπως δὲ εἰς τὸ παρὸν χωρίον, οὕτω καὶ εἰς ὠρισμένας ἄλλας περιπτώσεις αὕτη ἡ σημασία τοῦ «καί» δὲν γίνεται ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν, π.χ. εἰς τὸ Ἐφ. 4:11 («Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας κλπ.», τουτέστιν, «Αὐτὸς ἐπίσης ἔδωκεν ἄλλους μὲν ὡς ἀποστόλους, ἄλλους δὲ ὡς προφήτας κλπ.»), καὶ εἰς τὸ Α' Ἰωάν. 5:11 («Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός», τουτέστιν, «Ἐπίσης εἶνε αὕτη ἡ μαρτυρία, ὅτι δηλαδή ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ζωὴν αἰώνιον», ἢ, «Ἐἶνε καὶ αὕτη ἡ μαρτυρία, ὅτι δηλαδή ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ζωὴν αἰώνιον»). Περὶ τῆς προσθετικῆς σημασίας τοῦ «καί» εἰς τὰ χωρία ταῦτα ἰδὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἐφ. 4:11-13 ἐν τῷ γ' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν ἐν σελ. 316, καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α'

Ἰωάν. 5:10-11 ἐν τῷ β' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν ἐν σελ. 259-260.

Μεταφράζομεν:

«Αὐτὴ ἐπίσης εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅταν ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας διὰ νὰ ἐρωτήσουν αὐτόν: Σὺ ποῖος εἶσαι;».

Ἰωάν. 2:18

«ΤΙ ΣΗΜΕΙΟΝ ΔΕΙΚΝΥΕΙΣ ΗΜΙΝ
ΟΤΙ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΕΙΣ;»

«Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ·
Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποι-
εῖς;».

Κατὰ τὸν στίχ. 15 ὁ Ἰησοῦς ὑψωσε «φραγέλλιον», μαστίγιον, ἐναντίον τῶν ἐμπόρων καὶ ἀργυραμοιβῶν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ, καὶ εἰς ἄλλας ζωηρὰς ἐνεργείας προέβη διὰ τὴν κάθαρσιν τοῦ ἱεροῦ χώρου. Μετὰ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν παρόντα στίχ. 18 οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον εἰς τὸν Ἰησοῦν: «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;». Εἰς τὸν λόγον τοῦτον οἱ ἐξηγηταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὅτι». Ἐνταῦθα τὸ «ὅτι» σημαίνει «ἵνα, διὰ νὰ, νά», ἢ «ὥστε νά». Ὅτι δὲ ὁ ἐν λόγῳ σύνδεσμος ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν, τοῦτο δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ματθ. 13:13 κατὰ τὸ κείμενον Nestle-Aland («Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι κλπ.»). Παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου. Τοιαύτην σημασίαν καθ' ἡμᾶς ἔχει τὸ «ὅτι» καὶ εἰς τὸ Ῥωμ. 9:6 («Οὐχ οἶον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ»). Παραπέμπομεν καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν, τὴν ὁποίαν δίδομεν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου. Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι εἰς τὸ 7:35 τὸ «ὅτι» προφανέστατα σημαίνει «ὥστε νά».

Κατόπιν τούτων τὸ ἐρώτημα τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν ὑψώσαντα «φραγέλλιον» Ἰησοῦν, «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;», σημαίνει: Τί θαῦμα δύνασαι νὰ δείξης εἰς ἡμᾶς ὡς ἀποδεικτικὸν ἐξουσίας, διὰ νὰ πράττης αὐτά; (ἢ, ὡς ἀπο-

δεικτικὸν ἐξουσίας, ὥστε νὰ πράττης αὐτά;). Πρβλ. Ματθ. 21:23, «Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;».

Μεταφράζομεν:

«Ἔλαβον τότε τὸν λόγον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον εἰς αὐτόν: Τί θαῦμα δύνασαι νὰ δείξης εἰς ἡμᾶς ὡς ἀπόδειξιν ἐξουσίας διὰ νὰ πράττης αὐτά;».

Μεταφράζομεν καὶ ἄλλως:

«Ἔλαβον τότε τὸν λόγον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον εἰς αὐτόν: Τί θαῦμα δύνασαι νὰ δείξης εἰς ἡμᾶς ὡς ἀπόδειξιν ἐξουσίας, ὥστε νὰ πράττης αὐτά;».

Ἰωάν. 3:14-16

«ΔΕΙ», «ΙΝΑ ΜΗ ΑΠΟΛΗΤΑΙ», «ΓΑΡ»

«Καὶ καθὼς Μωυσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον».

Εἰς τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Νικόδημον τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Ἀλλαχοῦ ἀπεδείξαμεν, ὅτι τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν (Ἴδὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6, σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Διὰ τῆς φράσεως «ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» ὁ Ἰησοῦς προλέγει τὴν σταύρωσίν του: «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῆ (ἐπὶ σταυροῦ)». Τὴν Μ. Παρασκευὴν ὁ Νικόδημος θὰ ἐνεθυμήθη τὸν προφητικὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἀριμαθαίου προσέφερε τιμὰς εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον.

Τὴν φράσιν, «ἵνα μὴ ἀπόληται», δις ἀπαντῶσαν εἰς τὸν ὑπ' ὄψιν λόγον τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἐξηγηταὶ ἐξηγοῦν «διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ· διὰ νὰ μὴ χαθῆ». Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ «ἀπόλλυμαι» ἔχει

καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «θανατώνομαι, ἀποθνήσκω», εὐστοχώτερον εἶνε νὰ ἐξηγήσωμεν «διὰ νὰ μὴ ὑποστῇ θάνατον· διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ». Θεωροῦμεν εὐστοχωτέραν τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν, διότι ἡ ἐν λόγῳ φράσις ὀρμᾶται ἐκ τῆς θανατώσεως τῶν δακνομένων ὑπὸ τῶν ὄφρων ἐν τῇ ἐρήμῳ γογγυστῶν (Ἄριθ. 21:4 ἐξ.), καὶ διότι τὸ «ἀπόλλυσθαι» τῆς φράσεως αὐτῆς ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «ἔχειν ζωὴν αἰώνιον». Ἐν Α΄ Κορ. 10:9 τὸ «ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπόλοντο» σημαίνει «ὑπὸ τῶν ὄφρων ἐθανατώθησαν». Ὁ ἐμβλέπων εἰς τὸν χάλκινον ὄφιν δὲν ἐθανατώνετο σωματικῶς, ὁ δὲ ἐμβλέπων διὰ πίστεως εἰς τὸν συμβολιζόμενον ὑπὸ τοῦ χάλκινου ὄφρος Ἐσταυρωμένον δὲν θανατώνεται πνευματικῶς, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

Τὸ «γὰρ» τοῦ στίχ. 16 τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν τὸν στίχον ἐπαναλαμβάνεται πρὸς ἔμφασιν τὸ ἐν στίχ. 15 «ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον», διὰ τοῦτο εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «διότι», ἀλλὰ «ναί».

Μεταφράζομεν:

«Ὅπως δὲ ὁ Μωυσῆς ὑψωσε τὸν ὄφιν εἰς τὴν ἐρημον, οὕτως ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῇ (ἐπὶ σταυροῦ), ὥστε πᾶς, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ μὴ ἀποθάνῃ (πνευματικῶς), ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Ναί! Τόσον ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ ἔδωσε πρὸς θυσίαν, ὥστε πᾶς, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτόν, νὰ μὴ ἀποθάνῃ (πνευματικῶς), ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον».

Ἰωάν. 4:3-4

«ΕΔΕΙ»

«Ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἦδεῖ δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας».

Ὅπως ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «μέλλει,

πρόκειται» (Ἰδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Ὁ δὲ παρατατικὸς «ἔδει» καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα σημαίνει «ἔμελλεν, ἐπρόκειτο», ὄχι «ἔπρεπε» ἢ «ἦτο ἀνάγκη», ὅπως ἐξηγοῦν ἄλλοι. Πρὸς τὸ ἐν Λουκ. 19:4 «ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι». Ἡ μετάβασις ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἢ διὰ μέσου τῆς Περαιάς, ὅποτε τὸ ταξίδιον ἦτο μακρότερον, ἢ διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας, ὅποτε τὸ ταξίδιον ἦτο συντομώτερον. Οἱ αὐστηρότεροι Ἰουδαῖοι λόγῳ τοῦ μίσους πρὸς τοὺς Σαμαρείτας προετίμων τὸ μακρότερον ταξίδιον διὰ τῆς Περαιάς. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς, ἀπηλλαγμένος τοῦ μίσους κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν, προετίμησε τὸ συντομώτερον ταξίδιον διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν διὰ τὴν Γαλιλαίαν ἔμελλεν, ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἡ ἐξήγησις, ὅτι ἔπρεπε, ἦτο ἀνάγκη, νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σαμαρείας διὰ νὰ διδάξῃ καὶ ἐκεῖ, δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του λέγων, «εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε» (Ματθ. 10:5). Ὁ καιρὸς τῆς κηρύξεως τοῦ εὐαγγελίου εἰς τοὺς Σαμαρείτας θὰ ἦρχετο ἀργότερον (Πράξ. 1:8). Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστὸς διῆλθε διὰ τῆς Σαμαρείας ὄχι διότι ἔπρεπε νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς διὰ νὰ κηρύξῃ, ἀλλὰ διερχόμενος δι' αὐτῆς ἐκήρυξεν ἐπ' εὐκαιρία, ἐπεισοδιακῶς.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ἐφησε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Γαλιλαίαν. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σαμαρείας».

Ἰωάν. 5:30

«ΟΥ ΖΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟ ΕΜΟΝ...»

*«Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν.
Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία
ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ
τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός».*

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «θέλημα», δις ἀπαντῶσα ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «θέλημα». Καὶ οὕτως εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ, «οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός», οἱ ἐρμηνευταὶ δίδουν τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐζήτει ἢ δὲν ἐπεδίωκεν ὅ,τι ἤθελεν αὐτός, ἀλλ' ὅ,τι ἤθελεν ὁ Πατήρ του, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτόν.

Ἄλλ' ἡ ἔκφρασις «ζητεῖν τὸ θέλημα» ἐν τῇ συνήθει ἐννοία τῆς λέξεως «θέλημα» δὲν φαίνεται δόκιμος. Διότι τὸ «ζητῶ» καὶ τὸ «θέλω», ἐξ οὗ ἡ λέξις «θέλημα», εἶνε ρήματα συνώνυμα ἢ περίπου συνώνυμα, ὁπότε τὸ «ζητεῖν τὸ θέλημα» κατανατᾶ ἰσοδύναμον τοῦ «θέλειν τὸ θέλημα»! Ἐπίσης οὐδαμοῦ τῆς Καινῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπαντᾶ ἡ ἔκφρασις «ζητεῖν τὸ θέλημα», ἀλλὰ «ποιεῖν τὸ θέλημα», ὅπως π.χ. εἰς τὸ Ἰωάν. 6:38.

Καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις «θέλημα» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον σημαίνει «δόξα». Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν συνάγομεν ἐκ χωρίων, ὅποια τὰ ἐξῆς σχολιαζόμενα.

«Τὸν Θεὸν εὐλογεῖτε εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι οὐ τῇ ἑμαυτοῦ χάριτι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἦλθον, ὅθεν εὐλογεῖτε αὐτόν εἰς τὸν αἰῶνα» (Τωβ. 12:17-18).

Ἐνταῦθα «χάρις» σημαίνει «τιμὴ, δόξα», ὅπως εἰς τὰ χωρία Ἰουδίθ 8:23, Ἐσθ. 6:3, Σοφ. Σειρ. 4:21, Ζαχ. 6:14, Δαν. 1:9 κατὰ τοὺς Ο', Α' Μακ. 14:25, Α' Πέτρ. 2:19-20 (Βλέπε σχετικῶς ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. α', σελ. 307-308). Ἡ δὲ λέξις «θέλησις» χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὴν λέξιν «χάρις». Ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἐν τῷ χωρίῳ, θέλει νὰ εἴπῃ: «Τὸν Θεὸν νὰ δοξάζετε πάντοτε. Διότι δὲν ἦλθον διὰ τὴν ἰδικήν μου δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο αὐτόν νὰ δοξάζετε πάντοτε»

(Πρβλ. τὸ Ἄποκ. 19:10, ὅπως τοῦτο ἐρμηνεύομεν εἰς τὸ ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β', σελ. 282-288).

«Αἱ ἐξοδοί μου ἐξοδοὶ ζωῆς, καὶ ἐτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου» (Παροιμ. 8:35). Καὶ ἐνταῦθα ἡ λέξις «θέλησις», τὴν ὁποίαν οἱ ἐξηγηταὶ ἀποδίδουν διὰ τῶν λέξεων «εὐνοία, χάρις», καθ' ἡμᾶς σημαίνει «δόξα». Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως «ἐτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου» εἶνε, ὅτι διὰ τὸν εὐσεβῆ ἐτοιμάζεται δόξα ἀπὸ τὸν Κύριον.

«Καὶ στήσει αὐτοῦ τὴν σκηνὴν τότε ἀνὰ μέσον τῶν θαλασσῶν καὶ τοῦ ὄρους τῆς θελήσεως τοῦ ἁγίου» (Δαν. 11:45 κατὰ τοὺς Ο').

Διὰ τῆς φράσεως «τοῦ ὄρους τῆς θελήσεως τοῦ ἁγίου» σημαίνεται τὸ ὄρος Σιών ὡς ὄρος τῆς δόξης ἁγίου, ὡς ἐνδοξον ἁγιον ὄρος. Καὶ ἐνταῦθα δηλαδὴ «θέλησις» σημαίνει «δόξα».

Σημειωτέον, ὅτι τὴν λέξιν τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, τὴν ὁποίαν οἱ Ο' μεταφράζουν διὰ τῆς λέξεως «θέλησις», ὁ Θεοδοτίων ἀφήνει ἀμετάφραστον. Οὕτως ἀντὶ τῆς φράσεως τῶν Ο' «τοῦ ὄρους τῆς θελήσεως τοῦ ἁγίου» ὁ Θεοδοτίων ἔχει «ὄρος σαβεὶ ἁγιον», ὅπου τὸ «σαβεὶ» κατ' ἄλλους ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ὠραιότητος καὶ κατ' ἄλλους τὴν ἔννοιαν τῆς δόξης, συναφεῖς ἐννοίας, ἀφοῦ καὶ «ὠραιότης» καὶ «δόξα» σημαίνουν λαμπρότητα.

Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι εἰς τὰ χωρία Δαν. 11:16 καὶ 41 κατὰ τὸν Θεοδοτίωνα ἡ Παλαιστίνη ἀναφέρεται ὡς «γῆ τοῦ σαβεὶ», ὅπου τὸ «σαβεὶ» ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ 11:45 περὶ τοῦ ὄρους Σιών, ὡς εἶδομεν προηγουμένως.

Ἐδείχθη, ὅτι ἡ λέξις «θέλησις» σημαίνει καὶ «δόξα». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει καὶ ἡ λέξις «θέλημα» εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον. Αἱ δύο λέξεις «θέλησις» καὶ «θέλημα» διαφέρουν μόνον κατὰ γένος, ταυτίζονται δὲ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς δόξης. Αἱ αὐταὶ λέξεις ταυτίζονται καὶ ἐν τῇ συνήθει καὶ σημερινῇ αὐτῶν ἐννοίᾳ (Ἑβρ. 2:4 – Γαλ. 1:4). Διὰ τὸ ἀναφέρωμεν δὲ ἄλλα παραδείγματα ἀνάλογα, ἐννοιολογικῶς παρὰ τὴν διαφορὰν γένους ταυτίζονται αἱ λέξεις «βρώσις» – «βρῶμα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς τροφῆς ἢ τοῦ φαγητοῦ (Ἰωάν. 4:32 – 4:34), «πόσις» – «πόμα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ποτοῦ (Ἰωάν. 6:55 – Α' Κορ. 10:4), «πτῶσις» – «πτῶμα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς θανατώσεως ἢ τοῦ θανάτου (Ψαλμ. 105:29 – Ἰωβ 33:17 κατὰ τοὺς Ο', Σοφ. Σολ. 4:19, Ἄποκ.

11:8), «ἀνάστασις» – «ἀνάστημα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς σωτηρίας (Ἑβρ. 11:35β – Ἰουδίθ 12:8).

Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ λέξις «θέλημα» εἰς τὸ ἐρευνώμενον ἐδάφιον σημαίνει «δόξα», διὰ τῶν λόγων τοῦ ἐδαφίου τούτου ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ: Δὲν πράττω τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀθαιρέτως, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐν συμφωνίᾳ πρὸς αὐτόν. Κρίνω καθὼς ἀκούω ἀπὸ τὸν Πατέρα. Καὶ οὕτως ἡ ἰδική μου κρίσις εἶνε ὀρθή, ἀφοῦ δηλαδὴ μὲ τὸ νὰ μὴ πράττω καὶ νὰ μὴ κρίνω ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν ζητῶ τὴν ἰδικήν μου δόξαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν.

Ἐκεῖνος, ἐννοεῖται, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ καὶ κρίνει ἀφ' ἑαυτοῦ, ζητεῖ τὴν ἰδικήν του δόξαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὀμιλεῖ καὶ δὲν κρίνει ὀρθῶς, δικαίως.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ Ἰωάν. 7:18 εἶνε συναφῆς πρὸς τὸν λόγον του εἰς τὸ ἐρευνώμενον ἐδάφιον καὶ βοηθεῖ σπουδαίως εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ, καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῆς ἐν αὐτῷ λέξεως «θέλημα» μὲ τὴν σημασίαν «δόξα». Παραθέτομεν τὸν λόγον: «Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν». Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Ὁ ὀμιλῶν ἀφ' ἑαυτοῦ προβάλλει ἑαυτὸν καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἰδικήν του δόξαν. Ἐνῶ ὁ ἐπιδιώκων τὴν δόξαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν αὐτόν, αὐτὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν, καὶ ψεῦδος εἰς αὐτόν δὲν ὑπάρχει.

Ἡ ὁμοιότης μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Ἰωάν. 5:30 καὶ 7:18 εἶνε καταπληκτικὴ, καὶ πράγματι βοηθεῖ σπουδαίως εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν, καὶ δὴ τῆς λέξεως «θέλημα».

Ἐπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἰωάν. 5:30 «θέλημα» σημαίνει «δόξα», συνηγορεῖ καὶ ἡ συνέχεια τοῦ χωρίου, στίχ. 31, ὅπου ὁ Ἰησοῦς λέγει, «Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής». Εἰς τὰς λέξεις «μαρτυρῶ» καὶ «μαρτυρία» ἐνυπάρχει ἡ ἐννοια τῆς προβολῆς, τῆς τιμῆς, τῆς δόξης. Πρβλ. Ἰωάν. 8:54, «Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἔστιν».

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἠρέσκετο εἰς αὐτοπροβολὴν καὶ δὲν ἐζήτει τὴν δόξαν του. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν προσευχὴν του παρεκάλει τὸν Πατέρα νὰ δοξάσῃ αὐτόν; (Ἰωάν. 17:1,5). Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα εἶνε, ὅτι ὁ Ἰη-

μαρτυρῶ
δοξάζω

σοῦς ὡς ἄνθρωπος δὲν ἐδόξαζεν ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του αὐτοπροβαλλόμενος, καὶ δὲν ἐζήτει δόξαν παρὰ ἀνθρώπων, πράγματα μάταια (Ἰωάν. 5:31,34,41, 8:54), ἀλλ' ὡς Υἱός, ταπεινωθεὶς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐζήτει δόξαν παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, δόξαν ἀληθινὴν, τὴν ὁποίαν εἶχε προτοῦ δημιουργηθῆ ὁ κόσμος.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πράττω τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ. Καθὼς ἀκούω (ἀπὸ τὸν Πατέρα) κρίνω. Καὶ οὕτως ἡ κρίσις ἡ ἰδική μου εἶνε δικαία (ὀρθή, ἀληθής), ἀφοῦ (μὲ τὸ νὰ μὴ πράττω καὶ νὰ μὴ κρίνω ἀφ' ἑαυτοῦ) δὲν ζητῶ τὴν ἰδικὴν μου δόξαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπέστειλεν».

Καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις «θέλημα» σημαίνει «δόξα» καὶ εἰς τὸ Ἰαποκ. 4:11 (Ἰδὲ ἐρμηνείαν εἰς σελ. 248-249).

Ἰωάν. 5:38

«MENEIN»

«Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτω ὑμεῖς οὐ πιστεύετε».

Τὸ χωρίον τοῦτο ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε. Ὑπεστηρίξαμεν δέ, ὅτι εἰς αὐτὸ ὁ σύνδεσμος «ὅτι» δὲν εἶνε αἰτιολογικός, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ τῆς ἀκολουθίας, δὲν σημαίνει δηλαδὴ «διότι», ἀλλὰ «διὰ τοῦτο» (Βλέπε ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 128-129).

Τώρα θὰ δώσωμεν εἰς τὸ χωρίον νέαν ἐρμηνείαν ὡς πρὸς τὸ ρῆμα «μένω», τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται εἰς αὐτό. Ὅπως δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, ὅπου παραπέμπομεν (σελ. 81-82), τὸ «μένω», ἐκτὸς τοῦ «μένω, διαμένω», σημαίνει καὶ «ἰσχύω», ὅπως π.χ. ὅταν λέγωμεν, «ὁ νόμος ἰσχύει». Τὸ «μένω» καθ' ἡμᾶς σημαίνει «ἰσχύω» καὶ εἰς τὸ παρὸν χωρίον. Διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους ὁ Χριστὸς λέγει, «τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν». Προκαλεῖ ἐντύπωσιν ἡ μετοχὴ «μένοντα». Εἰς τὸν στίχ.

42 ὁ Χριστὸς δὲν λέγει, «τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε μένουσαν ἐν ἑαυτοῖς», ἀλλὰ λέγει, «τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς». Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν ὅμως χωρίον δὲν ἐκφράζεται ὁμοίως, δὲν λέγει, «τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν», ἀλλὰ μετὰ τὸ «ἔχετε» προσθέτει «μένοντα». Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐκράτουν αὐτόν, ἐδίδασκον καὶ ἐδιδάσκοντο αὐτόν, καὶ ἠρεῦνων τὰς Γραφὰς νομίζοντες, ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἔχουν ζωὴν αἰώνιον (στίχ. 39). Ἐν τούτοις δὲν ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔδιδε μαρτυρίαν διὰ τοῦ λόγου του, διὰ τῶν Γραφῶν. Καὶ διατί δὲν ἐπίστευον; Διότι εἶχον μὲν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχον αὐτόν «μένοντα» ἐν αὐτοῖς, δὲν εἶχον αὐτόν *ισχύοντα* ἐν αὐτοῖς. Εἶχον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὡς ξηρὸν γράμμα, ὄχι ὡς ζῶσαν καὶ ἰσχυρὰν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν νὰ παραδέχωνται καὶ ν' ἀκολουθοῦν. Ὅπως εἶχον τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἀλλὰ δὲν εἶχον αὐτόν ἐν ἰσχύϊ, ἀφοῦ δὲν ἐφήρμοζον αὐτόν (Ἰωάν. 7:19), οὕτως εἶχον καὶ τὸν προφητικὸν περὶ τοῦ Μεσσίου λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχον αὐτόν ἐν ἰσχύϊ, ἀφοῦ δὲν ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ δὲν ἠκολούθουν αὐτόν.

Τὸ «ἐν ὑμῖν» δὲν σημαίνει «ἐντὸς ὑμῶν, εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν», ἀλλ' ἀπλῶς «εἰς ὑμᾶς, εἰς σᾶς». Τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ἐξωτερικῶς καὶ ὄχι ἐσωτερικῶς αὐτῶν, εἶχον εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τὰ χεῖλη, ὄχι καὶ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ δὲν ἔχετε ἰσχύοντα εἰς σᾶς. Διὰ τοῦτο εἰς αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, σεῖς δὲν πιστεύετε».

Μεταφράζομεν καὶ ἄλλως:

«Καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ δὲν ἔχει ἰσχύοντα εἰς σᾶς. Διὰ τοῦτο εἰς αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, σεῖς δὲν πιστεύετε».

Ἰωάν. 6:27

«ΤΟΥΤΟΝ ΓΑΡ Ο ΠΑΤΗΡ ΕΣΦΡΑΓΙΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ»

«Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «ἐργάζεσθε» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐξηγοῦν «νὰ ἐργάζεσθε», «νὰ κοπιάζετε», ὅποτε προκύπτει ἡ ἔννοια: «νὰ ἐργάζεσθε, νὰ κοπιάζετε, ὄχι διὰ τὴν τροφήν, ἢ ὅποια φθείρεται, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν, ἢ ὅποια μένει». Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Διὰ τὴν φθαρτὴν τροφήν δὲν πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα καὶ νὰ κοπιάζωμεν; Βεβαίως εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δίδεται ὡς ἀπάντησις, ὅτι διὰ τῆς συστάσεώς του ὁ Κύριος θέλει νὰ εἴπη, ὄχι νὰ μὴ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ὑλικὴν τροφήν, ἀλλὰ νὰ μὴ καταστήσωμεν αὐτὴν κύριον ἀντικείμενον τῆς φροντίδος ἡμῶν, ἢ, ἄλλως, σκοπὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε καλλίτερον, νομίζομεν, τὸ «ἐργάζεσθε» νὰ ἐξηγήσωμεν «νὰ ἐπιδιώκετε», ἐπειδὴ εἰς τὸ «ἐπιδιώκω» ἐμπεριέχεται ἀνωτέρα ἔννοια, ἢ ἔννοια τοῦ σκοποῦ. Ὁ σκοπὸς λέγεται καὶ ἐπιδιώξις. Ἐν Σοφ. Σειρ. 27: 8-9 τὸ «διώκειν τὸ δίκαιον», ἤτοι «ἐπιδιώκειν τὸ ἀγαθόν», παραλληλίζεται συνωνυμικῶς πρὸς τὸ «ἐργάζεσθαι τὴν ἀλήθειαν», ἤτοι «ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθόν». Οὕτως ἡ ἔννοια τῆς συστάσεως τοῦ Κυρίου εἶνε: «νὰ ἐπιδιώκετε, νὰ θέτετε ὡς σκοπὸν, ὄχι τὴν φθαρτὴν τροφήν, ἀλλὰ τὴν ἄφθαρτον».

Ἡ φράσις «τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον» κατ' ἄλλους μὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἀνωτέρα τροφή μένει αἰωνίως, διαρκεῖ αἰωνίως, κατ' ἄλλους δέ, ὅτι μένει διὰ αἰώνιον ζωὴν, μένει δηλαδὴ διὰ νὰ δίδῃ αἰώνιον ζωὴν. Ὅρθην θεωροῦμεν τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν. Ἡ ἀνωτέρα τροφή «μένει», εἶνε ἄφθαρτος, καὶ ἀφθαρτίζει, δίδει ζωὴν αἰώνιον, ὅπως, κατ' ἀνάλογον ἔκφρασιν, τὸ ἀνώτερον ποτόν, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, εἶνε «ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. 4:14), ἀναβρῦει καὶ ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς πηγῆς, διὰ νὰ δίδῃ ζωὴν αἰώνιον. Ἡ ὑλικὴ τροφή καὶ τὸ ὑλικὸν ὕδωρ δίδουν ζωὴν πρόσκαιρον, ἢ πνευματικὴ τροφή καὶ τὸ πνευματικὸν

ὑδωρ δίδουν ζωὴν αἰώνιον. Ἴδὲ καὶ τὴν ἐπίσης ἀνάλογον ἔκφρα-
σιν, «συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. 4:36).

Τὸ «ἐσφράγισεν» ἄλλοι ἐρμηνευταὶ ἀφήνουν ὡς ἔχει ἐν τῷ
κειμένῳ, ἀνεξήγητον, ἢ ἀποδίδουν περιφραστικῶς, «ἔθεσε σφρα-
γίδα»· ἄλλοι ἐκδέχονται ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιστοποίη-
σεν, ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς του·
ἄλλοι, ὅτι ἐξουσιοδότησεν αὐτόν· καὶ ἄλλοι ἄλλως. Ἄλλ' ἡμεῖς
νομίζομεν, ὅτι ἡ καλλιτέρα ἐξήγησις τοῦ «ἐσφράγισεν» εἶνε
«ᾠρίσεν». Ἐν Πράξ. 17:31 γράφεται, ὅτι «ἔστησεν (ὁ Θεὸς)
ἡμέραν, ἐν ἧ ἡμέρᾳ κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν ἀνδρὶ (τῷ Χρι-
στῷ) ᾧ ᾠρίσε». Μεταφορικῶς τὸ «σφραγίζω» σημαίνει «ὀρίζω
ἀπεσταλμένον» (Βλέπε Δημητράκου Νέον Λεξικόν). Εἰς τὸν ΙΕ'
Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου περὶ πραγμάτων ὀρισθέν-
των ὑπὸ τῆς Συνόδου γράφεται ἡ φράσις «ταῦτα ἐσφράγισται
καὶ ᾠρίσται», ὅπου προφανῶς τὰ ρήματα «σφραγίζω» καὶ «ὀρί-
ζω» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

*«Νὰ ἐπιδιώκετε ὄχι τὴν τροφήν, ἢ ὅποια φθείρεται, ἀλλὰ
τὴν τροφήν, ἢ ὅποια μένει, διὰ νὰ δίδῃ ζωὴν αἰώνιον. Αὐτὴν
(τὴν τροφήν) θὰ δώσῃ εἰς σᾶς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αὐτὸν
ᾠρίσεν ὁ Πατὴρ ὁ Θεός».*

«Ο ΤΡΩΓΩΝ ΜΟΥ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ
ΚΑΙ ΠΙΝΩΝ ΜΟΥ ΤΟ ΑΙΜΑ
ΕΧΕΙ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ»

«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῖνῃτε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατὴρ καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με καὶ ἐκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα».

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην, μέρος τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς Καπερναοῦμ μετὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ διὰ τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας δὲν εἶχεν ἀκόμη συσταθῆ, πολλοὶ ἐνεστῶτες εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην σχετικοὶ πρὸς τὸ μυστήριον τοῦτο ἔχουν μελλοντικὴν σημασίαν, διὸ καὶ οἱ ἐρμηνευταὶ ἔπρεπε νὰ ἐξηγοῦν αὐτοὺς ὡς ἐὰν ἦσαν μέλλοντες, ἀλλὰ δὲν πράττουν τοῦτο. Ἐνεστῶτες μὲ μελλοντικὴν σημασίαν, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἐξηγοῦμεν ὡς ἐὰν ἦσαν μέλλοντες, εἶνε αἱ μετοχαὶ «τρώγων», «πίνων», ἐπανελημμένως ἀπαντῶσαι ἐν τῇ περικοπῇ, καὶ τὰ ρήματα «ἔχετε», «ἔχει», «μένει». Ὡς πρὸς τὸν λόγον, «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ» (στῖχ. 56), ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ ἐξήγησις τῶν ἐρμηνευτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ τρώγων τὴν σάρκα καὶ πίνων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μένει ἐντὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς μένει ἐντὸς αὐτοῦ, δὲν εἶνε ὀρθή. Διό-

τι διὰ τῆς Θείας Κοινωνίας ναὶ μὲν ὁ Χριστὸς εἰσέρχεται καὶ μένει ἐντὸς τοῦ πιστοῦ, ἀλλ' ὁ πιστὸς δὲν εἰσέρχεται καὶ δὲν μένει ἐντὸς τοῦ Χριστοῦ. Ὁρθὸν εἶνε τὸ «ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ» νὰ ἐξηγήσωμεν οὕτω: Θὰ μένη εἰς ἐμέ, καὶ ἐγὼ εἰς αὐτόν, θὰ εἴμεθα δηλαδὴ ἡνωμένοι.

Μεταφράζομεν τὴν περικοπὴν:

«Εἶπε τότε εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἀληθῶς ἀληθῶς λέγω εἰς σᾶς, ἐὰν δὲν φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πῖντε τὸ αἷμά του, δὲν θὰ ἔχετε ζωὴν ἐντός σας. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τρώγῃ τὴν σάρκα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμά μου, θὰ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ θὰ ἀναστήσω αὐτόν (ἐνδοξον) κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν. Διότι ἡ σὰρξ μου πραγματικῶς εἶνε τροφή, καὶ τὸ αἷμά μου πραγματικῶς εἶνε ποτόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τρώγῃ τὴν σάρκα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμά μου, θὰ μένη εἰς ἐμέ, καὶ ἐγὼ εἰς αὐτόν. Ὅπως μὲ ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ αὐτοζωή, καὶ ἐγὼ ζῶ ἐξ αἰτίας τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ τρώγῃ, θὰ ζῆ ἐξ αἰτίας μου. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἄρτος, ὁ ὁποῖος κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὃχι ὅπως οἱ πατέρες σας ἔφαγον τὸ μάννα καὶ ὄμως ἀπέθανον. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τρώγῃ αὐτόν τὸν ἄρτον, θὰ ζῆ αἰωνίως».

Ἰωάν. 7:17

«ΕΑΝ ΤΙΣ ΘΕΛῆ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΙΝ»

«Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γινώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλῶ».

Ἐνταῦθα τὸ «θέλω» δὲν ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, δὲν σημαίνει «θέλω», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί. Τὸ ἀπλῶς νὰ θέλῃ τις νὰ πράττῃ τὸ θεῖον θέλημα, ἀλλὰ νὰ μὴ πράττῃ αὐτό, δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ὅ,τι ἐκφράζεται διὰ τῆς φράσεως «γινώσεται περὶ τῆς διδαχῆς κλπ.». Τὸ «θέλω» σημαίνει καὶ «προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ, ἀγωνίζομαι». Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Γαλ. 1:7, Β' Τιμ. 3:12 ἐν τοῖς οικείοις

τόποις τοῦ παρόντος τόμου. Ἐν Ἀποκ. 11:5 οὐδόλως εἶνε δύσκολον νὰ καταλάβῃ τις, ὅτι τὸ «θέλω» σημαίνει «προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ». Βλέπε ἡμετέραν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀποκ. 11:5 ἐν τῷ γ' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 564. Εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενον χωρίον τὸ «θέλω» σημαίνει «προσπαθῶ, ἀγωνίζομαι». Ἡ φράσις «Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν» σημαίνει, «Ἐάν κανεῖς προσπαθῆ, ἐάν κανεῖς ἀγωνίζεται νὰ πράττῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ)».

Τὸ «γινώσκω» ἐνταῦθα σημαίνει «πείθομαι», ὅπως ἐν Λουκ. 1:18, Ἰωάν. 6:69, 10:37-38. Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τῶν δύο τελευταίων χωρίων εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 136, 147.

Μεταφράζομεν:

«Ἐάν κανεῖς ἀγωνίζεται νὰ πράττῃ τὸ θέλημά του, θὰ πεισθῆ περὶ τῆς διδασκαλίας διὰ τὸ ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, προέρχεται δηλαδὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐγὼ ὁμιλῶ ἀφ' ἑαυτοῦ».

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νὰ ἐκτελῆ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐκ πείρας πείθεται, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὄντως θεία.

Ἰωάν. 8:35

«MENEIN»

«Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε εὐνόητος, ὅπως φαίνεται, ἀλλὰ δυσνόητος, καὶ δὲν ἐρμηνεύεται εὐστόχως. Ἡ δυσκολία ἔγκειται εἰς τὸ ρῆμα «μένω». Αὐτὸ ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν σημασίαν «μένω, διαμένω», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Μὲ τὴν σημασίαν αὐτὴν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Ὁ δοῦλος δὲν μένει εἰς τὴν οἰκίαν πάντοτε, ὁ υἱὸς μένει πάντοτε. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι ὁ δοῦλος δύναται νὰ μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου του καὶ προσωρινῶς καὶ πάντοτε, ἰσοβίως. Ὁ δὲ υἱὸς εἶνε δυνατόν νὰ μὴ μένῃ πάν-

τοτε, ἀλλὰ νὰ μετοικήση. Ἐνταῦθα τὸ «μένω» χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν σημασίαν «ἰσχύω», ὅπως π.χ. ὅταν λέγωμεν, «ὁ νόμος ἰσχύει». Τοιαύτην σημασίαν τὸ «μένω» ἔχει εἰς χωρία, ὅποια τὰ Α΄ Ἑσδ. 4:38 («ἡ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύει εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζῆ καὶ κρατεῖ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»). Τὰ τέσσαρα ρήματα «μένει», «ἰσχύει», «ζῆ», «κρατεῖ» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως), Ἑσ. 7:7 («οὐ μὴ μείνη ἡ βουλή αὐτή»), 32:8 («αὐτὴ ἡ βουλή μενεῖ, κατὰ τοὺς Ο΄), 40:8 («τὸ ρῆμα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰῶνα»), Δαν. 6:13 («μενεῖ ὁ ὀρισμός», κατὰ τοὺς Ο΄), Ῥωμ. 9:11 («ἴνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ Θεοῦ πρόθεσις μείνη»), Α΄ Κορ. 13:13 («Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη»), Α΄ Πέτρ. 1:25 («Τὸ δὲ ρῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα») κ.ἄ. Ὅταν τὸ «μένω» ἐκληφθῆ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «ἰσχύω», ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον ἐρμηνεύεται εὐστόχως.

Μεταφράζομεν:

«Ὁ δὲ δοῦλος δὲν ἰσχύει εἰς τὴν οἰκίαν ποτέ· ὁ υἱὸς ἰσχύει πάντοτε».

Ὁ δοῦλος δὲν ἰσχύει εἰς τὴν οἰκίαν, δὲν ἔχει ἐξουσίαν, ἀφοῦ δὲν εἶνε ἰδιοκτητῆς τῆς οἰκίας καὶ δὲν ἔχει κυριότητα ἐπ' αὐτῆς. Συνεπῶς ὁ δοῦλος δὲν δύναται ν' ἀπελευθερώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ υἱὸς ἰσχύει εἰς τὴν οἰκίαν, ἔχει ἐξουσίαν, ὅπως ὁ πατὴρ του, καὶ συνεπῶς δύναται νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν δοῦλον. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα χρησιμοποιεῖ ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, διὰ νὰ δείξῃ ὅ,τι λέγει εἰς τὸν εὐθὺς ἐπόμενον στίχον: «Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε». Οἱ Ἰουδαῖοι ἐθεώρουν τοὺς ἑαυτοῦς των ἐλευθέρους. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡμάρτανον, δὲν ἦσαν ὄντως ἐλεύθεροι, ἀλλὰ δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας. Ὅχι δὲ μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἁμαρτάνομεν, εἴμεθα δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας. Εἰς τὴν μεγάλην δὲ «οἰκίαν» τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι περιλαμβανόμεθα, ἀφοῦ εἴμεθα δοῦλοι, δὲν «μένομεν», δὲν ἰσχύομεν, δὲν ἔχομεν ἐξουσίαν, καὶ συνεπῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλευθερώσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ εἶνε «ὁ Υἱὸς», ἐνάρθρως καὶ ἀπολύτως, τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα, διὰ τοῦτο ἰσχύει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἐξουσίαν ὅπως ὁ Πατὴρ, ἀφοῦ ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἔχει καὶ ὁ Υἱὸς (ἰζ' 10), καὶ δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

«OYN», «ΓΑΡ»

«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ Θεὸς πατήρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε».

Οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «οὖν». Τοῦτο ἔχει ἀντιθετικὴν ἔννοιαν καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται «ἀλλά», ὅπως εἰς τὰ χωρία Ἰωάν. 6:62, 9:18, Ματθ. 10:26, 26:54, Πράξ. 23:21 κ.ἄ. Κατὰ τὸν ἀμέσως προηγούμενον στίχ. 41 οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν, ὅτι ἔχουν πατέρα τὸν Θεόν. Τώρα δὲ μετὰ τὴν φράσιν, «Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς», Ἄλλὰ εἶπεν εἰς αὐτούς ὁ Ἰησοῦς, εἰσάγεται λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἀντιτιθέμενος πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἔχουν πατέρα τὸν Θεόν.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τῆς φράσεως, «ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον», κατὰ μίαν ἐρμηνεῖαν ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησίν του ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ κατ' ἄλλην ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν, ὅτι δηλαδὴ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος ἐκ τοῦ Θεοῦ. Δεχόμεθα τὴν δευτέραν ἐρμηνεῖαν. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον», ἀλλὰ προσέθεσε «καὶ ἤκω», ὅποτε ἡ ἔννοια εἶνε: Ἐξῆλθον διὰ νὰ ἔλθω, καὶ ἰδοὺ ἔχω ἔλθει.

Οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν ἐπίσης τὴν ἔννοιαν τοῦ «γάρ» εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τοῦτο εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικόν, σημαίνει «ναί», ὅπως εἰς τὸ Α' Κορ. 9:10, Β' Κορ. 4:11 κ.ἄ. Ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἦλθεν ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, τώρα μετὰ τὸ «γάρ» λέγει ἐμφατικῶς: *Ναί*, δὲν ἔχω ἔλθει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος με ἀπέστειλε.

Μεταφράζομεν τὸ ὅλον χωρίον:

«Ἄλλὰ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτούς: Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦτο πατὴρ ὑμῶν, θὰ ἐδεικνύετε ἀγάπην πρὸς ἐμέ. Διότι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ προῆλθον καὶ ἔχω ἔλθει. Ναί, δὲν ἔχω ἔλθει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος με ἀπέστειλε».

Ἰωάν. 8:56

«ΗΓΑΛΛΙΑΣΑΤΟ ΙΝΑ ΙΔῆ
ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΝ ΕΜΗΝ»

«Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο
ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε
καὶ ἐχάρη».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μεγάλην δυσκολίαν εἰς τοὺς ἐρμηνευτὰς παρέχει τὸ «ἠγαλλιάσατο». Κατὰ τὸν Ζυγαβηνὸν τοῦτο σημαίνει «ἐπεθύμησε». Αὐτὴ δὲ ἡ ἐξήγησις εἶνε ὀρθή. Διότι δι' αὐτῆς δίδεται εἰς τὸ χωρίον φυσικωτάτη καὶ ἀρίστη ἔννοια. Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον» (Ματθ. 13:17. Ἴδὲ καὶ Λουκ. 10:24, ὅπου τὸ «ἠθέλησαν» προφανῶς σημαίνει «ἐπεθύμησαν»). Ὁ Ἀβραὰμ ἦτο προφήτης (Γεν. 20:7). Καὶ ὡς προφήτης ἐγνώριζεν, ὅτι θὰ ἦρχετο εἰς τὸν κόσμον ὁ Μεσσίας, καὶ μάλιστα, ὅτι θὰ προήρχετο ἐξ αὐτοῦ, θὰ ἦτο κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ ἀπόγονός του, ὅπως εἶχεν ἀποκαλύψει εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀβραὰμ ἐγνώριζεν, ὅτι θὰ ἦρχετο ὁ Μεσσίας, καὶ μάλιστα θὰ προήρχετο ἐξ αὐτοῦ, εἶχε σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ «τὴν ἡμέραν» τοῦ Μεσσίου. Καὶ ὅπως οἱ ἄλλοι προφήται δὲν ἔζησαν ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐκτὸς τοῦ Συμεῶν (Λουκ. 2:26), καὶ δὲν εἶδον διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν των τὸν Χριστόν, οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ. Ἀλλ' ὁ Ἀβραὰμ, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι βεβαίως προφήται, «εἶδε» τὸν Χριστόν ἐξ οὐρανοῦ διὰ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν του «καὶ ἐχάρη». Τὴν χαρὰν ἐνταῦθα δὲν σημαίνει τὸ «ἠγαλλιάσατο», ἀλλὰ τὸ «ἐχάρη». Ἐν τούτοις οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν τὸ «ἠγαλλιάσατο» ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ, ὥστε κατ' οὐσίαν νὰ προκύπτῃ αὐτὴ ἡ ἔννοια: Ὁ Ἀβραὰμ ἐχάρη νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν μου, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη!

Ἡμεῖς συμφωνοῦμεν μετὰ τοῦ Ζυγαβηνοῦ, ὅτι τὸ «ἠγαλλιάσατο» σημαίνει «ἐπεθύμησεν», ἢ, εὐστοχώτερον, «ἐπόθησε σφοδρῶς», καὶ περὶ τῆς τοιαύτης σημασίας αὐτοῦ φέρομεν ἀπόδειξιν ἐκ τῆς Γραφῆς. Ἀλλαχοῦ τὸ «ἀγαλλιῶμαι» σημαίνει «ἄδω, ψάλλω, ὑμνῶ», καὶ τὸ «ἀγαλλίασις» σημαίνει «ὑμνησις, ὕμνος».

Διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Λουκ. 1:46-50 ἐν τῷ β' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 50-52. Ὅπως δὲ ἀλλαχοῦ τὸ «ἀγαλλιῶμαι» δὲν σημαίνει «ἀγάλλομαι, χαίρω», ἀλλ' ἔχει ἄλλην σημασίαν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Ψαλμ. 83:3 (84:2) δὲν ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει «ἐπιθυμῶ, ἐπιποθῶ, ποθῶ σφοδρῶς». Παραθέτομεν τὸ Ψαλμικὸν χωρίον:

«Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, ἡ καρδιά μου καὶ ἡ σὰρξ μου ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ Θεὸν ζῶντα».

Ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ χωρίου τούτου πρὸς τὸ πρῶτον μέρος αὐτοῦ δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῇ τις, ὅτι τὸ «ἀγαλλιῶμαι» χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «ἐπιποθῶ». Μεταφράζομεν τὸ Ψαλμικὸν χωρίον:

«Ἔχει σφοδρὸν πόθον καὶ λειώνει ἡ ψυχὴ μου διὰ τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ἡ καρδιά μου καὶ ἡ σὰρξ μου ἐπεθύμησαν διακαῶς τὸν ἀληθινὸν Θεόν».

Ἐδείχθη λοιπόν, ὅτι τὸ «ἀγαλλιῶμαι» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «ἐπιποθῶ, σφοδρῶς ἐπιθυμῶ, διακαῶς ποθῶ», δηλωδῶς «λαχταρῶ». Πρβλ. τὸ ἐν Ψαλμ. 18:6 (19:5) «ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ»

ὑπὸ «τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν» κατὰ μίαν γνώμην σημαίνεται ἡ ἡμέρα τῆς συλλήψεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, κατ' ἄλλην ἡ ἡμέρα τῆς σταυρώσεως, κατ' ἄλλην ὁ ὅλος χρόνος τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν τελευταίαν γνώμην, διότι ἡ «ἡμέρα» σημαίνει καὶ «χρόνος, καιρός, περίοδος, ἐποχὴ», ὅπως π.χ. ἐν Ἡσ. 49:8, 61:2, Ἐβρ. 4:7,8, καὶ διότι ὁ Χριστὸς ἐν Λουκ. 17:22, 26 ὁμιλεῖ περὶ «ἡμερῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου». Ἡ «ἡμέρα» τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἰωάν. 8:56 περιλαμβάνει πολλὰς ἡμέρας, 33 ἔτη.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ὁ Ἄβραάμ ὁ πατὴρ σας ἐπόθησε σφοδρῶς νὰ ἴδῃ τὴν ἰδικὴν μου ἐποχήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη».

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, «Ἄβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν», ἀκριβέστερον σημαίνει, ὅτι ὁ Ἄβραάμ ἐπόθησε σφοδρῶς νὰ ἴδῃ, ὅχι «τὴν ἡμέραν» τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐν «τῇ ἡμέρᾳ» αὐτοῦ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας του ἐπὶ τῆς γῆς.

Λέγων ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ Ἀβραάμ, «ὁ πατὴρ ὑμῶν» καὶ ὄχι «ὁ πατὴρ ἡμῶν» διαχωρίζει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, διότι ὀμιλεῖ ὡς Θεὸς καὶ ὄχι ὡς ἄνθρωπος.

Ὁ δὲ λόγος τοῦ Χριστοῦ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὅτι «εἶδε καὶ ἐχάρη», εἶνε ἐπιχείρημα περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς. Ὅτι ἐπόθησεν ὁ Ἀβραάμ ζῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἶδε ζῶν ὡς πνεῦμα ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἐχάρη. Ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Ἀβραάμ εἶδε τὸν Μεσσίαν προφητικῶς, ὅταν διετάχθη νὰ προσφέρῃ θυσίαν τὸν Ἰσαὰκ ἢ ὅταν εἶδε τοὺς τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰς δρυὲς τοῦ Μαμβρῆ, δὲν εἶνε ὀρθή. Προφητικῶς ὁ Ἀβραάμ ἐγνώριζεν, ὡς εἶπομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἦρχετο εἰς τὸν κόσμον, καὶ δι' αὐτὸ ἐπόθησε νὰ ἴδῃ «τὴν ἡμέραν» τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὸν Χριστὸν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας του ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶδεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐχάρη.

Ἰωάν. 9:41

«MENEIN»

«Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἢ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.»

Οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «μένει» σημαίνει «μένει, παραμένει». Καὶ οὕτως εἰς τὴν τελευταίαν πρότασιν τοῦ χωρίου δίδεται ἡ ἔννοια, «Ἡ ἁμαρτία σας λοιπόν, ἀφοῦ εἶνε ἐν γνώσει, μένει, δὲν συγχωρεῖται». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν εἶνε ὀρθή. Ὅλαι αἱ ἁμαρτίαι συγχωροῦνται, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ μετάνοια. Τὸ «μένω» ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν σημασίαν «ἰσχύω», ὅπως π.χ. εἰς τὴν φράσιν «ὁ νόμος ἰσχύει». Μὲ τοιαύτην σημασίαν τὸ «μένω» χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ Ἰωάν. 8:35 καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς. Παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, σελ. 81-82. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἀναφέρομεν ὠρισμένα χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῇ τις, ὅτι τὸ «μένω» σημαίνει «ἰσχύω». Μὲ τὴν σημασίαν δὲ αὐτὴν, μετὰ τὸ «βλέπομεν» τῶν Φαρισαίων, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν τελευταίαν πρότασιν τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου σημαίνει: «Διὰ τοῦτο ἡ ἁμαρτία σας

ισχύει, ἔχετε δηλαδή ἁμαρτίαν», ἐνῶ κατὰ τὰς δύο ἄλλας προτάσεις τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ χωρίον οἱ Φαρισαῖοι, ἐὰν ἦσαν τυφλοί, δὲν θὰ εἶχον ἁμαρτίαν. Τὸ θέμα δηλαδή εἰς τὸ παρὸν χωρίον δὲν εἶνε τοῦτο, ὅτι εἰς τοὺς Φαρισαίους προὔπαρχει ἁμαρτία, ἡ ὁποία μένει, παραμένει, δὲν συγχωρεῖται. Τὸ θέμα εἶνε ἄλλο, ὅτι εἰς τοὺς Φαρισαίους ἡ ἁμαρτία δὲν εἶνε ἀνύπαρκτος, ἰσχύει, εἶνε ὑπαρκτή, ἀφοῦ δὲν εἶνε τυφλοί, ἀλλὰ βλέπουν. Ὡς ἁμαρτία δὲ ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἢ ἐν γνώσει ἀπιστία τῶν Φαρισαίων εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Ἐὰν ἦσασθε τυφλοί, δὲν θὰ εἶχετε ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ τῶρα λέγετε, "Βλέπομεν". Διὰ τοῦτο ἡ ἁμαρτία σας ἰσχύει (ἔχετε δηλαδή ἁμαρτίαν)».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ὀρμᾶται ἀπὸ τὴν σωματικὴν τυφλότητα καὶ ὄρασιν, καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν πνευματικὴν τυφλότητα καὶ ὄρασιν. Ἐὰν κανεὶς σωματικῶς εἶνε τυφλὸς καὶ λόγῳ τῆς τυφλότητός του δὲν ἀναγνωρίζῃ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, δὲν ἔχει εὐθύνην. Ἐὰν ὅμως ἔχη ὄρασιν καὶ βλέπῃ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, ἀλλὰ λέγει, ὅτι δὲν γνωρίζει τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἔχει εὐθύνην. Οὕτω συμβαίνει καὶ μὲ τὸν πνευματικῶς τυφλόν, καὶ μὲ τὸν πνευματικῶς βλέποντα. Πνευματικὴ τυφλότης ἐδῶ θεωρεῖται ἢ ἄγνοια τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν τῶν Γραφῶν, καὶ πνευματικὴ ὄρασις θεωρεῖται ἢ γνώσις τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἢ γνώσις τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ συμφώνως πρὸς τὸν λόγον του, «Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν» (Ἰωάν. 15:22). Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἐναρμονίζεται πρὸς τὰς μεσσιακὰς προφητείας τῶν Γραφῶν. Τὰ δὲ ἔργα του βεβαιώνουν τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἀποδεικνύουν τὴν μεσσιακὴν ιδιότητα καὶ τὴν θεότητά του, ὥστε οἱ ἄπιστοι νὰ ἔχουν ἁμαρτίαν καὶ νὰ εἶνε ἀδικαιολόγητοι (Ἰωάν. 10:25, 35-38, 15:24). Ἐπίσης, ἀφοῦ ἁμαρτία ἐνταῦθα εἶνε ἢ ἀπιστία εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἢ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Φαρισαίους εἶνε ἢ ἐξῆς: Ἐὰν σεῖς οἱ ἄπιστοι Φαρισαῖοι εἶχετε πνευματικὴν τυφλότητα, ἄγνοιαν τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν καὶ τῆς διδασκαλίας μου, δὲν θὰ εἶχετε ἁμαρτίαν διὰ τὴν ἀπιστίαν σας εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ τῶρα, ὅποτε ἔχετε πνευματικὴν ὄρασιν, γνώσιν, ὅπως καὶ δηλώνετε λέγοντες «Βλέπομεν», ἡ ἁμαρτία εἰς σᾶς διὰ τὴν ἀπιστίαν σας δὲν εἶνε ἀνύπαρκτος, ἰσχύει, εἶνε ὑπαρκτή.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον Ἰωάν. 9:41 οἱ ἄπιστοι Φαρισαῖοι πνευματικῶς δὲν εἶνε τυφλοί, βλέπουν· δὲν ἔχουν ἄγνοιαν, ἔχουν γνῶσιν. Ἄλλὰ συμφώνως πρὸς τὸν στίχ. 39 οἱ βλέποντες γίνονται τυφλοί. Διατί; Διότι, παρὰ τὴν γνῶσιν των, σκοτίζονται ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ φθόνου, τοῦ μίσους κλπ. καὶ δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν μεσσιακὴν ιδιότητα καὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ γνῶσιν ἔχουν καὶ ἄγνοιαν! Γνῶσιν ἐξ ἐπόψεως Γραφῶν καὶ διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, ἄγνοιαν ἐξ ἐπόψεως τῆς μεσσιακῆς ιδιότητος καὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. «Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν» (Α΄ Κορ. 2:8).

Ἰωάν. 10:16

«ΔΕΙ»

«Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης· κάκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν».

Τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «πρόκειται», ὅπως ἀλλοχοῦ ἀπεδείξαμεν (Βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 εἰς τὰς σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Τὸ «κάκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν» δὲν σημαίνει «καὶ ἐκεῖνα πρέπει νὰ ὀδηγήσω», ἀλλὰ «καὶ ἐκεῖνα πρόκειται νὰ ὀδηγήσω». Ὁ Χριστὸς ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ ἀρχιποίμην, ὁμιλεῖ προφητικῶς. Προλέγει τὴν κήρυξιν τοῦ εὐαγγελίου του εἰς τὸν ἐθνικὸν κόσμον, τὴν ὑπακοὴν τῶν καλοπροαιρέτων ἐθνικῶν, ἰδικῶν του προβάτων, τὴν ἔνωσιν αὐτῶν διὰ τῆς πίστεως μὲ τοὺς πιστοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν δημιουργίαν ἀπὸ πιστοὺς ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐξ ἐθνικῶν μιᾶς ποίμνης, τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ ἓνα ποιμένα, αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὃχι βεβαίως τὸν Πάπαν...

Μεταφράζομεν:

«Ἔχω καὶ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὅποια δὲν εἶνε ἀπ' αὐτὴν τὴν μάνδραν. Καὶ ἐκεῖνα πρόκειται νὰ ὀδηγήσω, καὶ θὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν φωνὴν μου, καὶ θὰ γίνῃ μία ποίμνη, εἰς ποιμήν».

Ἰωάν. 10:27-28

«ΑΚΟΥΕΙΝ», «ΑΠΟΛΛΥΣΘΑΙ», «ΚΑΙ»

«Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθεῖ μοι, καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου».

Εἰς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, «Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει», τὸ «ἀκούει», εἰς ἐνικὸν κατ' ἄττικὴν σύνταξιν, ὅπως καὶ τὸ «ἀκολουθεῖ», δὲν σημαίνει, ὅτι τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ ἀπλῶς ἀκούουν τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι «γνωρίζουν» τὴν φωνὴν αὐτοῦ, διό καὶ ἀκολουθοῦν αὐτὸν ὡς ποιμένα των. Καὶ ἐπειδὴ τὸ «ἀκούει» σημαίνει «γνωρίζουν», διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς λέγει, «καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἐγὼ γνωρίζω αὐτά. Τὰ πρόβατα (ἀνα)γνωρίζουν τὸν ποιμένα των, καὶ ὁ ποιμὴν (ἀνα)γνωρίζει τὰ πρόβατά του (Βλέπε καὶ στίχ. 14, «καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»). Κατὰ ταῦτα ἡ πρώτη πρότασις τοῦ χωρίου ἀστόχως μεταφράζεται, «Τὰ ἰδικά μου πρόβατα ἀκούουν τὴν φωνὴν μου». Οἱ ἐξηγηταὶ πρέπει νὰ μεταφράζουν: «Τὰ ἰδικά μου πρόβατα γνωρίζουν τὴν φωνὴν μου».

Μὲ τὰς δύο φράσεις, «καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς», «καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα», τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁ Χριστὸς ἐκφράζει πρῶτον θετικῶς, καὶ ἔπειτα ἀρνητικῶς. Διὰ τοῦτο τὸ «οὐ μὴ ἀπόλωνται», ἀντίστοιχον καὶ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ «ζωὴν» ἔχειν, καλλίτερον εἶνε νὰ μεταφρασθῇ «δὲν θὰ θανατωθοῦν», καὶ ὄχι «δὲν θὰ χαθοῦν», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ μεταφράζουν. Τὸ ρῆμα «ἀπόλλυμι» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «θανατώνω» (Ματθ. 2:13, Α' Κορ. 10:9). Ὅπως δὲ ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς διὰ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐκφράζεται καὶ θετικῶς καὶ ἀρνητικῶς, χρησιμοποιοῦν τὸ οὐσιαστικὸν «ζωή» καὶ τὸ ρῆμα «ἀπόλλυμι», οὕτως ἐκφράζεται καὶ ἐν Ἰωάν. 3:15, 16 («ἵνα μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον»). Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστὸς λέγει: Εἰς τὰ πρόβατά μου δίδω ζωὴν αἰώνιον, οὐδέποτε θὰ ὑποστοῦν θάνατον. Λύκοι δὲν θὰ κατασπαράξουν αὐτά, καὶ κλέπται καὶ λη-

σταί δὲν θὰ σφάζουν καὶ καταφάγουν αὐτά.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, ἔχουν ζωὴν αἰώνιον, δὲν ὑφίστανται πνευματικὸν θάνατον, αἰώνιον χωρισμὸν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, τὸν Θεόν.

Εἰς τὴν φράσιν, «καὶ οὐχ ἄρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου», οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «καί». Αὐτὴ ἢ φράσις αἰτιολογεῖ τὴν ἀμέσως προηγουμένην φράσιν «οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα». Διὰ τοῦτο τὸ «καί» δὲν πρέπει ν' ἀφήνεται ἀμετάφραστον ἢ νὰ παραλείπεται, ὡς συμβαίνει, ἀλλὰ νὰ μεταφράζεται «διότι». Τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ δὲν διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ θανατωθοῦν, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἄρπάσῃ αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός του καὶ νὰ θανατώσῃ αὐτά. Ὅτι δὲ τὸ «καί» ἔχει καὶ αἰτιολογικὴν σημασίαν, τοῦτο φαίνεται εἰς χωρία, ὅποια π.χ. τὸ Ζαχ. 11:5 («Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν», τουτέστιν, Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι ἐπλουτήσαμεν), τὸ Ἦσ. 64:5 («Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν», τουτέστιν, Ἴδου σὺ ὠργίσθης, διότι ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν), Ματθ. 17:6 («Ἐπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα», τουτέστιν, Ἐπεσον μὲ τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν γῆν, διότι ἐφοβήθησαν πάρα πολύ). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐρμηνεύομεν ἐν σελ. 33-34. Διὰ τὴν αἰτιολογικὴν σημασίαν τοῦ «καί» βλέπε καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 4:1-3 εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 473-475).

Μεταφράζομεν:

«Τὰ πρόβατα τὰ ἰδικά μου γνωρίζουν τὴν φωνὴν μου, καὶ ἐγὼ γνωρίζω αὐτά, καὶ μὲ ἀκολουθοῦν, καὶ ἐγὼ δίδω εἰς αὐτὰ ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὐδέποτε θὰ θανατωθοῦν (μὲ πνευματικὸν θάνατον), διότι οὐδεὶς θὰ ἄρπάσῃ αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου».

Ἰωάν. 11:45

«ΟΙ ΕΛΘΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΑΡΙΑΝ»

«Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».

Μὲ τὴν φράσιν, «οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν», κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς σημαίνονται Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἦλθον πρὸς τὴν Μαρίαν, εἰς τὴν οἰκίαν, ὡς ἐπισκέπται καὶ παρηγορηταὶ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Λαζάρου. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὀρθή. Διότι γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Διατί εἰς τὴν ἐν λόγῳ φράσιν ἀναφέρεται μόνον ὁ Μαρία, ὄχι καὶ ἡ Μάρθα; Οἱ Ἰουδαῖοι μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας, διὰ νὰ παρηγορήσουν καὶ τὰς δύο ἀδελφάς. Εἰς τὸν στίχ. 19 μνημονεύονται καὶ αἱ δύο ἀδελφαί, πρώτη δὲ ἡ Μάρθα: «Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν ἵνα παραμυθῆσωνται αὐτάς». Ὅπως δὲ φαίνεται ἐκ τοῦ Λουκ. 10:38, ἡ Μάρθα ἦτο ἡ οἰκοδέσποινα. Καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔφθασεν ἔξω τῆς Βηθανίας, εἰς τὴν Μάρθαν μετεδόθη ἡ εἶδησις τοῦ ἐρχομοῦ του, ὄχι καὶ εἰς τὴν Μαρίαν. Διατί λοιπὸν εἰς τὴν εἰρημένην φράσιν ἀναφέρεται μόνον ἡ Μαρία; Ἡ ἀπάντησις, ὅτι ἡ Μαρία ἦτο εὐγενεστέρα καὶ δημοφιλεστέρα, δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ.

Διὰ τὴν μνειάν εἰς τὴν ἐν λόγῳ φράσιν μόνον τῆς Μαρίας γίνεται συσχετισμὸς αὐτῆς τῆς φράσεως πρὸς τὸν στίχ. 31, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Μαρία ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας καὶ ἔφυγε, καὶ οἱ ἐπισκέπται Ἰουδαῖοι «ἠκολούθησαν αὐτῇ» νομίζοντες, ὅτι μεταβαίνει εἰς τὸν τάφον, διὰ νὰ κλαύσῃ ἐκεῖ. Καλὸς ὁ συσχετισμὸς αὐτός. Ἀλλὰ κατὰ τὸν συσχετισμὸν αὐτὸν ἡ φράσις, «οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν», δὲν πρέπει νὰ μεταφράζεται, «οἱ ὅποιοι ἦλθον πρὸς τὴν Μαρίαν», ἀλλὰ νὰ μεταφράζεται, «οἱ ὅποιοι ἠκολούθησαν τὴν Μαρίαν», κατὰ τὸ «ἠκολούθησαν αὐτῇ» εἰς τὸν στίχ. 31. Ἐδῶ δηλαδὴ τὸ «ἔρχομαι» δὲν ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, δὲν σημαίνει «ἔρχομαι», ἀλλὰ σημαίνει «ἀκολουθῶ», ὅπως εἰς τὸ Ματθ. 16:24 αἱ ἐκφράσεις «ὀπίσω μου ἔρχεσθαι» καὶ «ἀκολουθεῖν μοι» εἶνε συνώνυμοι. Ἐπί-

σης ἢ ἔκφρασις «ὀπίσω μου ἔρχεσθαι» τοῦ Ματθ. 16:24 καὶ τοῦ Λουκ. 9:23 εἶνε συνώνυμος τῆς ἐκφράσεως «ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν» τοῦ Μάρκ. 8:34.

Ἐπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι τὸ «ἔρχομαι» σημαίνει «ἀκολουθῶ» συνηγορεῖ καὶ τὸ Λουκ. 14:25-27. Κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο πλήθη πολλὰ συνεπορεύοντο μὲ τὸν Ἰησοῦν, ἠκολούθουν αὐτὸν εἰς τὴν πορείαν του. Καὶ λόγῳ αὐτῆς τῆς συμπορεύσεως καὶ ἀκολουθήσεως ὁ Ἰησοῦς εἶπε τὴν φράσιν, «εἴ τις ἔρχεται πρὸς με», καὶ συνωνύμως τὴν φράσιν, «ὅστις ἔρχεται ὀπίσω μου», τουτέστιν, ὅστις μὲ ἀκολουθεῖ.

Κατόπιν τούτων μεταφράζομεν:

«Πολλοὶ τότε ἐκ τῶν Ἰουδαίων, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἠκολούθησαν τὴν Μαρίαν καὶ εἶδον ὅσα ἔκανεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».

Ἰωάν. 12:16

«ΜΙΜΝΗΣΚΕΣΘΑΙ»

«Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ».

Ὁ πληθυντικὸς «ταῦτα», ἐμφατικῶς ἐπαναλαμβανόμενος δύο φορές, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐπίσης πληθυντικὸν «γεγραμμένα». Ἐπὶ δὲ τὰ «γεγραμμένα» δὲν ἐννοεῖται μόνον ὁ παρατιθέμενος ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχ. 15 λόγος τοῦ Ζαχαρίου, «Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών! Ἴδου ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου». Ὁ λόγος τοῦ Ζαχαρίου εἶνε τὸ «γεγραμμένον» (στίχ. 14), κατὰ ἐνικόν, ὄχι τὰ «γεγραμμένα». Ἐπὶ τὸν πληθυντικὸν «γεγραμμένα» ἐκτὸς τοῦ λόγου τοῦ Ζαχαρίου ἐννοεῖται καὶ ὁ λόγος τοῦ Ψαλμφοῦ ὁ παρατιθέμενος εἰς τὸν στίχ. 13, «Ὡσαννά! Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Αὐτά, τὰ προφητικῶς γραμμένα ἀπὸ τὸν Ψαλμφοδὸν καὶ τὸν Ζαχαρίαν διὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον τοῦ Μεσσοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀρχικῶς οἱ μαθηταὶ «οὐκ ἔγνωσαν», δὲν ἐνόησαν

ὅτι ἀνεφέροντο εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν μὲ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδόν του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Βραδύτερον ἐνόησαν, «ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς», ὅταν ἦλθε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τὸ ὅποιον ὁ Ἰησοῦς εἶχεν εἶπει, «Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει» (Ἰωάν. 16:14).

Τὸ «ἐμνήσθησαν», ἀόριστος τοῦ «μιμνήσκομαι», δὲν σημαίνει «ἐνεθυμήθησαν», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλ' «ἐσκέφθησαν». Τὸ «μιμνήσκομαι» σημαίνει καὶ «σκέπτομαι», ὅπως εἰς τὸ Ψαλμ. 8:5, Ἑβρ. 2:6 («Τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ;»). Ἐάν τὸ «ἐμνήσθησαν» ἐσήμαινεν «ἐνεθυμήθησαν», τότε τὸ δεύτερον τμήμα τοῦ ἐξεταζομένου στίχου θὰ εἶχε τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἄλλοτε οἱ μαθηταὶ ἀντελαμβάνοντο τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ψαλμοῦ καὶ τοῦ Ζαχαρίου, ἀλλὰ κατόπιν ἐλησμόνησαν αὐτὸ καὶ τώρα ἐνθυμοῦνται αὐτό, ὅπερ ἄτοπον. Οἱ μαθηταί, ὅταν ἦλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἐφώτισεν αὐτούς, τότε ἐσκέφθησαν, ὅτι τὰ «γεγραμμένα» ἀπὸ τὸν Ψαλμοῦ καὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀνεφέροντο εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ αὐτὰ ἔκαναν εἰς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδόν του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Μεταφράζομεν:

«Ἀλλὰ τί ἐσήμαινον αὐτὰ δὲν ἐνόησαν οἱ μαθηταὶ του ἀρχικῶς, ἀλλ' ὅταν ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς (διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), τότε ἐσκέφθησαν, ὅτι αὐτὰ ἦσαν γραμμένα δι' αὐτόν, καὶ αὐτὰ ἔκαναν (τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ) εἰς αὐτόν».

Ἰωάν. 12:31-32

«ΝΥΝ ΚΡΙΣΙΣ ΕΣΤΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»
«ΕΑΝ ΥΨΩΘΩ...ΠΑΝΤΑΣ ΕΛΚΥΣΩ»

«Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω· καὶ γὰρ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν».

Οἱ ἑρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «κρίσις». Ἡ «κρίσις» σημαίνει καὶ «καταδίκη» καὶ «δικαίωσις», ὅπως τὸ «κρίνω» σημαίνει καὶ «καταδικάζω» καὶ «δικαιώνω». Ἐδῶ «κρίσις» σημαίνει «δικαίωσις» (Βλέπε π.χ. Ψαλμ. 81:3, Ἦσ. 1:17, 23). Τὸ «ἐὰν» ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ὅταν» τοῦ Ἰωάν. 8:28. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τὸ «ἐὰν» σημαίνει «ὅταν», ὅπως εἰς τὸ Ἰωάν. 5:43 καὶ Α' Ἰωάν. 3:2.

Ἡ φράσις, «Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου» σημαίνει: Τώρα, ὅποτε θὰ ὑποστῶ τὸ πάθος, καὶ θὰ πληρώσω ἐγὼ διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, θὰ γίνῃ δικαίωσις τοῦ κόσμου, λύτρωσις καὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «κόσμος» περιλαμβάνονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ τὸ Ῥωμ. 5:18, ὅπως ἐξ αἰτίας ἐνὸς ἁμαρτήματος ἦλθε καταδίκη «εἰς πάντας ἀνθρώπους», οὕτω καὶ ἐξ αἰτίας μιᾶς ἀθωωτικῆς πράξεως ἦλθε «δικαίωσις ζωῆς» «εἰς πάντας ἀνθρώπους» (Βλέπε καὶ Ῥωμ. 3:23-24, «πάντες...δικαιούμενοι»).

Ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον. Καὶ ὁ καιρὸς διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν σωτήριο σκοπὸν ἔφθασεν, ὅταν ἔφθασεν ὁ καιρὸς τοῦ πάθους, τῆς σταυρικῆς θυσίας, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς σφίξει τὸν κόσμον. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ Κύριος λέγει, «κρίσις τοῦ κόσμου τούτου», δικαίωσις αὐτοῦ τοῦ κόσμου, σωτηρία, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Δικαιώνεται, ἤτοι σφίζεται, ὅλος ὁ κόσμος; Ἡ ἀπάντησις εἶνε: Ὁ Χριστὸς ἐθυσιάσθη δι' ὅλον τὸν κόσμον (Β' Κορ. 5:14,15), καὶ μὲ τὴν θυσίαν του ἐξησφάλισε δικαίωσιν, σωτηρίαν, δι' ὅλον τὸν κόσμον. Ἄλλ' αὕτη ἡ δικαίωσις ἢ σωτηρία γίνεται κτῆμα μέρους μόνον τοῦ κόσμου, ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν καὶ προσλαμβάνουν αὐτήν.

Ἡ δικαίωσις ἢ σωτηρία τοῦ κόσμου εἶνε συμφορὰ τοῦ ἀντιδίκου, τοῦ Σατανᾶ. Αὐτὴν τὴν συμφορὰν ἐκφράζει ὁ Χριστὸς μὲ τὴν φράσιν, «νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω». Κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 14:30, 16:11, ὁ Σατανᾶς ὀνομάζεται «ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου». Μὲ τὸ πάθος δὲ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ κόσμου, ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου ἐκβάλλεται ἔξω, ἔξω τοῦ κόσμου, ἔξω τοῦ χώρου τῆς ἐξουσίας του, χάνει τὴν ἐξουσίαν του ἐπὶ τοῦ κόσμου. Κατὰ τὸ Ἑβρ. 2:14 ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου, τῆς θυσίας του, κατήργησε τὸν Διάβολον, κατήργησεν αὐτὸν ὡς ἐξουσιαστήν, καθήρεσεν αὐτόν, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν. Κατὰ τὸ Κολ. 2:15 ὁ Χριστὸς ἐξεγύμνωσε τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, τοὺς δαίμονας, καὶ ἐξηυτέλισε δημοσίως καὶ ἔσυρεν ἐν θριάμβῳ μὲ τὸ ἄρμα τοῦ σταυροῦ. Ἄλλὰ πάλιν γεννᾶται ἐρώτημα: Πῶς οἱ δαίμονες ἐξακολουθοῦν νὰ ὀνομάζωνται «κοσμοκράτορες»; (Ἐφ. 6:12). Πῶς ὁ Διάβολος ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξουσιάζῃ ἀνθρώπους καὶ νὰ προκαλῆ τὴν ἀπώλειάν των; Πρὸς ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ τὸ ἐρώτημα χρησιμοποιοῦμεν μίαν εἰκόνα. Ὁ Διάβολος εἶνε νοητὸς λέων, ὁ ὁποῖος περιεφέρετο εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ κατεσπάρασσε τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς συνέλαβε τὸν λέοντα καὶ ἔκλεισε καὶ περιώρισεν αὐτόν εἰς σιδηροῦν κλωθόν. Οὕτως ὁ Διάβολος ἔχασε τὴν ἐξουσίαν του καὶ κατέστη ἀκίνδυνος. Ἄλλ' ἂν κανεὶς ἀνοιξῇ τὸν κλωθὸν καὶ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, ὁ Διάβολος, ὁ νοητὸς λέων, θὰ κατασπαράξῃ αὐτόν.

Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς σταυρικῆς θυσίας του ἀφήρεσε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἂν μετὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ ὁ Διάβολος λαμβάνῃ ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ κόσμου, τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ἴδιος ὁ κόσμος κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος, οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι, δίδουν αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Διάβολον.

«Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν». Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν, ὅπου τὸ «ἐάν», ὡς εἶπομεν, σημαίνει «ὅταν», ὁ Χριστὸς λέγει: Ἐγὼ δέ, ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν σταυρόν, θὰ ἐλκύσω πάντας πρὸς τὸν ἑαυτόν μου. Ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τὸν ἀντίδικον Διάβολον, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν δικαίωσιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐξουσίας του ἐπὶ τοῦ κόσμου ὑφίσταται πανωλεθρίαν, ὁ Χριστὸς θριαμβεύει. Πάντας ἐλκύει πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Τὸ «πάντας» κατὰ τοὺς

ερμηνευτὰς σημαίνει ὄχι μόνον Ἰουδαίους, ἀλλὰ Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς ἀδιακρίτως. Ἐπίσης τὸ «πάντας» σημαίνει τοὺς ἐκλεκτοὺς. Καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε τὸ «πάντας» ἐξελάβομεν εἰς τὴν ἔννοιαν, ὅτι σημαίνει Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς, ἐπίσης ἐκλεκτοὺς. Ἐπροβληματιζόμεθα ὁμως, ἐπειδὴ τὸ κείμενον δὲν λέγει «Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς», οὔτε «ἐκλεκτοὺς».

Τώρα δὲ νομίζομεν, ὅτι τὸ «πάντας» σημαίνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, «τὸν κόσμον», ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεβλήθη ὁ Διάβολος καὶ τὸν ὁποῖον ἐδικαίωσεν ὁ Κύριος μὲ τὴν σταυρικὴν θυσίαν του, ἐξασφάλισας σωτηρίαν δι' αὐτόν. Τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν» θεωροῦμεν ἰσοδύναμον πρὸς τοὺς λόγους, «*Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου*», *Τώρα γίνεται δικαίωσις τοῦ κόσμου*, «*πάντες... δικαιοῦμενοι*» (Ῥωμ.3:23-24), «*εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς*» (Ῥωμ.5:18) ὁ Θεὸς εἶνε «*σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν*» (Α' Τιμ.4:10), ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶνε «*σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις*» (Τίτ.2:11), «*ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου*» (Ἰωάν.1:29), «*εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν*» (Β' Κορ.5:14), «*αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου*» (Α' Ἰωάν.2:2). Λέγων δηλαδὴ ὁ Κύριος, «*πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν*», ἐννοεῖ ἐπίτευξιν δικαιοσεως τοῦ κόσμου, σωτηρίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς σταυρικῆς θυσίας του. Ὁ Ἐσταυρωμένος ἔγινε πνευματικὸς μαγνήτης. Ἡ χάρις, ἡ ὁποία ἀπέρρευσε ἀπὸ τὸν σταυρόν, ἔγινεν ἐλκτικὴ δύναμις. Ὁ Χριστός, δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας του, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του καὶ ἀντικειμενικῶς εἴλκυσε πρὸς τὸν ἑαυτόν του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐξησφάλισε δικαίωσιν, σωτηρίαν, δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλο δὲ θέμα, ὅτι πολλοὶ δὲν προσλαμβάνουν τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀντικειμενικῶς ἐξασφαλισθεῖσαν δικαίωσιν, σωτηρίαν, καὶ δὲν καθιστοῦν αὐτὴν ὑποκειμενικὴν, προσωπικὸν κτῆμά των. Οὕτως ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του ὁ Χριστὸς σφάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι σφάζονται, οἱ ἐκλεκτοί, καὶ ἄλλοι δὲν σφάζονται, οἱ ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τώρα θὰ γίνῃ δικαίωσις αὐτοῦ τοῦ κόσμου (ἔναντι τοῦ ἀντιδίκου Διαβόλου). Τώρα ὁ ἄρχων αὐτοῦ τοῦ κόσμου θὰ ἐκβληθῆ ἔξω τοῦ κόσμου. Ἐγὼ δέ, ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τὴν γῆν

(εἰς τὸν σταυρόν), θὰ ἐλκύσω ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν ἑαυτὸν μου (θὰ ἐξασφαλίσω σωτηρίαν δι' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους)».

Ἰωάν. 12:34

«ΔΕΙ»

«Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;».

Τὸ «δεῖ» εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως ἐξηγοῦν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ «μέλλει, πρόκειται». Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν (Ἰδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς). Λέγων ὁ Χριστὸς προηγουμένως, ἐν στίχ. 32, «ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς», διὰ τοῦ «ἐὰν» δὲν ἤθελε νὰ εἶπη, ὅτι ὑπῆρχε καὶ περίπτωσις νὰ μὴ ὑψωθῆ ἐκ τῆς γῆς, νὰ μὴ σταυρωθῆ δηλαδῆ. Τὸ «ἐὰν» εἰς αὐτὸν τὸν στίχον ἐξηγεῖται «ὄταν», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. εἰς τὸ 14:3 καὶ Ἀ' Ἰωάν. 3:2, καὶ σημαίνει, ὅτι πραγματικῶς θὰ συμβῆ τὸ δηλούμενον διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος ρήματος: «ἐὰν ὑψωθῶ» = ὄταν ὑψωθῶ = ὅπωςδήποτε θὰ ὑψωθῶ. Σχολιάζων ὁ εὐαγγελιστὴς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ περὶ ὑψώσεώς του γράφει ἐν στίχ. 33: «Τοῦτο δὲ ἔλεγε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν». Τὸ «δεῖ ὑψωθῆναι» λοιπὸν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου σημαίνει «μέλλει νὰ σταυρωθῆ, πρόκειται νὰ σταυρωθῆ».

Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν χωρία «τοῦ νόμου» ὑπὸ τὴν εὐρεΐαν ἔννοιαν, τουτέστι τῆς ὄλης Παλαιᾶς Διαθήκης, περὶ αἰωνίου βασιλείας τοῦ Μεσσίου, ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ μένη ἐπὶ τῆς γῆς αἰωνίως. Διὸ καὶ ἐξέφρασαν ἀπορίαν, ὅταν ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῆ, ὅπερ ἐξέλαβον ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι πρόκειται νὰ ὑψωθῆ εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ φύγη ἐκ τῆς γῆς.

Μεταφράζομεν:

«Εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ λαός: “Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν νόμον, ὅτι ὁ Χριστὸς (ὁ Μεσσίας) μένει (εἰς τὴν γῆν) αἰωνίως. Καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ ὑψωθῆ (εἰς τὸν οὐρανόν); Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;».

Ἰωάν. 12:44

«ΘΕΩΡΕΙΝ»

«Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐρμηνευταὶ τὸ «θεωρῶ» ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «βλέπω», καὶ ἐννοοῦν, «βλέπω διὰ τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως». Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ «θεωρῶ» ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ «βλέπω» ἔχει μεταπέσει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «πιστεύω, παραδέχομαι». Ἐνταῦθα δηλαδή τὸ «θεωρῶ» χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὸ ἐπίσης ἀπαντῶν ἐν τῷ χωρίῳ ῥῆμα «πιστεύω». Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ κλπ.», καὶ τὸ δεύτερον μέρος, «Ὁ θεωρῶν ἐμὲ κλπ.», παραλληλίζονται συνωνυμικῶς. Ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν τὸ «θεωρῶ» χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 14:17, «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό». Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ «θεωρῶ» χρησιμοποιεῖται συνωνύμως πρὸς τὸ «γινώσκω». Τὸ χωρίον σημαίνει: «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ, διότι δὲν παραδέχεται αὐτὸ καὶ δὲν ἀναγνωρίζει αὐτό». Ὁ ἐν Ἰωάν. 20:25 λόγος τοῦ Θωμᾶ, «Ἐὰν μὴ ἴδω... οὐ μὴ πιστεύσω» δεικνύει πῶς τὸ «θεωρῶ», ἦτοι «ὄρῶ, βλέπω», μετέπεσεν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «πιστεύω, παραδέχομαι». Ὅταν τις βλέπῃ, τότε πείθεται, πιστεύει, παραδέχεται.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ὁ Ἰησοῦς δὲ ὑψώσεν τὴν φωνὴν καὶ εἶπεν: Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς ἐμέ, δὲν πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλε. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παραδέχεται ἐμέ, παραδέχεται ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλε».

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Ἰησοῦς τονίζει, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, ἀντίθεος, ὅπως διετείνοντο οἱ ἐχθροὶ του, ἀλλὰ σύμφωνος πρὸς αὐτόν, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας μετ' αὐτοῦ, τουτέστι Θεός. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, διὰ τοῦτο εἶνε ἀντικείμενον πίστεως («Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»). Βλέπε πῶς ὁμιλεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐν Ἰωάν. 14:9-12.

Ἰωάν. 12:49-50

«ΕΝΤΟΛΗΝ ΕΔΩΚΕ»

«Ἐγὼ ἐξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατὴρ αὐτὸς μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω· καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. Ἄ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «ἐντολή», δις ἀπαντῶσα ἐν τῷ χωρίῳ, ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, σημαίνει «ἐντολή, προσταγή, διαταγή». Ἄλλ' ὡς ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Τιμ. 6:12-14, ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ ἡ λέξις αὕτη σημαίνει «διδασκαλία» (Βλέπε σχετικῶς σελ. 196-200). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν καθ' ἡμᾶς ἔχει ἡ λέξις καὶ ἐνταῦθα. Καὶ συνεπῶς τὸ «ἐντολὴν ἔδωκε» σημαίνει «ἔδωσε διδασκαλίαν», μονολεκτικῶς «ἐδίδαξε». Ἄν ἡ γνώμη τῶν ἐρμηνευτῶν ἦτο ὀρθή, ἂν δηλαδὴ τὸ «ἐντολὴν ἔδωκε» ἐσήμαινεν «ἔδωσεν ἐντολήν, διαταγήν», τότε τὸ συμπερασματικὸν τέλος τοῦ χωρίου θὰ ἦτο διάφορον, θὰ εἶχεν οὕτως: «Ἄ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς ἐνετείλατό μοι (=καθὼς με διέταξεν) ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ». Ἄλλὰ τώρα, ἐπειδὴ τὸ «ἐντολὴν ἔδωκε» σημαίνει «ἐδίδαξε», διὰ τοῦτο εἰς

τὸ συμπερασματικὸν τέλος τοῦ χωρίου δὲν ὑπάρχει ἢ φράσις «καθὼς ἐνετείλατό μοι», ἀλλὰ «καθὼς εἶρηκέ μοι», τουτέστιν, «ὅπως μοι εἶπεν, ὅπως μὲ ἐδίδαξε». Ἄλλοτε ὁ Χριστὸς εἶπε: «Καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ» (Ἰωάν. 8:28). Ἐπίσης ὁ Χριστὸς εἶπε: «Πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου ἐγνώρισα ὑμῖν» (Ἰωάν. 15:15. Ἴδὲ καὶ 8:26 κ.ἄ.).

Πρὸς τούτους, ἂν τὸ «ἐντολήν ἔδωκε» ἐσήμαινεν «ἔδωκεν ἐντολήν, προσταγήν», τότε ἡ φράσις «ἡ ἐντολή αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν» θὰ εἶχε σημασίαν διὰ τὸν Χριστὸν, θὰ ἐσήμαινε δηλαδὴ, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐκτέλεσις τῆς ἐντολῆς τοῦ Πατρὸς θὰ ἔφερεν εἰς τὸν Χριστὸν ζωὴν αἰώνιον! Ἀλλὰ τώρα ἡ εἰρημένη φράσις ἔχει σημασίαν διὰ τοὺς πιστοὺς κατὰ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Ὁ Πατήρ ἔδωσε διδασκαλίαν εἰς τὸν Χριστὸν, ὁ Χριστὸς μεταδίδει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πατρὸς καὶ ὅσοι ὑπακούουσιν εἰς τὴν θείαν διδασκαλίαν λαμβάνουν ζωὴν αἰώνιον.

Δέον τέλος νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι τὸ Δευτ. 18:18, «Προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς... καὶ δώσω τὰ ρήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ», ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ χρησιμοποιοεῖται τὸ ρῆμα «ἐντέλλομαι», προσάγεται ὡς χωρίον σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τῶν ἐρμηνευτῶν, ὅτι εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον Ἰωάν. 12:49-50 ἡ λέξις «ἐντολή» σημαίνει «ἐντολή, προσταγή». Ἀλλὰ κακῶς τὸ χωρίον τοῦ Δευτερονομίου προσάγεται ὡς σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τῶν ἐρμηνευτῶν. Διότι, ἂν εἰς αὐτὸ τὸ «ἐντέλλομαι» ἐσήμαινε «δίδω ἐντολήν, προσταγήν», τότε τὸ χωρίον, ἀντὶ τῆς φράσεως, «καὶ δώσω τὰ ρήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ», θὰ εἶχε τὴν φράσιν, «καὶ ἐντελοῦμαι αὐτῷ τί εἶπη καὶ τί λαλήσῃ», ὥστε ἡ φράσις αὕτη ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀκολουθοῦσαν φράσιν, «καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ». Ἀλλ' ὅπως δεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 15:17, τὸ «ἐντέλλομαι» ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ σημαίνει «λαλῶ, λέγω» (Βλέπε σχετικῶς σελ. 104-106). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ ρῆμα καὶ εἰς τὸ σχολιαζόμενον χωρίον τοῦ Δευτερονομίου. Αἱ τρεῖς τελευταῖαι προτάσεις τοῦ χωρίου σημαίνουν: Καὶ θὰ δώσω τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα του, καὶ συνεπῶς θὰ λαλήσῃ εἰς αὐτοὺς ὅπως θὰ εἶπω εἰς αὐτόν.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον Ἰωάν. 12:49-50:

«Ἐγὼ δὲν ἐκήρυξα ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος μὲ

ἀπέστειλεν, αὐτὸς μὲ ἐδίδαξε τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ κηρύξω. Καὶ γνωρίζω, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ εἶνε ζωὴ αἰώνιος. Αὐτὰ λοιπόν, τὰ ὁποῖα κηρύττω ἐγώ, οὕτω κηρύττω, ὅπως ὁ Πατὴρ εἶπεν εἰς ἐμέ».

Οὕτως ἐκφραζόμενος ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἶπη, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθεος, ὅπως οἱ ἐχθροὶ κατηγοροῦν αὐτόν, δὲν λέγει ἀντίθετα πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, ἀλλὰ συμφωνεῖ πλήρως πρὸς αὐτόν.

Ἰωάν. 13:10-11

«ΑΛΛΑ», «ΓΑΡ»

«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐ χρειαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε».

Τὸ «ἀλλά» εἰς τὴν φράσιν «ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος» δὲν ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὴν φράσιν «ἀλλ' οὐχὶ πάντες», ἢ αἰτιολογικὴν ἔννοιαν, ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «δέ, καί», ὅπως ἐν Ἰωάν. 15:21 καὶ 16:2,4.

Ἐπίσης τὸ «γάρ» δὲν ἔχει αἰτιολογικὴν ἔννοιαν, ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Ἄν τὸ «γάρ» ἦτο αἰτιολογικόν, τότε τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του «οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε» θὰ εἶχομεν αἰτιολόγησιν κατ' ἐπανάληψιν, πρῶτον μὲ τὸ «γάρ» καὶ δεύτερον μὲ τὸ «διὰ τοῦτο», ὅπερ ἄστοχον. Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ ἐπανάληψις τῆς αἰτιολογήσεως γίνεται πρὸς ἔμφασιν, δὲν ἱκανοποιεῖ. Ἡμεῖς τὸ «γάρ» θεωροῦμεν ἐπεξηγηματικόν, ὅπως εἰς τὸ Ματθ. 1:18, καὶ ἐξηγοῦμεν «δηλαδὴ».

Μεταφράζομεν:

«Λέγει εἰς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς: “Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει λουσθῆ, δὲν χρειάζεται παρὰ νὰ νίψῃ τοὺς πόδας, καὶ (ἔτσι) εἶνε καθαρὸς ὁλόκληρος. Καὶ σεῖς εἴσθε καθαροί, ἀλλ' ὄχι ὅλοι”. Ἐγνώριζε δηλαδὴ τὸν προδότην του, διὰ τοῦτο εἶπε: “Δὲν εἴσθε ὅλοι καθαροί”».

Ἰωάν. 13:14

«ΚΑΙ ΥΜΕΙΣ ΟΦΕΙΛΕΤΕ»

«Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας».

Τὸ «καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε» παρασύρει τοὺς ἐρμηνευτὰς εἰς τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ὤφειλε νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς, ὡς φύσει Κύριος καὶ Διδάσκαλος, ὡς Θεός, δὲν ὀφείλει εἰς κανένα τίποτε, καὶ συνεπῶς δὲν ὤφειλε νὰ προβῇ εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς πλύσεως τῶν ποδῶν τῶν μαθητῶν του. Προέβη εἰς αὐτὴν τὴν πρᾶξιν χωρὶς νὰ εἶνε ὑποχρεωμένος, ἐξ ὑπερβολικῆς ἀγάπης καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, τελείαν ἀγάπην, καὶ ταπεινῶσιν, ἀρίστην ταπεινῶσιν. Διὰ τοῦτο τὸ «καὶ ὑμεῖς» ἐννοιολογικῶς δὲν συνδέεται πρὸς τὸ «ὀφείλετε», ἀλλὰ πρὸς τὸ «νίπτειν»: *«ὀφείλετε νίπτειν καὶ ὑμεῖς ἀλλήλων τοὺς πόδας».*

Μεταφράζομεν:

«Ἄφοῦ δὲ ἐγὼ, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, ἔπλυνα τοὺς πόδας σας, ὀφείλετε νὰ πλύνετε καὶ σεῖς τοὺς πόδας ἀλλήλων».

Ἰωάν. 14:18-20

«ΕΡΧΟΜΑΙ ΠΡΟΣ ΥΜΑΣ»
«ΥΜΕΙΣ ΔΕ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΜΕ»

«Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν».

Διὰ τῆς φράσεως, «Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς», κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ὁ Ἰησοῦς θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν θ' ἀφήσῃ ὀρφανούς

τούς Ἀποστόλους καὶ γενικώτερον τοὺς πιστοὺς, διότι θὰ παρακαλέσῃ τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατήρ θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν Παράκλητον, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἄλλὰ καθ' ἡμᾶς διὰ τῆς εἰρημένης φράσεως ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ, ὅτι οἱ ἐκλεκτοὶ του δὲν θὰ μείνουν ὀρφανοί, διότι δυνάμει τοῦ ἔργου του, καὶ δὴ τῆς μετ' ὀλίγον σταυρικῆς θυσίας του, θὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ὄχι μόνον ὁ Παράκλητος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Υἱός, ἐπίσης καὶ ὁ Πατήρ.

Διὰ τῆς φράσεως, «ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς», κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ὁ Ἰησοῦς θέλει νὰ εἴπῃ, «ἔρχομαι εἰς σᾶς διὰ τοῦ Παρακλήτου». Ἄλλὰ καθ' ἡμᾶς αὕτη ἡ ἐρμηνεία δὲν εἶνε ὀρθή. Θὰ ἦτο ὀρθή, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν, «Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς ὁ Παράκλητος». Τώρα ὁμοῦς λέγει, «ἔρχομαι». Ἐρχεταί τις προσωπικῶς, ὄχι δι' ἄλλου προσώπου. Ὁ Θεὸς ὡς τριαδικὸς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἔρχεται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Θεότητος. Τὸ ἐν ὁμοῦς πρόσωπον τῆς Θεότητος δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἔρχεται ἐν τῷ προσώπῳ ἄλλου προσώπου τῆς Θεότητος.

Διὰ τοῦ «ἔρχομαι» ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ, «θὰ ἔλθω ἐγὼ ὁ ἴδιος». Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν συνέχειαν, μέχρι τοῦ στίχ. 24, ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ δι' ἑαυτὸν, ὄχι διὰ τὸν Παράκλητον. Εἰς δὲ τὸν στίχ. 21 διὰ τῆς φράσεως «ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν» σαφῶς δηλώνει, ὅτι αὐτὸς θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγαπῶντα αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ στίχ. 23 διὰ τῆς φράσεως, «πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» σαφῶς πάλιν δηλώνει, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατήρ θὰ ἔλθουν καὶ θὰ κατοικήσουν ἐντὸς τοῦ πιστοῦ. Συμβαίνει λοιπὸν ὅ,τι ἤδη εἴπομεν: Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἄφησε τοὺς ἐκλεκτοὺς του ὀρφανούς, διότι ἔρχονται καὶ κατοικοῦν ἐντὸς αὐτῶν καὶ ὁ Παράκλητος (στίχ. 17), καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατήρ.

Ἐν τῷ στίχ. 19 τὸ «Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ» κατὰ μίαν γνώμην σημαίνει, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ κόσμος δὲν θὰ βλέπῃ πλέον τὸν Χριστόν, διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, διότι θ' ἀποθάνῃ, κατ' ἄλλην δὲ γνώμην, διότι θὰ ἀναληφθῇ εἰς τὸν οὐρανόν. Συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν δευτέραν γνώμην, διότι τὸ «ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ» ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «ὕμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με», τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ ἔβλεπον τὸν Χριστόν ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ καὶ δὴ ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετὰ ταῦτα. Κατὰ τὸ Ἰωάν. 7:33 ὁ

Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με».

Εἶπομεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ δὴ ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ ἔβλεπον τὸν Χριστὸν ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ. Οἱ ἐρμηνευταί, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ «*ὕμεις δὲ θεωρεῖτέ με*», ὁμιλοῦν περὶ ἐσωτερικῆς ἐνοράσεως, περὶ πνευματικῆς θέας διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς φωτιζομένων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ «*θεωρεῖν*» τὸν Χριστὸν σημαίνει, ὅτι οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ βλέπουν αὐτὸν ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ, θὰ ἀπολαύουν τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ, ὅπως ἐν Ματθ. 23:37-38 τὸ «*μὴ ὄραν*» τὸν Χριστὸν («οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι») σημαίνει, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ βλέπουν τὸν Χριστὸν ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ, θὰ ἐγκαταλειφθοῦν ὑπ' αὐτοῦ, μέχρι νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτόν.

Τῆς φράσεως «*ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε*» κατὰ τινα γνώμην προηγεῖται τελεία στιγμή, τὸ δὲ «*ὅτι*» καὶ τὸ «*καὶ*» αὐτῆς τῆς φράσεως ἀντιστοιχοῦν μεταξύ των κατὰ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: «*διότι ἐγὼ ζῶ, διὰ τοῦτο καὶ σεῖς θὰ ζήτε*». Ἄλλ' ὀρθὴν θεωροῦμεν ἄλλην γνώμην, κατὰ τὴν ὁποίαν τῆς ἐν λόγῳ φράσεως προηγεῖται κόμμα, καὶ δι' αὐτῆς αἰτιολογεῖται ἡ προηγουμένη φράσις «*ὕμεις δὲ θεωρεῖτέ με*» κατὰ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: «*σεῖς ὅμως θὰ μὲ βλέπετε ἐν τῇ προνοίᾳ μου, διότι ἐγὼ ἔχω ζωὴν, εἶμαι ὁ ζῶν, ἡ αὐτοζωή, καὶ, προνοῶν διὰ σαῶς, θὰ δίδω καὶ θὰ ἔχετε καὶ σεῖς ζωὴν, ἀνωτέραν ζωὴν, αἰώνιον ζωὴν*» (Πρβλ. Α' Ἰωάν. 2:25, 5:11-12).

Εἰς τὴν φράσιν «*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ*» κατ' ἄλλους ἢ λέξις «*ἡμέρα*» σημαίνει τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ κατ' ἄλλους ἔχει εὐρεῖαν ἔννοιαν, σημαίνει τὸν ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ μετὰ ταῦτα χρόνον ἢ καιρὸν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Προτιμῶμεν τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν. Τοῦ ὅλου δὲ στίχ. 20, «*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν ὑμῖν*», ἡ ἔννοια εἶνε ἡ ἐξῆς: Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν θὰ ἀπολαύετε τῆς νέας ζωῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ θαυμαστῆς, ἐξ αὐτῆς θὰ συνειδητοποιήσετε ἐμπειρικῶς, ὅτι ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸν Πατέρα μου ὡς ὁμοούσιος αὐτοῦ καὶ Θεός, καὶ σεῖς εἴσθε εἰς ἐμὲ καὶ ἐγὼ εἶμαι εἰς σαῶς ὡς ἠνωμένοι μετ' ἀλλήλων.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω ὀρφανούς. Θὰ ἔλθω (θὰ ἐμφανισθῶ, θὰ κατοικήσω) εἰς σᾶς. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ὁ κόσμος δὲν θὰ μὲ βλέπῃ, σεῖς ὅμως θὰ μὲ βλέπετε εἰς τὴν πρόνοιάν μου, διότι ἐγὼ ἔχω ζωὴν (εἶμαι ὁ ζῶν, ἡ αὐτοζωή), καὶ σεῖς παρ' ἐμοῦ θὰ ἔχετε ζωὴν (πνευματικὴν ζωὴν). Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν (τῆς νέας ζωῆς) σεῖς θὰ συνειδητοποιήσετε ἐμπειρικῶς, ὅτι ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸν Πατέρα μου (ὡς ὁμοούσιος αὐτοῦ) καὶ σεῖς εἴσθε εἰς ἐμὲ καὶ ἐγὼ εἶμαι εἰς σᾶς (ὡς ἠνωμένοι μετ' ἀλλήλων).

Ἰωάν. 15:17

«ΕΝΤΕΛΛΟΜΑΙ»

«Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους».

Τὸ «ἐντέλλομαι» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει «δίδω ἐντολήν», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί. Ἐὰν εἶχεν αὐτὴν τὴν σημασίαν, ἐπειδὴ τὸ χωρίον δὲν λέγει «τοῦτο», κατὰ ἐνικόν, ἀλλὰ «ταῦτα», κατὰ πληθυντικόν, τὸ «ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν» θὰ ἐσήμαινεν, «αὐτὰς τὰς ἐντολάς δίδω εἰς σᾶς», ὅπερ ἄτοπον, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ πολλῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶνε μία τῶν ἐντολῶν (Λευϊτ. 19:18, Ματθ. 22:39, Μάρκ. 12:31). Ἄν τὸ «ἐντέλλομαι» ἐνταῦθα ἐσήμαινε «δίδω ἐντολήν», τὸ χωρίον ἀντὶ τοῦ «ταῦτα» θὰ εἶχε «τοῦτο», ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου θὰ ἦτο αὐτή: «Τοῦτο δίδω ὡς ἐντολήν εἰς σᾶς (ἤ, Αὐτὴν τὴν ἐντολήν δίδω εἰς σᾶς), νὰ ἔχετε δηλαδὴ μεταξὺ σας ἀγάπην». Ἄλλ' ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν διὰ τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης ὠμίλησεν ὁ Χριστὸς ὀλίγον προηγουμένως ἐν στίχ. 12. Τώρα ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον διαφορετικόν.

Τὸ «ἐντέλλομαι» ἐνταῦθα σημαίνει «λέγω». Διὰ τῆς φράσεως «Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν» ὁ Χριστὸς ἀναφέρεται εἰς ὅσα προηγουμένως εἶπε περὶ τοῦ προσώπου του ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγάπην, ἐμφανίζων ἑαυτὸν ὡς πρότυπον ἀγάπης. Διὰ τοῦ ὅλου δὲ

χωρίου ὁ Χριστὸς θέλει νὰ εἶπη: Αὐτά, τὰ ὁποῖα ἤκούσατε προηγουμένως, λέγω εἰς σᾶς, διὰ νὰ σᾶς προτρέψω νὰ ἔχετε μεταξύ σας ἀγάπην. Ὑπόδειγμα παρέχω εἰς σᾶς.

Ἄν καὶ τὸ παρὸν χωρίον προσεκτικῶς ἐξεταζόμενον δεικνύει, ὡς εἶδομεν, ὅτι τὸ «ἐντέλλομαι» εἰς αὐτὸ σημαίνει «λέγω», πρὸς ἐπίρρωσιν παραθέτομεν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ σχολιάζομεν ὠρισμένα χωρία, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπίσης φαίνεται, ὅτι τὸ «ἐντέλλομαι» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «λέγω».

«Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς ἐμῆς φωνῆς καὶ ποιήσης πάντα, ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι, καὶ φυλάξητε τὴν διαθήκην μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν· ἐμὴ γὰρ ἐστὶ πᾶσα ἡ γῆ, ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασιλείον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον. Ταῦτα τὰ ρήματα ἔρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς φωνῆς μου καὶ ποιήσητε πάντα, ὅσα ἂν εἶπω σοι, ἐχθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σου καὶ ἀντικείμεθα τοῖς ἀντικειμένοις σοι» (Ἐξόδ. 23:22 κατὰ τοὺς Ο'). Ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ἡ φράσις, «ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι», παραλληλίζεται πρὸς τὴν φράσιν, «ὅσα ἂν εἶπω σοι». Τὸ «ἐντέλλομαι» εἶνε συνώνυμον τοῦ «λέγω». Βλέπε καὶ τὸ Ἑβραϊκόν, ὅπου ἀντὶ τῶν δύο τούτων ρημάτων τῶν Ο' ὑπάρχει ἓν μόνον, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ «ἐντέλλομαι» καὶ σημαίνει «λέγω».

«Ἐνετείλατο αὐτοῖς πάντα, ὅσα ἐνετείλατο πρὸς αὐτὸν Κύριος ἐν τῷ ὄρει Σινά» (Ἐξόδ. 34:32). Ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι τὸ «ἐντέλλομαι» ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται δις, εἰς δὲ τὸ Ἑβραϊκόν κείμενον ἄλλο ρῆμα χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν καὶ ἄλλο εἰς τὴν δευτέραν. Εἰς τὴν δευτέραν δὲ περίπτωσην τὸ ἑβραϊκόν ρῆμα σημαίνει «λέγω, λαλῶ». Μεταφράζομεν: «Προσέταξεν εἰς αὐτοὺς ὅλα, ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινά».

«Καὶ διέβησαν οἱ υἱοὶ Ρουβὴν καὶ οἱ υἱοὶ Γὰδ καὶ οἱ ἡμίσεις φυλῆς Μανασσῆ διεσκευασμένοι (=ἐνοπλοι) ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Μωυσῆς» (Ἰησ. Ναυῆ 4:12). Τὸ «ἐνετείλατο» σημαίνει «εἶπε» (βλέπε σχετικῶς τὸ Ἀριθ. 32:20-24, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Μωυσῆς δὲν ἔδωσεν ἐντολήν, ἀλλ' ἀπλῶς εἶπε τί θὰ συνέβαινεν, ἂν οἱ Ἰσραηλῖται ἔπραττον οὕτως ἢ ἄλλως).

«Κατὰ τὸ ρῆμα τοῦτο ποιήσετε. Ἴδου ἐντέταλμαι ὑμῖν» (Ἰησ. Ναυῆ 8:8 κατὰ τοὺς Ο'. Ἴδὲ καὶ τὸ Ἑβραϊκόν). Διὰ τῆς φρά-

σεως «Ἴδου ἐντέταλμαι ὑμῖν», με ἔμφασιν ἐπὶ τοῦ «ἐντέταλμαι», ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν πολεμιστῶν ἐπὶ διαβίβασθέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς πολεμιστὰς λόγου τοῦ Κυρίου. Οὕτω δὲ ἡ φράσις αὕτη εἶνε συνώνυμος τῆς φράσεως «Ἴδου εἶπον ὑμῖν» (Ματθ. 28:7). Ἐπίσης εἶνε ὁμοία τῆς φράσεως «Ἴδου προεῖρηκα ὑμῖν» (Ματθ. 24:25, Μάρκ. 13:23). Συνεπῶς ἡ φράσις «Ἴδου ἐντέταλμαι ὑμῖν» σημαίνει «Ἴδου εἶπον ὑμῖν».

«Ἐποίησε Κύριος ἃ ἐνεθυμήθη, συνετέλεσε ρήματα αὐτοῦ, ἃ ἐνετείλατο ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων, καθεῖλε καὶ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ἠῦφρανε ἐπὶ σὲ ἐχθρόν, ὑψωσε κέρας θλίβοντός σε» (Θρήν. 2:17). Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν συμφορὰν, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἐπέφερε δι' ἐχθρικοῦ ἔθνους εἰς τὸν Ἰσραὴλ λόγῳ τῆς ἀσεβείας του. Διὰ τῆς συμφορᾶς ὁ Κύριος «συνετέλεσε ρήματα, ἃ ἐνετείλατο ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων». Οὐδόλως εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῇ τις, ὅτι τὸ «ἐνετείλατο» ἐν τῇ φράσει ταύτῃ σημαίνει «εἶπε». Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως εἶνε, ὅτι ὁ Κύριος «ἐξετέλεσε τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπε (προειδοποιητικῶς) ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων». Ὁ Θεὸς εἶπε δηλαδὴ, ὅτι θὰ ἐτιμῶρει τὸν λαόν του, ἐὰν δὲν ἐβάδιζε καλῶς (Λευϊτ. 26:14 ἐξ., Δευτ. 28:15 ἐξ. κ.ἄ.), καὶ τώρα ἐκπληρώνει ὅ,τι εἶπε.

«Εἶπε δὲ Ροῦθ πρὸς αὐτήν· Πάντα ὅσα ἂν εἶπης, ποιήσω. Καὶ κατέβη εἰς τὸν ἄλω καὶ ἐποίησε κατὰ πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῇ ἢ πενθερὰ αὐτῆς» (Ροῦθ 3:5-6). Ἐπειδὴ ἡ πενθερὰ δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ διατάσῃ τὴν νύμφην, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα γίνεται ὀλοφάνερρον, ὅτι τὸ «ἐνετείλατο» δὲν σημαίνει «διέταξεν», ἀλλ' «εἶπε». Ἐπίσης διὰ τοῦτο ἡ νύμφη Ροῦθ δὲν λέγει εἰς τὴν πενθερὰν της, «Πάντα, ὅσα θὰ διατάξῃς, θὰ κάνω», ἀλλὰ λέγει, «Πάντα, ὅσα θὰ εἶπης, θὰ κάνω».

Ἐδείχθη, ὅτι τὸ «ἐντέλλομαι» σημαίνει καὶ «λέγω».

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον Ἰωάν 15:17:

«Αὐτὰ λέγω εἰς σᾶς, διὰ νὰ ἔχετε μεταξύ σας ἀγάπην».

Ἰωάν. 15:20

«ΕΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΜΟΥ ΕΤΗΡΗΣΑΝ,
ΚΑΙ ΤΟΝ ΥΜΕΤΕΡΟΝ ΤΗΡΗΣΟΥΣΙΝ»

*«Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν·
Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ
ἐμέ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λό-
γον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τη-
ρήσουσιν».*

Τὸ «τηρῶ», τὸ ὁποῖον εἰς τὸ παρὸν χωρίον χρησιμοποιεῖται δύο φορές διὰ «τὸν λόγον», δὲν ἔχει τὴν σημερινὴν ἔννοιαν, ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Δὲν σημαίνει δηλαδὴ «τηρῶ, φυλάττω, εφαρμόζω (τὸν λόγον)», ἀλλὰ σημαίνει «δέχομαι, ἀποδέχομαι, παραδέχομαι (τὸν λόγον)». Διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 17:6 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου.

Μεταφράζομεν:

«Νὰ ἐνθυμῆσθε τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἐγὼ εἶπον εἰς σᾶς: "Δὲν ὑπάρχει δοῦλος ἀνώτερος τοῦ κυρίου του". Ἄν κατεδίωξαν ἐμέ, θὰ καταδιώξουν καὶ σᾶς. Ἄν ἐδέχθησαν τὸν λόγον μου, θὰ δεχθοῦν καὶ τὸν ἰδικόν σας».

Ἰωάν. 16:22

«ΠΑΛΙΝ ΔΕ ΟΨΟΜΑΙ ΥΜΑΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΗΣΕΤΑΙ ΥΜΩΝ Η ΚΑΡΔΙΑ»

*«Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ
ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία,
καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν».*

Ἀρχίζομεν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου ἀπὸ τὴν τελευταίαν φράσιν, «καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν». Ὁ ἐνεστῶς «αἶρει» ἐν τῇ φράσει ἔχει σημασίαν μέλλοντος. Καὶ μὲ τὴν φρά-

σιν αὐτήν ὁ Κύριος λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του: Τὴν χαρὰν σας, ἡ ὁποία θὰ διαδεχθῆ τὴν λύπην σας, οὐδεὶς θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ σαῶς, ἡ χαρὰ σας θὰ εἶνε διαρκῆς, παντοτινῆ. Καὶ πράγματι οἱ μαθηταὶ ἔχαιρον πάντοτε, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ περιπετειάς των. «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου», ἔγραψεν ὁ Παῦλος (Κολ. 1:24). Ἐπίσης ἔγραψεν: «Ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες» (Β΄ Κορ. 6:10).

Ἡ αἰτία τῆς παντοτινῆς χαρᾶς τῶν Ἀποστόλων εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον ἐκφράζεται μὲ τὴν φράσιν «*πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς*», ὅπου τὸ «*ὄψομαι*» εἶνε μέλλον τοῦ «*ὄρῶ*». Ἐρμηνευτικῶς αὐτὴ ἡ φράσις δὲν εἶνε εὐκόλος, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ἀλλ' εἶνε δύσκολος. Δὲν σημαίνει τὰς ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς μαθητάς του μετὰ τὴν ἀνάστασίν του. Διὰ τὴν ἀνάστασίν του ὁ Κύριος ὠμίλησε προηγουμένως, εἰς τὸν στίχ. 16, μὲ τὴν φράσιν «*καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με*». Ἀλλὰ τώρα, εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον, δὲν λέγει «*ὄψεσθέ με*», θὰ μὲ ἴδητε, οὔτε «*ὀφθῆσομαι ὑμῖν*», θὰ ἐμφανισθῶ εἰς σαῶς, ἀλλὰ λέγει, «*ὄψομαι ὑμᾶς*». Ἄξιον παρατηρήσεως ἐπίσης, ὅτι δὲν λέγει, «*ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ἡ καρδιά μου*», ὅπως θὰ ἔλεγεν, ἂν τὸ «*ὄρῶ*» εἶχεν ἐνταῦθα τὴν ἔννοιαν τοῦ «*βλέπω*», ἀλλὰ λέγει, «*ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά*». Τὸ «*ὄρῶ*» εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν σημαίνει «*βλέπω*» καὶ τὸ «*ὄψομαι ὑμᾶς*» δὲν σημαίνει «*θὰ σαῶς ἴδω*», ἀλλὰ τὸ ρῆμα ἔχει ἄλλην σημασίαν.

Ἐκτὸς τῆς βασικῆς σημασίας τοῦ «*βλέπω*» τὸ «*ὄρῶ*» σημαίνει καὶ «*προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω*». Τὸ Ἑβρ. ἡ' 5, τὸ ὁποῖον ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸ Ἑξόδ. 25:40, «*ὄρα ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει*», σημαίνει, «*Πρόσεχε, φρόντισε, νὰ κάνῃς ὅλα συμφώνως πρὸς τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἐδείχθη εἰς σὲ εἰς τὸ ὄρος (Σινά)*». Τὸ Γωβ. 12:1, «*ὄρα, τέκνον, μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ συνελθόντι σοι*», σημαίνει, «*Πρόσεχε, φρόντισε, τέκνον μου, διὰ μισθὸν εἰς τὸν ἀνθρωπον, ὁ ὁποῖος σὲ συνώδευσε*». Εἰς τὸ Γεν. 22:8 ὁ λόγος τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τὸν ἀγόμενον νὰ θυσιασθῆ υἱὸν του Ἰσαάκ, «*Ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν, τέκνον*», σημαίνει, «*Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, τέκνον μου, θὰ προνοήσῃ, θὰ φροντίσῃ διὰ πρόβατον, διὰ νὰ γίνῃ ὀλοκαύτωμα*». Εἰς τὸ Λουκ. 13:35, ὅπου τὸ «*ἴδητε*» εἶνε ὑποτακτικὴ ἀορίστου τοῦ «*ὄρῶ*»,

τὸ ρῆμα ἐνέχει τὴν ἔννοιαν τῆς προνοίας. Τὸ «οὐ μὴ με ἴδητε» σημαίνει, «δὲν θὰ μὲ ἴδητε εἰς τὴν πρόνοιάν μου, δὲν θὰ προνοῶ διὰ σᾶς».

Τὸ «ὄρῶ» εἶναι προφανῶς ὅμοιον πρὸς τὸ «ἐπιβλέπω», ἀφοῦ κατὰ τὴν βασικὴν ἔννοιαν τὸ πρῶτον ρῆμα σημαίνει «βλέπω» καὶ τὸ δεύτερον, σύνθετον ἐκ τοῦ «ἐπὶ» καὶ τοῦ «βλέπω», σημαίνει «ρίπτω τὸ βλέμμα ἐπὶ τινος». Ὅπως δέ, ὡς εἶδομεν, τὸ «ὄρῶ» σημαίνει καὶ «προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω», οὕτω συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ὅμοιον «ἐπιβλέπω». Εἰς τὸ Ψαλμ. 79:15 (80:14), «Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων... ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην», τὰ τρία ρήματα «ἐπιβλέπω», «ὄρῶ» καὶ «ἐπισκέπτομαι» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω». Εἰς τὸ Θρήν. 4:16 τὸ «οὐ προσθήσει ἐπιβλέψαι αὐτοῖς» σημαίνει, «δὲν θὰ ἐνδιαφερθῆ, δὲν θὰ φροντίση πλέον δι' αὐτούς». Εἰς τὸ Ἡσ. 64:9 (8) τὸ «ἐπίβλεπον, ὅτι λαὸς σου πάντες ἡμεῖς» σημαίνει «δειξὸν ἐνδιαφέρον, προνόησον, φρόντισον, διότι ὅλοι ἡμεῖς εἴμεθα λαὸς σου». Καὶ εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ἐν Ἡσ. 66:2 «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;» εἶνε προφανές, ὅτι τὸ «ἐπιβλέψω» ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνδιαφέροντος, τῆς προνοίας, τῆς φροντίδος τοῦ Κυρίου διὰ τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπον.

Ἐπειδὴ δέ, ὅτι ἐν ἑβραϊκῶν ρῆμα, τὸ ὁποῖον εἰς πολλὰ χωρία οἱ Ὁ ἄποδίδουν μὲ τὸ «ἐπιβλέπω», εἰς ἄλλο χωρίον ἀποδίδουν μὲ τὸ «ὄρῶ». Ἐπίσης ἄλλο ἑβραϊκῶν ρῆμα, τὸ ὁποῖον ἀποδίδουν μὲ τὸ «ἐπιβλέπω», ἀλλαχοῦ ἀποδίδουν μὲ τὸ «ὄρῶ». Διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀναφέρομεν τὸ Λευϊτ. 26:9 («ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς») καὶ τὸ Ἰὼβ 5:1 («εἰ τίνα ἀγγέλων ἀγίων ὄψη»). Καὶ διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἀναφέρομεν τὸ Α' Βασ. 1:11 («ἐὰν ἐπιβλέπων ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης σου») καὶ τὸ Ἐξὸδ. 31:13 («ὄρατε, καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε»).

Τὸ «ὄρῶ» μεταφράζεται καὶ «κοιτάζω». Εἰς δὲ τὸ «κοιτάζω» διατηρεῖται σήμερον ἡ σημασία τοῦ «προσέχω, δεικνύω ἐνδιαφέρον, φροντίζω» τοῦ ἀρχαίου ρήματος «ὄρῶ». Ὅταν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο εἰς δυσκολίας καὶ ἀνάγκην, λέγῃ, ὅτι κανεῖς δὲν τὸν «(ἐ)κοίταξε», τοῦτο σημαίνει, ὅτι κανεῖς δὲν τὸν

«ἐπρόσεξε», δὲν «ἔδειξεν ἐνδιαφέρον» δι' αὐτόν, δὲν «εφρόντισεν» αὐτόν. Ὅταν κανεῖς λέγη εἰς ἄλλον, «Κοίταξε νὰ κάνης τὸ καθήκόν σου», ἐννοεῖ, «φρόντισε νὰ κάνης τὸ καθήκόν σου».

Κατόπιν τούτων ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν φράσιν τοῦ Χριστοῦ «πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς», διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ αἰτία τῆς παντοτινῆς χαρᾶς τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ εἶχον λύπην ἐξ αἰτίας τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, ὅτι φεύγει ἀπ' αὐτόν τὸν κόσμον. Ἡ δὲ λύπη των θὰ ἐγένετο μεγαλυτέρα, ὅταν ὁ Χριστὸς θὰ ἐθανατώνητο. Ἐνόμιζον οἱ μαθηταί, ὅτι ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος θὰ ἐγκατέλειπεν αὐτούς. Καὶ διὰ νὰ δείξη ὁ Χριστὸς, ὅτι δὲν θὰ ἐγκατέλειπεν αὐτούς, εἶπε τὸ «πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς», ὅπου τὸ ρῆμα εἶνε μέλλων διαρκείας. Συμφώνως δὲ πρὸς τὰς ἐπισημανθείσας ἐννοίας τοῦ «ὁρῶ», δηλαδὴ «προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω», ἐννοίας συναφεῖς, μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὡς νὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς: Ὅπως μέχρι τώρα δὲν σᾶς ἐγκατέλειψα, οὕτω καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ σᾶς ἐγκαταλείψω, ἀλλὰ θὰ σᾶς προσέχω, θὰ ἐνδιαφέρωμαι, θὰ προνοῶ, θὰ φροντίζω διὰ σᾶς. Ὁ Χριστὸς θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἔχη ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀγάπης του τοὺς μαθητάς του, νὰ δίδῃ εἰς αὐτούς τὰς εὐλογίας του καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὸ ἔργον των (Μάρκ. 16:20), μάλιστα περισσότερο ἀπὸ τὸ παρελθόν. Διότι δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας του θὰ ἐλάμβανε «πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς» (Ματθ. 28:18), θὰ ἀπέστελλεν εἰς αὐτούς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μὲ τὰ πολλὰ καὶ πλούσια χαρίσματά του, αὐτὸς μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ ἦρχετο νὰ κατοικήσῃ ἐντὸς αὐτῶν (Ἰωάν. 14:23,17), καὶ θὰ ἦτο μετ' αὐτῶν, καὶ ὄλων, ἐννοεῖται, τῶν πιστῶν, «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28:20). Διὰ τοῦτο μετὰ τὸ «πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς», τουτέστι «πάλιν θὰ προνοῶ, θὰ φροντίζω διὰ σᾶς», εἶπε «καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά», ὅπου τὸ ρῆμα «χαρήσεται» εἶνε μέλλων διαρκείας ὅπως τὸ «ὄψομαι», καὶ ἡ φράσις ἐξηγεῖται «καὶ θὰ χαίρῃ ἡ καρδιά σας», θὰ χαίρῃ μὲ παντοτινὴν χαρὰν.

Ὁ λόγος λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ «πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς» δὲν συνδέεται πρὸς τὴν ἀνάστασίν του, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ πρὸς τὴν μελλοντικὴν πρόνοιάν του διὰ τοὺς μαθητάς καὶ ὄλους τοὺς πιστούς. Καὶ ὁ λόγος του «καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά» ἀναφέρεται εἰς τὴν χαρὰν τῶν μαθητῶν καὶ ὄλων τῶν

πιστῶν, ἐπειδὴ θὰ ἀπήλαυον τῆς προνοίας του. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἐχάρησαν μόνον, ὅταν εἶδον τὸν Κύριον ἀναστάντα. Ἐχαιρον πάντοτε λόγῳ τῆς προνοίας του, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς θλίψεις των. Καὶ οἱ πιστοὶ, οἱ ὅποιοι δὲν εἶδον τὸν ἀναστάντα Κύριον, ἀπολαύουν ὅμως τῆς προνοίας του, «ἀγαλλιῶνται χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ» (Α΄ Πέτρ. 1:8).

Ἐπὲρ τῆς ἐρμηνείας, ὅτι τὸ «*πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς*» σημαίνει, «*πάλιν θὰ προνοῶ, θὰ φροντίζω διὰ σᾶς*», συνηγοροῦν καὶ οἱ ἀμέσως ἐπόμενοι εἰς τὸ ἐξετασθὲν χωρίον στίχ. 23-24, ὅπου τὸ «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ» δὲν σημαίνει τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως ἢ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ἡ λέξις «ἡμέρα» ἔχει εὐρεΐαν σημασίαν, σημαίνει «καιρὸς, ἐποχὴ», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. εἰς τὸ Β΄ Κορ. 6:2, ὅπου παράθεμα ἐκ τοῦ Ἦσ. 49:8. Λέγων ὁ Κύριος «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ» ἀναφέρεται εἰς τὸν νέον καιρὸν ἢ τὴν νέαν ἐποχὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον Ἰωάν. 16:22:

«*Καὶ σεῖς, λοιπόν, τώρα μὲν ἔχετε λύπην, ἀλλὰ πάλιν θὰ προνοῶ (ἢ, θὰ φροντίζω) διὰ σᾶς, καὶ θὰ χαίρῃ ἡ καρδιά σας, καὶ τὴν χαρὰν σας οὐδεὶς θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ σᾶς*».

Ἰωάν. 16:26-27

«**ΚΑΙ ΟΥ ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ
ΟΤΙ ΕΓΩ ΕΡΩΤΗΣΩ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΠΕΡΙ ΥΜΩΝ**»

«*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ Πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον*».

Εἰς τὴν φράσιν, «*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ αἰτήσεσθε*», ὅπου ἡ λέξις «ἡμέρα» ἔχει εὐρεΐαν σημασίαν καὶ σημαίνει τὸν καιρὸν ἢ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, τὸ «*αἰτήσε-*

σθε» δέον να θεωρηθῆ ὡς μέλλων διαρκείας καὶ να μεταφρασθῆ «θα ζητήτε». Πολλάκις οἱ πιστοὶ υποβάλλουν εἰς τὸν Θεὸν αἰτήματα διὰ διάφορα πράγματα, πολλάκις ζητοῦν παρὰ τοῦ Θεοῦ να ἀκούσῃ αἰτήματά των. Καὶ τὸ «ἐρωτήσω» πρέπει να ἐκληφθῆ ὡς μέλλων διαρκείας καὶ να ἐξηγηθῆ «θα παρακαλῶ».

Ὡς ἄνθρωπος Μεσσίας καὶ μεσίτης ὁ Ἰησοῦς ἐξακολουθεῖ καὶ ἐν οὐρανῷ να παρακαλῆ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων (Ῥωμ. 8:34, Ἐβρ. 7:25). Ἄλλ' ἡ φράσις τοῦ Χριστοῦ, «καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα ὑπὲρ ὑμῶν», δίδει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θα παρεκάλει τὸν Πατέρα διὰ τοὺς μαθητάς, καὶ γενικῶς τοὺς πιστοὺς, πρᾶγμα ἀντίθετον πρὸς τὰ χωρία Ῥωμ. 8:34 καὶ Ἐβρ. 7:25, εἰς τὰ ὁποῖα σαφῶς φαίνεται, ὅτι ὁ Χριστὸς παρακαλεῖ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων πάντοτε, μέχρι τὴν δευτέραν παρουσίαν. Οἱ ἐρμηνευταί, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δυσκολίας, προβαίνουν εἰς ἐρμηνείας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε ἱκανοποιητικά. Ἡ δυσκολία αἴρεται, ἂν προσέξωμεν καλῶς τὴν διατύπωσιν τῆς ἐν λόγῳ φράσεως. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «καὶ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ οὐκ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα περὶ ὑμῶν». Ἄν ἦτο τοιαύτη ἡ διατύπωσις, τότε βεβαίως ἡ φράσις θα ἐσήμαινε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θα παρεκάλει τὸν Πατέρα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων τῶν μαθητῶν, καὶ γενικῶς τῶν πιστῶν, ὅπερ ἄτοπον. Τώρα ὁμως ἡ διατύπωσις εἶνε διαφορετική: «καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα περὶ ὑμῶν». Τὸ ἀρνητικὸν μόριον «οὐ(κ)» δὲν εἶνε πρὸ τοῦ «ἐρωτήσω», ἀλλὰ πρὸ τοῦ «λέγω». Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπεν «οὐκ ἐρωτήσω», ἀλλ' εἶπεν «οὐ λέγω». Αὐτὴ ἡ διατύπωσις σημαίνει: Καὶ δὲν λέγω εἰς σᾶς, ὅτι ἐγὼ θα παρακαλῶ τὸν Πατέρα. Βεβαίως ἐγὼ θα παρακαλῶ τὸν Πατέρα. Ἀλλὰ δὲν ἀναφέρομαι εἰς αὐτό. Δὲν ὁμιλῶ διὰ τὸ ἰδικόν μου ἐνδιαφέρον ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πατρὸς ὑπὲρ ὑμῶν. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ σᾶς ἀγαπᾷ, καὶ λόγῳ τῆς ἀγάπης του θα ἐκπληρώνη τὰ αἰτήματά σας. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἔννοια τῆς ἐν λόγῳ φράσεως, καὶ διὰ τοῦτο μεταφράζομεν: «Καὶ δὲν σᾶς ὁμιλῶ διὰ τὸ ὅτι ἐγὼ θα παρακαλῶ τὸν Πατέρα διὰ σᾶς».

Μεταφράζομεν ὀλόκληρον τὸ χωρίον:

«Ἐκεῖνον τὸν καιρὸν θα ζητήτε εἰς τὸ ὄνομά μου· καὶ δὲν σᾶς ὁμιλῶ διὰ τὸ ὅτι ἐγὼ θα παρακαλῶ τὸν Πατέρα διὰ σᾶς. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ σᾶς ἀγαπᾷ,

διότι σεις ἔχετε ἀγαπήσει ἐμέ, καὶ ἔχετε πιστεύσει, ὅτι ἐγὼ προῆλθον ἀπὸ τὸν Θεόν».

Ἰωάν. 16:28

«ΠΑΛΙΝ ΑΦΙΗΜΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ»

«Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα».

«Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς». Ἡ γνώμη ἐρμηνευτῶν, ὅτι αὐτὴ ἢ φράσις ἀναφέρεται εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶνε ὀρθή. Κατὰ τὸν προηγούμενον στίχ. 27 ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, «πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον». Καὶ κατὰ τὸν μεθεπόμενον στίχ. 30 οἱ μαθηταὶ εἶπαν εἰς τὸν Χριστὸν, «πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες». Βεβαίως δὲ οἱ μαθηταὶ δὲν ἐπίστευον ἀκόμη, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἐγεννήθη προαιωνίως ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα. Ἄν ἐπίστευον εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, θὰ ἐπίστευον, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Πατέρα, Θεός, ὅπως ὁ Πατὴρ του. Ἄλλὰ λέγοντες κατὰ τὸν στίχ. 30, «πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες», ἔκαναν διάκρισιν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Θεόν, Θεὸν ὠνόμασαν μόνον τὸν Πατέρα. Τὴν ἀλήθειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ οἱ μαθηταὶ ἐσυνειδητοποίησαν μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, ἢ μᾶλλον μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Παρακλήτου.

Ἄλλωστε ἐκ τῆς φράσεως, «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς», ἐν τῇ ἐκδοχῇ τῆς προαιωνίας γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τῆς ἐπομένης φράσεως, «καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον», προκύπτει ἔννοια ἄστοχος: Ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς προαιωνίως καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον! Εἶνε ὡς εἰς ἔλεγεν ὁ Χριστὸς: «Ἐγεννήθη προαιωνίως, διὰ νὰ ἔλθω εἰς τὸν κόσμον»!

Ἡ φράσις, «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς», ἐννοιολογικῶς συνδέεται στενότερα πρὸς τὴν ἐπομένην φράσιν, «καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον». Ἡ ἔννοια εἶνε ἢ ἐξῆς: ἦλθον εἰς τὸν κόσμον προερχόμενος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀποσταλεὶς ἀπὸ τὸν Πατέρα. Πολλὰς φορὰς ὁ Χριστὸς ἀνέφερε καὶ ἐτόνισε τὴν ἀλήθειαν, τὴν

ὅποιαν δὲν παρεδέχοντο οἱ ἐχρθοὶ τοῦ Ἰουδαῖοι, ὅτι εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἔλεγεν, ὅτι ἐξ ἦλθεν ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα, ἐκεῖνος ἔπεμψεν αὐτόν, ἐκεῖνος ἀπέστειλεν αὐτόν.

Ἡ φράσις, «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρός», ἐννοιολογικῶς συνδέεται καὶ πρὸς τὴν φράσιν, «πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα», κατὰ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Ἦλθον εἰς τὸν κόσμον ἀπεσταλμένος τοῦ Πατρός καί, ἀφοῦ ἐπεράτωσα τὸ ἔργον μου εἰς τὸν κόσμον, ἐπανέρχομαι εἰς τὸν Πατέρα.

Μὲ διαφόρους τρόπους ἐδείχθη, ὅτι τὸ «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρός» δὲν σημαίνει, «Ἐγεννήθην προαιωνίως ἀπὸ τὸν Πατέρα», ἀλλὰ σημαίνει, «Ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα».

Εἰς τὴν φράσιν, «πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα», οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «πάλιν». Νομίζουν, ὅτι τοῦτο ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «πάλιν, ἐκ νέου». Ἀλλὰ τὸ «πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον» δὲν σημαίνει «ἐκ νέου ἀφήνω τὸν κόσμον», ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν κόσμον μίαν φοράν, ὄχι ἐπανειλημμένως. Ἐδῶ τὸ «πάλιν» σημαίνει «τώρα». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν καθ' ἡμᾶς ἔχει τὸ «πάλιν» καὶ εἰς τὰ χωρία Β' Κορ. 11:16, 12:19. Βλέπε ἐρμηνεῖαν τῶν χωρίων τούτων εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου.

Τὸ «ἀφήμι τὸν κόσμον» δὲν σημαίνει ἐγκατάλειψιν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀναχώρησιν ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του εἰς τὸν κόσμον, ἀνεχώρησε σωματικῶς ἀπὸ τὸν κόσμον, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Πατέρα, ἐνῶ ὡς Θεὸς μένει εἰς τὸν κόσμον «ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28:20).

Μεταφράζομεν:

«Ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον. Τώρα ἀφήνω τὸν κόσμον (ἢ ἀναχωρῶ ἀπὸ τὸν κόσμον) καὶ ὑπάγω εἰς τὸν Πατέρα».

Ἰωάν. 17:5

«ΠΡΟ ΤΟΥ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑ ΣΟΙ»

*«Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῶ
τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον
εἶναι παρὰ σοί».*

Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν φράσιν, «τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί», τὸ «παρὰ σοί» ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ συντάσσεται, ὅπως συμβαίνει, μὲ τὸ ἀπώτερον «τῇ δόξῃ ἣ εἶχον», ἀλλὰ προτιμότερον εἶνε νὰ συνταχθῇ μὲ τὸ ἀμέσως προηγούμενον «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι». Οὕτως ἡ ροὴ τοῦ λόγου εἶνε φυσικωτέρα. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐκδοχὴν ὁ Υἱὸς λέγει εἰς τὸν Πατέρα: Δόξασόν με μὲ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχον «παρὰ σεαυτῶ», εἰς σὲ τὸν ἴδιον, προτοῦ διὰ τῆς δημιουργίας ὑπάρξει ὁ κόσμος «παρὰ σοί», πλησίον σου. Τὸ «παρὰ σεαυτῶ» διαφέρει ἀπὸ τὸ «παρὰ σοί». Μὲ τὸ πρῶτον ὁ Χριστὸς ζητεῖ νὰ δοξασθῇ, ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους (Πρβλ. «Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω», Ἰωάν. ε' 41), ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ἐσωτερικῶς τῆς Θεότητος. Μὲ τὸ δεύτερον ὁμιλεῖ διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ κόσμου πλησίον τοῦ Θεοῦ, ἐξωτερικῶς τοῦ Θεοῦ.

Ἄρα ὁ Υἱὸς εἶχε δόξαν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου (Πρβλ. Ἰωάν. 17:24). Ἄρα ὑπῆρχε πρὸ τοῦ κόσμου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ κόσμου εἶνε καὶ ἀρχὴ τοῦ χρόνου, ἄρα ὑπῆρχε καὶ πρὸ τοῦ χρόνου, προαιωνίως. Ἡ προαιωνία δὲ ὑπαρξίς τοῦ Υἱοῦ εἶνε ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς θεότητός του. Διότι μόνον ὁ Θεὸς ὑπῆρχε προαιωνίως. Ὁ Υἱὸς εἶνε τὸ ἐν ἑκ τῶν προσώπων τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ τώρα δόξασόν με σύ, Πάτερ, εἰς σὲ τὸν ἴδιον μὲ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχον προτοῦ (διὰ τῆς δημιουργίας) ὑπάρξει ὁ κόσμος εἰς σέ».

Ἰωάν. 17:6

«ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΣΟΥ ΤΕΤΗΡΗΚΑΣΙ»

«Ἐφάνέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοί ἦσαν καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ παρόντος χωρίου, «καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι», τὸ «τηρῶ» δὲν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «ἐφαρμόζω», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Διότι «ὁ λόγος» τοῦ Θεοῦ Πατρὸς δὲν περιλαμβάνει μόνον ἐντολάς, διὰ τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖται ἐφαρμογή, περιλαμβάνει καὶ ἀληθείας, διὰ τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖται πίστις. Εἰς τὸ Παροιμ. 15:32 περιέχεται: «Ὅς ἀπωθεῖται παιδείαν, μισεῖ ἑαυτόν, ὁ δὲ τηρῶν ἐλέγχους ἀγαπᾷ ψυχὴν αὐτοῦ». Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ «τηρῶ» σημαίνει «δέχομαι», διότι ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «ἀπωθοῦμαι», τὸ ὁποῖον σημαίνει «ἀποκρούω, ἀπορρίπτω, δὲν δέχομαι». Ἡ φράσις, «ὁ τηρῶν ἐλέγχους ἀγαπᾷ ψυχὴν αὐτοῦ», σημαίνει, «ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέχεται ἐλέγχους, ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του (διότι ἀπὸ τοῦς ἐλέγχους ὠφελεῖται)». Ὅπως δὲ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ «τηρῶ» σημαίνει «δέχομαι», οὕτω καὶ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἰωάν. 17:6 σημαίνει «δέχομαι». Συνεπῶς δὲ ἡ φράσις, «καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι», σημαίνει, «καὶ τὸν λόγον σου ἔχουν δεχθῆ (ἢ ἀποδεχθῆ, ἢ παραδεχθῆ)». Τὸ ἐνταῦθα «τηρῶ τὸν λόγον» εἶνε συνώνυμον τοῦ «δέχομαι τὸν λόγον» ἐν Λουκ. 8:13, Πράξ. 8:14, 11:1, 17:11, Α΄ Θεσ. 1:6, 2:13, Ἰακ. 1:21, τοῦ «ἀκούω τῶν ρημάτων» ἐν Ἰωάν. 8:47 καὶ «ἀκούω τῆς φωνῆς» ἐν Ἰωάν. 18:37. Συναφῶς παραπέμπομεν καὶ εἰς φράσιν, «πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος» ἐν Α΄ Τιμ. 1:15 καὶ 4:9. Ὅτι δὲ πράγματι ἡ φράσις τοῦ ἐρμηνευομένου χωρίου, «καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι», σημαίνει, «καὶ τὸν λόγον σου ἔχουν δεχθῆ», τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ μεθεπομένου στίχ. 8, «τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μου δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον». Τὸ «ἔλαβον» εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὸ «τετηρήκασι».

Καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 15:20, ὅπως ἐρμηνεύομεν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, τὸ «τηρῶ τὸν λόγον» σημαίνει «δέχομαι, ἀποδέχομαι, παραδέχομαι τὸν λόγον».

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ἐφάνερωσα τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἔδωσες εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἰδικοί σου ἦσαν, καὶ ἔδωσες αὐτοὺς εἰς ἐμέ, καὶ τὸν λόγον σου ἔχουν δεχθῆ».

Ἰωάν. 19:16

«ΠΑΡΕΔΩΚΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΥΤΟΙΣ»
«ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ... ΚΑΙ ΗΓΑΓΟΝ»

«Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῆ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐρμηνευταὶ τὸ «αὐτοῖς» ἐκλαμβάνουν ὡς δευτέρον ἀντικείμενον τοῦ «παρέδωκεν», οὕτω δὲ προκύπτει ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Πιλάτος παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν προηγούμενον στίχ. 15 ἐκραύγασαν «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν». Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς τὸ «αὐτοῖς» δὲν εἶνε ἀντικείμενον, ἀλλὰ δοτικὴ χαριστικὴ. Ὁ Πιλάτος δὲν παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι παρέδωσαν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν Πιλάτον. Ὁ δὲ Πιλάτος «παρέδωκεν αὐτὸν ἵνα σταυρωθῆ». Ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ δὲν λέγει εἰς ποίους ὁ Πιλάτος παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ λέγει, ὅτι παρέδωσεν αὐτὸν διὰ νὰ σταυρωθῆ. Ὑπονοεῖται δέ, ὅτι παρέδωσεν αὐτὸν εἰς τοὺς στρατιώτας, διὰ νὰ σταυρώσουν αὐτόν. Ὁ Ματθαῖος (27:26) καὶ ὁ Μάρκος (15:15) χρησιμοποιοῦν τὸ «παρέδωκε» χωρὶς τὸ «αὐτοῖς», ἀλλὰ μὲ τὴν πρότασιν «ἵνα σταυρωθῆ». Ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει, «τὸν Ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν» (23:25), δηλαδὴ τὸν Ἰησοῦν παρέδωσε κατὰ τὸ θέλημά των, διὰ νὰ σταυρωθῆ.

Ἡ δοτικὴ «αὐτοῖς» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον ὡς δοτικὴ χαριστικὴ σημαίνει, ὅτι ὁ Πιλάτος παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν νὰ

σταυρωθῆ «*χάριν αὐτῶν, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτούς*». Ὅτι δὲ σημαίνει ἡ δοτικὴ χαριστικὴ «*αὐτοῖς*» εἰς τὸν Ἰωάννην, τοῦτο σημαίνει καὶ ἡ φράσις «*τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι*» εἰς τὸν Μάρκον (15:15) καὶ ἡ φράσις «*τῷ θελήματι αὐτῶν*» εἰς τὸν Λουκᾶν (23:25). Ὁ Πιλάτος παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν τὴν ἱκανοποίησιν, διὰ τὴν ἰκανοποίησιν τῶν Ἰουδαίων, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τὸν Ἰουδαϊκὸν ὄχλον, καὶ πρώτους βεβαίως ἐκ τοῦ ὄχλου τοὺς ἀρχιερεῖς.

Εἰς τὴν φράσιν, «*Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον*», οἱ ἐρμηνευταὶ ὡς ὑποκείμενον τῶν ρημάτων «*παρέλαβον*» καὶ «*ἤγαγον*» ὑπονοοῦν τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ τὸ «*αὐτοῖς*» ἐκλαμβάνουν ὡς δεῦτερον ἀντικείμενον τοῦ «*παρέδωκεν*» καὶ οὕτω προκύπτει ἡ ἐσφαλμένη ἔννοια, ὅτι ὁ Πιλάτος παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Τὸ ὀρθὸν εἶνε, ὅτι ὡς ὑποκείμενον τοῦ «*παρέλαβον*» καὶ τοῦ «*ἤγαγον*» ὑπονοοῦνται οἱ στρατιῶται, ὅπως ὑπονοοῦνται καὶ ὡς ἀντικείμενον τοῦ «*παρέδωκεν*».

Τὸ «*ἤγαγον*», ἀόριστος τοῦ «*ἄγω*», δὲν σημαίνει «*ᾠδήγησαν*», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «*ἔφυγαν*». Ὅτι δὲ τὸ «*ἄγω*» σημαίνει καὶ «*φεύγω*», τοῦτο σαφῶς φαίνεται εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ Ἰησοῦ «*ἄγωμεν ἐντεῦθεν*» (Ἰωάν. 14:31), «*ἄς φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ*».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τότε δέ, χάριν αὐτῶν (ἢ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτούς), παρέδωκεν αὐτὸν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν (οἱ στρατιῶται) καὶ ἔφυγαν.»

Ἰωάν. 19:34-35

«ΚΑΚΕΙΝΟΣ ΟΙΔΕΝ ΟΤΙ ΑΛΗΘΗ ΛΕΓΕΙ»

«Ἄλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ κεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε».

Ἡ ἔκροθι αἵματος καὶ ὕδατος ἐκ τοῦ λογχισθέντος νεκροῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ, φαινόμενον μοναδικὸν καὶ φυσικῶς ἀδύνατον, εἶνε θαῦμα. Ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸ θαῦμα καὶ ἔδωκε μαρτυρίαν δι' αὐτό. Εἰς τὸ δεύτερον δὲ μέρος τοῦ χωρίου, στίχ. 35, ὁ Ἰωάννης ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀληθές τῆς μαρτυρίας καὶ εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, καὶ κατὰ τὴν συνήθειάν του περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὁμιλεῖ ἀνωνύμως καὶ ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἄλλου προσώπου (Ἰωάν. 13:23, 19:26, 20:2, 21:7, 20, 23, 24).

Ὁρθολογισταί, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται, ὅτι τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον συνέγραψεν ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, ἰσχυρίζονται, ὅτι μὲ τὴν φράσιν «ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκε» ἐννοεῖται ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, καὶ μὲ τὴν ἀντωνυμίαν «ἐκεῖνος» τῆς συνθέτου λέξεως «κάκεῖνος» ἐννοεῖται ἄλλος, ὁ κατ' αὐτοὺς συγγραφεὺς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, ὁ ὁποῖος διερμηνεύει τὴν προφορικὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου, αὐτόπτου μάρτυρος τῆς ἔκροθις αἵματος καὶ ὕδατος ἐκ τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμὸς καταρρίπτεται, διότι, ὅπως εὐστόχως παρετηρήθη, τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ, δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἀντωνυμίαν «ἐκεῖνος» καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως δεικνύει τὸ Ἰωάν. 9:37, «ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν». Καὶ μὲ τὴν φράσιν λοιπὸν «ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκε» καὶ μὲ τὴν ἀντωνυμίαν «ἐκεῖνος» ἐννοεῖται ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης. Ἀκριβῶς δὲ διότι ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης εἶνε πραγματικῶς ὁ συγγραφεὺς τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου, διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὁμιλεῖ ἀνωνύμως καὶ ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἄλλου προσώπου, ἐνῶ δι' ἄλλον ἀπόστολον ὁμιλεῖ ὀνομαστικῶς, ὅπως βλέπει τις εἰς τὸ Ἰωάν. 20:2.

Εἰς τὴν φράσιν, «*κάκεινος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει*» τὸ «*καὶ*» τῆς συνθέτου λέξεως «*κάκεινος*» εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικόν, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «*ναί*», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. εἰς τὸ Ζαχ. 3:2 («*καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοί*»), Ἀ΄ Ἰωάν. 3:9 («*καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν*»), Ἀποκ. 11:56 («*καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι*»). Τὸ δὲ «*οἶδεν*», τὸ ὁποῖον οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «*γνωρίζει*», ἀκριβέστερον καὶ καλλίτερον εἶνε νὰ ἐκληφθῆ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «*ἔχει τὴν συνείδησιν*». Ἡ ἐν λόγῳ φράσις ἐπαναλαμβάνει τὴν ἔννοιαν τῆς προηγουμένης φράσεως, ἡ δὲ ἐπανάληψις γίνεται πρὸς ἔμφασιν: «*ναί, ἐκεῖνος ἔχει τὴν συνείδησιν, ὅτι λέγει τὴν ἀλήθειαν*».

Μεταφράζομεν τὸ ὅλον χωρίον:

«*Ἄλλ' εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐκέντησε (ἐτρύπησε) μὲ τὴν λόγχην τὴν πλευράν του, καὶ ἀμέσως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶδεν, ἔδωσε μαρτυρίαν, καὶ ἡ μαρτυρία του εἶνε ἀληθινή, ναί, ἐκεῖνος ἔχει τὴν συνείδησιν, ὅτι λέγει τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ πιστεύσετε καὶ σεῖς*».

Ἰωάν. 20:5

«ΒΛΕΠΕΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΑ ΘΘΝΙΑ»

«Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν».

Ὁ Ἰωάννης ἔκυψεν εἰς τὸν τάφον διὰ νὰ ἴδῃ. Καὶ δὲν λέγει ἀπλῶς, ὅτι «*βλέπει τὰ ὀθόνια*», ἀλλὰ λέγει, ὅτι «*βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια*». Ἡ μετοχὴ «*κείμενα*» προτάσσεται τοῦ οὐσιαστικοῦ «*ὀθόνια*» μὲ πολλὴν καὶ πολὺ ἀξιοπρόσεκτον ἔμφασιν. Ἡ γνώμη, ὅτι «*τὰ ὀθόνια*» ἦσαν «*κείμενα*» μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἦσαν κατὰ γῆς, δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὀρθή. Ἀπλῶς τὸ ὅτι εἰς τὸν τάφον ἦσαν «*τὰ ὀθόνια*» χωρὶς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦτο εἶνε τεκμήριον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἄν δὲ «*τὰ ὀθόνια*» ἦσαν κατὰ γῆς, πρὸς τί θὰ ἐλέγετο αὐτό, καὶ μάλιστα μὲ πολλὴν ἔμφασιν; Θὰ ἐπερίττευε νὰ λεχθῆ, ἀφοῦ οὐδὲν θὰ προσέθετεν εἰς τὸ τεκμήριον τῆς ἀναστάσεως. Ἄλλωστε ὁ τάφος δὲν

ἦτο χωμάτινος, ὥστε «τὰ ὀθόνια» νὰ πέσουν κατὰ γῆς, εἰς τὸ χῶμα, ἀλλ' ἦτο πέτρινος, λαξευμένος εἰς βράχον (Ματθ. 27:60, Μάρκ. 15:46, Λουκ. 23:53). Μὲ τὴν ἐμφατικὴν μετοχὴν «κείμενα» ἄλλο σημαίνεται καὶ τονίζεται, ὅτι «τὰ ὀθόνια», αἱ νεκρικαὶ ταινίαι, ἦσαν εἰς τὴν θέσιν των, τὴν θέσιν δηλαδή, ὅπου εἶχον τεθῆ κατὰ τὴν περιδεσιν τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ, δὲν εἶχον συρρικνωθῆ, δημωδῶς «συμμαζευθῆ». Μὲ ἄλλας λέξεις αἱ νεκρικαὶ ταινίαι, καίτοι τὸ σῶμα εἶχε φύγει, ἐξηκολούθουν νὰ καταλαμβάνουν τὸν αὐτὸν χῶρον, τὸν ὁποῖον κατελάμβανον προτοῦ φύγη τὸ σῶμα. Παράδοξον φαινόμενον, ὅτι εἰς τὸν τάφον ἦσαν αἱ νεκρικαὶ ταινίαι χωρὶς τὸ σῶμα. Καὶ παραδοξότερον φαινόμενον, ὅτι αἱ νεκρικαὶ ταινίαι ἦσαν ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των, ὡς ἐὰν ἐξηκολούθουν νὰ περιτυλίσσουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ σῶμα διωλίσθησε καὶ ἔφυγεν ἐκ τῶν νεκρικῶν ταινιῶν χωρὶς νὰ θίξη αὐτάς, θαυματουργικῶς.

Ὁ Ἰωάννης, βλέπων ἐντὸς τοῦ τάφου τὰς νεκρικὰς ταινίας χωρὶς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν θέσιν των, ἔμεινε κατάπληκτος καὶ ἠσθάνθη συγκλονισμόν. Καὶ δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν τάφον, ἦ διότι ἠρέσθη εἰς τὴν θέαν τοῦ φαινομένου ἢ λόγῳ μεγάλου σεβασμοῦ.

Ἐπὲρ τῆς ἐρμηνείας ὡς πρὸς τὴν θέσιν «τῶν ὀθονίων» ἐν τῷ τάφῳ συνηγορεῖ καὶ ἡ θέσις «τοῦ σουδαρίου» κατὰ τὸν μεθεπόμενον στίχ. 7. Βλέπε εἰς τὴν συνέχειαν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 20:6-7.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ ἔκυψε διὰ νὰ ἴδῃ, καὶ βλέπει εἰς τὴν θέσιν των τὰς νεκρικὰς ταινίας, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθεν».

«ΤΟ ΣΟΥΔΑΡΙΟΝ... ΧΩΡΙΣ...
ΕΝΤΕΤΥΛΙΓΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΕΝΑ ΤΟΠΟΝ»

«Ἐρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς, ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον».

Ὅπως κατὰ τὸν προηγούμενον στίχ. 5 ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε διὰ τὸν ἑαυτόν του, «καὶ βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια», οὕτως εἰς τὸν παρόντα στίχ. 6 λέγει διὰ τὸν Πέτρον, «καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα». Ὅπως ἐπίσης εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, οὕτω καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν δὲν ἀναφέρονται «τὰ ὀθόνια» ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς «κείμενα», εὐρισκόμενα δηλαδή εἰς τὴν θέσιν των, εἰς τὴν μορφήν περικαλυμμάτων, ὡς ἂν μὴ εἶχε φύγει τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἐξηκολούθουν νὰ περικαλύπτουν αὐτό.

Ὁ Πέτρος κατὰ τὸν παρόντα στίχ. 7 βλέπει εἰς τὸν τάφον καὶ «τὸ σουδάριον», τὸ περικάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ Ἰησοῦ. Καὶ δὲν λέγεται ἀπλῶς, ὅτι βλέπει αὐτό, ἀλλὰ περιγράφεται καὶ πῶς βλέπει αὐτό. Δὲν βλέπει αὐτὸ ἀτάκτως ἐρριμμένον. Δὲν βλέπει «μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον», νὰ εἶνε δηλαδή μαζί με τὰ ὀθόνια, ἀλλὰ «χωρὶς», κεχωρισμένως, δηλωδῶς «χωριστά», ὅπως ἡ κεφαλὴ ἢ περικαλυφθεῖσα μετὰ τὸ σουδάριον ἐχωρίζετο διὰ τοῦ λαιμοῦ ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τὸ περικαλυφθὲν μετὰ τὰ ὀθόνια. Ἀκριβέστερον, τὸ σουδάριον ἦτο «ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον». Τὸ «ἐντετυλιγμένον» σημαίνει, ὅτι τὸ σουδάριον ἦτο εἰς σχῆμα περιτυλίγματος, περικαλύμματος. Ἡ δὲ φράσις «εἰς ἓνα τόπον» δὲν σημαίνει «εἰς ἓν μέρος». Τί; Ἦτο δυνατόν νὰ μὴ εὐρίσκεται τὸ σουδάριον εἰς ἓν μέρος, ἀλλὰ νὰ εὐρίσκεται εἰς πολλὰ μέρη; Καὶ δὲν θὰ ἐπερίττευε νὰ λεχθῆ, ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἓν μέρος τοῦ τάφου; Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως «εἰς ἓνα τόπον» εἶνε ἄλλη. Εἰς αὐτὴν τὴν φράσιν τὸ «εἶς» δὲν ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, ἀλλὰ σημαίνει «ὅ

αὐτός», ὅπως π.χ. εἰς τὸ Ἄριθ. 9:14, «Νόμος εἶς (=ὁ αὐτός) ἔσται ὑμῖν καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς», καὶ εἰς τὸ Ἑβρ. 2:11, «Ὁ τε ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνός (=ἐκ τοῦ αὐτοῦ) πάντες». Συνεπῶς ἡ φράσις «εἰς ἓνα τόπον» σημαίνει «εἰς τὸν αὐτὸν τόπον».

Ὅπως τὰ ὀθόνια ἦσαν εἰς τὴν θέσιν των, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου εἶχον τεθῆ κατὰ τὴν περιτύλιξιν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ τὸ σουδάριον ἦτο εἰς τὴν θέσιν του, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπου εἶχε τεθῆ κατὰ τὴν περιτύλιξιν τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ. Μὲ ἄλλας λέξεις, τὸ σουδάριον ἐξηκολούθει νὰ καταλαμβάνῃ τὸν αὐτὸν χῶρον, τὸν ὁποῖον κατελάμβανεν, ὅταν περιεκάλυπτε τὴν κεφαλὴν. Ὅπως ὄριμος καρπὸς φεύγει ἀπὸ τὸ κέλυφος, καὶ ἀφήνει τὸ κέλυφος ὅπως ἦτο, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἔφυγεν ἀπὸ τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον, καὶ ἄφησεν αὐτὰ ὅπως ἦσαν. Θαυμαστόν, ὅτι ἐντὸς τοῦ τάφου εὐρέθησαν τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον. Τεκμήριον τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματος. Ἄλλὰ θαυμαστότερον, ὅτι τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον εὐρέθησαν ὅπως ἀκριβῶς ἦσαν, ὡς ἐὰν ἐξηκολούθει νὰ εἶνε ἐντὸς αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς. Ἄνθρωπος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ τοιοῦτον πρᾶγμα. Τοιοῦτον φαινόμενον εἶνε θαῦμα μοναδικόν. Ὁ τετραήμερος Λάζαρος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου μὲ τὰς νεκρικὰς ταινίας καὶ τὸ σουδάριον (Ἰωάν. 11:44). Ὁ Ἰησοῦς ἄφησε τὰ σάβανά του εἰς τὸν τάφον ὡς ἀδιανόητον καὶ ὑπερθαύμαστον τεκμήριον τῆς ἀναστάσεώς του.

Μεταφράζομεν:

«Φθάνει κατόπιν ὁ Σίμων Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἠκολούθει αὐτόν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνήμα καὶ βλέπει τὰς νεκρικὰς ταινίας εἰς τὴν θέσιν των, καὶ τὸ μανδήλιον, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς τὴν κεφαλὴν του, νὰ μὴ εἶνε μαζὶ μὲ τὰς νεκρικὰς ταινίας, ἀλλὰ κεχωρισμένως («χωριστά»), εἰς μορφήν περιτυλίγματος εἰς τὸν αὐτὸν τόπον».

Ἰωάν. 20:9

«ΓΑΡ», «ἨΔΕΙΣΑΝ», «ΔΕΙ»

«Οὐδέπω γὰρ ἤδειςαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι».

Τὸ «γὰρ» ἐνταῦθα καθ' ἡμᾶς δὲν ἔχει αἰτιολογικὴν ἔννοιαν, δὲν σημαίνει «διότι», ἔχει μεταβατικὴν ἔννοιαν καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «δέ».

Εἰς τὴν φράσιν «οὐδέπω ἤδειςαν» τὸ «οἶδα» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐννοῶ», δημωδῶς «καταλαβαίνω», ἀλλ' εὐστοχώτερον εἶνε νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «συνειδητοποιῶ», ὅποτε ἡ ἐν λόγῳ φράσις σημαίνει «οὐδέποτε μέχρι τότε ἐσυνειδητοποίησαν».

Τὸ δὲ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ «πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς).

Μεταφράζομεν:

«Οὐδέποτε δὲ μέχρι τότε ἐσυνειδητοποίησαν τὴν Γραφικὴν μαρτυρίαν (προφητείαν), ὅτι πρόκειται ν' ἀναστηθῆ ἐκ νεκρῶν».

Ἰωάν. 20:14-16

«ΣΤΡΑΦΕΙΣΑ ΕΚΕΙΝΗ ΛΕΓΕΙ ΑΥΤῶ· ῬΑΒΒΟΥΝΙ!»

«Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῶ· κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μαρία! Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῶ· Ῥαββουνί! ὃ λέγεται, Διδάσκαλε!».

Ἐνταῦθα, ὅπου ὁ λόγος περὶ ἐμφανίσεως τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ εἰς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν, ἐμφανίζει πρόβλημα ἢ μετοχή «στραφεῖσα». Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Μετὰ τὸ «ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα» πῶς δικαιολογεῖται τὸ «στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῶ»; Ἀφοῦ δηλαδὴ ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ ἐστράφη ὀπίσω καὶ εἶδε τὸν Ἰησοῦν, καὶ συνωμίλει μετ' αὐτοῦ, νομίζουσα, ὅτι εἶνε ὁ κηπουρός, ὅταν ἤκουσε τὴν γνώριμον φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῆς προσφωνήσεως «Μαρία!», πῶς τότε λέγεται «στραφεῖσα»; Ἡ ἐρμηνεία, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ εἶχε στραφῆ πρὸς τοὺς ἀγγέλους εἰς τὸν τάφον καὶ κατόπιν ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Διότι τὸ κείμενον δὲν λέγει, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μαρία εἶχε στραφῆ πρὸς τοὺς ἀγγέλους, ὅπερ ἔπρεπε νὰ λέγη, ὥστε νὰ δικαιολογηθῆται τὸ «στραφεῖσα» ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι κατόπιν ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἄλλωστε, ἀφοῦ ἡ Μαρία εἰς τὸν νομιζόμενον κηπουρὸν ὑπέβαλε παράκλησιν περὶ τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀνέμενεν ἀπάντησιν, πῶς θὰ ἐστρέφετο πρὸς τοὺς ἀγγέλους, προτοῦ δοθῆ ἀπάντησις εἰς τὴν παράκλησιν;

Ἐπειδὴ, ὅταν στρέφηται τις πρὸς ἀντικείμενόν τι, βλέπει αὐτό, προσέχει εἰς αὐτό, διὰ τοῦτο τὸ «στρέφομαι» καὶ τὸ σύνθετον «ἐπιστρέφομαι» προσέλαβον τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀτενίζω, προσβλέπω, προσέχω», δημωδῶς «κοιτάζω καλά-καλά». Ἐν Σοφ. Σολ. 16:7 περιέχεται: «Ὁ γὰρ ἐπιστραφεῖς οὐ διὰ τὸ θεωρούμενον ἐσφάζετο, ἀλλὰ διὰ σὲ τὸν πάντων σωτήρα». Ἐνταῦθα τὸ

«ἐπιστραφεῖς» σημαίνει «προσβλέψας, ἀτενίσας». Τὸ δὲ «θεωρούμενον» συνηγορεῖ ὑπὲρ αὐτῆς τῆς σημασίας, διότι ἐννοιολογικῶς συνδέεται πρὸς τὸ «ἐπιστραφεῖς» κατὰ τὴν ἐξῆς ἐννοίαν: Ὁ προσβλέψας (εἰς τὸν χάλκινον ὄφιν) ἐσφάζετο ὄχι ἐξ αἰτίας τοῦ (προσ)βλεπομένου ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐξ αἰτίας σοῦ, τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶσαι ὁ σωτὴρ πάντων. Ὅπως δὲ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Σοφίας Σολομῶντος τὸ σύνθετον ῥῆμα «ἐπιστρέφωμαι» σημαίνει «ἀτενίζω, προσβλέπω», οὕτω καὶ εἰς τὸ ὑπ' ὄφιν χωρίον Ἰωάν. 20:14-16 τὸ ἀπλοῦν «στρέφωμαι» ἐν τῇ περιπτώσει τῆς μετοχῆς «στραφεῖσα» χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «ἀτενίζω, προσβλέπω, προσηλώνω τὸ βλέμμα, βλέπω προσεκτικῶς», δηλωδῶς «κοιτάζω καλά-καλά». Ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ ἀρχικῶς ἐνόμισε τὸν Ἰησοῦν ὡς κηπουρόν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὴν «ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ», ὥστε ἀρχικῶς νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ αὐτόν, ὅπως συνέβη εἰς τοὺς δύο μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαούς (Μάρκ. 16:12). Ἄλλ' ὅταν ἤκουσε τὴν γνώριμον φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ, προσφωνοῦντος αὐτὴν «Μαρία!», ἐπειδὴ τῆς ἀκοῆς ἰσχυροτέρα εἶνε ἡ ὄρασις, «στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί!», τουτέστιν, ἐκείνη προσέβλεψεν ἀτενῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, δηλωδῶς «κοίταξε καλά-καλά», διὰ νὰ ἴδῃ, ἂν ἡ μορφή ἦτο γνώριμος, ὅπως ἡ φωνή. Ὁ δὲ Ἰησοῦς φανερώνεται τώρα μὲ τὴν γνώριμον μορφήν, ἐκείνη πείθεται ἀπολύτως, ὅτι ἐνώπιόν της ἔχει τὸν Κύριόν της ἀναστάντα, καὶ οὕτως ἀναφωνεῖ: Διδάσκαλέ μου!

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἐστράφη ὀπίσω καὶ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἰστάμενον, ἀλλὰ δὲν ἀντελήφθη, ὅτι εἶνε ὁ Ἰησοῦς. Λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Γύναι, διατί κλαίεις; Ποῖον ζητεῖς; Ἐκείνη, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν, ὅτι εἶνε ὁ κηπουρός, λέγει εἰς αὐτόν: κύριε, ἐὰν σὺ ἐσήκωσες (μετέφερες) αὐτόν, εἰπέ εἰς ἐμέ, ποῦ ἔθες αὐτόν, καὶ ἐγὼ θὰ παραλάβω αὐτόν. Λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς: Μαρία! Προσβλέψασα ἐκείνη προσεκτικῶς (δηλωδῶς, «ἀφοῦ κοίταξε καλά-καλά») λέγει εἰς αὐτόν: Διδάσκαλέ μου!».

Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὸ Ματθ. 16:23 τὸ «στρέφωμαι» χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἐννοίαν τοῦ «προσβλέπω ἀτενῶς», δηλωδῶς «κοιτάζω καλά-καλά» (Βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου ἐν σελ. 32-33).

«ΛΑΒΕΤΕ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΟΝ»

«Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς·
Λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἃν τινῶν ἀφήτε τὰς
ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἃν τινῶν κρατῆτε,
κεκράτηνται».

«Λάβετε πνεῦμα ἅγιον», εἶπεν ὁ ἀναστάς Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του. Καὶ μὲ τὸ ἐμφύσημα, τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει τὸ Γεν. 2:7, ἔδωσεν εἰς τοὺς μαθητάς «πνεῦμα ἅγιον». Οἱ δὲ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἦλθε καὶ ἔλαβον οἱ μαθηταὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἔλαβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὡς πρόσωπον καὶ ὡς χάριν καὶ ὡς χαρίσματα. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐμφυσῶν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐκ τοῦ στόματός του ἐξεπόρευε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὄχι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Ἡ γνώμη τῶν ἐρμηνευτῶν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν εἶνε, νομίζομεν, ὀρθή.

Ἡ λέξις «πνεῦμα» εἶνε πολυσήμαντος. Ἐκτὸς ἄλλων σημαίνει καὶ «δύναμις» καὶ «ἐξουσία». «Δύναμις» σημαίνει εἰς χωρία, ὅπως π.χ. Ἰησ. Ναυῆ 2:11 («οὐκ ἔστι ἔτι πνεῦμα ἐν οὐδενὶ ἡμῶν»), Ψαλμ. 142:7 («ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου»), Δαν. 10:17 («οὐ στήσεται ἐν ἐμοὶ ἰσχύς, καὶ πνεῦμα οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοί»). Προφανῶς «ἰσχύς» καὶ «πνεῦμα» εἶνε συνώνυμα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἑβραίων νὰ χρησιμοποιοῦν συνώνυμα), Λουκ. 1:17 («ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλιοῦ»). Προφανῶς «πνεῦμα» καὶ «δύναμις» εἶνε συνώνυμα). Παραπέμπομεν εἰς δύο εἰσέτι χωρία, σπουδαιότερα ὡς πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν. Εἰς τὸ Ἐσθ. 8:12μ περιέχεται, «Ἐπετήδευσε τῆς ἀρχῆς στερεῆσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ πνεύματος», καὶ εἰς τὸ Γ' Μακ. 6:24 περιέχεται, «Ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾶν». Εἰς τὰ δύο αὐτὰ χωρία αἱ λέξεις «ἀρχή» καὶ «πνεῦμα» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως καὶ σημαίνουν δύναμιν μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐξουσίας. Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ λέξις «πνεῦμα» εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον. Καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν παράθεσιν τοῦ χωρίου ἐγράψαμεν

«πνεῦμα ἅγιον» καὶ ὄχι «Πνεῦμα Ἅγιον». Ἦς σημειωθῆ, ὅτι καὶ ἐν Δαν. Σωσ. 45 «τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον» δὲν εἶνε βεβαίως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐπίσης ἐν Δαν. 4:5,6,15, ὅπου ὁ Ναβουχοδονόσορ ὁμιλεῖ διὰ «πνεῦμα Θεοῦ ἅγιον», ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Ναβουχοδονόσορ δὲν εἶχε ιδέαν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐν Β' Κορ. 6:6, ὅπου ἡ φράσις «ἐν πνεύματι ἀγίῳ», δὲν πρόκειται περὶ Πνεύματος Ἁγίου, ἀλλὰ περὶ «διαθέσεως ἀγίας» (Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο βλέπε ἡμέτερον ἔργον «Ἑρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. 6', σελ. 158-160).

Λέγων λοιπὸν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του, «Λάβετε πνεῦμα ἅγιον», ἐννοεῖ, «Λάβετε ἀγίαν δύναμιν, ἀγίαν ἐξουσίαν, πνευματικὴν ἐξουσίαν». Ἡ δὲ πνευματικὴ ἐξουσία, τὴν ὁποίαν μὲ τὸ ἐμφύσημά του ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς, εἶνε ἡ ἐξουσία τῆς ἀφέσεως ἢ μὴ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰησοῦς ἐθουσιάσθη, διὰ νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ἄφεσις τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτιῶν. Ὁ δὲ λόγος του εἰς τὸ παρὸν χωρίον εἶνε ἰδρυτικὸς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως. Αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προσέρχονται εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐξομολογοῦνται ἐν μετανοίᾳ, ἀφίενται, συγχωροῦνται. Ἄλλ' αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐξομολογοῦνται εἰς πνευματικούς πατέρας, ἢ ἐξομολογοῦνται τυπικῶς, χωρὶς μετάνοιαν καὶ ἀπόφασιν πνευματικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν παθῶν, «κεκράτηνται», δὲν συγχωροῦνται. Κατ' οὐσίαν βεβαίως τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν δὲν παρέχουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ Χριστός, διὰ μέσου ὅμως τῶν ἀντιπροσώπων του.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ ἀποῦ εἶπεν αὐτό, ἐνεφύσησε καὶ λέγει εἰς αὐτούς: Λάβετε ἀγίαν ἐξουσίαν (πνευματικὴν ἐξουσίαν): Εἰς ὅσους συγχωρήσετε τὰς ἁμαρτίας (κατόπιν μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως), εἰς αὐτούς συγχωροῦνται· εἰς ὅσους δὲν συγχωρεῖτε (λόγῳ ἀμετανοησίας καὶ μὴ ἐξομολογήσεως), μένουσιν ἀσυγχώρητοι».

Ἰωάν. 20:27

«ΦΕΡΕ ΤΟΝ ΔΑΚΤΥΛΟΝ ΣΟΥ ΩΔΕ ΚΑΙ ΙΔΕ...»

«Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός».

Ὡς γνωστόν, ὅταν ὁ ἀναστάς Κύριος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεώς του ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν του, ὁ Θωμᾶς ἀπουσίαζε. Καὶ ὅταν οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ἔλεγον εἰς τὸν Θωμᾶν, «Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον», ὁ Θωμᾶς δὲν ἐπίστευσεν, ἀλλ' εἶπεν: «Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευράν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεῦσω» (Ἰωάν. 20:25). Διὰ τὴν πιστεύσῃ δηλαδὴ ὁ Θωμᾶς, ὅτι ὄντως ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, ἤθελε νὰ ἴδῃ εἰς τὸ σῶμά του τὸν τύπον τῶν ἥλων. Καὶ ἐπειδὴ οὔτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του εἶχεν ἐμπιστοσύνην, ἤθελε νὰ θέσῃ τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, ἐπίσης νὰ θέσῃ τὴν χεῖρά του εἰς τὴν λογχισμένην πλευράν, νὰ ἐξετάσῃ δηλαδὴ καὶ διαπιστώσῃ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ τὸ λόγχισμα τῆς πλευρᾶς. Ὁ δὲ Κύριος κατὰ νέαν ἐμφάνισιν εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν, παρόντος ἤδη καὶ τοῦ Θωμᾶ, ἐκάλεσε τὸν δύσπιστον μαθητὴν νὰ ψηλαφήσῃ αὐτόν, θέτων τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ τὴν χεῖρά του εἰς τὴν λογχισμένην πλευράν. Ἐὰν σημειωθῇ δὲ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, ὅτι, καλῶν ὁ Κύριος τὸν Θωμᾶν εἰς ψηλάφησιν, ἀπεκάλυπεν εἰς αὐτόν τοὺς ἀκριβεῖς λόγους, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἀπιστίαν του. Οὕτω δὲ ὁ Κύριος, προτοῦ δώσει εἰς τὸν Θωμᾶν τεκμήριον τῆς ἀναστάσεώς του διὰ ψηλάφησεως, ἔδωκεν εἰς αὐτόν τεκμήριον ὑπερφυσικῆς γνώσεως τῶν λόγων τῆς ἀπιστίας του.

Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἰωάν. 20:27 τὴν λέξιν «ἴδε», προσηγορικῶς ἢ ἀορίστου τοῦ «ὄρω», οἱ ἐξηγηταὶ ἀφήνουν ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ ἢ μεταφράζουν συνωνύμως «κύτταξε». Ἐκλαμβάνουν δηλαδὴ τὴν λέξιν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν της. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ «ὄρω» χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐξετά-

ζω». Ὁ Θωμᾶς δὲν ἠθέλεν ἀπλῶς νὰ ἴδῃ, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃ, νὰ ψηλαφήσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τὸν Θωμᾶν, «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου». Ἡ δευτέρα πρότασις αὐτοῦ τοῦ λόγου ἔχει στενοτάτην ἐννοιολογικὴν σχέσιν πρὸς τὴν πρώτην πρότασίν του: «Φέρε ἐδῶ τὸν δάκτυλόν σου καὶ (διὰ τοῦ δακτύλου σου) ἐξέτασον τὰς χεῖράς μου». Διὰ τοῦ δακτύλου δὲν εἶνε βεβαίως δυνατὸν νὰ ἴδῃ τις, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃ ψηλαφῶν.

Τὸ «ὄρῶ» σημαίνει «ἐξετάζω» καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γραφῆς. Παραθέτομεν καὶ ἐξηγοῦμεν σχετικὰ χωρία:

«Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφήν ἐν δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ... Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ μιανεῖ αὐτόν» (Λευϊτ. 13:3).

Καὶ θὰ ἐξετάσῃ ὁ ἱερεὺς τὴν πληγὴν εἰς τὸ δέρμα τοῦ σώματος αὐτοῦ... Καὶ ἀφοῦ ἐξετάσῃ ὁ ἱερεὺς, θὰ κηρύξῃ αὐτὸν ἀκάθαρτον.

«Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφήν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ... Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐτόν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ τὸ δεύτερον» (Λευϊτ. 13:5-6).

Καὶ θὰ ἐξετάσῃ ὁ ἱερεὺς τὴν πληγὴν κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν... Καὶ θὰ ἐξετάσῃ ὁ ἱερεὺς αὐτόν ἐκ νέου τὴν ἐβδόμην ἡμέραν.

Τὸ «ὄρῶ» σημαίνει «ἐξετάζω» καὶ εἰς πολλοὺς ἀκόμη στίχους τοῦ κεφαλαίου 13 τοῦ Λευϊτικοῦ. Σημειωτέον δέ, ὅτι καὶ σήμερον, ὅταν λέγωμεν «μὲ εἶδεν ὁ ἰατρός» ἢ «θὰ μὲ ἰδῆ ὁ ἰατρός πάλιν μετὰ μίαν ἐβδομάδα», τὸ «εἶδε» σημαίνει «ἐξήτασε» καὶ τὸ «θὰ ἰδῆ» σημαίνει «θὰ ἐξετάσῃ».

«Στήτωσαν δὴ καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὄρῶντες τοὺς ἀστέρας ἀναγγειλάτωσάν σοι τί μέλλει ἐπὶ σὲ ἔρχεσθαι» (Ἠσ. 47:13 κατὰ τοὺς Ο΄. Πρβλ. Μασοριτικόν).

Ἄς σταθοῦν τώρα καὶ ἄς σὲ σώσουν οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἐξετάζοντες τοὺς ἀστέρας ἄς σοῦ ἀναγγείλουν τί πρόκειται νὰ σοῦ συμβῆ.

Κατόπιν τούτων μεταφράζομεν τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἰωάν. 20:27:

«Ἐπειτα λέγει εἰς τὸν Θωμᾶν: Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἐδῶ καὶ ἐξέτασον τὰς χεῖράς μου. Ἐπίσης φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνεσαι ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός».

«ΤΟΛΜΑΝ»

«Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ἀριστήσατε. Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτὸν σύ τις εἶ, εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν» σημαίνει, ὅτι οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ θαῦμα τῆς ἀλειείας καὶ τὸν λόγον τοῦ Ἰωάννου «ὁ Κύριός ἐστιν» (στίχ. 7) ἐγνώριζον, ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν ὡς ξένος, εἶνε ὁ Κύριος, ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς. Εἰς τοὺς δύο μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἐπορεύοντο εἰς τὸ χωρίον Ἐμμαούς, ὁ Κύριος ἔγινε γνωστός, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἔλαβε καὶ ἠύλόγησε καὶ ἐτεμάχιζε καὶ ἔδιδε τὸν ἄρτον (Λουκ. 24:30-31). Εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ἑπτὰ μαθητῶν πρὸ τοῦ φαγητοῦ. Ἄφου δὲ οἱ μαθηταὶ ἀνεγνώρισαν τὸν Κύριον, ἐπερίττευε νὰ ἐρωτήσουν «σύ τις εἶ;», σὺ ποῖος εἶσαι; Καὶ διὰ τοῦτο ἡ φράσις, «οὐδεὶς ἐτόλμα κλπ.», δὲν σημαίνει, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν μαθητῶν ἐτόλμα νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος εἶνε. Τὸ νὰ εἶπῃ τις, «Δὲν τολμῶ νὰ ἐρωτήσω διὰ γνωστὸν εἰς ἐμὲ πρᾶγμα», τοῦτο εἶνε λόγος ἄστοχος. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἐνταῦθα τὸ «τολμῶ» δὲν χρησιμοποιεῖ μὲ τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ «τολμῶ, ἔχω θάρρος», ἀλλὰ μὲ ἄλλην σημασίαν. Εἰς τὸ παρὸν χωρίον, καὶ εἰς τὰ χωρία Α΄ Κορ. 6:1 καὶ Β΄ Κορ. 10:12, ὅπως ἐρμηνεύομεν εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου, τὸ «τολμῶ» σημαίνει «θεωρῶ ὀρθόν», δημωδῶς «θεωρῶ σωστό». Αὐτὴ δὲ ἡ σημασία διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐρμηνευτῶν. Συνεπῶς ἡ φράσις, «οὐδεὶς ἐτόλμα κλπ.», σημαίνει, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν μαθητῶν ἐθεώρει ὀρθόν, δημωδῶς «σωστό», νὰ ἐρωτήσῃ, «ποῖος εἶσαι σύ;», ἀφου ἦταν πεπεισμένοι, ὅτι εἶνε ὁ Κύριος. Διὰ γνωστὰ πρᾶγματα δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ ἐρωτᾷ τις. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἠρώτησαν, ἀλλ' ἐστάθησαν μὲ μεγάλον σεβασμὸν ἀπέναντι τοῦ Κυρίου, ὅπως πάντοτε, τώρα δέ, μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, περισσότερον.

Μεταφράζομεν:

«Λέγει εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: “Ἐλθετε νὰ προγευματίσετε”.

Κανείς δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς δὲν ἐθεώρει ὀρθὸν νὰ ἐξετάσῃ ἐρωτῶν, “Σὺ ποῖος εἶσαι;”, διότι ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι εἶνε ὁ Κύριος».

Ἰωάν. 21:15-17

«ΒΟΣΚΕ ΤΑ ΑΡΝΙΑ ΜΟΥ»
«ΠΟΙΜΑΙΝΕ ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑ ΜΟΥ»
«ΒΟΣΚΕ ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑ ΜΟΥ»

«Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλείον τούτων; Λέγει αὐτῷ· Naί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν, δεύτερον· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ· Naί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με; Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Βόσκει τὰ πρόβατά μου».

Ἡ παροῦσα περικοπή, ἄφθαστον ἀριστούργημα τοῦ λόγου, εἶνε διάλογος τοῦ ἀναστάντος Κυρίου μὲ τὸν Πέτρον καὶ λεπτοῦς ἔλεγχος τῆς τριπλῆς ἀρνήσεώς του. Ἐχομεν δὲ ἐπὶ τῆς περικοπῆς ταύτης νὰ παρατηρήσωμεν ἐρμηνευτικῶς τὰ ἐξῆς.

Εἰς τὴν φράσιν, «Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου», ἀντὶ τῆς λέξεως «πρόβατα» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή «προβάτια». Ἄν δὲ ἰσχύη ἡ γραφή αὕτη, τότε ὁ Κύριος, ὁμιλῶν δι’ «ἀρνία», «προβάτια» καὶ «πρόβατα», ἀναφέρεται εἰς τρεῖς ἡλικίας, τοὺς νέους, τοὺς μεσήλικας καὶ τοὺς μεγαλυτέρους. Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν ἰσχύη ἡ γραφή «προβάτια», ὁμιλῶν ὁ Κύριος δι’ «ἀρνία» καὶ «πρόβατα», πάλιν κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς κάνει ἡλικιακὴν διάκρισιν, διακρίνει τὴν ποιμνὴν του εἰς νέους καὶ μεγαλυτέρους, ἢ εἰς νέους εἰδικῶς καὶ ὄλους γενικῶς. Ἄλλ’ ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ γραφή

«προβάτια», ἡ ὁποία δὲν περιέχεται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κείμενον τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δὲν εἶνε αὐθεντικὴ καὶ αἱ ἡλικιακαὶ διακρίσεις δὲν ἰσχύουν. Καθ' ἡμᾶς, ὁμιλῶν ὁ Χριστὸς δι' «ἀρνία» καὶ «πρόβατα», μὲ τὰς δύο αὐτὰς λέξεις ἐννοεῖ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ ὄλον ποιμνιὸν του. Λέγων δηλαδὴ «ἀρνία» ἐννοεῖ γενικῶς τὰ πρόβατά του, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει μὲ τὸ ὑποκοριστικὸν ἀρνία, διὰ νὰ δείξῃ πρὸς τὰ πρόβατά του τὴν τρυφερότητα τῆς ἀγάπης του. Ὅμοίως ὁ Χριστὸς λέγει «τεκνία» διὰ τοὺς μαθητάς του ἀσχέτως ἡλικίας (Ἰωάν. 13:33). Οὕτω δὲ ἐκφράζεται καὶ ὁ Παῦλος διὰ τοὺς πιστοὺς (Γαλ. 4:19) καὶ ὁ Ἰωάννης (Α' Ἰωάν. 2:1, 12, 28, 3:7, 18, 4:4, 5:21).

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ὑπάρχει διάκρισις καὶ μεταξύ τοῦ «βόσκει» καὶ τοῦ «ποιμαίνει». Τὸ πρῶτον ρῆμα, λέγουν, ἔχει εἰδικὴν σημασίαν, ἀναφέρεται εἰς τὴν διατροφήν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως τῆς Θείας Κοινωνίας. Τὸ δὲ δεύτερον ρῆμα ἔχει γενικὴν σημασίαν, ἀναφέρεται εἰς τὴν διαποίμανσιν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου, τουτέστιν ὄχι μόνον εἰς τὴν διατροφήν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ὄλην φροντίδα δι' αὐτό. Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν, ὅτι τὸ «βόσκει» καὶ τὸ «ποιμαίνει» δὲν διαφέρουν μεταξύ των, ἀλλὰ συμπίπτουν, ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὅπως τὰ ἀντίστοιχα οὐσιαστικά «βοσκός» καὶ «ποιμὴν».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἐπίσης λόγῳ τῆς ἀρνήσεως ὁ Πέτρος ἐξέπεσε τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος, ὁ δὲ Κύριος μὲ τὴν προτροπὴν του πρὸς αὐτὸν νὰ ποιμαίνῃ τὸ ποιμνιὸν του ἀποκατέστησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε εἶχομεν αὐτὴν τὴν γνώμην. Ἀλλὰ κατόπιν βαθυτέρας μελέτης νομίζομεν, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Ὁ Ἰούδας, ἐπειδὴ ἔγινε προδότης τοῦ Κυρίου ἀπὸ φιλαργυρίαν, δὲν μετενόησε μὲ τὴν ἀληθινὴν τῆς μετανοίας ἔννοιαν καὶ προέβη εἰς αὐτοκτονίαν, ἀσφαλῶς ἐξέπεσε τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος (Πράξ. 1:25). Ἄλλ' ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ ἠρνήθη τὸν Κύριον ὄχι ἀπὸ κακοήθη διάθεσιν, ἀλλ' ἀπὸ φόβον, ἐνῶ ἠγάπα τὸν Κύριον, καὶ ἀμέσως μετενόησε καὶ ἔκλαυσε πικρῶς, δὲν ἐξέπεσε τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος. Ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ ἔπεσεν εἰς δύο σοβαρὰ ἁμαρτήματα, δὲν μετενόησεν ἀμέσως, ἀλλὰ βραδύτερον, καὶ ὅμως δὲν ἐξέπεσε τῶν δύο ἀξιωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, τοῦ προφητικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ. Ἄς

ληφθῆ δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἐκ φόβου ἐγκατέλειψαν τὸν Κύριον καὶ διεσκορπίσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐξέπεσαν τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος. Ἄς ληφθῆ ἐπίσης ὑπ' ὄψιν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ πρὸ τοῦ ἐν λόγῳ διαλόγου τοῦ Κυρίου μὲ τὸν Πέτρον, ὁ Πέτρος ἀναφέρεται ὡς μαθητῆς τοῦ Κυρίου καὶ περιλαμβάνεται εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων (Βλέπε Ἰωάν. 20:2, 18, 19, 26, 21:1-2, Λουκ. 24:9-10, κ.ἄ.). Ὁ λόγος τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὰς μυροφόρους, «ὕπαγετε εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ» (Μάρκ. 16:7), σημαίνει, «μεταβῆτε καὶ εἶπατε εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Πέτρον». Ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἐφοβεῖτο, μήπως ὁ Κύριος λόγῳ τῆς ἀρνήσεως ἀπεκήρυξεν αὐτὸν ὡς μαθητὴν καὶ ἀπόστολόν του, διὰ τοῦτο ὁ ἄγγελος ἐμνημόνευσε τοῦ Πέτρου ἰδιαιτέρως καὶ ὀνομαστικῶς. Ἠξιώθη δὲ ὁ Πέτρος καὶ ἰδιαιτέρας ἐμφανίσεως τοῦ ἀναστάντος Κυρίου πρὸ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν (Λουκ. 24:34, Α΄ Κορ. 15:5). Ἐπὶ πλέον, κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κύκλον τῶν μαθητῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπουσίαζεν ὁ Θωμᾶς, ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Πέτρος, «καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς» (Ἰωάν. 20:21). Ὁ Κύριος δηλαδὴ ὠμίλησεν εἰς τοὺς μαθητὰς, ἄρα καὶ εἰς τὸν Πέτρον, ὡς ἀποστόλους του.

Συμφώνως πρὸς αὐτὰ ὁ Πέτρος δὲν εἶχεν ἐκπέσει τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος. Καὶ συνεπῶς ὁ διάλογος τοῦ Κυρίου μὲ τὸν Πέτρον δὲν σημαίνει ἀποκατάστασιν τοῦ Πέτρου εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Ὁ διάλογος εἶνε ἔλεγχος ὑπὸ τοῦ Κυρίου μὲ λεπτὸν καὶ ὠραῖον τρόπον τῆς τριπλῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου· τριπλῆ δὴλωσις τοῦ Πέτρου μὲ ταπεινοφροσύνην, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Κύριον· καὶ τριπλῆ προτροπὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον, ἀφοῦ ἀγαπᾷ αὐτόν, νὰ ποιμαίνῃ τὴν ποιμνὴν του. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄς προσέξουν ἰδιαιτέρως ὅσοι θέλουν νὰ γίνουν ποιμένες τῶν λογικῶν προβάτων τοῦ Ἰησοῦ, ὅσοι εἶνε ἤδη ποιμένες, καὶ ὅσοι ἐκλέγουν καὶ χειροτονοῦν ποιμένας. Ἄξιοι νὰ εἶνε ποιμένες εἶνε μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Οἱ ἀγαπῶντες τὸν Χριστόν ἀγαποῦν καὶ τὰ πρόβατά του.

Τὴν τριπλῆν προτροπὴν ἢ μᾶλλον ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον νὰ ποιμαίνῃ τὸ ποιμνιὸν του ἐπικαλεῖται ὁ Παπισμός, διὰ νὰ στηρίξῃ τὸ περιβόητον πρωτεῖον ἐξουσίας τοῦ πά-

πα. Ἰσχυρίζεται δηλαδή ὁ Παπισμός, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Πέτρον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης, τὸν μοναδικὸν δῆθεν διάδοχον τοῦ Πέτρου, τὴν ἀπόλυτον ἀρχηγίαν καὶ κυριαρχίαν ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας. Δεινὴ καὶ σκόπιμος παρερμηνεία. Ὁ Χριστὸς κατέστησε τὸν Πέτρον ποιμένα τῶν προβάτων του, ὄχι ἀρχηγὸν καὶ ποιμένα τῶν ἄλλων ποιμένων, τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος οὐδέποτε ἠξίωσε τοιοῦτον δικαίωμα, οὔτε οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι ἀνεγνώρισαν εἰς αὐτὸν τοιοῦτον δικαίωμα. Καὶ οἱ δώδεκα, καὶ οἱ δεκατρεῖς μετὰ τοῦ Παύλου, ὀνομάζονται ἀπόστολοι, οὐδεὶς ὀνομάζεται ὑπεραπόστολος. Ὁ Πέτρος ἀπευθυνόμενος εἰς τοὺς «πρεσβυτέρους» τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλεῖ ταπεινοφρόνως, ὀνομάζων τὸν ἑαυτὸν του «συμπρεσβύτερον». Ἐπίσης «ἀρχιποίμενα», ἀρχηγὸν δηλαδή τῶν ποιμένων, ὀνομάζει τὸν Χριστὸν, ὄχι τὸν ἑαυτὸν του (Α' Πέτρ. 5:1-4). Πῶς ἄλλωστε ἦτο δυνατόν ὁ Πέτρος ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἢ τὴν Ρώμην νὰ διοικῆ τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἰνδιῶν, τὴν ὁποίαν ἴδρυσεν ὁ Θωμᾶς, ἢ ἄλλας τοπικὰς Ἐκκλησίας μακρινῶν χωρῶν; Δὲν ὑπῆρχον τότε τὰ σημερινὰ καταπληκτικὰ μέσα ἐπικοινωνίας, τὰ ὁποῖα ἐκμηδενίζουν τὰς ἀποστάσεις. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἂν ὁ Πέτρος ἐκήρυξεν εἰς τὴν Ρώμην, προηγουμένως ἐκήρυξεν εἰς ἄλλας πόλεις, καὶ πρῶτον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ δὲν ἠξίωσε πρωτεῖον ἐξουσίας ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀξιοῖ ὁ πάπας.

Εἰς τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο, ἐξ αἰτίας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ πάπα, ὅτι ὁ Πέτρος ἦτο προϊστάμενος τῶν ἄλλων ἀποστόλων, ἐσκέφθημεν τὸ ἐξῆς: Ὅταν ὁ Πέτρος ἀπέθανεν, οἱ ἐπιζῶντες ἀπόστολοι συνῆλθον νὰ ἐκλέξουν νέον προϊστάμενον; Καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι συνῆλθον νὰ ἐκλέξουν, ποῖον ἐξέλεξαν ὡς προϊστάμενόν των; Τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης; Ἀπόστολοι, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «πρῶτον» (Α' Κορ. 12:28), εἰς τὴν πρῶτην δηλαδή θέσιν, ὑπετάχθησαν εἰς ἐπίσκοπον; Ἐωσφορικὸς ὁ πάπας καὶ γελοῖος. Ἀλλὰ καὶ οἱ φιλοπαπικοὶ Οἰκουμενισταί, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν διὰ πρωτεῖον ἐξουσίας τοῦ πάπα, ἐνῶ σήμερον ὁ πάπας ὡς αἰρετικὸς οὔτε ἐπίσκοπος εἶνε, ὀφλισκάνουν ἄνοιαν, ἀνοηταίνουν, καὶ γίνονται καὶ αὐτοὶ γελοῖοι.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὅταν δὲ ἐπρογευμάτισαν, λέγει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Σίμωνα

Πέτρον: Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾶς περισσότερο ἀπ' αὐτούς; Λέγει εἰς αὐτόν: Ναί, Κύριε, σὺ γνωρίζεις, ὅτι σὲ ἀγαπῶ. Λέγει εἰς αὐτόν: Βόσκει τὰ ἀρνία μου. Λέγει εἰς αὐτόν πάλιν, διὰ δευτέραν φοράν: Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾶς; Λέγει εἰς αὐτόν: Ναί, Κύριε, σὺ γνωρίζεις, ὅτι σὲ ἀγαπῶ. Λέγει εἰς αὐτόν: Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Λέγει εἰς αὐτόν διὰ τρίτην φοράν: Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾶς; Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος, διότι ἠρώτησεν αὐτόν διὰ τρίτην φοράν, μὲ ἀγαπᾶς; καὶ ἀπήντησεν εἰς αὐτόν: Κύριε, σὺ γνωρίζεις τὰ πάντα, σὺ γνωρίζεις, ὅτι σὲ ἀγαπῶ. Λέγει εἰς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς: Βόσκει τὰ πρόβατά μου».

Πράξ. 3:21

«ΔΕΙ»

«Ὅν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος».

Τὸ χωρίον τοῦτο ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε ὡς πρὸς τὴν λέξιν «δέξασθαι» καὶ τὴν φράσιν «ἀποκαταστάσεως πάντων» εἰς τὸ ἀ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 129-132. Τώρα ἐρμηνεύομεν τοῦτο συμπληρωματικῶς ὡς πρὸς τὴν λέξιν «δεῖ». Ἄλλοτε, ὅπως ὄλοι οἱ ἐρμηνευταί, ἐξελάβομεν τὸ «δεῖ» εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «πρέπει». Ἄλλ' ὅπως ἀποδεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6 ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς), τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «πρόκειται». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τὸν ὅποιον (Χριστὸν) ὁ οὐρανὸς πρόκειται νὰ κρατήσῃ' μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐκπληρώσεως ὅλων, ὅσα ὁ Θεὸς ἐλάλησε διὰ στόματος ὅλων τῶν ἁγίων προφητῶν του ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων».

1. Ἡ, ὁ ὅποιος (Χριστὸς) πρόκειται νὰ μείνῃ εἰς τὸν οὐρανόν.

«ΑΝΑΣΤΗΣΑΣ ΙΗΣΟΥΝ»,
«ΥΙΟΣ ΜΟΥ ΕΙ ΣΥ,
ΕΓΩ ΣΗΜΕΡΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΚΑ ΣΕ»

«Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ Ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται: Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε».

Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ἐρμηνείαν ὑπὸ τὴν «ἐπαγγελίαν», ἦτοι τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τοὺς προγόνους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐννοεῖται ἢ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ «ἀναστήσας Ἰησοῦν» κατ' αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν. Κατ' αὐτὴν ἐπίσης τὴν ἐρμηνείαν τὸ «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» (Ψαλμ. 2:7) σχετίζεται πρὸς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐπεβεβαίωσα, ὅτι σὺ εἶσαι Υἱὸς μου, ὅτι ἐγὼ σὲ ἐγέννησα προαιωνίως.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία εἶνε ἐσφαλμένη καὶ ἐπιπολαία. Ἡ φράσις τοῦ χωρίου, «ὡς καὶ ἐν τῷ Ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται», δεικνύει, ὅτι τὸ «ἀναστήσας Ἰησοῦν» καὶ τὸ «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» ἔχουν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἐνῶ κατὰ τὴν κρινομένην ἐρμηνείαν ἔχουν διάφορον ἔννοιαν, ἀφοῦ τὸ πρῶτον σημαίνει τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸ δεύτερον τὴν προαιωνίαν υἰότητα καὶ γέννησιν αὐτοῦ, ὅπερ ἄτοπον.

Ὅπως φαίνεται κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἑβρ. 1:4-6 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν, ὁ καὶ ἐκεῖ παρατιθέμενος Ψαλμικὸς λόγος, «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», σημαίνει τὴν ἐν χρόνῳ γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα καθ' ἡμᾶς ὁ Ψαλμικὸς οὗτος λόγος εἶνε ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς Παρθένου διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ σπέρματος ἀνδρός.

Ὅπως εἰς τὸ Ἑβρ. 1:4-6 τὸ «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» σημαίνει τὴν ἐν χρόνῳ γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ

Χριστοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον Πράξ. 13:32-33 ὁ αὐτὸς Ψαλμικὸς λόγος ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν. Καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἤδη εἶπομεν, ἡ φράσις τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου, «ὡς καὶ ἐν τῷ Ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται», δεικνύει, ὅτι τὸ «ἀναστήσας Ἰησοῦν» ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν μὲ τὸ Ψαλμικὸν «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», τὸ δὲ Ψαλμικὸν τοῦτο σημαίνει τὴν ἐν χρόνῳ γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ τὸ «ἀναστήσας Ἰησοῦν» σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας καὶ ἔφερεν εἰς τὴν ὑπαρξιν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἄνθρωπον, δι' ἄλλων λέξεων, ἐγέννησε τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον. Εἰς τὴν φράσιν «ἀναστήσας Ἰησοῦν» τὸ ρῆμα «ἀνίστημι, ἀνιστῶ» δὲν χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φράσιν τοῦ ἐπομένου στίχ. 34, «ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν», ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν φράσιν τῶν στίχ. 3:22 καὶ 7:37, «προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεός». Συναφῶς ἀξία παρατηρήσεως ἡ διαφορὰ, ὅτι εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον γράφεται ἀπλῶς «ἀναστήσας», ἐνῶ εἰς τὸ ἐπόμενον στίχ. 34, ὅπου πραγματικῶς πρόκειται περὶ ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν, γράφεται «ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν».

Ἐπίσης δέον νὰ παρατηρηθῇ: Ἐάν τὸ «ἀναστήσας Ἰησοῦν» τοῦ ἐρευνωμένου ἐδαφίου ἐσήμαινε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, τότε τὸ εἰς τὸν ἐπόμενον στίχ. 34 παράθεμα ἐκ τοῦ Ἑσ. 55:3, τὸ ὁποῖον παρατίθεται ἐν σχέσει πρὸς τὴν «ἐκ νεκρῶν» ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, θὰ ἦτο δευτέρα προφητεία σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν, καὶ ὡς πρόσθετος προφητεία θὰ εἰσήγετο ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὄχι ἀπλῶς μὲ τὴν φράσιν «οὕτως εἶρηκεν» ἀλλὰ μὲ τὴν φράσιν «καὶ οὕτως εἶρηκεν» ἢ «καὶ πάλιν οὕτως εἶρηκεν» (Πρβλ. στίχ. 35, «διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει», καὶ Ἑβρ. 2:12-13, «λέγων... καὶ πάλιν... καὶ πάλιν»). Ὡς ἔχει τώρα ἡ διατύπωσις τοῦ στίχ. 34 δεικνύει, ὅτι τὸ προηγηθὲν «ἀναστήσας τὸν Ἰησοῦν» δὲν σημαίνει τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐν χρόνῳ γέννησίν του εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του συμφώνως πρὸς τὸ Ψαλμικὸν παράθεμα «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε».

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν χωρίῳ ὁμιλεῖ περὶ ἐκπληρώσεως «τῆς ἐπαγγελίας», ἦτοι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς προγόνους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὠμίλησε καὶ προη-

γουμένως περί «ἐπαγγελίας»: «Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ σωτηρίαν» (στίχ. 23). Ἐκ τοῦ σπέρματος δηλαδὴ τοῦ Δαβὶδ ὁ Θεός, συμφώνως πρὸς τὴν υπόσχεσίν του, ἔφερον εἰς τὸν Ἰσραὴλ τὸν Μεσσίαν, ὁ ὁποῖος παρέχει σωτηρίαν. Ὅπως δὲ προηγουμένως, ἐν στίχ. 23, ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε περί «ἐπαγγελίας» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλεύσεως εἰς τὸν κόσμον τοῦ Χριστοῦ ὡς σωτῆρος, ἢ, δι' ἄλλων λέξεων, τῆς ἐν χρόνῳ γεννήσεως τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν χωρίῳ ὁμιλεῖ περί «ἐπαγγελίας» ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ὄχι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Περί τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ὁμιλεῖ εἰς τοὺς ἐπομένους στίχ. 34, 35 καὶ 37.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Καὶ ἡμεῖς κηρύττομεν εἰς σᾶς διὰ τὴν υπόσχεσιν, ἣ ὁποία ἐδόθη εἰς τοὺς πατέρας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξεπλήρωσεν αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν, εἰς ἡμᾶς δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Ἰησοῦν, ὅπως καὶ εἶνε γραμμένον εἰς τὸν δευτέρου Ψαλμόν: Ἰδικός μου υἱὸς εἶσαι σύ (δὲν εἶσαι υἱὸς ἀνδρός), ἐγὼ σήμερον σὲ ἐγέννησα (σὲ ἔφερα εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον)».

Πράξ. 19:21

«ΔΕΙ»

«Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν».

Ἐνταῦθα, ὅπως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται». Ὅτι δὲ τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6 (βλέπε σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως). Ὁ Παῦλος «ἔθετο ἐν τῷ πνεύματι», ἀπεφάσισε δηλαδὴ, ἀφοῦ διέλθη τὴν Μακεδονίαν

καὶ τὴν Ἀχαΐαν, νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατόπιν εἰς τὴν Ρώμην. Εἶπε, «δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν», τουτέστι μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἄλλων μερῶν «πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὴν Ρώμην (Πρβλ. Πράξ. 23:11, Ῥωμ. 15:24, 28).

Μεταφράζομεν:

«Ἀφοῦ δὲ ἔγιναν αὐτά, ὁ Παῦλος ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν καὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ εἶπε: Ἀφοῦ μεταβῶ ἐκεῖ, πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὴν Ρώμην».

Πράξ. 21:22

«ΔΕΙ»

«Τί οὖν ἐστὶ; Πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας».

Ἡ φράσις «Τί οὖν ἐστὶ;» σημαίνει: «Τί γίνεται λοιπόν; Τί θὰ γίνῃ λοιπόν; Τί πρέπει νὰ γίνῃ λοιπόν;». Ὅσοι ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐρμηνεύουν οὕτως, ἐρμηνεύουν ἀκριβέστερον καὶ εὐστοχώτερον.

Εἰς τὴν φράσιν «Πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν» ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ «δεῖ». Τοῦτο δὲν σημαίνει «πρέπει» ἢ ἄλλο τι, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται», ὅπως καθ' ἡμᾶς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας περιπτώσεις (Βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς). Τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον εἶνε ἐξ ἐκείνων, ὅπου δὲν εἶνε δύσκολον νὰ καταλάβῃ τις, ὅτι τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει τὸ δέον γενέσθαι, ἀλλὰ τὸ μέλλον γενήσεσθαι. Ὁ Βάμβας μεταφράζει «μέλλει». Ἡ μετάφρασις αὐτὴ εἶνε ὀρθή. Ἄλλ' εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν εὐχρηστον εἶνε τὸ «πρόκειται».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τί πρέπει λοιπόν νὰ γίνῃ; Ὅπωςδήποτε πρόκειται νὰ συγκεντρωθῆ πλῆθος. Διότι θὰ ἀκούσουν, ὅτι ἤλθες».

Πράξ. 23:11

«ΓΑΡ», «ΔΕΙ»

«Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ Κύριος εἶπε· Θάρσει, Παῦλε! Ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι».

Τὸ «γάρ» καθ' ἡμᾶς εἶνε μᾶλλον μεταβατικὸν καὶ ὄχι αἰτιολογικόν. Διὰ τοῦτο ἐξηγοῦμεν αὐτὸ «δέ» καὶ ὄχι «διότι». Ὁ Κύριος, νομίζομεν, ἐνθαρρύνει τὸν Παῦλον ὄχι διότι θὰ μετέβαινε καὶ θὰ ἐκήρυττε καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ διότι εὐρίσκετο ἐν διωγμῷ καὶ δέσμιος.

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει τὸ δέον γενέσθαι, ἀλλὰ τὸ μέλλον γενήσεσθαι. Ὁ Παῦλος κατὰ τὸ Πράξ. 19:21 εἶχεν ἀποφασίσει, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἄλλων μερῶν νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν Ῥώμην. Κατὰ τὸ παρὸν δὲ χωρίον ὁ Κύριος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Παῦλον, ἐν διωγμῷ καὶ δέσμιον διατελοῦντα ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐνεθάρρυνε καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι, ὅπως ἔδωσε μαρτυρίαν δι' αὐτόν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, «οὕτω δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι», οὕτω πρόκειται νὰ δώσῃ μαρτυρίαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην.

Μεταφράζομεν:

«Κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν δὲ νύκτα ἐνεφανίσθη εἰς αὐτόν ὁ Κύριος καὶ εἶπε: Ἔχε θάρρος, Παῦλε! Ὅπως δὲ ἔδωσες μαρτυρίαν δι' ἐμὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, οὕτω πρόκειται νὰ δώσῃς μαρτυρίαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην».

Πράξ. 27:24

«ΔΕΙ»

«Μὴ φοβοῦ, Παῦλε! Καίσαρι σε δεῖ παραστῆναι. Καὶ ἰδοὺ κεχάρισται σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶνε λόγος ἀγγέλου πρὸς τὸν Παῦλον, τὸ «δεῖ» δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «πρόκειται». Αὐτὴν τὴν σημασίαν τὸ «δεῖ» ἔχει εἰς πολλὰ χωρία, ὡς ἀποδεικνύομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχως). Ἡ φράσις λοιπόν, «Καίσαρι σε δεῖ παραστῆναι», δέον νὰ ἐξηγηθῆ, «Πρόκειται νὰ παρουσιασθῆς εἰς τὸν Καίσαρα», ἢ, ἐπειδὴ ἡ φράσις αὕτη λέγεται μὲ ἔμφασιν καὶ τὸ «πρόκειται» ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ «θά», δύναται νὰ ἐξηγηθῆ, «Ὅπωςδὴποτε θὰ παρουσιασθῆς εἰς τὸν Καίσαρα».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Μὴ φοβοῦ, Παῦλε! Πρόκειται νὰ παρουσιασθῆς εἰς τὸν Καίσαρα. Καὶ ἰδοὺ ὁ Θεὸς σοῦ ἔχει χαρίσει ὅλους τοὺς συνταξιδιώτας σου».

Μεταφράζομεν καὶ ἄλλως:

«Νὰ μὴ φοβῆσαι, Παῦλε! Ὅπωςδὴποτε θὰ παρουσιασθῆς εἰς τὸν Καίσαρα. Καὶ οὕτως ὁ Θεὸς πρὸς χάριν σου θὰ σώσῃ ὅλους τοὺς πλέοντας μαζί σου».

Πράξ. 27:26

«ΔΕΙ»

«Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν».

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει «πρέπει», καὶ κακῶς οἱ ἐξηγηταὶ ἐξηγοῦν οὕτω. Ὅπως ὀλίγον προηγουμένως, εἰς τὸν στίχ. 24, τὸν ὁποῖον προηγουμένως ἠρμηνεύσαμεν (Ἴδὲ τὴν ἐρμηνεί-

αν), οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, τὸ «δεῖ» σημαίνει «πρόκειται».

Μεταφράζομεν:

«Εἰς τὴν ἀκτὴν δὲ νήσου τινὸς πρόκειται νὰ ἐξοκείλωμεν».

Ῥωμ. 1:17

«ΕΚ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΙΣ ΠΙΣΤΙΝ»

«Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μεγάλην δυσκολίαν εἰς τοὺς ἐρμηνευτὰς παρέχει ἡ φράσις «ἐκ πίστεως εἰς πίστιν». Οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ φράσις σημαίνει πρόοδον ἐν τῇ πίστει, προκοπὴν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς καὶ μικροτέρας πίστεως εἰς τὴν τελικὴν καὶ μεγαλυτέραν καὶ πλήρη πίστιν. Οὕτω δὲ προκύπτει ἡ ἔννοια, ὅτι ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀποκαλύπτεται τρόπος δικαιοσύσεως ἥτοι σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ προοδευτικῆς πίστεως. Σφύζεται δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ἀπὸ πίστιν καὶ προχωρεῖ εἰς πίστιν, γίνεται συνεχῶς πιστότερος.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια, καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὀρθή, δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Ἡ πρόοδος ἐν τῇ πίστει εἶνε βεβαίως σπουδαῖον πρᾶγμα. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος σφύζεται μὲ ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς πίστεως. Δὲν σφύζονται μόνον ὅσοι ἔφθασαν εἰς μεγάλην ὕψη πίστεως, σφύζονται καὶ οἱ ὀλιγώτερον πιστοί.

Πρὸς ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως «ἐκ πίστεως εἰς πίστιν» πρέπει νὰ ληθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ λέξις «πίστις» δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τῆς χρησιμοποιήσεώς της ἐν τῇ φράσει ταύτῃ. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ λέξις αὐτὴ ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, τὴν ρηματικὴν, σημαίνει τὸ νὰ πιστεύη τις. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν δὲν ἔχει ρηματικὴν, ἀλλ' οὐσιαστικὴν ἔννοιαν· δὲν σημαίνει τὸ νὰ πιστεύη τις, ἀλλὰ σημαίνει τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως, τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκείαν, τὸν Χριστιανισμόν. Αὐτὴν τὴν σημα-

σίαν ἡ λέξις «πίστις» ἔχει σήμερον, ὅταν π.χ. λέγωμεν, «τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια τῆς πίστεως» ἢ «ἀγῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ εἰς πολλὰ χωρία, π.χ. Πράξ. 6:7 («ὑπήκουον τῇ πίστει»), Ῥωμ. 1:5 («εἰς ὑπακοὴν πίστεως»), Γαλ. 1:23 («εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν, ἣν ποτε ἐπόρθει»), 3:23 («πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι»), Α΄ Τιμ. 4:1 («ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων»), Ἰουδ. 20 («τῇ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοῦς»).

Κατὰ ταῦτα ἡ φράσις «ἐκ πίστεως εἰς πίστιν» σημαίνει «ἀπὸ πίστιν εἰς τὴν πίστιν», ἀπὸ πίστιν δηλαδὴ εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκείαν, εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἐὰν γράψωμεν Πίστιν, μὲ πῖ δηλαδὴ κεφαλαῖον, τὸ νόημα γίνεται ἀμέσως καταληπτόν: ἀπὸ πίστιν εἰς τὴν Πίστιν, ἀπὸ τὸ νὰ πιστεύῃ τις εἰς τὴν Ἐρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Διότι εἰς αὐτὸ (τὸ εὐαγγέλιον) ἀποκαλύπτεται, ὅτι ὁ Θεὸς δικαιοῦναι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πίστιν εἰς τὴν Πίστιν (εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκείαν· εἰς τὸν Χριστιανισμόν), ὅπως εἶνε γραμμένον: Ὁ δὲ εὐσεβὴς ἀπὸ τὴν πίστιν θὰ ζήσῃ (θὰ σωθῇ κληρονομῶν τὴν αἰώνιον ζωὴν)».

Ῥωμ. 3:23-24

«ΔΙΚΑΙΟΥΜΕΝΟΙ ΔΩΡΕΑΝ Τῇ ΑΥΤΟΥ ΧΑΡΙΤΙ»

«Πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τῆς φράσεως «τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» κατὰ μίαν ἐρμηνείαν ἐννοεῖται ἡ μέλλουσα δόξα, κατ' ἄλλην ἡ δικαιοσύνη καὶ κατ' ἄλλην ἡ δόξα, τὴν ὁποίαν παρεῖχεν ὁ Θεὸς καὶ τῆς ὁποίας ἐστερήθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας.

Συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν τελευταίαν ἐρμηνείαν. Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἡμάρτανον, θὰ εἶχον δόξαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Διὰ τῆς λέξεως «δικαιούμενοι» ἐννοεῖται ἡ δικαίωσις, ἡ σωτηρία, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται «διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως», ὑπονοεῖται δὲ «ἡ δόξα», διότι ἡ σωτηρία, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ Θεός, περιέχει δόξαν, εἶνε «σωτηρία μετὰ δόξης αἰωνίου» (Β' Τιμ. 2:10). «Δικαιούμενοι» οἱ ἁμαρτωλοὶ σφύζονται, σφζόμενοι δὲ ἐπανακτοῦν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας εἶχον στερηθῆ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας. «Οὓς ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε» (Ῥωμ. 8:30). Ἦδη οἱ πιστοὶ ἔχουν δόξαν, ἡ ὁποία ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ θὰ εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα.

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «χάρις» ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «χάρις», διὸ καὶ ἀφήνεται ἀμετάφραστος, ἡ δοτικὴ «τῇ χάριτι» εἶνε τοῦ ὄργανου, σημαίνει διὰ τῆς χάριτος, καὶ ἡ φράσις «δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι» σημαίνει «δικαιούμενοι δωρεὰν διὰ τῆς χάριτός του». Ἄλλ' ἂν ἡ δοτικὴ «τῇ χάριτι» σημαίνῃ «διὰ τῆς χάριτος», τότε μετὰ τῆς ἐπομένης φράσεως «διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως» προκύπτει ἡ μᾶλλον ἄστοχος ἔννοια «δικαιούμενοὶ διὰ τῆς χάριτος διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως»! Ἐπίσης, ἂν «χάρις» σημαίνῃ «χάρις», ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ σημασία ἐκφράζεται διὰ τῆς λέξεως «δωρεάν», ἡ ὁποία προηγεῖται τῆς φράσεως «τῇ αὐτοῦ χάριτι», προκύπτει ἡ παλιλλογία «δικαιούμενοι δωρεὰν διὰ τῆς χάριτος, διὰ τῆς δωρεᾶς»!

Καθ' ἡμᾶς ἡ δοτικὴ «τῇ χάριτι» εἶνε τῆς αἰτίας. Ἡ δὲ πολυσήμαντος λέξις «χάρις», ὅπως ὑπεστηρίξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ἰωάν. 1:16-17, Γαλ. 1:6, Ἐβρ. 2:9, εἰς αὐτὰ σημαίνει «εὐσπλαγχνία» (Βλέπε σχετικῶς καὶ ἀντιστοιχῶς τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 120-121, 304-305, καὶ τὸν α' τόμον, σελ. 262). Εἰς τὴν σημασίαν «εὐσπλαγχνία» ἡμεῖς εὐρίσκομεν τὴν λέξιν «χάρις» καὶ ἐν Β' Κορ. 8:9, Γαλ. 1:15, Ἐφ. 2:5,7,8 Β' Θεσ. 2:16 (Βλέπε σελ. 168-169, 176-177, 182, 194-195), καθὼς καὶ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ Ῥωμ. 3:23-24. Οὕτω δὲ ἡ φράσις «δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι» σημαίνει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δικαιώνονται, σφύζονται, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δωρεάν, χωρὶς ἀντάλλαγμα, λόγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας του.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Διότι ὅλοι ἡμάρτησαν καὶ στεροῦνται τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Θεός, καὶ δικαιώνονται δωρεὰν λόγῳ τῆς εὐσπλαγ-

χνίας του διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως (ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν), τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός».

Ῥωμ. 6:16-18

«ΥΠΑΚΟΗ», «ΥΠΑΚΟΥΕΙΝ», «ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ»

«Οὐκ οἶδατε ὅτι ὧ παραστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ὧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; Χάρις δὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δούλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς, ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ».

Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἐρμηνεύεται ἐπιτυχῶς εἰς πολλὰ σημεῖα. Ἰδιαιτέρως δὲ ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι τρεῖς λέξεις, «ὑπακούω», «ὑπακοή», «δικαιοσύνη», ἀπαντοῦν ἐκάστη δύο φορές ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μὲ διαφορετικὴν ἐν ἐκάστη περιπτώσει σημασίαν. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν λέξιν «δικαιοσύνη» ἄλλοι ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν συλλαμβάνουν τὴν σημασίαν αὐτῆς τῆς λέξεως εἰς τὴν μίαν ἢ καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας αὕτη ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ ἄλλοι ἀστοχοῦν. Ὡς πρὸς τὰς λέξεις ὁμως «ὑπακούω» καὶ «ὑπακοή» εἰς τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο περιπτώσεων ἐκάστης ὅλοι οἱ ἐρμηνευταὶ ἀστοχοῦν. Ἐπίσης τὸ «παρεδόθητε» ἄλλοι ἐξηγοῦν ὀρθῶς καὶ ἄλλοι ὄχι. Προσέτι τὸ «ᾧ», δις καὶ αὐτὸ ἀπαντῶν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐσφαλμένως ἐκλαμβάνεται ὡς γένους ἀρσενικοῦ.

Τὸ «ᾧ», εἰς ἀμφοτέρας βεβαίως τὰς περιπτώσεις, εἶνε γένους οὐδετέρου, ἀφοῦ δὲν πρόκειται περὶ δούλων εἰς πρόσωπον, ἀλλὰ περὶ δούλων «ἁμαρτίας... ἢ ὑπακοῆς».

Ἡ ἔκφρασις «δοῦλοι... ἁμαρτίας» δὲν εἶνε βεβαίως παράδοξος. Ἄλλ' ἢ ἔκφρασις «δοῦλοι... ὑπακοῆς», ἤτοι «δοῦλοι... ὑπακούοντες εἰς τὴν ὑπακοήν», εἶνε παράδοξος, παραδοξοτάτη. Πρὸς ἄρσιν τοῦ παραδόξου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν ἢ λέξις «ὑπακοή» δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, ὅπως εἰς τὴν φράσιν «ᾧ παραστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν», ἀλλὰ

σημαίνει «πίστις». Καθώς υποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν χωρίων Ῥωμ.10:16 καὶ Β΄ Θεσ. 1:8, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 153-155, 191-192 ἀντιστοιχῶς), τὸ «ὑπακούω» σημαίνει καὶ «πιστεύω». Ὅπως δὲ τὸ ρῆμα «ὑπακούω» σημαίνει «πιστεύω», οὕτω τὸ ἀντίστοιχον οὐσιαστικὸν «ὑπακοή» σημαίνει «πίστις». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν τὸ ἐν λόγῳ οὐσιαστικὸν ἔχει καὶ εἰς τὸ Ῥωμ. 15:18. Ἡ ἐκεῖ φράσις «εἰς ὑπακοὴν ἔθνῶν» σημαίνει «εἰς πίστιν ἔθνῶν, διὰ τὰ πιστεύουσιν οἱ ἔθνικοί». Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἢ λέξις «ὑπακοή» ἔχει καὶ εἰς τὸ Ῥωμ. 16:19. Γράφων ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ρώμης, «ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοή εἰς πάντα ἀφίκετο», καὶ λέγων «ἡ ὑπακοή» ἀπροσδιορίστως, χωρὶς δηλαδὴ τὰ προσδιορίζεται τὸ ἀντικείμενον «τῆς ὑπακοῆς», ἀσφαλῶς δὲν ἐννοεῖ, ὅτι οὗτοι κατέστησαν περίφημοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν ὑπακοήν, ἀλλὰ διὰ τὴν πίστιν, τὴν θεμελιωδεστάτην καὶ μεγίστην ἀρετὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπαιτεῖται προσδιορισμὸς τοῦ ἀντικειμένου καὶ συνήθως δὲν γίνεται, ἀφοῦ τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως εἶνε αὐτονόητον. Ἡ φράσις ἐνταῦθα τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης, «ἡ ὑμῶν ὑπακοή εἰς πάντα ἀφίκετο», εἶνε ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ἐν Ῥωμ. 1:8 φράσιν τοῦ περὶ τῶν αὐτῶν χριστιανῶν, «ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ», καθὼς καὶ πρὸς τὴν ἐν Α΄ Θεσ. 1:8 φράσιν τοῦ περὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Θεσσαλονίκης, «ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξελέλυθεν».

Ἐδείχθη, ὅτι εἰς τὴν φράσιν τοῦ ἐρευνωμένου ἐδαφίου «δοῦλοι... ὑπακοῆς» ὁ ὅρος «ὑπακοή» σημαίνει «πίστις». Ἀλλὰ πίστις ὄχι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ πιστεύειν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει ἡ λέξις σήμερον, ὅταν π.χ. λέγωμεν, «ἡ πίστις μας δὲν εἶνε μῦθος, ἀλλ' εἶνε ἀληθινή, ζωντανή», τοιαύτην σημασίαν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἔχει πολλάκις, π.χ. ἐν Ῥωμ. 1:5, Γαλ. 1:23, 3:23,25, Α΄ Τιμ. 4:1, Ἰακ. 2:1.

Εἰς τὴν φράσιν, «ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς», τὸ «ὑπακούω» χρησιμοποιοεῖται μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «πιστεύω». Καὶ ἤδη εἶπομεν, ὅτι αὐτὸ τὸ ρῆμα ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν, καθὼς υποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ῥωμ. 10:16 καὶ τοῦ Β΄ Θεσ. 1:8, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ παρε-

πέμψαμεν. Τὸ «ὕπηκούσατε ἐκ καρδίας» σημαίνει «ἐπίστεύσατε ὀλοψύχως».

Κατὰ τὰ μνημονευθέντα χωρία Ῥωμ. 1:8 καὶ 16:19 ὁ Ἀπόστολος ἐξεφράσθη λίαν ἐπαινετικῶς διὰ τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης, διότι κατὰ τὸ ἐρευνώμενον χωρίον οὗτοι «ὕπηκουσαν ἐκ καρδίας», ἐπίστευσαν ὀλοψύχως, καὶ εἶχον πρόοδον ἐν τῇ πίστει. Ὡς πρὸς τὸ «παρεδόθητε» συμφωνοῦμεν μὲ τὴν γνώμην ἐκείνων τῶν ἐρμηνευτῶν, οἱ ὅποιοι ἐξηγοῦν «ὕπετάχθητε». Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ρώμης πρῶτον ἐπίστευσαν εἰς τὸν «τύπον διδασχῆς», εἰς τὸν κανόνα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπετάχθησαν εἰς αὐτόν, ἔλαβον ἀπόφασιν καὶ ἀνέλαβον ἀγῶνα ὑπακοῆς εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐν τῇ φράσει «δοῦλοι... ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην» τὴν λέξιν «δικαιοσύνη» ὀρθῶς ἐκδέχονται ὅσοι ἐξηγοῦν αὐτὴν «δικαίωσις, σωτηρία».

Ἐν τῇ φράσει «ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ» τὴν αὐτὴν λέξιν «δικαιοσύνη» ὀρθῶς ἐκλαμβάνουν ὅσοι ἐκλαμβάνουν αὐτὴν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, τῆς ἀρετῆς.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Δὲν γνωρίζετε, ὅτι εἰς ὃ, τι προσφέρετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ὡς δούλους διὰ νὰ ὑπακούετε, γίνεσθε δούλοι αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπακούετε, ἢ δηλαδὴ τῆς ἁμαρτίας μὲ ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον ἢ τῆς πίστεως μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δικαίωσιν (τὴν σωτηρίαν); Εὐχαριστία δὲ ὀφείλεται εἰς τὸν Θεόν, διότι σεῖς, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε ἦσασθε δούλοι τῆς ἁμαρτίας, ἐπίστεύσατε ὀλοψύχως εἰς τὸν κανόνα τῆς (χριστιανικῆς) διδασκαλίας, εἰς τὸν ὁποῖον (καὶ) ὑπετάχθητε. Οὕτως ἠλευθερώθητε ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐγίνατε δούλοι εἰς τὸ ἀγαθόν (ἢ τὸ καλόν)».

Τὸ «δοῦλοι ὑπακοῆς», ἤτοι δούλοι τῆς πίστεως, εἶνε ὅμοιον κατ' ἐννοιαν μὲ τὸ ἐν Γαλ. 3:2,5 «ἀκοή πίστεως», ἤτοι ὑπακοή πίστεως, ὑπακοή εἰς τὴν πίστιν (Βλέπε ἐρμηνείαν τοῦ Γαλ. 3:2 καὶ 5, σελ. 177-189).

Ῥωμ. 9:6

«ΟΤΙ»

«Οὐχ οἶον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐξηγηταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τοῦ συνδέσμου «ὅτι». Αὐτὸς ὁ σύνδεσμος ἐνταῦθα ἔχει τελικὴν ἔννοιαν καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «νά». Μετὰ τὸ «οἶον» ἐξυπακούεται τὸ «ἐστὶ». Τὸ «οὐχ οἶόν ἐστι» σημαίνει «δὲν εἶνε δυνατόν». Τὸ «δὲ» εἶνε ἀντιθετικόν, σημαίνει «ἀλλά». Τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει διάψευσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὸ «οἶον», τουτέστιν «εἶνε δυνατόν», κανονικῶς ἀνεμένετο νὰ τεθῆ τελικὸν ἀπαρέμφατον. Ἄλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐτέθη τὸ «ὅτι ἐκπέπτωκεν», ὅπου τὸ «ὅτι», ὡς εἶπομεν, ἔχει τελικὴν ἔννοιαν. Ὅτι δὲ τὸ «ὅτι» ἔχει καὶ τελικὴν ἔννοιαν, τοῦτο ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Ματθ. 13:13 κατὰ τὸ κείμενον Nestle-Aland ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν. Καθ' ἡμᾶς τελικὴν σημασίαν τὸ «ὅτι» ἔχει καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 2:18, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου. Βλέπε καὶ Ἰωάν. 7:35, ὅπου τὸ «ὅτι» εἶνε κατάδηλον, ὅτι σημαίνει «ᾧστε νά».

Μεταφράζομεν τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον:

«Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχη διαψευσθῆ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ».

Οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ διαψευσθῆ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ παντοδύναμος, ᾧστε νὰ δύναται νὰ ἐκτελῆ πάντοτε τὸν λόγον του. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰσραὴλ δὲν διεψεύσθη ὁ λόγος του. Διότι οἱ καλοπροαίρετοι καὶ ἐκλεκτοί, οἱ ἀληθινοὶ Ἰσραηλίται, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

«MENEIN»

«Μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ προξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἢ κατ' ἐκλογὴν τοῦ Θεοῦ πρόθεσις μὲν ἦ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρήθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.»

Τὸ «γὰρ» εἶνε μεταβατικόν, ὅπως καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, καὶ ἐξηγεῖται «δέ». Τὸ «μὲνω» ἐνταῦθα δὲν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν συνήθη σημασίαν «μένω», ὅπως πολλοὶ ἐρμηνευταὶ νομίζουν. Ἡ γνώμη ἄλλων ἐρμηνευτῶν, ὅτι τὸ «μένω» ἐνταῦθα σημαίνει «ἴσταμαι», δημωδῶς «στέκομαι», πλησιάζει πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ ρήματος. Ἡ ἀκριβὴς δὲ ἔννοια εἶνε «ἰσχύω». Ὅτι δὲ τὸ «μένω» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τοῦτο ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 80-81). «Ἡ τοῦ Θεοῦ πρόθεσις» εἶνε «ἢ ἐκ τῶν προτέρων ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ», ἀπόφασις περὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἡσαΐ προτοῦ γεννηθοῦν καὶ πράξουν ἔργα, ἀνεξαρτήτως δηλαδή τῶν ἔργων τῶν. Τὸ «κατ' ἐκλογὴν» σημαίνει «δι' ἐκλογὴν». Ὁ Θεὸς ἔλαβεν ἐκ τῶν προτέρων ἀπόφασιν νὰ ἐκλέξῃ.

Μεταφράζομεν:

«Ἐνῶ δὲ ἀκόμη (τὰ τέκνα τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ρεβέκκας) δὲν εἶχον γεννηθῆ καὶ δὲν εἶχον πράξει κάτι ἀγαθὸν ἢ κακόν, διὰ νὰ ἰσχύῃ ἢ ἐκ τῶν προτέρων ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ δι' ἐκλογὴν, ἀπόφασις, ἢ ὁποία δὲν ἐξαρτᾶται ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κάνει τὴν κλῆσιν, ἐλέχθη εἰς αὐτὴν (τὴν Ρεβέκκαν), ὅτι ὁ μεγαλύτερος (ὁ πρωτότοκος) θὰ ὑπηρετήσῃ τὸν νεώτερον (τὸν δευτερότοκον)».

Ῥωμ. 10:9-10

«ΓΑΡ», «ΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ...ΟΜΟΛΟΓΕΙΤΑΙ»

«Ἐὰν ὁμολογήσης ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. Καρδία γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν».

Ἐπειδὴ εἰς τὸν στίχ. 9 τοῦ παρόντος χωρίου γίνεται λόγος περὶ ὁμολογίας διὰ τοῦ στόματος καὶ πίστεως διὰ τῆς καρδίας πρὸς σωτηρίαν, καὶ εἰς τὸν στίχ. 10 γίνεται λόγος πάλιν περὶ πίστεως διὰ τῆς καρδίας πρὸς δικαίωσιν καὶ περὶ ὁμολογίας διὰ τοῦ στόματος πρὸς σωτηρίαν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὁ λόγος παλλιλλογία καὶ φλυαρία, τὸ «γὰρ» εἰς τὸν δεῦτερον στίχον τοῦ χωρίου δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικὸν καὶ νὰ ἐξηγητῆται «διότι», ἀλλὰ νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικὸν καὶ νὰ ἐξηγητῆται «ναί».

Ἐπειδὴ τὰ ρήματα «πιστεύεται» καὶ «ὁμολογεῖται» γραμματικῶς εἶνε ἀπρόσωπα ἢ, ἄλλως, τριτοπρόσωπα, εἰς γ' ἐνικὸν πρόσωπον, ἢ φράσις «καρδία πιστεύεται» πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «μὲ τὴν καρδίαν βιώνεται πίστις», καὶ ἡ φράσις «στόματι ὁμολογεῖται» πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «μὲ τὸ στόμα γίνεται ὁμολογία».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἐὰν ὁμολογήσης μὲ τὸ στόμα σου τὸν Ἰησοῦν ὡς Κύριον (Θεόν), καὶ πιστεύσης μὲ τὴν καρδίαν σου, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν (ὡς ἄνθρωπον), θὰ σωθῆς. Ναί, μὲ τὴν καρδίαν βιώνεται πίστις πρὸς δικαίωσιν, καὶ μὲ τὸ στόμα γίνεται ὁμολογία πρὸς σωτηρίαν».

«ΓΑΡ»

«Λέγει γὰρ ἡ Γραφή· Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχυνθήσεται. Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «γὰρ» ἀπαντᾷ τετράκις. Εἰς τὴν πρώτην δὲ περίπτωσιν ἐν τῇ φράσει «Λέγει γὰρ ἡ Γραφή» ὁ σύνδεσμος οὗτος καθ' ἡμᾶς δὲν σημαίνει «διότι», ἀλλὰ σημαίνει «ἐπίσης», ὅπως ἐν Α' Κορ. 15:41. Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἀποδίδομεν εἰς τὸ «γὰρ» ἐν τῇ εἰρημένη φράσει, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ὁ Ἀπόστολος, μετὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς, τὰ ὁποῖα παρέθεσεν εἰς τοὺς προηγουμένους στίχ. 6-8 ἐκ τοῦ Δευτ. 30:12-14, εἰσάγει νέα χωρία τῆς Γραφῆς ἐκ τοῦ Ἑσ. 28:18 καὶ Ἰωήλ 3:5. Οὕτως ἡ ἐν λόγῳ εἰσαγωγικὴ φράσις πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «Λέγει ἐπίσης ἡ Γραφή».

Εἰς τὴν δευτέραν ἐκ τῶν τεσσάρων περιπτώσεων ἐν τῇ φράσει «Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος» τὸ «γὰρ» ἔχει ἐπεξηγηματικὴν σημασίαν, σημαίνει «δηλαδή», ὅπως ἐν Ματθ. 1:18. Διὰ τῆς εἰρημένης φράσεως ἐξηγεῖται τὸ «Πᾶς» τῆς προηγουμένης φράσεως «Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχυνθήσεται». Ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ: Πᾶς πιστὸς εἰς τὸν Χριστόν, καὶ Ἰουδαῖος δηλαδή καὶ Ἑλλήν (εἰδωλολάτρης). Δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο.

Εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν ἐν τῇ φράσει «ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων» εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται τις, ὅτι τὸ «γὰρ» εἶνε αἰτιολογικὸν καὶ ὀρθῶς οἱ ἐξηγηταὶ ἐξηγοῦν αὐτὸ «διότι». Ὁ Χριστὸς δὲν κάνει διάκρισιν μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἑλλήνος, διότι ὁ αὐτὸς εἶνε Κύριος ὅλων. Ἡ φράσις «πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν» σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς, Κύριος (Γιαχβέ) κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον τοῦ χωρίου, παρέχει τὸν πλοῦτον τῆς σωτηρίας εἰς ὅλους, ὅσοι ἐπικαλοῦνται αὐτόν.

Εἰς τὴν τετάρτην περίπτωσιν ἐν τῇ φράσει «*Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃ τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται*», ἐπειδὴ ἡ φράσις αὕτη κατ' οὐσίαν σημαίνει ὅ,τι καὶ ἡ προηγουμένη φράσις «*πλουτῶν εἰς πάντα τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν*», διὰ τὴν μὴ προκύπτει παλιλλογία καὶ φλυαρία, τὸ «*γὰρ*» δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικὸν καὶ νὰ ἐξηγητῆται «*διότι*», ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικὸν καὶ νὰ ἐξηγητῆται «*ναί*». Οὕτως ἡ ἔννοια τῶν εἰρημένων δύο τελευταίων φράσεων τοῦ χωρίου εἶνε: Ὁ Χριστὸς δίδει τὸν πλοῦτον τῆς σωτηρίας εἰς ὅλους, ὅσοι ἐπικαλοῦνται αὐτόν. *Ναί*, πᾶς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, θὰ σωθῆ.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Λέγει ἐπίσης ἡ Γραφή: Πᾶς, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτόν (τὸν Χριστόν), δὲν θὰ καταισχυθῆ. Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ διάκρισις μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἑλλήνος (εἰδωλολάτρου). Διότι ὁ αὐτὸς εἶνε Κύριος ὅλων, καὶ παρέχει τὸν πλοῦτον τῆς σωτηρίας εἰς ὅλους, ὅσοι ἐπικαλοῦνται αὐτόν. Ναί, πᾶς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, θὰ σωθῆ.»

Ῥωμ. 10:16

«ΥΠΑΚΟΥΕΙΝ»

«Ἄλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἦσαίς γὰρ λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;»

Τὸ «*ὑπακούω*» ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, δὲν σημαίνει «*ὑπακούω*», ὅπως μερὶς τῶν ἐρμηνευτῶν νομίζει. Ὅπως δεικνύει ἡ συνάφεια τοῦ χωρίου, ὁ Ἀπόστολος δὲν θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ὑπήκουσαν ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὰ ἐντάλματα τοῦ εὐαγγελίου, δὲν ἐπήρμωσαν ὅλοι τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ πολλοὶ ἔδειξαν ἀπιστίαν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. Ὅσοι ἐρμηνευταὶ εἰς τὴν φράσιν «*οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ*» δίδουν τὴν ἔννοιαν, ὅτι δὲν ἐδέχθησαν ὅλοι τὸ εὐαγγέλιον, ὅπως δὲν εἶπεν εἰς τὴν φράσιν δίδουν καλὴν ἔννοιαν, ἀλλ' ὄχι πλήρως ἱκανοποιητικὴν. Δύναται κανεὶς νὰ δεχθῆ καὶ ἀναγ-

καστικῶς. Τοῦ «ὕπήκουσαν» καλλιτέρα ἀπὸ τὸ «ἐδέχθησαν» εἶνε ἢ ἀπόδοσις «παρεδέχθησαν», ἥτοι ἐδέχθησαν χωρὶς ἐξαναγκασμόν, μὲ τὴν θέλησίν των. Ἀκόμη δὲ καλλίτερον εἶνε τὸ «ὕπήκουσαν» νὰ ἐξηγηθῆ «ἐπίστευσαν». Τὸ «ὕπακούω» καθ' ἡμᾶς σημαίνει καὶ «πιστεύω». Θὰ δειχθῆ δὲ τοῦτο εἰς τὴν συνέχειαν.

Εἰς τὸ Παροιμ. 29:12 περιέχεται: «Βασιλέως ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν παράνομοι». Ὑπὸ «λόγον ἄδικον» ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὁ ψευδῆς λόγος, ἢ ψευδολογία, «παράνομοι» δὲ χαρακτηρίζονται οἱ παραβάται τοῦ νόμου, οἱ φαῦλοι. Τὸ δὲ «ὕπακούω» χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «δίδω προσοχήν, δίδω σημασίαν, δέχομαι, παραδέχομαι, πιστεύω». Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶνε: Ὅταν ὁ βασιλεὺς πιστεῖῃ εἰς ψευδολογίας, ὅλοι οἱ ὑπηρέται του γίνονται παραβάται τοῦ νόμου, φαῦλοι, παρεκτρεπόμενοι καὶ ψευδόμενοι. Σχετικῶς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ «ὕπακούω» εἰς τὸ παρατεθὲν καὶ σχολιασθὲν χωρίον Παροιμ. 29:12 βλέπε καὶ τὰ χωρία Παροιμ. 17:4, Σοφ. Σειρ. 4:15.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον Ῥωμ. 10:16. Μεθ' ὅσα προηγουμένως εἶπομεν καὶ κατόπιν προσεκτικῆς παρατηρήσεως τοῦ χωρίου δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῆ τις, ὅτι εἰς αὐτὸ τὰ ρήματα «ὕπακούω» καὶ «πιστεύω» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως.

Τὸ «γάρ» οἱ περισσότεροι ἐξηγηταὶ ἐκλαμβάνουν ὡς αἰτιολογικὸν καὶ οὕτως εἰς τὸ χωρίον δίδουν τὴν ἔννοιαν, ὅτι δὲν ἐπίστευσαν ὅλοι εἰς τὸ εὐαγγέλιον, διότι ὁ Ἡσαΐας προεφήτευσεν τὴν ἀπιστίαν. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια εἶνε ἐσφαλμένη. Αἰτία τῆς ἀπιστίας δὲν εἶνε ἡ προφητεία τοῦ Ἡσαΐου, ἀλλ' ἀντιστρόφως αἰτία τῆς προφητείας εἶνε ἡ ἀπιστία.

Τινές, βλέποντες τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ἐνταῦθα τὸ «γάρ», παραλείπουν τοῦτο κατὰ τὴν ἐξήγησιν, κακῶς βεβαίως.

Καθ' ἡμᾶς τὸ «γάρ» πρέπει νὰ μεταφρασθῆ «δέ», ὅπως εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. εἰς τὰ Ῥωμ. 1:9, 18, ἦ, καλλίτερον, «διὰ τοῦτο», ὅπως εἰς τὸ Λουκ. 12:58, Β' Κορ. 5:12.

Μεταφράζομεν:

«Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσαν ὅλοι εἰς τὸ εὐαγγέλιον. Διὰ τοῦτο ὁ Ἡσαΐας λέγει: Κύριε, ποῖος ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμά μας;».

Τὸ «ὕπακούω» καθ' ἡμᾶς σημαίνει «πιστεύω» καὶ εἰς εἰς τὸ Β' Θεσ. 1:8, ὅπου ἡ αὐτὴ ἔκφρασις «ὕπακούειν τῷ εὐαγγελίῳ».

Ῥωμ. 11:28

«ΕΧΘΡΟΙ ΔΙ' ΥΜΑΣ...
ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΤΕΡΑΣ»

«Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον, ὅπου ὁ λόγος περὶ τῶν ἀπιστησάντων Ἰουδαίων, ἡ ἐπικρατοῦσα ἐρμηνεία εἶνε ἡ ἐξῆς: Οἱ Ἰουδαῖοι ἐν σχέσει πρὸς τὸ εὐαγγέλιον εἶνε ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ ἰδικόν σας καλόν, διότι δηλαδὴ ὁ Θεός, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἠπίστησαν, ἐστράφη πρὸς σᾶς τοὺς ἐθνικούς. Ἄλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν των ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεὸν ἐξ αἰτίας τῶν πατέρων των, τῶν ἐνδόξων πατριαρχῶν.

Αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία εἶνε ἐσφαλμένη διὰ τρεῖς λόγους:

Πρῶτον, τὴν πρόθεσιν «διὰ» τῶν φράσεων «δι' ὑμᾶς» καὶ «διὰ τοὺς πατέρας» οἱ ἐρμηνευταὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἐκλαμβάνουν ὡς τελικὴν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὡς αἰτιολογικὴν, ἐνῶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, εἶνε αἰτιολογικὴ.

Δεύτερον, οἱ ἐρμηνευταὶ ἐμφανίζουν τὸν Θεὸν ὡς στραφέντα πρὸς τοὺς ἐθνικούς, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἔδειξαν ἀπιστίαν. Ἄλλως, ἐννοεῖται, δὲν θὰ ἐστρέφετο πρὸς τοὺς ἐθνικούς. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν προωρίζετο μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρῶτον διὰ τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ τῶν σχέσεών των πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ τὸν Μεσσίαν, καὶ ἔπειτα διὰ τοὺς Ἕλληνας, τοὺς εἰδωλολάτρας δηλαδὴ (Ῥωμ. 1:16). Τὸ πρωτεῖον τῶν Ἰουδαίων σημαίνει χρονικὴν προτεραιότητα καὶ ἀπλῶς τιμητικὴν διάκρισιν, δὲν σημαίνει, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα δικαιώματα ἔναντι τῶν ἐθνικῶν. «Οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός» (Πράξ. 10:34). Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ προεφη-

τεύετο παγκόσμιος ἀποστολή τοῦ Μεσσίου καὶ δι' αὐτοῦ μετάδοσις τῶν εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη (Ἦσ. 49:6, Γεν. 22:18 κ.ἄ.). Ὁ Ἰησοῦς ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἐντολὴν νὰ κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐκχριστιανίσουν ὅλα τὰ ἔθνη (Μάρκ. 16:15, Ματθ. 28:19). Ὁ δὲ Παῦλος λέγει μετ' ἐμφάσεως: «Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; Οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; Ναὶ καὶ ἐθνῶν» (Ῥωμ. 3:29). Ἐπίσης λέγει περὶ τοῦ Θεοῦ: «Ὅς πάντα ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 2:4). Τὸ εὐαγγέλιον λοιπὸν δὲν ἐκηρύχθη εἰς τοὺς ἐθνικοὺς λόγῳ ἀπιστίας τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπίστευον οἱ Ἰουδαῖοι, τὸ εὐαγγέλιον θὰ ἐκηρύσσετο εἰς τοὺς ἐθνικοὺς.

Τρίτον, τὸ χωρίον δὲν προσδιορίζει εἰς ποῖον ἢ εἰς ποίους ὡς πρὸς τὸ εὐαγγέλιον εἶνε ἐχθροὶ οἱ Ἰουδαῖοι. Φυσικώτερον δὲ εἶνε νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι εἶνε ἐχθροὶ τῶν κηρύκων τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ Παύλου δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἐρμηνεία, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἐχθροὶ τοῦ Παύλου. Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ Παῦλος ἐννοεῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἐχθροὶ ὅλων τῶν Ἀποστόλων καὶ κηρύκων τοῦ εὐαγγελίου. Εἰς τὸ Α' Θεσ. 2:16 ὁμιλῶν περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ Παῦλος λέγει: «Κωλύόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι». Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐρμηνεία, καθ' ἣν οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, δὲν νομίζομεν, ὅτι εἶνε ὀρθή. Διότι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπίστευον, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐνεφανίζοντο ὡς ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ζηλωταὶ τοῦ Θεοῦ. Προηγουμένως ὁ Παῦλος, κατὰ τὸ Ῥωμ. 10:2, εἶπε περὶ τῶν ὁμοεθνῶν του: «Μαρτυρῶ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν». Ἐν Α' Θεσ. 2:15 λέγει ἐπίσης περὶ αὐτῶν: «τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων». Κατ' αὐτὸν τὸν λόγον οἱ Ἰουδαῖοι ἐφόνευσαν τὸν Κύριον Ἰησοῦν (τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν μόνον ἄνθρωπον καὶ ἀντίθεον), ἐφόνευσαν καὶ τοὺς Προφήτας των, ἐγιναν διώκται καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ δὲν ἀρέσκουν εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἶνε ἐχθροὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Δὲν λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι εἶνε ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐχθροὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἰς δὲ τὸν Θεόν, λέγει ἀπλῶς, ὅτι δὲν εἶνε ἀρεστοί.

Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ῥωμ. 11:28 καὶ εἰς τὴν φράσιν «δι' ὑμᾶς» ἢ πρόθεσις «διά», ὡς ἤδη εἶπομεν, ἔχει τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ εἰς τὴν φράσιν «διὰ τοὺς πατέρας», εἶνε αἰτιολογική. Οὕτω δὲ ἡ πρότασις τοῦ χωρίου, «Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς», ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Οἱ Ἰουδαῖοι ὡς πρὸς τὸ εὐαγγέλιον εἶνε ἐχθροὶ ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων, ἐχθρεύονται ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους, ἐξ αἰτίας ὑμῶν τῶν ἐθνικῶν, διότι δὲν θέλουν νὰ κηρύττωμεν τὸ εὐαγγέλιον εἰς σᾶς τοὺς ἐθνικοὺς διὰ νὰ σωθῆτε, θεωροῦντες τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἰδικόν των ἀποκλειστικὸν προνόμιον. Ἡ δὲ πρότασις τοῦ χωρίου, «κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας», ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: Οἱ Ἰουδαῖοι ὡς πρὸς τὴν πρὸ πολλοῦ ἐκλογὴν των ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀγαπητοὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους ἐξ αἰτίας τῶν πατέρων, διότι δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς ἀνήκουν οἱ ἔνδοξοι πατριάρχαι. «⁷Ὡν οἱ πατέρες», εἶπε προηγουμένως ὁ Ἀπόστολος τιμητικῶς περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν (Ῥωμ. 9:5).

Οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν ἐχθροὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ Κύριος εἶπεν, «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν» (Ματθ. 5:44).

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ὡς πρὸς μὲν τὸ εὐαγγέλιον εἶνε ἐχθροὶ (εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους) ἐξ αἰτίας ὑμῶν (τῶν ἐθνικῶν, ἐπειδὴ δὲν θέλουν νὰ κηρύττωμεν εἰς σᾶς), ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκλογὴν των εἶνε ἀγαπητοὶ (εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους) ἐξ αἰτίας τῶν πατέρων (τῶν ἐνδόξων πατριαρχῶν των)».

Ῥωμ. 11:29-31

«ΓΑΡ», «ΚΑΙ ΥΜΕΙΣ ΠΟΤΕ ΗΠΕΙΘΗΣΑΤΕ ΤΩ ΘΕΩ...»

«Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ. Ὡσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν, τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.»

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον γίνονται πολλαὶ παρερμηνεῖαι.

Τὸ «γὰρ», δις ἀπαντῶν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐκλαμβάνεται ἐν τῇ συνήθει ἐννοία, ὡς αἰτιολογικὸν δηλαδὴ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν δύο περιπτώσεων τὸ «γὰρ» αἰτιολογεῖ τὸ «ἀγαπητοὶ» τοῦ προηγουμένου στίχ. 28 ὡς ἐξῆς: Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεὸν ἐξ αἰτίας τῶν πατέρων των, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀνακαλεῖ τὰ χαρίσματα καὶ τὴν κλήσιν του. Προφανῶς αὕτη ἡ ἐννοια δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ, εἴτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐννοοῦνται ὡς ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν, εἴτε ἐννοοῦνται ὡς ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως ὑποστηρίζομεν ἡμεῖς κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ προηγουμένου στίχ. 28 ἐν τῷ παρόντι τόμῳ. Τὸ «ἀγαπητοὶ» τοῦ στίχ. 28 αἰτιολογεῖται διὰ τῆς φράσεως «διὰ τοὺς πατέρας» τοῦ αὐτοῦ στίχου, ὄχι διὰ τῆς προτάσεως τοῦ στίχ. 29 «Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ». Τὸ «γὰρ» αὐτῆς τῆς προτάσεως εἶνε μεταβατικόν, ὅπως εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. ἐν Ματθ. 6:14, Ῥωμ. 1:18, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «δέ».

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐκ τῶν δύο περιπτώσεων, καθ' ἃς τὸ «γὰρ» ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, τοῦτο ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικὸν τοῦ «Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα κλπ.» ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐννοίαν: Ὁ Θεὸς δὲν ἀνακαλεῖ τὰ χαρίσματά του καὶ τὴν κλήσιν του, διότι, ὅπως «ἠπειθήσαν» οἱ ἔθνη καὶ τώρα ἐλεοῦνται, οὕτω καὶ «τὴν ἀπειθειαν» τῶν Ἰουδαίων θὰ διαδεχθῆ τὸ ἔλεος. Ἡ ἐννοια αὕτη δὲν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ, διότι τὴν μὴ ἀνάκλησιν τῶν χαρισμάτων καὶ τῆς κλήσεως τοῦ Θεοῦ σχετίζει πρὸς «τὴν ἀπειθειαν» καὶ κατὰ τινὰ τρόπον αἰτιολογεῖ αὐτὴν διὰ «τῆς ἀπειθείας».

Λέγων ὁ Ἀπόστολος «Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ» δὲν ἐννοεῖ, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος θὰ ἰσχύσῃ εἰς τὸ μέλ-

λον, διότι δηλαδή εις τὸ μέλλον οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐπιστρέψουν καὶ θὰ ἐλεηθοῦν. Αὐτὸς ὁ λόγος ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ μερὶς τῶν Ἰουδαίων, ὁ ἀληθινὸς Ἰσραήλ, ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν (Ῥωμ. 9:6-7, 11:5,7), μελλοντικῶς δὲ θὰ ἰσχύσῃ περισσότερο, ἀφοῦ θὰ πιστεύσουν οἱ πολλοὶ Ἰουδαῖοι «καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται» (Ῥωμ. 11:25-26). Καθ' ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος δὲν θέλει νὰ εἴπῃ, «Ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα...», διότι μελλοντικῶς οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐλεηθοῦν, ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ, πῶς θὰ ἐλεηθοῦν, ὅτι θὰ ἐλεηθοῦν δηλαδή καθ' ὃν τρόπον ἠλεήθησαν οἱ ἔθνικοί. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει τὸ «γάρ» δὲν θεωροῦμεν αἰτιολογικὸν καὶ δὲν ἐξηγοῦμεν «διότι», ἀλλὰ θεωροῦμεν μεταβατικὸν καὶ ἐξηγοῦμεν «δέ».

Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐρμηνείαν τὸ ρῆμα «ἀπειθᾶ» ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «δὲν ὑπακούω», τὸ οὐσιαστικὸν «ἀπειθεία» σημαίνει «ἀνυπακοή», καὶ τὸ ἐγκλιτικὸν μόριον «ποτέ» σημαίνει «κατὰ τινὰ χρόνον, μίαν φοράν», δημωδῶς «κάποτε». Οὕτω δὲ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐρμηνείαν ἡ φράσις περὶ τῶν ἐθνικῶν, «καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ», ἔχει τὴν ἐννοιαν, ὅτι ὁ Θεὸς κατὰ τινὰ χρόνον πρὸ τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραὰμ ἀπηύθυνε κλήσιν πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς, ἀλλ' οἱ ἔθνικοὶ δὲν ἀπεδέχθησαν τὴν κλήσιν, δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὸν Θεόν. Ἡ φράσις, «νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ», ἐκλαμβάνεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι τώρα οἱ ἔθνικοὶ ἠλεήθησαν λόγῳ τῆς ἀνυπακοῆς ἢ διὰ μέσου τῆς ἀνυπακοῆς τῶν Ἰουδαίων. Εἰς τὴν φράσιν, «καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν, τῷ ἡμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι», δίδονται διάφοροι ἐννοιαὶ: καὶ αὐτοὶ τώρα ἔδειξαν ἀνυπακοήν, διὰ νὰ ἐλεηθῆτε σεῖς, ὥστε νὰ ἐλεηθοῦν κατόπιν καὶ αὐτοί· καὶ αὐτοὶ τώρα ἔδειξαν ἀνυπακοήν, ὥστε παρακινούμενοι ἐκ τοῦ ἐλέους, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς σᾶς, νὰ ζητήσουν καὶ νὰ λάβουν ὕστερον καὶ αὐτοὶ ἔλεος· καὶ αὐτοὶ τώρα ἔδειξαν ἀνυπακοήν, καθ' ὃν χρόνον ἐλεεῖσθε σεῖς, ὥστε κατόπιν νὰ ἐλεηθοῦν καὶ αὐτοί· καὶ αὐτοὶ τώρα ἔδειξαν ἀνυπακοήν, ὥστε διὰ τοῦ ἐλέους, τὸ ὁποῖον ἐδείχθη εἰς σᾶς, νὰ ἐλεηθοῦν ὕστερον καὶ αὐτοί.

Τὸ σοβαρώτερον λάθος εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐρμηνείαν εἶνε τοῦτο, ὅτι τὸ «ἀπειθᾶ» σημαίνει «δὲν ὑπακούω» καὶ συναφῶς, ὅτι ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἀπηύθυνε κλήσιν πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς, ἀλλ' οἱ ἔθνικοὶ δὲν ὑπήκουσαν. Οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς στήριζται αὐτὴ ἡ γνώμη περὶ κλήσεως τῶν ἐθνικῶν πρὸ τοῦ Ἀβρα-

ἀμ. Τὸ ὀρθὸν εἶνε ὅτι τὸ «ἀπειθῶ» ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ σημαίνει «δὲν πιστεύω, ἀπιστῶ», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. ἐν Ἰωάν. 3:36, καὶ «ἀπειθεια» σημαίνει «ἀπιστία». Τὸ «ποτέ» σημαίνει «ἄλλοτε», κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. ἐν Ἐφ. 2:11-13. Καὶ ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τοὺς ἐξ ἐθνῶν χριστιανοὺς, «καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ», σημαίνει: καὶ σεῖς ἄλλοτε ὑπήρξατε ἄπιστοι πρὸς τὸν Θεόν.

Σοβαρὸν δὲ λάθος εἶνε καὶ ἡ γνώμη, καθ' ἣν τὸ «νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ» σημαίνει, ὅτι ἡ «ἀπειθεια» τῶν Ἰουδαίων ἔγινεν αἰτία νὰ στραφῇ ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ νὰ δείξῃ τὸ ἔλεός του εἰς αὐτούς. Ὁρθὴ καθ' ἡμᾶς εἶνε ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἡ δοτικὴ «τῇ ἀπειθείᾳ» ἔχει χρονικὴν ἔννοιαν, σημαίνει «κατὰ τὴν ἀπειθειαν, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπειθείας». Ὅπως δὲ εἶπομεν, ἡ λέξις «ἀπειθεια» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει «ἀνυπακοή», ἀλλ' «ἀπιστία».

Ὡς πρὸς τὴν φράσιν, «τῷ ὑμετέρῳ ἔλεει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι», ὀρθὴν θεωροῦμεν τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἡ φράσις αὕτη ἔχει τὴν ἔννοιαν, «διὰ τοῦ ἔλεους, τὸ ὁποῖον ἐδείχθη εἰς σᾶς, νὰ ἐλεηθοῦν καὶ αὐτοί», δι' ἄλλων λέξεων, «ὅπως ἠλεήθητε σεῖς, νὰ ἐλεηθοῦν καὶ αὐτοί». Ἐθνικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, ἀμφότεροι «ἠπειθήσαν» εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀμφότεροι ἐλεοῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἀμφότεροι εἶνε ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι τῆς «ἀπειθείας» καὶ ἀμφότεροι λαμβάνουν τὸ αὐτὸ ἔλεος.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Τὰ χαρίσματα δὲ καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνακαλοῦνται. Ὅπως δὲ καὶ σεῖς ἄλλοτε δὲν ἐπιστεύσατε εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τώρα ἠλεήθητε ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, οὕτω καὶ αὐτοὶ τώρα δὲν ἐπίστευσαν, ὥστε διὰ τοῦ ἔλεους, τὸ ὁποῖον ἐδείχθη εἰς σᾶς, νὰ ἐλεηθοῦν (ἐπειτα) καὶ αὐτοί».

Ῥωμ. 16:19

«Η ΥΠΑΚΟΗ»

«Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. Χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν».

Ἐνταῦθα ἡ λέξις «ὑπακοή» σημαίνει «πίστις». Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν, τοῦτο ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Ῥωμ. 6:16-18, ὅπου παραπέμπομεν διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν (σελ. 146-148). Διὰ τῆς φράσεως «ἡ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο» ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζεται ὅπως καὶ ἐν Ῥωμ. 1:8, «ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ», τουτέστιν ἡ πίστις σας διαλαλεῖται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἐν Α' Θεσ. 1:8, «ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξελέλυθεν», δηλαδὴ εἰς πάντα τόπον ἔφθασεν ἡ φήμη τῆς πίστεώς σας εἰς τὸν Θεόν.

Τὸ «γὰρ» εἶνε βεβαιωτικόν.

Μεταφράζομεν:

«Ἡ φήμη διὰ τὴν πίστιν σας ἔφθασε βεβαίως εἰς ὅλους. Διὰ τοῦτο χαίρω διὰ σᾶς».

Α' Κορ. 3:16-17

«ΝΑΟΣ ΘΕΟΥ ΕΣΤΕ,
ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΟΙΚΕΙ ΕΝ ΥΜΙΝ»

«Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἳτινές ἐστε ὑμεῖς».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ὅτι οἱ πιστοί, ὡς σύνολον ἐννοούμενοι ἐδῶ, τουτέστιν ὡς Ἐκκλησία, εἶνε «ναὸς Θεοῦ». Ἡ λέξις «ναὸς» σημαίνει «κατοικητήριον». Καὶ ἡ φράσις «ναὸς Θεοῦ» σημαίνει «κατοικητήριον Θεοῦ». Εἰς

τὴν Ἐκκλησίαν κατοικεῖ Θεός. Εἰς τὴν φράσιν, «καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν», τὸ «καὶ» δὲν ἔχει προσθετικὴν ἔννοιαν. Ὁ Ἀπόστολος δὲν θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ πιστοί, ἡ Ἐκκλησία, εἶνε χώρος, ὅπου κατοικεῖ «Θεός», καὶ ἐπίσης κατοικεῖ «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Εἰς τὴν ἐν λόγῳ φράσιν τὸ «καὶ» ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, σημαίνει «διότι», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. ἐν Ζαχ. 11:5 («Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν», τουτέστιν, Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι ἐπλουτήσαμεν), Ἦσ. 64:5 («Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν», τουτέστιν, Ἴδου σὺ ὠργίσθης, διότι ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν), Ἰακ. 4:2 («Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν», τουτέστιν, Ἐπιθυμεῖτε, διότι δὲν ἔχετε. Ἀντιπαθεῖτε καὶ μισεῖτε, διότι δὲν δύνασθε νὰ ἐπιτύχετε. Βλέπε ἐρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 4:1-3 εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 473-475).

Ἄφοῦ δὲ τὸ «καὶ» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον σημαίνει «διότι», ὁ ἀποστολικὸς λόγος, «ναὸς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν», πρέπει νὰ μεταφράζεται, «εἶσθε κατοικητήριον Θεοῦ, διότι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ εἰς σᾶς». Κατὰ ταῦτα εἰς τὸν στίχ. 16 τοῦ χωρίου τὸ «Θεός» τῆς φράσεως «ναὸς Θεοῦ» ταυτίζεται πρὸς «τὸ Πνεῦμα» τῆς φράσεως «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Συνεπῶς καὶ τὸ τριπλοῦν «ὁ Θεός» εἰς τὸν στίχ. 17, ὅπου δις γίνεται λόγος περὶ «τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ», ἀναφέρεται εἰς τὸ Πνεῦμα. Εἰς τὸν Πατέρα ἀναφέρεται μόνον τὸ «ὁ Θεός» τῆς φράσεως τοῦ στίχ. 16 «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἄρα ὁ Παράκλητος εἶνε «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ (Πατρὸς)» καὶ ἅμα «Θεός» ἢ «ὁ Θεός», ἢ ὅλη θεία οὐσία.

Σημειωτέον, ὅτι καὶ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἐφ. 2:22, «κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι», κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς «ὁ Θεός», ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τοὺς πιστούς, ἐννοεῖται «τὸ Πνεῦμα». Ὅπως ὁ Πατήρ, ἐπίσης ὁ Υἱός, οὕτω καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶνε «ὁ Θεός», ὅλη ἡ θεία οὐσία.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Δὲν γνωρίζετε, ὅτι εἶσθε ναὸς (κατοικητήριον) τοῦ Θεοῦ, διότι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ (Θεὸς καὶ αὐτό, ὅπως ὁ Πατήρ) κατοικεῖ εἰς σᾶς; Ἐὰν κανεῖς καταστρέφῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ (τὴν Ἐκκλησίαν), θὰ καταστρέψῃ αὐτὸν ὁ Θεός. Διότι ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε ἅγιος, καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς εἶσθε σεῖς (ὡς Ἐκκλησία)».

Α' Κορ. 6:1

«ΤΟΛΜΑΝ»

«Τολμᾶ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἡ ἔκφρασις «πρᾶγμα ἔχειν πρὸς τὸν ἕτερον» σημαίνει τὸ νὰ ἔχη τις διαφορὰν πρὸς ἄλλον, τὸ νὰ εὑρίσκειται εἰς ἀντιδικίαν πρὸς ἄλλον. Τὸ «κρίνεσθαι» σημαίνει νὰ προσφεύγη εἰς τὴν κρίσιν δικαστῶν. Καὶ «ἀδικοὶ» χαρακτηρίζονται οἱ ἐθνικοὶ ἢ εἰδωλολάτραι δικασταί, διότι δὲν κρίνουν μὲ βάσιν τὸ δίκαιον, ἦτοι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν τὸ «ἀδικοὶ» εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὸ «ἄνομοι» ἐν Πράξ. 2:23 («διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε») καὶ Α' Κορ. 9:21 («τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος... ἵνα κερδήσω ἀνόμους»).

Ἐπειδὴ χριστιανοὶ ἔχοντες διαφορὰς πρὸς ἄλλους χριστιανούς προσέφευγον εἰς δικαστὰς ἐθνικούς, εἰδωλολάτρας, διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει τὸν ἐρωτηματικὸν καὶ ἐλεγκτικὸν λόγον τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου. Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν λόγον οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «τολμᾶ» ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν «τολμᾶ, ἔχω θάρρος». Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἐχρειάζετο τόλμη, θάρρος, διὰ νὰ προσφύγη χριστιανὸς εἰς ἐθνικὰ δικαστήρια, μάλιστα ἀφοῦ ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον χριστιανικὰ δικαστήρια; Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ «τολμᾶ» ἐνταῦθα δὲν χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς τόλμης, τοῦ θάρρους, ἀλλὰ μὲ ἄλλην ἔννοιαν.

Ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 21:12 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν, τὸ «τολμᾶ» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν «θεωρᾶ ὀρθόν», δημωδῶς «θεωρᾶ σωστό». Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ «τολμᾶ» καὶ εἰς τὸ παρὸν χωρίον. Καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐννοίας δίδεται εἰς τὸ χωρίον ἀρίστη ἐρμηνεία. Ἐπίσης αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ ρῆμα καὶ εἰς τὸ Β' Κορ. 10:12, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύομεν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ὅταν κανεῖς ἀπὸ σᾶς ἔχη διαφορὰν μὲ ἄλλον (χριστιανόν), θεωρεῖ ὀρθὸν νὰ προσφεύγη εἰς τὴν κρίσιν τῶν εἰδωλολα-

τρῶν δικαστῶν, οἱ ὅποιοι δὲν κρίνουν με βάσιν τὸ δίκαιον (τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ), καὶ ὄχι εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀγίων (τῶν πιστῶν);».

Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Ἀπόστολος συνιστᾷ νὰ κρίνουν οἱ ἴδιοι οἱ πιστοὶ τὰς μεταξύ των διαφορὰς (στίχ. 2-6).

Α΄ Κορ. 13:13

«MENEIN»

«Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη».

Οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «μένει» σημαίνει «μένει, παραμένει, διαμένει». Ἀλλὰ τὸ «μένω» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «ἰσχύω», ὅπως εἰς τὴν φράσιν «ὁ νόμος ἰσχύει». Με τοιαύτην σημασίαν τὸ «μένω» χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ Ἰωάν. 8:35 καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς. Παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, σελ. 80-81. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἀναφέρομεν ὠρισμένα χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὰ ὅποια δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῇ τις, ὅτι τὸ «μένω» σημαίνει «ἰσχύω».

Ἡ πίστις δὲν θὰ χρειάζεται καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἐπίσης καὶ ἡ ἐλπίς. Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμως ζωὴν αἱ δύο αὐταὶ ἀρεταὶ χρειάζονται καὶ ὑπάρχουν. Ἡ δὲ ἀγάπη οὐδέποτε θὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχη, εἶνε αἰωνία. Συνεπῶς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ἔχουν θέσιν καὶ αἱ τρεῖς μεγάλαι ἀρεταί, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη.

Κατόπιν τούτων μεταφράζομεν:

«Διὰ τὴν παροῦσαν δὲ ζωὴν ἰσχύουν ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀγάπη, αὐτὰ τὰ τρία. Ἀνωτέρα δὲ ἐκ τούτων εἶνε ἡ ἀγάπη».

Ἡ ἀγάπη ὑπερέχει τῶν δύο ἄλλων ἀρετῶν ποιοτικῶς, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἰσχύει μόνον δι' αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν.

Α΄ Κορ. 15:25

«ΔΕΙ», «ΓΑΡ»

«Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ».

Ὅπως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθ. 24:6 (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38, ἀντιστοίχως), τὸ «δεῖ» σημαίνει καὶ «πρόκειται». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τοῦτο εἰς πολλὰ χωρία, αὐτὴν δέ, νομίζομεν, ἔχει καὶ εἰς τὸ παρὸν χωρίον. Οἱ ἐρμηνευταί, ἀγνοοῦντες αὐτὴν τὴν σημασίαν, ἐξηγοῦν «πρέπει».

Τὸ «γὰρ» οἱ ἐρμηνευταί ἐκλαμβάνουν ὡς αἰτιολογικὸν καὶ ἐξηγοῦν «διότι». Ἄλλ' ἂν προσέξῃ τις καλῶς τὴν σχέσιν τοῦ παρόντος χωρίου πρὸς τὸν προηγούμενον στίχ. 24, ἀντιλαμβάνεται, ὅτι τὸ «γὰρ» εἶνε διασαφητικόν, σημαίνει «δηλαδὴ». Ἐπειδὴ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχ. 24 ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε περὶ παραδόσεως τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα «ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν», ἐπεξηγηματικῶς λέγει τώρα ἐν τῷ παρόντι στίχ. 25, ὅτι θὰ βασιλεύῃ ἕως ὅτου ὑποτάξῃ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τότε, ἐννοεῖται, θὰ παραδώσῃ τὴν βασιλείαν.

Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ βασιλεία, τὴν ὁποίαν ὁ Υἱὸς θὰ παραδώσῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν εἰς τὸν Θεόν, εἶνε ἡ βασιλεία, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν μεσσιακὴν ἀποστολήν του. Ὡς Θεὸς ὁ Υἱὸς θὰ βασιλεύῃ «εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος» (Λουκ. 1:33).

Ἄξιον παρατηρήσεως ἐπίσης, ὅτι κατὰ τοὺς στίχ. 27 καὶ 28 τὰ πάντα ὑποτάσσει εἰς τὸν Χριστὸν ὁ Θεός. Ἄλλὰ κατὰ τὸν ὑπ' ὄψιν στίχ. 25 ὁ ὑποτάσσει τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸν Χριστὸν ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὡς βασιλεὺς. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ ὁ καταργῶν «πᾶσαν ἀρχὴν κλπ.» κατὰ τὸν στίχ. 24. Καὶ ὁ Θεὸς δηλαδὴ ὑποτάσσει εἰς τὸν Χριστὸν τὰ πάντα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὑποτάσσει εἰς ἑαυτὸν τὰ πάντα ὡς βασιλεὺς Μεσσίας. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἔλαβε βασιλείαν, διὰ νὰ δύναται νὰ συντρίβῃ τοὺς ἐχθροὺς. Ἴδὲ καὶ τὸ Φιλίπ. 3:21, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν ἐνέργειάν του δύναται «καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ

τὰ πάντα». Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὑποτάσσει εἰς ἑαυτὸν τὰ πάντα ὡς Μεσσίας μέχρι τὴν δευτέραν παρουσίαν, καὶ ὡς Θεὸς πάντοτε.

Μεταφράζομεν:

«Πρόκειται δηλαδὴ αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) νὰ βασιλεύῃ, μέχρις ὅτου (ὡς βασιλεὺς) θέσῃ ὄλους τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας του».

Α' Κορ. 15:53

«ΔΕΙ», «ΓΑΡ»

«Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν».

Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ «δεῖ» σημαίνει καὶ «πρόκειται» (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχῶς). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, ὄχι τὴν σημασίαν τοῦ «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἑρμηνευταί. Ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ὁ Ἀπόστολος δὲν θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ φθαρτὸν σῶμα «πρέπει» νὰ ἐνδυθῇ ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν σῶμα νὰ ἐνδυθῇ ἀθανασίαν, ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ φθαρτὸν καὶ θνητὸν σῶμα «πρόκειται» νὰ γίνῃ ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον, ὅπως ἴσως θὰ γίνῃ ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον. Πολλὰ πράγματα «πρέπει» νὰ γίνουν, ἀλλὰ δὲν γίνονται. Ἡ ἀφθαρτοποιήσις ὅμως καὶ ἡ ἀθανατοποιήσις τοῦ σώματος «πρόκειται» νὰ γίνῃ, ἐξάπαντος θὰ γίνῃ.

Τὸ «γὰρ», ἐπειδὴ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον πρὸς ἔμφασιν ἐπαναλαμβάνονται ἔννοια τοῦ προηγουμένου στίχ. 52, διὰ τοῦτο δὲν εἶνε αἰτιολογικόν, ὅπως νομίζεται, ἀλλὰ βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικόν, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «ναί».

Μεταφράζομεν:

«Ναί! Αὐτὸ τὸ φθαρτὸν σῶμα πρόκειται νὰ ἐνδυθῇ ἀφθαρσίαν καὶ αὐτὸ τὸ θνητὸν σῶμα νὰ ἐνδυθῇ ἀθανασίαν».

Β' Κορ. 5:10

«ΔΕΙ», «ΔΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ»

«Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν».

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως νομίζουν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλὰ «πρόκειται». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία. Κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 ἀπεδείξαμεν, ὅτι πράγματι τὸ «δεῖ» σημαίνει καὶ «πρόκειται» (Ἰδὲ σελ. 43, 37-38 ἀντιστοιχως). Δὲν εἶνε δύσκολον δὲ νὰ ἀντιληφθῇ τις, ὅτι εἰς τὸ παρὸν χωρίον ὁ Ἀπόστολος δὲν ἐννοεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ δικαστικοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐννοεῖ, ὅτι πρόκειται νὰ ἐμφανισθῶμεν, ὅπωςδήποτε θὰ ἐμφανισθῶμεν, διὰ νὰ δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας.

Ἡ φράσις «διὰ τοῦ σώματος ἔπραξεν» ἐννοιολογικῶς ἐνέχει μεγάλην δυσκολίαν. Εἰς τὴν φράσιν ταύτην ἡ «διὰ» δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ μέσου. Λέγων ὁ Ἀπόστολος «τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν», δὲν συνδέει τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ σῶμα ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πράττει διὰ τοῦ σώματος. Διότι πολλὰ ὁ ἄνθρωπος πράττει διὰ τοῦ πνεύματος, διὰ τῆς διανοίας, διὰ τῆς καρδίας ὡς συναισθήματος, διὰ προθέσεων καὶ διαθέσεων. Μοιχεύει π.χ. διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ μοιχεύει καὶ ἄνευ τοῦ σώματος, «ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ», διὰ πονηρᾶς διαθέσεως καὶ ἁμαρτωλοῦ συναισθήματος (Ματθ. 5:28). Εἰς τὴν φράσιν «διὰ τοῦ σώματος ἔπραξεν» ἡ «διὰ» ἔχει τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ εἰς τὴν φράσιν «δι' ἀκροβυστίας» ἐν Ῥωμ. 4:11. Ὅπως ἡ φράσις «τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας» σημαίνει «τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Θεὸν ἐν ἀκροβυστία ὄντων, ἀπεριτμητῶν ὄντων», οὕτω καὶ ἡ φράσις «διὰ τοῦ σώματος ἔπραξεν» σημαίνει «ἔπραξεν ἐν τῷ σώματι ὄν», ἔπραξε δηλαδὴ, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν.

Δέον δὲ νὰ σημειωθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ λόγος περὶ ἐμφανίσεως ὄλων ἐνώπιον τοῦ δικαστικοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ κατὰ

τὴν δευτέραν παρουσίαν δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ κατὰ γράμμα. Εἶνε λόγος «κατὰ ἄνθρωπον», εἰλημμένος ἐκ τῶν δικαστηρίων καὶ χρησιμοποιούμενος πρὸς διδακτικὸν καὶ παιδαγωγικὸν σκοπὸν, ὅπως ἐκτὸς ἄλλων εἶνε καὶ ὁ ἐν Ματθ. 25:31-46 λόγος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ ἐπὶ γῆς, θὰ καθήσῃ ἐπὶ θρόνου δόξης καὶ θὰ δικάσῃ ὅλα τὰ ἔθνη. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν δικαστήρια καὶ διεξάγουν δίκας, διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς γνωρίζει τὰ πάντα καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ διεξαγάγῃ δίκην πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν δὲν θὰ πατήσῃ κἄν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ καθήσῃ ἐπὶ θρόνου καὶ νὰ δικάσῃ (Α΄ Θεσ. 4:17). Ἄλλ' ἕκαστος θὰ κριθῆ αὐτομάτως καὶ θὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν αἰωνίας εὐτυχίας ἢ δυστυχίας κατὰ τὰ ἔργα του.

Μεταφράζομεν:

«Διότι ὅλοι πρόκειται νὰ ἐφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ λάβῃ ἕκαστος ὅ,τι ἀρμόζει δι' ὅσα ἔπραξεν ὡν ἐν τῷ σώματι, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν».

Β' Κορ. 8:9

**«ΓΙΝΩΣΚΕΤΕ ΓΑΡ ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ...
ΟΤΙ ΔΙ' ΥΜΑΣ ΕΠΤΩΧΕΥΣΕ»**

«Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς λέξεως «χάρις», διὸ καὶ ἀφήνουν τὴν λέξιν ἀμετάφραστον ἢ ἀποδίδουν αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων «εὐνοια», «εὐεργεσία», «ἐλεημοσύνη», «γενναιοδωρία». Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς λέξεως «χάρις» ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ εἶνε «εὐσπλαγχνία». Προηγουμένως εἰς τοὺς στίχ. 6 καὶ 7 διὰ τῆς λέξεως «χάρις» σημαίνεται τὸ ἔργον τῆς φιλανθρωπίας, ἐνταῦθα δὲ σημαίνεται ἡ εὐσπλαγχνία, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ὁ Κύριος

ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, ὅπως πλούσιος ἄνθρωπος ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν προσφέρει τὰ ἀγαθὰ του εἰς ἔνδειξις καὶ πτωχεύει. Ἀλλαχοῦ τὴν λέξιν «χάρις» εἰς τὴν ἔννοιαν «εὐσπλαγχνία» ἡμεῖς εὐρίσκομεν εἰς τὰ χωρία Ἰωάν. 1:16, Ῥωμ. 3:24, Γαλ. 1:6, 15, Ἐφ. 2:5, 7,8, Β' Θεσ. 2:16, Ἐβρ. 2:9. Ἐκ τῶν χωρίων τούτων διὰ τὰ Ἰωάν. 1:16, Γαλ. 1:6 ἰδὲ τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 120-121, 304-305 ἀντιστοιχῶς, καὶ διὰ τὸ Ἐβρ. 2:9 τὸν α' τόμον, σελ. 260-262. Διὰ τὰ ἄλλα δὲ χωρία ἰδὲ ἐρμηνείαν εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου.

Τὸ «γὰρ» εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον ἄλλοι ἐκλαμβάνουν ὡς αἰτιολογικὸν καὶ ἐξηγοῦν «διότι», ἄλλοι ὡς βεβαιωτικὸν καὶ ἐξηγοῦν «βεβαίως», ἡμεῖς δὲ θεωροῦμεν μᾶλλον μεταβατικόν, ὅπως πολλάκις, π.χ. εἰς τὸ Ματθ. 6:14, Β' Κορ. 1:12, 9:1, καὶ ἐξηγοῦμεν «δέ».

Μεταφράζομεν:

«Γνωρίζετε δὲ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι διὰ σᾶς, ἐνῶ ἦτο πλούσιος, ἔγινε πτωχός, διὰ νὰ γίνετε σεῖς μὲ τὴν πτωχείαν ἐκείνου πλούσιοι».

Μὲ τὴν πτωχείαν τοῦ Χριστοῦ ἡμεῖς γινόμεθα πλούσιοι πνευματικῶς λαμβάνοντες τὸν πλοῦτον τῆς θείας χάριτος, ἐπιτυγχάνοντες τὴν θέωσιν καὶ ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς σωτηρίας, ἰδίως ἐν τῇ αἰωνιότητι.

Β' Κορ. 9:9-10

«ΣΠΕΡΜΑ», «ΣΠΟΡΟΣ»

«Καθὼς γέγραπται· Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν».

Τοῦ χωρίου τούτου ἐδώσαμεν ἐρμηνείαν εἰς τὸν τόμ. α', σελ. 200-204, τοῦ ἔργου «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς». Καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν εἰς τὴν λέξιν «δικαιοσύνη» ἐδώσαμεν τὴν ἔννοιαν «πλοῦτος», ἡ ὁποία εἶνε ὀρθὴ καὶ ἰσχύει (Βλέπε ἐκεῖ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογία). Ἄλλ' ὡς πρὸς τὰς λέξεις «σπέρμα» καὶ «σπόρος» ἀναθεωροῦμεν τὴν ἐρμηνείαν. Αὐταὶ αἱ λέξεις ἐνομίσαμεν, ὅτι σημαίνουν «καρπός». Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο σφάλμα. Ἀμφότεραι αἱ λέξεις σημαίνουν τὸ σπειρόμενον, ὄχι τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς σπορᾶς. Ὡς πρὸς τὴν λέξιν «σπέρμα» ἐσφαλμένως ἐχρησιμοποίησαμεν τὴν φράσιν τοῦ Ἦσ. 55:10, «καὶ ἐκτέκη καὶ ἐκβλαστήση καὶ δῶ σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν». Καὶ εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν ἡ λέξις «σπέρμα» σημαίνει τὸ σπειρόμενον, τὸν σπόρον. Ἡ δὲ ὅλη φράσις σημαίνει, ὅτι ἐκ τῆς ποτιζομένης γῆς παράγεται σπόρος διὰ νέαν σποράν, καὶ ἄρτος πρὸς διατροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φράσις τοῦ ἀποστολικοῦ χωρίου, «Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν», τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς εἰρημένης φράσεως τοῦ Ἦσ. 55:10, καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ πλουσίας παραγωγῆς δίδει εἰσόδημα, τὸ ὁποῖον ἐν μέρει χρησιμοποιεῖται ὡς σπόρος διὰ νέαν σποράν, καὶ ἐν μέρει ὡς τροφή τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δὲ φράσις, «χορηγήσαι καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν», σημαίνει νὰ χορηγήσῃ ὁ Θεὸς τὸν σπόρον καὶ νὰ πληθύνῃ αὐτὸν διὰ πλουσίας ἐξ αὐτοῦ παραγωγῆς.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καθὼς εἶνε γραμμένον: Ἐσκόρπισεν (ὁ ἐλεήμων ἄνθρωπος), ἔδωσεν εἰς τοὺς πτωχοὺς· ὁ πλοῦτός του μένει διαρκῶς (ἢ μένει ἀνεξάντλητος). Ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος (διὰ πλουσίας παραγωγῆς) δίδει σπόρον εἰς τὸν σπορέα καὶ ἄρτον διὰ τροφήν, εἴθε νὰ χορηγήσῃ καὶ νὰ πληθύνῃ τὸν σπόρον ὑμῶν (διὰ πλουσίας ἐξ αὐτοῦ παραγωγῆς) καὶ νὰ αὐξήσῃ τὰ εἰσοδήματα τοῦ πλούτου ὑμῶν (ἢ τὰ εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα θὰ συνιστοῦν τὸν πλοῦτον ὑμῶν)».

«ΤΟΛΜΑΝ»

*«Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι
ἑαυτοὺς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.
Ἄλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ
συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν».*

Πολὺ δύσκολον τὸ παρὸν χωρίον.

Ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν τῷ στίχ. 10 τοῦ ρήματος «φησί» ὡς ὑποκείμενον ὑπονοεῖται ὁ ψευδαπόστολος ἐν συλλογικῇ ἐννοίᾳ, οἱ ψευδαπόστολοι, οἱ ὅποιοι τοὺς ἑαυτοὺς των παρίστανον ὡς σπουδαίους, διὰ δὲ τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἔλεγον, ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ του εἶνε «βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί», αὐστηραὶ καὶ δυναμικαί, ἀλλ' ἡ σωματικὴ παρουσία του εἶνε «ἀσθενῆς» καὶ ὁ προφορικὸς λόγος του «ἐξουθενημένος», ἀσήμαντος, δημωδῶς «τιποτένιος». Ἀπαντῶν δὲ εἰς τοὺς ψευδαποστόλους κατηγοροῦς του ὁ Ἀπόστολος ἐν τῷ στίχ. 11 δηλώνει: «οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ», ὅπως εἴμεθα δηλαδὴ εἰς τὸν λόγον δι' ἐπιστολῶν, ὅταν ἀπουσιάζωμεν, οὕτως εἴμεθα καὶ εἰς τὸ ἔργον, ὅταν εἴμεθα παρόντες.

Μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ δυναμισμοῦ του καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ διὰ τοῦ ἔργου του, καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ του, ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον λέγει, «Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς κλπ.». Τὸ «γὰρ» εἶνε, νομίζομεν, ἀντιθετικόν, σημαίνει «ἀλλὰ, ὅμως», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, π.χ. ἐν Ματθ. 15:27. Εἰς τὸν προηγούμενον στίχ. 11 ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε διὰ τὸν δυναμισμόν του. Τώρα δὲ μὲ τὸ «γὰρ» ἐννοεῖ: Ἔχω δυναμισμόν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν δικαιολογεῖ αὐτοῦ ἐπαινον καὶ περιαιτολογίαν. Μὲ τὸ «τολμῶμεν» καὶ τὸ «ἑαυτοὺς» εἰς τὴν πρώτην ἐκ τῶν περιπτώσεων, καθ' ὅς τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ, ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζεται κατὰ πληθυντικὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως μὲ πολλοὺς πληθυντικούς ἐκφράζεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὸν προηγούμενον στίχ. 11. Τὸ «ἐγκρίνω» ἐκλαμβάνομεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «κρίνω ἄξιον» καὶ τὸ «ἐγκρίναι ἑαυτοὺς» σημαίνει «νὰ κρίνωμεν ἐπαινετικῶς τὸν ἑαυτὸν μας, νὰ περιαιτολογήσωμεν». Τὸ «συγκρίναι ἑαυ-

τούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων» σημαίνει «νὰ παραβά-
λωμεν, νὰ ἐξομοιώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας μὲ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν,
οἱ ὅποιοι αὐτοσυνιστῶνται». Τὸ «ἀλλὰ» θεωροῦμεν βεβαιωτι-
κόν, ὅπως καὶ ἄλλαχοῦ, π.χ. ἐν Α΄ Βασ. 21:5, Β΄ Κορ. 11:1,
σημαίνει «βεβαίως, πάντως». Τὸ «ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς με-
τροῦντες» σημαίνει «δι' ἑαυτῶν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀξιολογοῦντες,
οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς των ἀξιολογοῦντες». Τὸ «συνιῶ» σημαί-
νει «ἐννοῶ», δηλωδῶς «καταλαβαίνω», καὶ τὸ «οὐ συνιοῦσιν»
σημαίνει «δὲν ἐννοοῦν, ἀνοηταίνου, εἶνε ἀνόητοι».

Τὸ «τολμῶ» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνου ἐἰς τὴν συνήθη καὶ
σημερινὴν σημασίαν «τολμῶ, δεικνύω τόλμην». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ
ἐκδοχὴ δὲν εὐσταθεῖ. Διότι κατ' αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴν μὲ τὴν φρά-
σιν, «Οὐ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἑαυτοὺς», ὁ Ἀπόστολος λέγει, «Δὲν
τολμῶμεν νὰ κρίνωμεν ἐπαινετικῶς τὸν ἑαυτὸν μας», ὅπερ ἄτο-
πον. Διότι κατὰ τὸ Β΄ Κορ. 11:21 ὁ Ἀπόστολος τολμᾷ λέγων:
«Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ... τολμῶ κάγώ», εἰς ὃ,τι δὲ κανεῖς
τολμᾷ, ...τολμῶ καὶ ἐγώ. Καυχῶνται ἄλλοι, ψευδαπόστολοι,
ἀναγκάζεται νὰ καυχηθῆ καὶ ὁ Παῦλος (Β΄ Κορ. 11:18). Ἐπι-
καλεῖται διὰ τὸ πρόσωπόν του ἐθνικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς τί-
τλους τιμῆς, καθὼς καὶ ἔργα, κινδύνους, διωγμούς, ταλαιπωρίας
καὶ παθήματά του ὡς ἀποστόλου (Β΄ Κορ. 11:22 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 21:12 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ
παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν, ὑπεστηρίζαμεν, ὅτι τὸ
«τολμῶ» ἔχει ἐκεῖ τὴν ἔννοιαν «θεωρῶ ὀρθόν», δηλωδῶς «θεω-
ρῶ σωστό». Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει ἐπίσης εἰς τὸ Α΄ Κορ.
6:1, καθὼς δύναται νὰ ἴδῃ τις κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τούτου εἰς
τὸν οἰκείον τόπον. Ὅπως δὲ εἰς τὰ χωρία ταῦτα, οὕτω καὶ εἰς
τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον Β΄ Κορ. 10:12 τὸ «τολμῶ» σημαίνει
«θεωρῶ ὀρθόν», δηλωδῶς «θεωρῶ σωστό». Συντόμως ὁ Ἀπό-
στολος λέγει ἐν τῷ χωρίῳ ὁμιλῶν διὰ τὸν ἑαυτὸν του εἰς πλη-
θυντικόν: Παρὰ τὸν δυναμισμὸν ἡμῶν, δὲν θεωροῦμεν ὀρθὸν νὰ
αὐτοαξιολογηθῶμεν καὶ νὰ γίνωμεν ὅμοιοι μὲ τοὺς ψευδαδέλ-
φους, οἱ ὅποιοι αὐτοπροβάλλονται. Αὐτοὶ βεβαίως μὲ τὴν αὐτο-
αξιολόγησιν καὶ τὸν αὐτοθαυμασμὸν ἀνοηταίνου.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἀλλὰ δὲν θεωροῦμεν ὀρθὸν νὰ κρίνωμεν ἐπαινε-
τικῶς ἑαυτοὺς (νὰ περιαιτολογήσωμεν) ἢ νὰ γίνωμεν ὅμοιοι μὲ
μερικοὺς ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι αὐτοσυνιστῶνται (αὐτοπροβάλλον-

ται). Αὐτοὶ βεβαίως, ἀξιολογοῦντες οἱ ἴδιοι ἑαυτοὺς, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς πρὸς ἑαυτοὺς, ἀνοηταίνουσι».

Ὁ Παῦλος μαστιγώνει καὶ γελοιοποιεῖ τὴν αὐταρέσκειαν, τὴν αὐτοπροβολὴν, τὸν αὐτοθαυμασμὸν καὶ τὸν αὐτοἕπαινον ἀνθρώπων, πράγματα ἀνόητα.

Β' Κορ. 11:16

«ΠΑΛΙΝ ΛΕΓΩ, ΜΗ ΤΙΣ ΜΕ ΔΟΞῆ ΑΦΡΟΝΑ ΕΙΝΑΙ»

*«Πάλιν λέγω, μή τις με δόξη ἄφρονα εἶναι.
Εἰ δὲ μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα
κἀγὼ μικρὸν τι καυχῆσωμαι».*

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 16:28 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου ὑπεστηρίξαμεν, ὅτι ἐκεῖ τὸ «πάλιν» σημαίνει «τώρα». Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸ «πάλιν» σημαίνει «τώρα». Ἐπειδὴ προηγουμένως, ἐν Β' Κορ. 11:1, ὁ Ἀπόστολος παρέστησε τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἄφρονα («Ὁφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ»), εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Β' Κορ. 11:16 τὸ «Πάλιν λέγω, μή τις δόξη ἄφρονα εἶναι» σημαίνει: «Τώρα λέγω, νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι εἶμαι ἄφρων». Προηγουμένως δηλαδὴ ὁ Παῦλος ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Κορινθίους νὰ ἀνεχθοῦν αὐτόν, ἔστω ὡς ἄφρονα, τώρα δὲ δηλώνει καὶ τονίζει, ὅτι κανεὶς δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ αὐτὸν ἄφρονα. Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, κατὰ τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ χωρίου, ζητεῖ νὰ δεχθοῦν αὐτόν, νὰ ἀκούσουν δηλαδὴ αὐτόν, ἔστω ὡς ἄφρονα, διὰ νὰ καυχῆθῃ καὶ αὐτὸς ὀλίγον. Οἱ ψευδαπόστολοι ἐκαυχῶντο, μάλιστα πολὺ, καὶ ματαιίως, ὁ ἀληθινὸς Ἀπόστολος ζητεῖ νὰ καυχῆθῃ ὀλίγον, καὶ δικαίως.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«(Προηγουμένως παρουσίασα τὸν ἑαυτὸν μου ὡς ἄφρονα).
Τώρα λέγω: Νὰ μὴ νομίση κανεὶς, ὅτι εἶμαι ἄφρων. Ἄλλως,
ἔστω ὡς ἄφρονα δεχθῆτέ με (ἀκούσατέ με), διὰ νὰ καυχῆθῶ καὶ
ἐγὼ ὀλίγον».

Β' Κορ. 12:19

«ΠΑΛΙΝ ΔΟΚΕΙΤΕ ΟΤΙ ΥΜΙΝ ΑΠΟΛΟΓΟΥΜΕΘΑ;»

«Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; Κατενώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.»

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἀντὶ τοῦ «πάλιν» ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ «πάλαι», τὴν ὁποίαν υἰοθετεῖ τὸ κείμενον Nestle-Aland. Ἄλλ' ἡ γραφὴ αὐτὴ δὲν εἶνε ἡ αὐθεντικὴ. Ἐπειδὴ τὸ «πάλαι» σημαίνει παρελθόν, ἂν ἡ γραφὴ αὐτὴ ἦτο ἡ αὐθεντικὴ, τὸ ἀκολουθοῦν ρῆμα δὲν θὰ ἦτο εἰς χρόνον ἐνεστώτα, «δοκεῖτε», ἀλλὰ θὰ ἦτο εἰς χρόνον παρατατικόν, «πάλαι ἐδοκεῖτε». Ἡ αὐθεντικὴ γραφὴ εἶνε τὸ «πάλιν». Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν περιπτώσιν, ἂν ἐκληφθῆ μετὰ τὴν συνήθη ἔννοιαν (πάλιν, ἐκ νέου), ἔχει ἐρμηνευτικὴν δυσκολίαν, ἐπενοήθη ἡ γραφὴ «πάλαι», ἡ ὁποία ὁμως, ὡς εἶπομεν, δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἐνεστώτα «δοκεῖτε». Ἐπίσης εἰς τὸ κείμενον Nestle-Aland ἡ πρώτη πρότασις τοῦ χωρίου ἀντὶ ἐρωτηματικοῦ ἔχει τελείαν στιγμὴν. Ἀλλὰ μετὰ ἐρωτηματικὸν ἢ πρότασις εἶνε προτιμητέα.

Τὸ «πάλιν» καθ' ἡμᾶς, ὅπως ὑπεστηρίξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 16:28 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, ἐκεῖ σημαίνει «τώρα». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «πάλιν» καὶ εἰς τὸ Β' Κορ. 11:16, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἐρμηνεύομεν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου. Ὅπως δὲ εἰς τὰς δύο προηγουμένας περιπτώσεις, οὕτω καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περιπτώσιν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου Β' Κορ. 12:19 τὸ «πάλιν», νομίζομεν, σημαίνει «τώρα».

Ἐπειδὴ ὠρισμένοι ἐπέκρινον καὶ κατέκρινον τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἠναγκάσθη ὁ Ἀπόστολος νὰ ὁμιλήσῃ προηγουμένως διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Κατόπιν δὲ τούτου μετὰ τὴν ἐρώτησιν, «Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα;», θέλει νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Κορινθίους ἐκ τῆς πλάνης, ὅτι ἦτο ὑπόλογος ἐνώπιόν των καὶ ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῆ. Μετὰ τὴν ἐρώτησιν ὁ Ἀπόστολος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξυπακούεται ἀρνητικὴ ἀπάντησις, ἐννοεῖ: Ἐπειδὴ προηγουμένως ὁμίλησα διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, νομίζετε τώρα ὅτι εἶμαι ὑπόλογος ἐνώπιόν σας καὶ ἀπολογοῦμαι εἰς σᾶς; Ὅχι, δὲν εἴσθε

ἀρμόδιοι νὰ δικάσετε ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς δὲν ἀπολογούμεθα εἰς σᾶς. Κριτής, δικαστής, εἶνε ὁ Κύριος. Κατὰ τὸ Α΄ Κορ. 4:3 ὁ Ἀπόστολος ἔγραψεν: «Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας». Τοῦτο σημαίνει: "Ὅσον δι' ἐμέ, ἐλάχιστα ὑπολογίζω τὸ νὰ κριθῶ ἀπὸ σᾶς ἢ ἀπὸ ἀνθρώπινον δικαστήριον. Καὶ κατὰ τὸν ἐπόμενον δὲ στίχ. 4 ἔγραψεν: «Ὁ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν». Ἐκεῖνος δηλαδή, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀρμόδιος νὰ μὲ κρίνη, νὰ μὲ δικάσῃ, εἶνε ὁ Κύριος.

Μὲ τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ: Ὁμιλοῦμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ψευδόμεθα. Δὲν ὑπηρετοῦμεν σκοπιμότητα. Δὲν ἔχομεν ἰδιοτέλειαν. Τὰ πάντα πράττομεν διὰ σᾶς, ἀγαπητοί, διὰ τὴν ἰδικὴν σας οἰκοδομήν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Νομίζετε τώρα, ὅτι ἀπολογούμεθα εἰς σᾶς; (᾽Οχι!). Ὁμιλοῦμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὰ πάντα, ἀγαπητοί, πράττομεν διὰ τὴν ἰδικὴν σας οἰκοδομήν».

Γαλ. 1:7

«ΘΕΛΟΝΤΕΣ ΜΕΤΑΣΤΡΕΨΑΙ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ»

«Ὁ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινές εἰσιν οἱ ταρασσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ».

Ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἐννοιαν τοῦ «θέλω». Τοῦτο νομίζουν, ὅτι ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν ἐννοιαν, σημαίνει δηλαδή «θέλω». Ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει καὶ «προσπαθῶ, ἀγωνίζομαι, ἐπιχειρῶ». Τοιαύτην δὲ ἐννοιαν ἔχει καὶ ἄλλαχού. Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ἰωάν. 7:17, Β΄ Τιμ. 3:12 ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου. Βλέπε ἐπίσης τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀποκ. 11:5 ἐν τῷ γ΄ τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 564. Ἐνταῦθα ἡ φράσις, «θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ», σημαίνει,

«ἐπιχειροῦντες νὰ διαστρέψουν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ». Οἱ ἰουδαῖζοντες ψευδοδιδάσκαλοι δὲν ἤθελον ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπεχείρουν διὰ τῆς διδασκαλίας των νὰ διαστρεβλώσουν τὸ εὐαγγέλιον.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει ἄλλο εὐαγγέλιον, ὑπάρχουν μόνον ὠρισμένοι, οἱ ὁποῖοι σᾶς ἀναστατώνουν καὶ ἐπιχειροῦν νὰ διαστρέψουν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ».

Γαλ. 1:15-16

«ΚΑΛΕΣΑΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΑΥΤΟΥ»

«Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς πολυσημάντου λέξεως «χάρις», διὸ καὶ ἀφήνουν τὴν λέξιν ἀμετάφραστον. Ὅπως ἀλλαχοῦ ὑπεστηρίξαμεν, ἡ λέξις «χάρις» σημαίνει καὶ «εὐσπλαγχνία» (βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ἰωάν. 1: 16-17, Γαλ. 1:6 εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ γ' τόμου τῶν ἐρμηνειῶν, καὶ Ἑβρ. 2:9 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ α' τόμου τῶν ἐρμηνειῶν. Ἐπίσης βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ῥωμ. 3:23-24, Β' Κορ. 8:9, Ἐφ. 2:4-8, Β' Θεσ. 2:16 εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου). Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ λέξις ἐνταῦθα, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα χωρία, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν προηγούμενον τοῦ ἐνταῦθα χωρίου στίχ. 6, καθὼς ἤρμηνεύσαμεν ἄλλοτε. Καὶ εἰς μὲν τὸν στίχ. 6 καθ' ἡμᾶς πρόκειται περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς «καλέσαντος ἐν χάριτι», εἰς δὲ τὸν στίχ. 15 τοῦ ἐξεταζομένου ἐδαφίου ὁ «καλέσας διὰ τῆς χάριτος» εἶνε ὁ Θεός. Ἀμφότερα εἶνε ὀρθά, διότι καὶ ὁ Θεὸς ἔχει εὐσπλαγχνίαν καὶ καλεῖ, καὶ ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, ἔχει εὐσπλαγχνίαν καὶ καλεῖ (βλέπε σχετικῶς τὸν γ' τόμον

τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 304-305).

Ἡ φράσις «διὰ τῆς χάριτος» εἶνε ταυτόσημος τῆς φράσεως τοῦ στίχ. 6 «ἐν χάριτι». Ἀμφότεραι δὲ αἱ προθέσεις «ἐν» καὶ «διὰ» δὲν ἔχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὄργανου ἢ μέσου ἢ τρόπου, ὅπως νομίζεται, ἀλλὰ τῆς αἰτίας, ὅπως π.χ. ἡ πρόθεσις «ἐν» εἰς τὸ Γαλ. 1:24 («ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν Θεόν», τουτέστιν, «ἐδόξαζον ἐξ αἰτίας μου τὸν Θεόν») καὶ ἡ πρόθεσις «διὰ» εἰς τὸ Γαλ. 2:19 («Ἐγὼ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον», τουτέστιν, «Ἐγὼ ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου ἀπέθανον ὡς πρὸς τὸν νόμον»), Ἑβρ. 11:4 («δι' ἧς ἐμαρτυρήθη δίκαιος εἶναι», τουτέστιν, «ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἔλαβε τὴν μαρτυρίαν, ὅτι εἶνε εὐσεβής», «καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται», τουτέστι, «καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς, ἐνῶ ἀπέθανεν, ἀκόμη γίνεται δι' αὐτὸν λόγος ἐγκωμιστικός»). Συνεπῶς ἡ φράσις «διὰ τῆς χάριτος» σημαίνει ἐξ αἰτίας τῆς εὐσπλαγχνίας, λόγω τῆς εὐσπλαγχνίας, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ὅταν δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μὲ ἐξέλεξεν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός μου καὶ μὲ ἐκάλεσε λόγω τῆς εὐσπλαγχνίας του, διὰ ν' ἀποκαλύψῃ εἰς ἐμὲ τὸν Υἱόν του, διὰ νὰ κηρύττω αὐτὸν εἰς τοὺς ἔθνικούς, ἀπέφυγον νὰ προστρέξω ἀμέσως εἰς ἀνθρώπους».

Γαλ. 3:2

«ΕΞ ΑΚΟΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ»

«Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν· Ἐξ ἔργων νόμου τὸ Πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον παρερμηνεύεται ἡ φράσις «ἐξ ἀκοῆς πίστεως», διότι εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν δίδεται ἡ ἔννοια, «διότι ἐπιστεύσατε εἰς ὅ,τι ἠκούσατε», διότι δηλαδὴ ἐπιστεύσατε εἰς τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖον ἠκούσατε. Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀπόστολος ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, θὰ προέτασσε μᾶλλον τὴν λέξιν «πίστις» τῆς λέξεως «ἀκοή». Θὰ ἔλεγε δηλαδὴ «ἐκ πίστεως ἀκοῆς», ἢ θὰ ἔλεγεν ἀπλῶς «ἐκ πίστεως».

Διὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐν λόγῳ φράσεως τοῦ χωρίου πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐνταῦθα διὰ τῆς λέξεως «ἀκοή» σημαίνεται ἡ ὑπακοή καὶ διὰ τῆς λέξεως «πίστις» σημαίνεται ὄχι τὸ πιστεῦν, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως, ἡ *χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία, ὁ Χριστιανισμός, ἡ Πίστις* (μὲ πῖ κεφαλαῖον). Τοιαύτην σημασίαν ἡ λέξις «πίστις» ἔχει σήμερον, π.χ. εἰς τὴν φράσιν «ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ πίστεως», ἀλλὰ τοιαύτην σημασίαν εἶχε καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν, ὅπως π.χ. βλέπομεν εἰς τὰ χωρία Γαλ. 1:23, 3:23, 25, Ἰουδ. 3,20. Ἡ τοιαύτη σημασία τῆς λέξεως «πίστις» φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀντιθετικοῦ παραλληλισμοῦ τῆς λέξεως αὐτῆς πρὸς τὴν λέξιν «νόμος» ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ χωρίῳ. Ὅτι δὲ ἡ λέξις «ἀκοή» σημαίνει καὶ «ὑπακοή», τοῦτο σαφῶς βλέπομεν εἰς τὸ Α' Βασ. 15:22, ὅπου ἐπίσης καὶ τὸ ἀντίστοιχον ρῆμα «ἀκούω» σημαίνει «ὑπακούω». Εἰς τὰ Ῥωμ. 1:5 καὶ 14:25 ἢ 16:26 ἀπαντοῦν αἱ φράσεις «εἰς ὑπακοὴν πίστεως», εἰς δὲ τὸ Πράξ. 6:7 ἀπαντᾷ ἡ φράσις «ὑπήκουον τῇ πίστει».

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Τοῦτο μόνον θέλω νὰ μάθω ἀπὸ σᾶς: Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ νόμου ἐλάβετε τὸ Πνεῦμα ἢ ἀπὸ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν Πίστιν;».

Ἡ φράσις «ἐξ ἀκοῆς πίστεως» ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὸ Γαλ. 3:5. Ἡ δὲ λέξις «ἀκοή» σημαίνει «ὑπακοή» καὶ εἰς τὸ Α' Θεσ. 2:13. Βλέπε ἐρμηνείαν τῶν χωρίων τούτων εἰς σελ. 178-179, 187-188 ἀντιστοιχῶς.

Γαλ. 3:5

«ΕΞ ΑΚΟΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ»

«Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ Πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;».

Ὅπως εἰς τὸ Γαλ. 3:2, τὸ ὁποῖον ἠρμηνεύσαμεν προηγουμένως, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ παρερμηνεύουν τὴν φράσιν «ἐξ ἀκοῆς πίστεως», διότι εἰς τὴν ἐν λόγῳ φράσιν δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων «ἀκοή» καὶ «πίστις». Διὰ

τῆς πρώτης λέξεως σημαίνεται ἡ ὑπακοή καὶ διὰ τῆς δευτέρας ἡ *χριστιανικὴ διδασκαλία*, ἡ *Χριστιανικὴ Θρησκεία*, ὁ *Χριστιανισμός*, ἡ *Πίστις* (μὲ πῖ κεφαλαῖον). Διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ προηγουμένως ἐρμηνευθέντος χωρίου Γαλ. 3:2, σελ. 177-178.

Μεταφράζομεν:

«Αὐτὸς λοιπὸν, ὁ ὁποῖος χορηγεῖ εἰς σᾶς πλουσίως τὸ Πνεῦμα (τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος) καὶ ἐνεργεῖ θαύματα εἰς σᾶς, κάνει τοῦτο ἐπειδὴ ἐπράξατε τὰ ἔργα τοῦ νόμου, ἢ διότι ὑπηκούσατε εἰς τὴν Πίστιν; (Ἄσφαλῶς διότι ὑπηκούσατε εἰς τὴν Πίστιν).

Γαλ. 6:1

«ΜΗ ΚΑΙ ΣΥ ΠΕΙΡΑΣΘΗΣ»

«Ἄδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῆ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ χωρίου τούτου, «μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς», ἄλλοι ἐξηγηταὶ τὸ ρῆμα «πειρασθῆς» ἀφήνουν ἀνεξήγητον, ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ ἄλλοι ἐξηγοῦν ἀποδίδοντες τὴν φράσιν ὡς ἐξῆς: «μήπως καὶ σὺ πέσης εἰς πειρασμόν», ἢ «μήπως καὶ σὺ περιπέσης εἰς πειρασμόν». Ἄλλὰ κακῶς τὸ ρῆμα ἀφήνεται ἀνεξήγητον, καὶ ἀστόχως ἐξηγεῖται «(περι)πέσης εἰς πειρασμόν». Λέγομεν ἀστόχως, διότι τὸ «πειράζομαι» ἐξηγούμενον «πίπτω εἰς πειρασμόν» ἢ «περιπίτω εἰς πειρασμόν» σημαίνει μᾶλλον, ὅτι «ἔρχομαι εἰς πειρασμόν», «περιέρχομαι εἰς κατάστασιν πειρασμοῦ», «εὐρίσκομαι ἀντιμέτωπος μὲ πειρασμόν», ὅχι καὶ ὅτι ἐνδίδω εἰς τὸν πειρασμόν. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ «πειράζομαι» σημαίνει «ἐνδίδω εἰς πειρασμόν· ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἄδελφοί, καὶ ἂν κανεὶς ἄνθρωπος πιασθῆ εἰς τινὰ ἁμαρτίαν, σεῖς οἱ πνευματικοὶ νὰ προσπαθῆτε νὰ διορθώσετε αὐτὸν μὲ πνεῦμα πραότητος. Καὶ νὰ προσέχης τὸν ἑαυτὸν σου, μήπως καὶ σὺ ὑποκύψῃς εἰς πειρασμόν».

Ἐφ. 2:4-8

«ΗΓΑΠΗΣΕΝ ΗΜΑΣ ΚΑΙ ΟΝΤΑΣ ΗΜΑΣ
ΝΕΚΡΟΥΣ», «ΣΥΝΗΓΕΙΡΕ», «ΧΑΡΙΣ»

«Ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι· καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον πρὸ τῆς φράσεως «διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ» δὲν χρειάζεται κόμμα, καὶ μετὰ τὴν φράσιν «ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς» ἡ στίξις διὰ κόμματος εἶνε ἐσφαλμένη. Ὁρθὴ θὰ ἦτο ἡ στίξις αὕτη, ἂν πρὸ τῆς φράσεως «ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι» δὲν ὑπῆρχε «καί», ἂν δηλαδή τὸ κείμενον εἶχεν οὕτως: «Ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ». Ἀλλὰ τώρα, ἀφοῦ ὑπάρχει τὸ «καί», ἐξ αἰτίας τοῦ κόμματος μετὰ τὴν φράσιν «ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς» τὸ «διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς» συνδέεται πρὸς τὸ «συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ» καὶ οὕτω προκύπτει τὸ ἐξῆς νόημα: διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην του, μὲ τὴν ὁποῖαν ἠγάπησεν ἡμᾶς, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡμεῖς ἤμεθα νεκροὶ λόγῳ τῶν παραπτωμάτων ἐζωοποίησεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ νόημα, ὅτι ὁ Θεὸς ἐζωοποίησεν ἡμᾶς ἀκόμη καὶ ὅταν ἡμεῖς ἤμεθα νεκροί, δὲν εἶνε ὀρθόν. Ὁ Θεὸς θὰ ἐζωοποιεῖ ἡμᾶς καὶ ὅταν δὲν θὰ ἤμεθα νεκροί;...

Διὰ τὸ νὰ προκύψῃ ὀρθὸν νόημα, μετὰ τὴν φράσιν «ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς» ἀφαιροῦμεν τὸ κόμμα, θέτομεν δὲ κόμμα μετὰ τὴν λέξιν «παραπτώμασι». Τώρα δὲ ἡ φράσις «διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς» συνδέεται πρὸς τὴν φράσιν «καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι» καὶ οὕτω προκύπτει τὸ

ὄρθον νόημα, ὅτι ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς μὲ πολλὴν ἀγάπην ἀκόμη καὶ ὅταν ἡμεῖς ἤμεθα νεκροὶ λόγῳ τῶν παραπτωμάτων. Ποῖος ἐλκύεται ὑπὸ νεκρῶν, ποῖος ἀγαπᾷ πτώματα; Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἠγάπησε, καὶ μάλιστα μὲ πολλὴν ἀγάπην, νεκροὺς, πτώματα τῆς ἁμαρτίας. Τόσον μεγάλη εἶνε ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ!

Εἰς τὸ χαρίον γίνεται λόγος περὶ «ἐλέους» τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ «ἀγάπης» αὐτοῦ («πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει», «διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ»). Τὰ δύο ταῦτα συνδέονται μεταξύ των ὡς ἐξῆς: Ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἔχει μεγάλην ἀγάπην ἀκόμη καὶ πρὸς νεκροὺς λόγῳ παραπτωμάτων, ἔχει καὶ πλούσιον ἔλεος, μεγάλην εὐσπλαγχνίαν δηλαδή. Τὸ ἔλεος, ἡ εὐσπλαγχνία, εἶνε τέκνον τῆς ἀγάπης. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶνε πλούσιος εἰς ἔλεος, εἰς εὐσπλαγχνίαν, «συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ» ἡμᾶς τοὺς νεκροὺς «καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς ἀκόμη καὶ ὅταν ἡμεῖς ἤμεθα νεκροὶ λόγῳ τῶν παραπτωμάτων, εἶνε παρομοία πρὸς τὴν ἔννοιαν, «συνίστησι τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε», καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν, «ἔτι Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν (=ἁμαρτωλῶν) κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε» (Ῥωμ. 5:8 καὶ 6 ἀντιστοίχως. Πρβλ. τὸ Ῥωμ. 5:10, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπέστη θάνατον ὑπὲρ ἐχθρῶν). Κατὰ τὸ Ῥωμ. 5:7 ἴσως θὰ ἀποφασίσῃ κανεὶς νὰ θυσιάσθῃ ὑπὲρ καλοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ὄλων τῶν κακῶν καὶ ἐχθρῶν.

Τὸ «συνήγειρε» κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς εἶνε συνώνυμον τοῦ «συνεζωοποίησε», σημαίνει «συνανέστησε». Βεβαίως ἐν τῇ Γραφῇ γίνεται δασιλῆς χρῆσις συνωνύμων. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει δὲν φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ συνωνυμίας. Καὶ τοῦτο διὰ δύο λόγους: Τὸ «συνήγειρε» ἀπέχει τοῦ «συνεζωοποίησε» λόγῳ τῆς παρεμβαλλομένης φράσεως «*χάριτί ἐστε σεσωσμένοι*», ἀκολουθεῖται δὲ ὑπὸ τῆς φράσεως «*καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις*». Λόγῳ τῆς τελευταίας φράσεως, ἐπειδὴ τὸ «*ἐγείρω*» σημαίνει καὶ «*ὑψῶνω, ἀνυψῶνω*», ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ «συνήγειρε» σημαίνει «συνανύψωσε»: Ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ ὑψωσε καὶ οὕτως ἐκάθισε καὶ ἡμᾶς εἰς τὰ ἐπουράνια.

Τὴν πολυσήμαντον λέξιν «*χάρις*», τρεῖς ἀπαντῶσαν ἐν τῷ χωρίῳ, οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη ἔννοιαν, διὸ καὶ ἀφήνουν αὐτὴν ἀμετάφραστον. Ἄλλ' ὅπως ἀλλαχοῦ ὑπεστηρίζαμεν, ἡ λέξις αὕτη σημαίνει καὶ «*εὐσπλαγχνία*» (Ἴδὲ σχετικῶς τὰς ἐρμηνείας τῶν χωρίων Ἰωάν. 1:16-17, Γαλ. 1:6 εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 120-121, 304-305 ἀντιστοιχῶς, Ἑβρ. 2:9 εἰς τὸν α' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 260-262. Ἴδὲ ἐπίσης τὰς ἐρμηνείας τῶν χωρίων Ῥωμ. 3:24, Γαλ. 1:15-16, Β' Κορ. 8:9, Β' Θεσ. 2:16 ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου). Ὅπως δὲ ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ λέξις «*χάρις*» σημαίνει «*εὐσπλαγχνία*», καὶ εἰς τὰς τρεῖς μάλιστα περιπτώσεις, καθ' ἃς ἀπαντᾷ ἐν τῷ χωρίῳ. Ὅ,τι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χωρίου ὁ Ἀπόστολος ὀνομάζει «*ἔλεος*», εὐσπλαγχνίαν, τοῦτο κατόπιν ὀνομάζει «*χάριν*». Ἐπίσης, ὅπως διὰ τὸν Θεὸν λέγει, «*πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει*», οὕτως ὁμιλεῖ διὰ «*τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ*», ἥτοι διὰ τὸν ὑπερβολικὸν πλοῦτον τῆς εὐσπλαγχνίας του. Ἡ φράσις, «*χάριτί ἐστε σεσωσμένοι*», ὅπου ἡ δοτικὴ «*χάριτι*» εἶνε τῆς αἰτίας, σημαίνει, «*ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἔχετε σωθῆ*». Ἡ αὐτὴ δὲ φράσις μετὰ τοῦ «*γὰρ*», τὸ ὁποῖον εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἰσχυρότατα ἐμφατικόν, σημαίνει, «*Ναί, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἔχετε σωθῆ*».

Διὰ τὴν ἐνταῦθα ἔννοιαν, καθ' ἣν ἡ σωτηρία ὀφείλεται εἰς τὴν «*χάριν*» ἥτοι εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἰδὲ καὶ Α' Τιμ. 1:16, ὅπου «*ἐλεοῦμαι*» σημαίνει «*τυγχάνω ἐλέους*», τυγχάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐλέους ἐξ εὐσπλαγχνίας, «*μακροθυμία*» δὲ σημαίνει «*εὐσπλαγχνία*». Ἴδὲ ἐπίσης Τίτ. 3:5, ὅπου ἡ φράσις «*κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς*» σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς «*ἔσωσεν ἡμᾶς λόγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας του*».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«*Ἄλλ' ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶνε πλούσιος εἰς εὐσπλαγχνίαν λόγῳ τῆς πολλῆς ἀγάπης του, μὲ τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ἡμᾶς ἀκόμη καὶ ὅταν ἡμεθα νεκροὶ λόγῳ τῶν παραπτωμάτων, ἐζωοποίησεν ἡμᾶς ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστόν. Ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἔχετε σωθῆ. Καὶ ὕψωσε καὶ ἡμᾶς καὶ ἐκάθισε καὶ ἡμᾶς εἰς τὰ ἐπουράνια λόγῳ τῆς ἐνώσεως ἡμῶν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, διὰ νὰ δείξη εἰς τοὺς ἐρχομένους αἰῶνας τὸν ὑπερβολικὸν πλοῦτον τῆς εὐσπλαγχνίας του, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μὲ εὐεργεσίαν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ*

Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Ναί, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἔχετε σωθῆ, ἀφοῦ ἐγίνατε πιστοί.*

Ἐφ. 2:14

«ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΣΟΤΟΙΧΟΝ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΟΥ ΛΥΣΑΣ»

«Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ «καὶ» δὲν ἔχει προσθετικὴν σημασίαν, δὲν σημαίνει δηλαδή, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔκανε «τὰ ἀμφότερα (τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἐθνικοὺς) ἕν», καὶ ἐπὶ πλεόν ἐκρήμνισε «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, τὴν ἔχθραν (μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν)». Τὸ «καὶ» δι' ἄλλων λέξεων δὲν σημαίνει, ὅτι εἰς τὴν ἐνοποίησιν τῶν δισταμένων Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν ἠκολούθησεν ἡ κατάλυσις τοῦ φραγμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐχώριζε τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς. Καὶ ἀφοῦ τὸ «καὶ» δὲν ἔχει προσθετικὴν ἔννοιαν, κακῶς ἀφήνεται ἀμετάφραστον, ὅπως ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ. Ἐνταῦθα ὁ ἐν λόγῳ σύνδεσμος ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται «διότι». Ὁ Ἀπόστολος θέλει νὰ εἴπῃ: Ἡ εἰρήνη ἡμῶν εἶνε ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἦνωσεν Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς, *διότι* ἐκρήμνισε τὸν μεταξὺ τῶν τοίχον, ὁ ὁποῖος ἐχώριζεν αὐτούς. Τὸ «καὶ» σημαίνει «διότι» καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπως π.χ. εἰς τὸ Ματθ. 17:6 (Βλέπε σελ. 33-34) καὶ εἰς τὸ Ἰακ. 4:2 (Βλέπε γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 473-475).

Μεταφράζομεν:

«Αὐτὸς λοιπὸν (ὁ Χριστὸς) εἶνε ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἦνωσε τοὺς δύο (Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς), διότι ἐκρήμνισε τὸν μεταξὺ τῶν τοίχον, ὁ ὁποῖος ἐχώριζεν αὐτούς, τὴν ἔχθραν δηλαδή».

«ΕΧΘΡΟΙ ΤΗ ΔΙΑΝΟΙΑ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΡΓΟΙΣ ΤΟΙΣ ΠΟΝΗΡΟΙΣ»

«Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ λόγος πρὸς τοὺς ἐξ ἐθνῶν χριστιανούς, οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν ἀποδίδουν εὐστόχως καὶ ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως «ἐχθροὺς ὄντας τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς», διότι δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς λέξεως «διάνοια» καὶ τῆς προθέσεως «ἐν». Κατ' ἄλλους «διάνοια» σημαίνει «προαίρεσις, πρόθεσις, διάθεσις», κατ' ἄλλους δὲ «νοῦς». Ἡ δευτέρα γνώμη εἶνε καλή, ἀλλ' ὄχι ἀκριβής. Ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν «ἐν», ἄλλοι μὲν ἐρμηνευταὶ παρακάμπτουν αὐτήν, ἄλλοι δὲ παρανοοῦν αὐτήν. Καὶ οὕτω δίδονται ἐξηγήσεις, ὁποῖαι αἱ ἐξῆς: «ἐχθροὶ μὲ τὴν προαίρεσίν σας καὶ τὸ ἐσωτερικόν σας καὶ μὲ τὰ ἔργα τὰ πονηρά», «ἐχθρικῆς διαθέσεως, καὶ τὰ ἔργα σας ἦσαν πονηρά», «εἶχате ἐχθρικὲς διαθέσεις, ὅπως ἔδειχναν τὰ πονηρά σας ἔργα». «ἐχθροὶ εἰς τὸν νοῦν διὰ τῶν φαύλων ἔργων».

Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς λέξεως «διάνοια» εἶνε «φρόνημα», ἔννοια συναφῆς πρὸς τὰς ἐννοίας «διάνοια» καὶ «νοῦς», καὶ ἄριστα ἀνταποκρινομένη πρὸς τὸ νόημα, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ἐκφράσῃ ὁ Ἀπόστολος ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ὡς ἐχθροὺς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ οἱ ἐθνικοὶ δὲν ἐγνώριζον τὸν ἀληθινὸν Θεόν, δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ λέγεται, ὅτι εἶχον ἐχθρικὴν προαίρεσιν ἢ πρόθεσιν ἢ διάθεσιν ἀπέναντί του. Τὸ ὀρθὸν εἶνε, ὅτι οἱ ἐθνικοὶ ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ὄχι κατὰ τὴν προαίρεσιν ἢ πρόθεσιν ἢ διάθεσιν, ἀφοῦ ἠγνόουν τὸν ἀληθινόν Θεόν καὶ διὰ τοῦτο οὔτε νὰ μισήσουν οὔτε ν' ἀγαπήσουν αὐτὸν ἠδύνατο, ἀλλ' ἦσαν ἐχθροὶ κατὰ τὸ φρόνημα· ὡς εἰδωλολάτραι δηλαδὴ ἐφρόνουν ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐπίστευον καὶ προσέφερον λατρείαν εἰς ψευδεῖς θεοὺς καὶ ὄχι εἰς τὸν ἀληθινόν Θεόν. Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν: «Ὁ μὴ ὦν μετ'

ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι» (Ματθ. 12:30). Ἐφ' ὅσον οἱ ἐθνικοί, λόγῳ ἀγνοίας καὶ εἰδωλολατρίας, δὲν ἦσαν μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἐλογίζοντο ἐχθροὶ του.

Ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν «ἐν», αὕτη σημαίνει ὅ,τι καὶ ἡ πρόθεσις «μετὰ» συντασσομένη μετὰ γενικῆς, ὅπως π.χ. ἐν Κολ. 3:4 τὸ «φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» σημαίνει «θὰ φανερωθῆτε μετὰ δόξης», ἐν Ῥωμ. 15:32 τὸ «ἐν χαρᾷ» σημαίνει «μετὰ χαρᾶς», ἐν Α' Κορ. 4:21 τὸ «Ἐν ράβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;» σημαίνει «Νὰ ἔλθω εἰς σᾶς μετὰ ράβδου, ἢ μετ' ἀγάπης καὶ πνεύματος πραότητος;», ἐν Ἰουδ. 24 τὸ «στήσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει» σημαίνει «νὰ (σᾶς) στήση ἐνώπιον τῆς ἐνδόξου μορφῆς του ἀμώμους μετ' ἀγαλλιάσεως». Συνεπῶς ἡ φράσις τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου «ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς» σημαίνει «μετὰ τῶν κακῶν ἔργων».

Κατὰ ταῦτα ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι οἱ ἐθνικοί ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ «τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς πονηροῖς ἔργοις», ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ θεωρητικῶς λόγῳ τοῦ εἰδωλολατρικοῦ φρονήματος, καὶ πρακτικῶς λόγῳ τῶν κακῶν ἔργων. Τὸ εἰδωλολατρικὸν φρόνημα συνεδέετο στενῶς μετὰ τῶν κακῶν ἔργων. Κακὸν φρόνημα σὺν κακοῖς ἔργοις.

Ὡς πρὸς τὴν φράσιν «ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δὲν λέγει ἀπλῶς «ἐν τῷ σώματι», ἀλλὰ προσθέτει «τῆς σαρκὸς» πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ ὁποίου ὀμιλεῖ ὀλίγον προηγουμένως, στίχ. 18, ὀλίγον ὕστερον, στίχ. 24, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἐπιστολῆς.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Καὶ σεῖς ἄλλοτε ἦσθε ἀπεξενωμένοι καὶ ἐχθροὶ (τοῦ Θεοῦ) κατὰ τὸ φρόνημα μετὰ τῶν κακῶν ἔργων. Ἀλλὰ τῶρα διὰ τοῦ σαρκίνου σώματός του κατόπιν τοῦ θανάτου σᾶς συνεφιλίωσε».

Κολ. 3:5

«ΤΑ ΜΕΛΗ ΥΜΩΝ ΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ»
«ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ»

«Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία.»

Τὸ χωρίον τοῦτο ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε ἐξ αἰτίας τῆς λέξεως «πλεονεξία», τὴν ὁποίαν οἱ ἑρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν, ἐνῶ ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπερβάσεως ἐν τῷ σεξουαλικῷ πράγματι, τουτέστι τῆς «άνωμαλίας» (Βλέπε ἡμέτερον ἔργον «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 356-358).

Τώρα ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ χωρίον διὰ νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ἀναφερόμενος ὁ Ἀπόστολος εἰς «τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» δὲν ἐννοεῖ, ὅπως ἐσφαλμένως νομίζεται, τὴν «πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος κλπ.». Τὸ «πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος κλπ.» δὲν εἶνε ἐπεξηγήσεις εἰς «τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». Τὰ ἐπίγεια ἡμῶν μέλη εἶνε τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἐπίγειον ἡμῶν σῶμα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ οὐράνιον σῶμα, τὸ ὁποῖον οἱ εὐσεβεῖς θὰ φορέσουν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν. Εἰς τὸ Β' Κορ. 5:1 ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ διὰ «τὴν ἐπίγειον ἡμῶν οἰκίαν τοῦ σκηνους (=τοῦ σώματος)» καὶ δι' «οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Καὶ εἰς τὸ Α' Κορ. 15:49 λέγει: «Καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ (=τοῦ πρώτου Ἀδάμ), φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου (=τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, τοῦ Χριστοῦ)». Ἄλλο λοιπὸν «τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς», ἦτοι τὸ ἐπίγειον σῶμα ἢ σὰρξ, καὶ ἄλλο «ἢ πορνεία, ἀκαθαρσία, πάθος κλπ.», ἦτοι τὰ πάθη τοῦ σώματος, τὰ σαρκικὰ ἀμαρτήματα. Καὶ συνεπῶς ἡ ἔννοια τοῦ ἑρμηνευομένου χωρίου εἶνε αὕτη: Νεκρώσατε τὸ ἐπίγειον τοῦτο σῶμα, καὶ τὰ πάθη του. Εἰς αὐτὴν τὴν ἑρμηνείαν ὠδήγησεν ἡμᾶς ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐκφράζεται εἰς τὸ Γαλ. 5:24: «Οἱ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις». Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ ἐσταύρωσαν τὴν σάρκα,

μαζί με τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας. Οὕτως ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸ Γαλ. 5:24 ὁμιλῶν περὶ σταυρώσεως τῆς σαρκὸς ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀφ' ἑτέρου, εἶνε ὁμοιος μὲ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Κολ. 3:5 ὁμιλῶν περὶ νεκρώσεως τῶν ἐπιγείων ἡμῶν μελῶν, καὶ τῶν παθῶν πορνείας, ἀκαθαρσίας κλπ., τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ Ἰακ. 4:1 «στρατεύονται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν», ἐκστρατεύουν εἰς τὰ μέλη ἡμῶν.

Μεταφράζομεν:

«Νεκρώσατε λοιπὸν τὰ ἐπίγεια μέλη σας, (καὶ) τὴν πορνείαν, τὴν ἀκαθαρσίαν, τὸ πάθος, τὴν αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἀνωμαλίαν, ἣ ὁποῖα εἶνε εἰδωλολατρία».

Α' Θεσ. 2:13

«ΠΑΡΑΛΑΒΟΝΤΕΣ ΛΟΓΟΝ ΑΚΟΗΣ ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ»

«Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι, παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλά, καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς, λόγον Θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ χωρίου τούτου, «παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ», οἱ ἐρμηνευταὶ δίδουν τὴν ἔννοιαν, «ὅταν παρελάβετε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἠκούσατε ἀπὸ ἡμᾶς». Οἱ ἐρμηνευταὶ δηλαδὴ τὸ «ἀκοῆς» συνδέουν μὲ τὸ «παρ' ἡμῶν» καὶ τὸ «λόγον» μὲ τὸ «τοῦ Θεοῦ». Ἄλλ' ἢ οὕτω προκύπτουσα ἔννοια δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Ἄν ὁ Ἀπόστολος ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, θὰ παρέλειπε τὸ «ἀκοῆς» ὡς περιττόν, καὶ θὰ ἔγραφε, «παραλαβόντες λόγον παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ», ἢ, διὰ νὰ εἶνε ὁ λόγος φυσικώτερος, μετὰ τὸ «παραλαβόντες» θὰ ἔθετεν ἀμέσως τὸ «παρ' ἡμῶν», πρὸ δὲ τῆς λέξεως «λόγον» θὰ ἔθετεν ἄρθρον, θὰ ἔγραφε δηλαδὴ, «παραλαβόντες παρ' ἡμῶν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ».

Καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις «λόγον» συνδέεται πρὸς τὴν ἀμέσως ἐπομένην γενικὴν «ἀκοῆς» καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἀπομεμακρυσμένην γενικὴν «τοῦ Θεοῦ». Ἡ δὲ γενικὴ «ἀκοῆς» συνδέεται πρὸς τὴν γενικὴν «τοῦ Θεοῦ» καὶ ὄχι πρὸς τὴν φράσιν «παρ' ἡμῶν». Ἡ δὲ φράσις «παρ' ἡμῶν» συνδέεται πρὸς τὴν μετοχὴν «παραλαβόντες». Ὅμιλεῖ δὲ ὁ Ἀπόστολος διὰ «λόγον», ἀνάρθρως, καὶ ὄχι διὰ «τὸν λόγον», ἐνάρθρως, διότι τὸν λόγον, τὸ εὐαγγέλιον, θέλει νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς «λόγον ἀκοῆς», ὄχι μὲ τὴν αὐτονόητον ἔννοιαν, ὅτι εἶνε λόγος, ὁ ὁποῖος ἠκούσθη, ἀλλὰ μὲ ἔννοιαν σπουδαίαν, σπουδαιοτάτην. Πρὸς ὀρθὴν δὲ ἐρμηνεῖαν τοῦ χωρίου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ λέξις «ἀκοῆ» ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει «ὑπακοή», ὅπως καὶ εἰς τὰ χωρία Γαλ. 3:2 καὶ 5, συμφώνως πρὸς τὴν ἐρμηνεῖαν, τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν εἰς αὐτὰ προηγουμένως ἐν τοῖς οἰκειοῖς τόποις τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν.

Κατὰ ταῦτα λέγων ὁ Ἀπόστολος, «παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων κλπ.», θέλει νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς πιστοὺς: Παρελάβετε λόγον ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεόν. Παρελάβετε αὐτὸν τὸν λόγον παρ' ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἄνθρωποι. Ἀλλὰ δὲν ἐθεωρήσατε τοῦτον ὡς λόγον ἀνθρώπων· ἐπιστεύσατε αὐτὸν ὡς λόγον Θεοῦ, ὅπως πραγματικῶς εἶνε. Καὶ ἐνεργεῖτε αὐτὸν ὡς λόγον ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐφαρμόζετε αὐτόν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Διὰ τοῦτο δὲ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν συνεχῶς, διότι, παραλαβόντες παρ' ἡμῶν λόγον ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐθεωρήσατε αὐτόν ὄχι ὡς λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, ὅπως πραγματικῶς εἶνε, ὡς λόγον Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ εὐρίσκει ἐφαρμογὴν εἰς σᾶς τοὺς πιστούς».

Α΄ Θεσ. 2:19-20

«ΕΛΠΙΣ» ΚΑΙ «ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΥΧΗΣΕΩΣ»

«Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; Ὑμεῖς γὰρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρὰ».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «ἐλπίς» ἐνταῦθα ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «ἐλπίς», καὶ συνεπῶς οἱ πιστοὶ εἶνε ἡ ἐλπίς τῶν Ἀποστόλων κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν δηλαδὴ οἱ Ἀπόστολοι ἐλπίζουν εἰς τοὺς πιστούς. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ, καίτοι πρόκειται περὶ ἐλπίδος στηριζομένης εἰς πιστούς, εἰς ἡμᾶς δὲν φαίνεται ὀρθή. Οἱ Ἀπόστολοι ὁμιλοῦν περὶ ἐλπίδος ὄχι εἰς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν (Πράξ. 24:15, Α' Τιμ. 4:10, Α' Πέτρ. 1:21) καὶ εἰς τὸν Χριστόν, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν (Α' Κορ. 15:19, «ἠἰλικότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον»). Κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὁ Χριστὸς εἶνε «ἡ ἐλπίς τῆς δόξης» (Κολ. 1:27), «ἡ ἐλπίς ἡμῶν» (Α' Τιμ. 1:1). Ὁ δὲ προφήτης Ἰερεμίας (17:1 καὶ 7) λέγει: «Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον», καὶ «Εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος, ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ».

Ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Β' Θεσ. 2:16-17 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου (σελ. 192-195), ἡ λέξις «ἐλπίς» σημαίνει καὶ «δόξα». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις ἐνταῦθα, ὅπως σαφῶς φαίνεται εἰς τὴν τελευταίαν πρότασιν τοῦ χωρίου, «Ὑμεῖς γὰρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρὰ». Ἡ πρότασις αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ «γὰρ» εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικόν, ἐπιβεβαιώνει τὸν λόγον, κατὰ τὸ ὅποιον οἱ πιστοὶ εἶνε «ἐλπίς», «χαρὰ» καὶ «στέφανος καυχήσεως» τῶν Ἀποστόλων: *Ναί, σεῖς εἰσθε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ.* Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως, ὅτι εἰς τὴν ἐπιβεβαιωτικὴν αὐτὴν πρότασιν ἡ λέξις «ἐλπίς» δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ἄντ' αὐτῆς τίθεται ἡ λέξις «δόξα» ὡς συνώνυμος. Οἱ πιστοὶ οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων εἶνε δόξα τῶν Ἀποστόλων.

Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην «*στέφανος καυχήσεως*» σημαίνει στέφανος, διὰ τὸν ὁποῖον δύναται τις νὰ καυχηθῆ. Κατ' ἄλλην γνώμην «*στέφανος καυχήσεως*» σημαίνει «στέφανος χαρᾶς, ἀγαλλιάσεως». Τὸ «*καυχῶμαι*» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «*χαίρω, ἀγάλλομαι*» (Ἰδὲ τὸν β' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 144, ὑποσημείωσις). Ἐν Σοφ. Σειρ. 1:11, 6:31, 15:6 ἀναφέρεται «*στέφανος ἀγαλλιάματος*». Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι «*στέφανος καυχήσεως*» σημαίνει μᾶλλον «*στέφανος δόξης*». Καὶ τοῦτο διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: Τὸ ρῆμα «*καυχῶμαι*» σημαίνει καὶ «*δοξάζομαι*», καὶ τὰ οὐσιαστικά «*καύχημα*» καὶ «*καύχησις*» σημαίνουν καὶ «*δόξα*» (Ἰδὲ τὸν β' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 143-148). Ὁ «*στέφανος*» εἶνε σύμβολον δόξης καί, ὅταν ἀκολουθῆται ὑπὸ γενικῆς τῆς ιδιότητος, τὰς περισσοτέρας φορὰς ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῆς γενικῆς «*δόξης*» ἢ συνωνύμων ἢ περίπου συνωνύμων λέξεων. Ὅπως εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον ὁ Ἀπόστολος λέγει περὶ τῶν πιστῶν, ὅτι εἶνε «*ἐλπίς*», ἦτοι *δόξα, χαρὰ* καὶ «*στέφανος καυχήσεως*», ἢ, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιβεβαιωτικὴν καὶ ἐμφατικὴν πρότασιν τοῦ χωρίου, «*δόξα καὶ χαρὰ*», οὕτως εἰς παράλληλον φράσιν ἐν Φιλιπ. 4:1 λέγει περὶ τῶν πιστῶν, ὅτι εἶνε «*χαρὰ καὶ στέφανος*». Εἰς τὴν φράσιν ταύτην ἡ λέξις «*στέφανος*» ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τῆς «*δόξης*». Ἀλλὰ τοῦτο συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ χωρίῳ τὸ «*στέφανος καυχήσεως*», ἔνθα ἡ αὐτὴ λέξις, ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς «*δόξης*», σημαίνει «*στέφανος δόξης*».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«*Διότι τί εἶνε δόξα ἡμῶν ἢ χαρὰ ἢ στέφανος δόξης, ἂν ὄχι καὶ σεῖς ἐμπρὸς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὴν (δευτέραν) παρουσίαν του; Ναί, σεῖς εἴσθε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ.*»

«ΥΠΑΚΟΥΕΙΝ»

*«ἐν πυρὶ φλογός, δίδοντας ἐκδίκησιν τοῖς
μὴ εἰδόσι Θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ
εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».*

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὴν φράσιν «ἐν πυρὶ φλογός» πολλοὶ ἐξηγοῦν «μέ πυρίνην φλόγα». Ἄλλ' οὕτως ἔπρεπε νὰ ἐξηγητῆται ἡ φράσις αὕτη, ἂν εἶχε τὴν διατύπωσιν «ἐν φλογὶ πυρός». Ὁρθὴ εἶνε ἡ ἐξήγησις «μέ φλέγον πῦρ».

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ῥωμ. 10:16, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 153-155), ὑπεστηρίζαμεν, ὅτι ἐκεῖ τὸ «ὑπακούω» χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ «πιστεύω». Μὲ τὴν αὐτὴν δὲ ἔννοιαν καθ' ἡμᾶς τὸ ἐν λόγῳ ρῆμα χρησιμοποιεῖται καὶ ἐνταῦθα. Ἐξίον δὲ παρατηρήσεως, ὅτι εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία ἔχομεν τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν «ὑπακούειν τῷ εὐαγγελίῳ». Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἐνταῦθα τὸ «ὑπακούω» σημαίνει «πιστεύω», συνηγορεῖ ἰσχυρῶς ἡ ἀντίθεσις «τῶν μὴ ὑπακούοντων τῷ εὐαγγελίῳ» τοῦ ἐρευνωμένου στίχ. 8 πρὸς «πάντας τοὺς πιστεύσαντας» τοῦ στίχ. 10, διότι, κατὰ τὸν αὐτὸν στίχον, «ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον», ἔγινε πιστευτὴ ἡ μαρτυρία, ἔγινε πιστευτὸν τὸ εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν εἰς αὐτούς. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δευτέρας παρουσίας καὶ τῆς κρίσεως «οἱ πιστεύσαντες» εἰς τὸ εὐαγγέλιον θὰ τιμηθοῦν καὶ θὰ δοξασθοῦν μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ οἱ «μὴ ὑπακούοντες τῷ εὐαγγελίῳ», οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὸ εὐαγγέλιον, θὰ τιμωρηθοῦν.

Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ «ὑπακούω» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «πιστεύω» συνηγορεῖ καὶ ἡ σύγκρισις τῶν φράσεων τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου «τοῖς μὴ εἰδόσι Θεόν» καὶ «τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ». Αἱ δύο φράσεις κατ' ἔννοιαν καὶ οὐσίαν συνδέονται στενότερα: «Οἱ μὴ εἰδότες Θεόν», οἱ μὴ γνωρίζοντες, οἱ μὴ ἀναγνωρίζοντες τὸν Θεόν, εἶνε «οἱ μὴ ὑπακούοντες τῷ εὐαγγελίῳ», οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὸ εὐαγγέλιον. Ἄγνοια τοῦ εὐαγγελίου ἄγνοια τοῦ Θεοῦ. Ἀπιστία εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπιστία εἰς τὸν Θεόν.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«μὲ φλέγον πῦρ, διὰ τὴν τιμωρήσῃ δικαίως ὄσους δὲν ἀναγνωρίζουν τὸν Θεὸν καὶ δὲν πιστεύουν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Β' Θεσ. 2:16-17

«ΔΟΥΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΝ ΑΙΩΝΙΑΝ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΑ ΑΓΑΘΗΝ ΕΝ ΧΑΡΙΤΙ»

«Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δούς παράκλῃσιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῶ».

Κατὰ τὸ παρὸν χωρίον «ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς» καὶ «ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν», οἱ δύο, οἱ ὅποιοι κατ' οὐσίαν εἶνε εἷς, ὅθεν οἱ ἐνικοὶ «ὁ ἀγαπήσας», «δούς», «παρακαλέσαι», «στηρίξαι» (Πρβλ. Α' Θεσ. 3:11), ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς «παράκλῃσιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν».

Οἱ ἐρμηνευταὶ ὑπὸ «παράκλῃσιν αἰωνίαν» ἐννοοῦν «παρηγορίαν αἰωνίαν». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὀρθή. Ἡ παρηγορία ἰσχύει δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν, τὴν πρόσκαιρον, ἐν σχέσει πρὸς τὰς θλίψεις. Εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, τὴν αἰωνίαν, διὰ τοὺς εὐσεβεῖς δὲν θὰ ὑπάρχουν θλίψεις καὶ δὲν θὰ χρειάζεται παρηγορία. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ «παράκλῃσις», τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Θεός, εἶνε «αἰωνία», δὲν εἶνε παρηγορία, εἶνε περισσότερον τῆς παρηγορίας.

Ἐπὶ «ἐλπίδα ἀγαθὴν» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐννοοῦν τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ εἰς ἡμᾶς δὲν φαίνεται ὀρθή. Ὁ Ἀπόστολος δὲν λέγει «ἐλπίδα ἀγαθῶν», ἀλλ' «ἐλπίδα ἀγαθὴν».

Καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα «παράκλῃσις αἰωνία» σημαίνει «σωτηρία αἰωνία» καὶ «ἐλπίς ἀγαθὴ» σημαίνει «δόξα ἀγαθὴ, δόξα θεία».

Προηγουμένως ὁ Ἀπόστολος, ἐν στίχ. 13-14, ἀπευθυνόμενος

εις τοὺς πιστοὺς εἶπεν: «ἠγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου», «εἴλετο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν», «ἐκάλεσεν ὑμᾶς... εἰς περιποίησιν (=ἀπόκτησιν) δόξης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Προηγουμένως δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε περὶ ἀγάπης τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς πιστοὺς, περὶ σωτηρίας αὐτῶν, καὶ περὶ δόξης αὐτῶν παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δὲ προηγουμένως, ἐν στίχ. 13-14, ὠμίλησε περὶ τῶν τριῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἀγάπης, σωτηρίας, δόξης, οὕτω κατόπιν, ἐν στίχ. 16 τοῦ ἐρευνημένου ἐδαφίου, ἀναφερόμενος εἰς τὰ τρία ἐκεῖνα πράγματα, ὁμιλεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης διὰ τῆς φράσεως «ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς», περὶ σωτηρίας διὰ τῆς λέξεως «παράκλησις», καὶ περὶ δόξης διὰ τῆς λέξεως «ἐλπίς». Ὅτι δὲ «παράκλησις» σημαίνει καὶ «σωτηρία», καὶ «ἐλπίς» σημαίνει καὶ «δόξα», θὰ δεῖξωμεν εἰς τὴν συνέχειαν.

Ἐν Λουκ. 2:25 γράφεται περὶ τοῦ προφήτου καὶ θεοδόχου Συμεῶν: «Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ». Ὑπὸ «παράκλησιν» ἐνταῦθα ἄλλοι ἐννοοῦν «παρηγορίαν» καὶ ἄλλοι «σωτηρίαν». Ὁρθὴ εἶνε ἢ δευτέρα γνώμη. Ὁ Συμεῶν, ὅταν ἡ προσδοκία τοῦ ἐπραγματοποιήθη, ἐδόξασε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου» (Λουκ. 2:29-30). Εἰς τὸ Λουκ. 2:38 γίνεται λόγος περὶ «τῶν προσδεχομένων λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ». Λύτρωσις δὲ καὶ σωτηρία εἶνε συνώνυμα. Ἐν Β' Κορ. 1:6-7 δύο φοράς ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ «παρακλήσεως καὶ σωτηρίας», εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ χωρίου ὁμιλεῖ μόνον περὶ «παρακλήσεως». Τὰς δύο φοράς τὰς λέξεις «παράκλησις» καὶ «σωτηρία» ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποιεῖ συνωνύμως, κατὰ τὴν προσφιλεῖ παρ' Ἑβραίοις συνήθειαν τῆς χρήσεως συνωνύμων, εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ χωρίου, ἐπειδὴ αἱ εἰρημέναι δύο λέξεις ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν, χρησιμοποιεῖ τὴν μίαν μόνον, «παράκλησις», καὶ παραλείπει τὴν ἄλλην.

Ἡ λέξις «ἐλπίς» ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ σημαίνει «δόξα» εἰς τὰ χωρία Ἠσ. 24:16 καὶ 28:5. Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον κατὰ τοὺς Ο' περιέχεται, «Ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, ἐλπίς τῷ εὐσεβεῖ», κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκόν, τὸ ὁποῖον εἶνε σαφέστερον, «Ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἠκούσαμεν ἄσματα, Δόξα εἰς τὸν δίκαιον!». Εἰς τὸ δεύτερον δὲ χωρίον κατὰ τοὺς Ο' περιέ-

χεται, «Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται Κύριος σαβαώθ ὁ στέφανος τῆς ἐλπίδος», τὸ ὁποῖον μεταφράζεται: «Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων θὰ εἶνε ὁ στέφανος τῆς δόξης».

Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐν Ἑσ. 28:4 κατὰ τοὺς Ο΄ περιέχεται ἡ φράσις, «τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν τῆς ἐλπίδος τῆς δόξης», «ἐλπίς» δὲ εἰς τὴν φράσιν ταύτην ὀνομάζεται ἡ «ὠραιότης», ἔννοια συναφῆς πρὸς τὴν ἔννοιαν «δόξα, λαμπρότης», ὅθεν ὁ ἐνταῦθα συνδυασμὸς «ἡ ἐλπίς τῆς δόξης», τουτέστιν ἡ ὠραιότης τῆς δόξης, ἡ ἔνδοξος ὠραιότης, ἡ λαμπρὰ ὠραιότης. Ἡ ὠραιότης καθιστᾷ τὸ ἄνθος ἔνδοξον, λαμπρόν!

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὴν λέξιν «ἐλπίς» μὲ τὴν σημασίαν «δόξα» ἡμεῖς εὐρίσκομεν εἰς τὸ Α΄ Θεσ. 2:19 (Ἴδὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α΄ Θεσ. 2:19-20 εἰς τὸν παρόντα τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 189-190), καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον Β΄ Θεσ. 2: 16-17. Συνεπῶς εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁμιλῶν ὁ Ἀπόστολος δι' «ἐλπίδα ἀγαθὴν» ἔννοεῖ «δόξαν ἀγαθὴν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κοσμικὴν δόξαν, «δόξαν θεϊαν», ἀφοῦ αὐτὴν τὴν δόξαν παρέχει ὁ Κύριος καὶ Θεός.

Κατὰ ταῦτα, ὁμιλῶν ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος διὰ «παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν», ἐκφράζεται ὅπως ἐν Β΄ Τιμ. 2:10, ὅπου ὁμιλεῖ περὶ «σωτηρίας μετὰ δόξης αἰωνίου».

Τὴν «αἰωνίαν παράκλησιν», ἥτοι αἰωνίαν σωτηρίαν, καὶ τὴν «ἀγαθὴν ἐλπίδα», ἥτοι θεϊαν δόξαν, ὁ Ἀπόστολος παρουσιάζει ὡς ἤδη δοθέντα εἰς τοὺς πιστοὺς («ὁ δούς»). Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἔδωκεν αὐτὰ εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς του ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ἀμετάκλητος. Οὕτως ἐκφράζεται ὁ Ἀπόστολος καὶ ἀλλαχοῦ (Β΄ Τιμ. 1:9).

Οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν ἐν τῷ χωρίῳ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς λέξεως «χάρις», διὸ καὶ ἀφήνουν αὐτὴν ἀμετάφραστον. Ἐπίσης δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν σημασίαν τῆς προθέσεως «ἐν» εἰς τὴν φράσιν «ἐν χάριτι». Νομίζουν, ὅτι σημαίνει τὸ δι' οὗ γίνεται τι, διὸ καὶ συνήθως μεταφράζουν «διὰ τῆς χάριτος, μὲ τὴν χάριν».

Ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς λέξεως «χάρις» ἐνταῦθα εἶνε «εὐσπλαγχνία». Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ λέξις καὶ εἰς ἄλλα χωρία, ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν (Ἴδὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ῥωμ. 3:24, σελ. 144-146, ὅπου ἀναφέρομεν καὶ τὰ ἄλλα χωρία καὶ παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν). Ἡ δὲ πρόθεσις «ἐν»

εἰς τὴν φράσιν «ἐν χάριτι» σημαίνει αἰτίαν. Καὶ συνεπῶς «ἐν χάριτι» σημαίνει «λόγῳ εὐσπλαγχνίας, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν».

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἔδωσεν αἰωνίαν σωτηρίαν καὶ θεῖαν δόξαν ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν, ὡς ἐνισχύση τὰς ψυχὰς σας καὶ ὡς σᾶς στηρίξῃ εἰς πάντα καλὸν λόγον καὶ εἰς πᾶν καλὸν ἔργον».

Α΄ Τιμ. 1:16

«Η ΠΑΣΑ ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑ»

«Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεῦειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «μακροθυμία» ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «μακροθυμία, ἀνεξικακία, ἐπιείκεια, καρτερικότης». Ἄλλ' ὅπως ὑπεστηρίζαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Λουκ. 18:6-7, Γαλ. 5:22 ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν (σελ. 90-94, 212 ἀντιστοιχῶς), Α' Κορ. 13:4, Β' Κορ. 6:6, Β' Τιμ. 3:10 ἐν τῷ β' τόμῳ (σελ. 154-155, 159, 191-192 ἀντιστοιχῶς), «μακροθυμῶν» σημαίνει καὶ «εὐσπλαγχνίζομαι», «μακρόθυμος» σημαίνει καὶ «εὐσπλαγχνος», «μακροθυμία» σημαίνει καὶ «εὐσπλαγχνία». Ὅπως δὲ δεικνύει τὸ «ἠλεήθην», ἥτοι ἔτυχον ἐλέους ἐξ εὐσπλαγχνίας, ἡ λέξις «μακροθυμία» ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ ἔχει τὴν εἰρημένην σημασίαν, σημαίνει «εὐσπλαγχνία». Ὁ Παῦλος, μανιώδης διώκτης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του, ἠλεήθη, ἵνα οὕτως εἰς αὐτόν, κορυφαῖον ἁμαρτωλόν, δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὄλην τὴν εὐσπλαγχνίαν του, ὥστε νὰ εἶνε παράδειγμα παρηγορίας καὶ θάρρους τῶν ἁμαρτωλῶν τοῦ μέλλοντος. Οἱ ἁμαρτωλοὶ, ὅσον ἁμαρτωλοὶ καὶ ἂν εἶνε, δὲν ἀποκλείονται ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας, δύνανται νὰ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ κληρονομοῦν ζωὴν αἰώνιον.

Μεταφράζομεν:

«Ἀλλά διὰ τοῦτο ἠλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἰς ἐμὲ πρῶτον ὄλῃν τὴν εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ εἶμαι παράδειγμα εἰς ὅσους κατὰ τὸ μέλλον θὰ πιστεύουν εἰς αὐτὸν διὰ ν' ἀποκτοῦν αἰώνιον ζωὴν».

Α' Τιμ. 6:12-14

«ΩΜΟΛΟΓΗΣΑΣ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ ΟΜΟΛΟΓΙΑΝ»,
«ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΟΣ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ
ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ ΟΜΟΛΟΓΙΑΝ», «ΕΝΤΟΛΗ»

«Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. Ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὠμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Τὸ παρὸν χωρίον, λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Τιμόθεον, ἔχει πολλὰς ἐρμηνευτικὰς δυσκολίας.

Εἰς τὴν φράσιν, «εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὠμολόγησας...», ἡ πρόθεσις «εἰς» δὲν ἔχει τοπικὴν, ἀλλὰ τελικὴν σημασίαν, καὶ πρέπει νὰ μεταφράζεται «διά». Ὁ Τιμόθεος ἐκλήθη καὶ ἔκανε ὁμολογίαν διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, διὰ νὰ κληρονομήσῃ δηλαδὴ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Εἰς τὴν φράσιν «τὴν καλὴν ὁμολογίαν», ἡ ὁποία ἀπαντᾷ δύο φορὰς εἰς τὸ χωρίον, ἡ λέξις «ὁμολογία» εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Αὐτὴ δὲ ἡ ἔννοια κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς εἶνε ἡ συνήθης. Ἡ λέξις δηλαδὴ «ὁμολογία» σημαίνει «ὁμολογία», διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν ἀφήνεται ἀμετάφραστος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν. Ἐνταῦθα «ὁμολογία» σημαίνει «πίστις», ὅπως καὶ ἐν Ἐβρ. 3:1 («τὸν ἀρχιερέα τῆς

ὁμολογίας ἡμῶν»), 4:14 («κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας»), 10:23 («κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἡμῶν ἀκλινη», τουτέστιν, «ἃς κρατῶμεν τὴν πίστιν εἰς τὰ ἐλπιζόμενα ἀγαθὰ ἀκλόνητον»). Ἐπειδὴ οἱ πιστοὶ ὁμολογοῦν τὴν πίστιν (Ῥωμ. 10:9,10), διὰ τοῦτο ἡ λέξις «ὁμολογία» προσέλαβε τὴν σημασίαν «πίστις». Εἰς τὸ τρίτον ἐκ τῶν τριῶν χωρίων τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν προηγουμένως, τὸ 10:23, «ἡ ὁμολογία» εἶνε ἡ πίστις μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πιστεύειν, ἐνῶ εἰς τὰ ἄλλα δύο χωρία, τὸ 3:1 καὶ τὸ 4:14, εἶνε ἡ πίστις μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πιστευομένου, τῆς ἀληθείας δηλαδή, τὴν ὁποίαν ἔφερε καὶ ἀπεκάλυψεν ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Α' Τιμ. 6: 12-14 «ἡ ὁμολογία» εἶνε ἡ πίστις ὡς τὸ πιστευόμενον ἐν τῇ Χριστιανικῇ Θρησκείᾳ· εἶνε ἡ Χριστιανικὴ Πίστις, ἢ, ἀπλῶς, ἡ Πίστις, μετὰ πῖ κεφαλαῖον. Μετὰ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ ὄρος «πίστις» ἀπαντᾷ εἰς πολλὰ χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως π.χ. εἰς τὸ Γαλ. 3:23, 25, Α' Τιμ. 4:16, Ἰακ. 2:1, Ἰουδ. 3,20, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον. Οὕτω λέγων ὁ Ἀπόστολος «τὴν καλὴν ὁμολογίαν» ἐννοεῖ τὴν καλὴν Πίστιν, ἢ, ἄλλως «τὴν καλὴν διδασκαλίαν» (Α' Τιμ. 4:6), «τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν» (Α' Τιμ. 1:10, Β' Τιμ. 4:3, Τίτ. 1:9, 2:1), «τὴν κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίαν» (Α' Τιμ. 6:3), «τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος» (Τίτ. 2:10), «τὴν καλὴν παραθήκην» (Β' Τιμ. 1:14), «τὴν παρακαταθήκην» (Α' Τιμ. 6:20).

Κατὰ ταῦτα ὁ λόγος περὶ τοῦ Τιμοθέου, «ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων», σημαίνει, ὅτι οὗτος ὡμολόγησε τὴν καλὴν Πίστιν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων πρὸ τῆς βαπτίσεώς του καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας του.

Ἡ δὲ φράσις περὶ τοῦ Χριστοῦ, «τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν», κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς διεκήρυξεν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ὅτι εἶνε βασιλεὺς μετὰ πνευματικὴν βασιλείαν (Ματθ. 27:11, Μάρκ. 15:2, Λουκ. 23:3, Ἰωάν. 18:33, 36). Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως ὁ Χριστὸς ἔκανε μεγαλυτέραν διακήρυξιν, διεκήρυξε τὴν θεότητά του (Ματθ. 26:63-64, Μάρκ. 14:61-62, Λουκ. 22:70, Ἰωάν. 19:7). Καὶ ἂν ἤθελεν ὁ Ἀπόστολος νὰ ἐξάρῃ διακήρυξιν τοῦ Χριστοῦ, θὰ ἐξῆρε

τὴν μεγαλυτέραν, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν θεότητά του. Καθ' ἡμᾶς, ὡς εἶπομεν, εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον ἢ λέξις «ὁμολογία» καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, καθ' ἧς ἀπαντᾷ εἰς τὸ χωρίον, σημαίνει τὴν Πίστιν, τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ὁ Χριστός. Αὕτη δὲ ἡ ἀλήθεια περιλαμβάνει ὅλα τὰ πιστευτέα καὶ τὰ πρακτέα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς διεκήρυξεν: «Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 18:37). Ἐγὼ, δηλαδή, διὰ τοῦτο ἐγεννήθην καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ κηρύξω τὴν ἀλήθειαν. Ἡ φράσις λοιπόν, «*τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν*», σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν τριετῆ δρᾶσίν του ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ποντίου Πιλάτου ἐκήρυξε τὴν καλὴν Πίστιν, ἐδίδαξε τὴν καλὴν ἐξ ἀποκαλύψεως διδασκαλίαν.

Ὅπως δὲ ἡ λέξις «ὁμολογία» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον σημαίνει τὴν Πίστιν, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡ λέξις «ἐντολή». Οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν αὐτὴν τὴν λέξιν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν. Νομίζουν δηλαδή, ὅτι «ἐντολή» σημαίνει «ἐντολή». Ἄλλ' ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἐντολῆς, ὁ Ἀπόστολος δὲν θὰ ἔλεγε νὰ τηρήσῃ αὐτὴν ὁ Τιμόθεος «*ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον*». Διότι, καὶ ἂν δὲν τηρήσῃ, ἀλλὰ παραβῆ κανεὶς ἐντολήν, ἡ ἐντολή δὲν παύει νὰ εἶνε «*ἄσπιλος, ἀνεπίληπτος*», κατὰ δὲ τὸ Ῥωμ. 7:12 «ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή». Ἡ «ἐντολή» ὅμως μετὰ τὴν σημασίαν «*διδασκαλία*», ἂν δὲν τηρηθῆ, ἀλλὰ παραποιηθῆ, νοθευθῆ, διαστραφῆ, παύει νὰ εἶνε «*ἄσπιλος, ἀνεπίληπτος*». Ἡ ἑτεροδιδασκαλία ἢ αἵρεσις εἶνε διεφθαρμένη διδασκαλία. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος ζητεῖ «ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον» (Τίτ. 2:7-8). Ἐπίσης διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον, «τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον» (Β' Τιμ. 1:14), καὶ «τὴν παρακαταθήκην φύλαξον» (Α' Τιμ. 6:20). Αἱ δύο τελευταῖαι παραγγελίαι ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὴν παραγγελίαν εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον, «*τηρήσαί σε τὴν ἐντολήν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον*». Ἡ λέξις «ἐντολή» σημαίνει «*διδασκαλία*» καὶ εἰς τὰ χωρία Β' Πέτρ. 2:21, 3:1-2, Α' Ἰωάν. 2:7-8, 3:23), καθὼς ἐρμηνεύομεν εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου καὶ παραπέμπομεν.

Ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον νὰ τηρήσῃ «τὴν

έντολήν», τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀνόθευτον, καθαρὰν «μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ τελευταία φράσις δημιουργεῖ ἀπορίαν. Κατὰ μίαν γνώμην αὐτὴ ἢ φράσις σημαίνει, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Τιμοθέου. Ἄλλ' αὐτὴ ἢ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι ἡ λέξις «ἐπιφάνεια» σημαίνει τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ χρόνος τῆς ὁποίας εἶνε ἄγνωστος. Κατ' ἄλλην γνώμην ὁ Ἀπόστολος λέγει μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ὥστε εἰς αὐτὴν ἀποβλέπων ὁ Τιμόθεος νὰ προσέχη περισσότερον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς παραγγελίας. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἢ γνώμη δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον νὰ τηρήσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ ἀναλλοίωτον μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας, διότι ἀπευθύνεται εἰς τὸν Τιμόθεον ὡς ἐπίσκοπον, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου εἶνε θεσμὸς μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκλαμβάνεται ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ θεσμοῦ καὶ πρόσωπον ἀντιπροσωπευτικὸν τῶν ἐπισκόπων ὄλων τῶν αἰώνων. Κατὰ τὸ Ματθ. 20:28 ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, «Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι... ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος», καίτοι οἱ μαθηταὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ζήσουν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ κόσμου. Ἄλλὰ πρὸς τοὺς μαθητάς του ὁ Χριστὸς ἀπηυθύνθη ὡς πρὸς σῶμα ἀντιπροσωπευτικὸν ὄλων τῶν πιστῶν ὄλων τῶν αἰώνων. Βλέπε καὶ Μάρκ. 13:37, «Ἄ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω».

Ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε πρῶτον διὰ «τὴν καλὴν ὁμολογίαν», δεύτερον πάλιν διὰ «τὴν καλὴν ὁμολογίαν», καὶ τρίτον διὰ «τὴν έντολήν». Τὰ τρία ταῦτα συνδέονται μεταξύ των έννοιολογικῶς στενότερα. Δι' αὐτῶν ὁ Ἀπόστολος λέγει πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Τιμόθεον: Ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε τὴν καλὴν Πίστιν, τὴν καλὴν διδασκαλίαν. Σὺ ὠμολόγησες αὐτὴν πρὸ τῆς βαπτίσεώς σου καὶ τῆς χειροτονίας σου. Καὶ αὐστηρῶς παραγγέλλω νὰ κρατήσῃς αὐτὴν ἀναλλοίωτον.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἀγωνίζου τὸν ὥραϊον ἀγῶνα τῆς Πίστεως. Πιάσε καὶ κράτησε καλῶς τὴν αἰώνιον ζωὴν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκλήθης καὶ ὠμολόγησες τὴν καλὴν Πίστιν (ἢ διδασκαλίαν) ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω εἰς σὲ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ζωοποιεῖ τὰ πάντα, καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ποντίου Πιλάτου

ἐκήρυξε τὴν καλὴν Πίστιν (ἢ διδασκαλίαν), νὰ κρατήσῃς τὴν διδασκαλίαν ἀκηλίδωτον, ἄψογον, μέχρι τῆς ἐνδόξου παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Β΄ Τιμ. 2:2

«ΔΙΑ ΠΟΛΛΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ», «ΠΑΡΑΘΟΥ»

«Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι.»

Εἰς τὸν λόγον τοῦτον τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Τιμόθεον μεγάλην δυσκολίαν παρέχει εἰς τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ φράσις «ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων», καὶ δὴ ἡ πρόθεσις «διὰ». Τὴν πρόθεσιν ταύτην ἄλλοι ἀποδίδουν «ἐνώπιον», ἄλλοι «μεταξύ». Καὶ κατὰ μίαν μὲν ἐρμηνείαν ὁ Τιμόθεος ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Παῦλον τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, παρισταμένων δηλαδὴ πολλῶν πιστῶν. Κατ' ἄλλην δὲ ἐρμηνείαν ὁ Ἀπόστολος μάρτυρας τοῦ κηρύγματός του ἐννοεῖ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἡμεῖς εἰς ἓν χωρίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εὐρίσκομεν τὸ μυστικὸν πρὸς ὀρθὴν καὶ ἱκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐν λόγῳ ἀποστολικῆς φράσεως. Εἶνε τὸ Ἀριθ. 35:30. Εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον περιέχεται ἡ φράσις «διὰ μαρτύρων φονεύσεις τὸν φονεύσαντα» (κατὰ τοὺς Ο΄. Πρβλ. Μασοριτικόν). Εἰς ἀμφοτέρας τὰς φράσεις περιέχεται ἡ πρόθεσις «διὰ» μετὰ τῆς γενικῆς «μαρτύρων». Τὸ «διὰ μαρτύρων φονεύσεις τὸν φονεύσαντα» σημαίνει: Κατόπιν τῆς μαρτυρίας ἡ βεβαιώσεως μαρτύρων θὰ θανατώσῃς τὸν φονέα. Οὕτω δὲ καὶ τὸ «ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων» σημαίνει: Αὐτά, τὰ ὅποια ἤκουσες ἀπὸ ἐμέ, βεβαιούμενα ὑπὸ πολλῶν μαρτύρων. Διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἓν πρᾶγμα, ἀπαιτοῦνται δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες (Δευτ. 17:6, 19:15, Ματθ. 18:16, Β΄ Κορ. 13:1, Ἑβρ. 10:28). Ἀλλὰ τὸ κήρυγμά

του, λέγει ὁ Παῦλος, βεβαιώνεται ἀπὸ πολλοὺς μάρτυρας. Πολλοὺς δὲ μάρτυρας πρῶτον ἐννοεῖ τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ εὐαγγέλιον «δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 1:12), δὲν ἐδίδασκε παρὰ ὅ,τι ἐδίδασκον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρές του (Α' Κορ. 15:11, Α' Ἰωάν. 1:1-3 κ.ἄ.).

Τὸ «παράθου», προστακτικὴ ἀορίστου τοῦ «*παρατίθεμαι*», οἱ ἐξηγηταὶ ἐξηγοῦν «*νὰ ἐμπιστευθῆς (ὡς πολῦτιμον θησαυρόν)*». Ἄλλὰ τὸ «*παρατίθεμαι*» καὶ τὸ «*παρατίθημι*» σημαίνει καὶ «*λέγω, διδάσκω*» (Πράξ. 17:3, Ματθ. 13:24,31). Ἐνταῦθα τὸ «*παράθου*» σημαίνει «*νὰ διδάξῃς*», ὅπως δεικνύει ἡ φράσις «*καὶ ἑτέροις διδάξαι*». Ὁ Παῦλος θέλει νὰ εἴπῃ: Σύ, Τιμόθεε, νὰ διδάξῃς πιστοὺς ἀνθρώπους, αὐτοὶ δὲ μὲ τὴν σειρὰν των θὰ διδάξουν καὶ ἄλλους. Οἱ διδασκόμενοι πιστοὶ ὀφείλουν καὶ αὐτοὶ νὰ διδάσκουν ἄλλους.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ ὅσα ἤκουσες ἀπὸ ἐμὲ βεβαιωμένα ὑπὸ πολλῶν μαρτύρων, αὐτὰ νὰ διδάξῃς εἰς πιστοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶνε ἱκανοὶ νὰ διδάξουν καὶ ἄλλους».

Β' Τιμ. 2:19

«Ο...ΘΕΜΕΛΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΣΤΗΚΕΝ»

«Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην, Ἐγὼ Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καί, Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο «*θεμέλιος*» κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς σημαίνει «*θεμέλιος λίθος*», «*θεμέλιον*». Ἐπίσης κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς τὸ «*ἔστηκεν*» ἔχει τὴν ἔννοιαν «*στέκεται ἀκλόνητος*». Ἄλλ' αὐταὶ αἱ γινῶμαι δὲν εἶνε ὀρθαί. Διότι ὁ «*θεμέλιος*» ἔχει «*σφραγίδα*», ἐπιγραφὴν. Ἡ δὲ «*σφραγίς*» ἢ ἐπιγραφὴ τίθεται διὰ νὰ φαίνεται. Ἄλλ' ἂν ἡ «*σφραγίς*» ἢ ἐπιγραφὴ εἶνε εἰς τὸν θε-

μέλιον λίθον, ἦτοι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, δὲν φαίνεται. Διὰ τὴν φαίνεται αὕτη, τίθεται ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἰς ἔμφανες καὶ περίοπτον σημεῖον κτίσματος. Ἐπίσης, δεδομένου ὅτι ὁ «*θεμέλιος*» χαρακτηρίζεται ὡς «*στερεός*», μὲ τὸ «*ἔστηκεν*» εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «*στέκεται ἀκλόνητος*» δημιουργεῖται παλλιλλογία καὶ ταυτολογία: Ὁ στερεὸς θεμέλιος στέκεται ἀκλόνητος, στερεός! Τὸ «*ἔστηκεν*» ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «*μένει ὄρθιος, δὲν πίπτει*», καὶ σχετίζεται πρὸς τὸ «*ἀνατρέπουσι*» τοῦ προηγουμένου στίχ. 18: Οἱ αἵρετικοὶ ἀνατρέπουν, κρημνίζουν τὴν πίστιν μερικῶν, ἀλλ' ὁ στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνατρέπεται, δὲν κρημνίζεται, μένει ὄρθιος. Ἄλλ' ἂν «*θεμέλιος*» σημαίνει «*θεμέλιος λίθος*», ὅπως οἱ ἑρμηνευταὶ νομίζουν, τότε προκύπτει ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ θεμέλιος λίθος, τὸν ὁποῖον ἔθεσεν ὁ Θεός, εἶνε στερεὸς καὶ δὲν κρημνίζεται, δὲν πίπτει. Αὕτη δὲ ἡ ἔννοια εἶνε ἄστοχος, διότι οὐδεὶς θεμέλιος λίθος δύναται νὰ κρημισθῇ, νὰ πέσῃ, ἀφοῦ δὲν εὐρίσκεται ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀλλ' εἰς τὸ κατώτατον μέρος κτίσματος, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον ἡ λέξις «*θεμέλιος*» δὲν ἔχει τὴν βασικὴν τῆς σημασίαν, δὲν σημαίνει τὸν θεμέλιον λίθον, τὸ θεμέλιον, ἀλλὰ κατὰ συνεκδοχὴν σημαίνει τὸ ὅλον κτίσμα, τὸ ὁποῖον κτίζεται μὲ βάσιν τὸ θεμέλιον, δι' ἄλλων λέξεων σημαίνει τὸ *κτίριον, τὴν οἰκοδομήν, τὸ οἰκοδόμημα, τὸν οἶκον*. Ὅτι δὲ ἡ λέξις «*θεμέλιος*» ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν, αὐτὸ ἀποδεικνύουν Γραφικὰ χωρία. Εἰς τὸ Ἑσ. 25:2 καὶ τὸ Ἰεζ. 30:4 περιέχονται ἀντιστοιχῶς αἱ φράσεις «*πόλεις ὄχυράς τοῦ μὴ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια*», «*καὶ πεσοῦνται τετραυματισμένοι (νεκροὶ) ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ συμπεσεῖται τὰ θεμέλια αὐτῆς*». Εἰς τὰς ἐκφράσεις αὐτὰς τὰ «*θεμέλια*» συνδέονται πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς πτώσεως. Ἄλλ' ἂν τὰ «*θεμέλια*» ἐννοηθοῦν εἰς τὴν συνήθη ἔννοιαν τῆς λέξεως, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ πτώσεως αὐτῶν, διότι αὐτά, ὡς εὐρισκόμενα ἐντὸς τοῦ ἐδάφους, δὲν δύναται νὰ πέσουν. Τὰ «*θεμέλια*» ἐνταῦθα εἶνε *κτίσματα, οἰκοδομήματα*, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ πέσουν. Καὶ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἰερ. 6:5 «*διαφθείρωμεν τὰ θεμέλια αὐτῆς*» τὰ «*θεμέλια*» δὲν σημαίνουν θεμέλια, ἀλλὰ *κτίσματα* (κατ' ἄλλους παλάτια καὶ κατ' ἄλλους φρούρια). Ἐπίσης εἰς τὰ χωρία Ἄμ. 1:4, 7, 10, 12, 14, 2:2,5 τὰ «*θεμέλια*» νοοῦνται ὡς *κτίσματα* (κατ' ἄλλους φρούρια καὶ

κατ' άλλους παλάτια). Τὸ Ἄμ. 1:12 κατὰ τοὺς Ο' ἔχει «θεμέλια τειχέων», τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ κτίσματα, τὰ ὁποῖα εἶνε τείχη, τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν ἔχει «παλάτια τῆς Βοσόρρας».

Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ λέξις, ἡ ὁποία εἰς χωρία τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' ἀποδίδεται μὲ τὴν λέξιν «θεμέλιον», π.χ. εἰς τὰ ἤδη μνημονευθέντα χωρία Ἄμ. 1:4,7, Ἦσ. 25:2, Ἱερ. 6:5, εἰς ἄλλα χωρία ἀποδίδεται μὲ τὴν λέξιν «οἶκος», π.χ. εἰς τὰ χωρία Γεν. 9:27, Ἰὼβ 15:34.

Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν «θεμέλιον, θεμέλιος» ρῆμα «θεμελιῶ» δὲν σημαίνει μόνον «θέτω θεμέλιον», ἀλλὰ σημαίνει καὶ «δημιουργῶ, κατασκευάζω», ὅπως π.χ. εἰς τὰ χωρία Ψαλμ. 8:4(3), 88:12 (89:11), 101:26 (102:25), Ἦσ. 44:28, 51:13.

Τέλος ὡς πρὸς τὴν λέξιν «θεμέλιος» τοῦ ἐρευνωμένου χωρίου πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι αὕτη σχετίζεται πρὸς τὴν λέξιν «οἰκία» τοῦ ἐπομένου στίχ. 20· εἶνε συνώνυμος αὐτῆς.

Κατόπιν τούτων τὴν φράσιν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου, «Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν», μεταφράζομεν, «Ἄλλ' ὁ στερεὸς οἶκος τοῦ Θεοῦ στέκεται (μένει ὀρθιος, δὲν ἀνατρέπεται, δὲν πίπτει)». Ὡς οἶκος δὲ τοῦ Θεοῦ ἐννοεῖται μεταφορικῶς ἡ Ἐκκλησία (Πρβλ. Α' Τιμ. 3:15). Εἰς ἄλλο δὲ χωρίον τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται οἰκοδομὴ (Α' Κορ. 3:9).

Εἰς τὴν φράσιν, «Ἐγὼ Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ», τὴν ὁποῖαν ὁ Ἀπόστολος ἔλαβεν ἐκ τοῦ Ἀριθ. 16:5, τὸ «ἔγνων» σημαίνει «ἔλαβε πρόνοιαν», ὅπως σημαίνει καὶ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Σοφ. Σολ. 10:5, «Ἐγὼ τὸν δίκαιον καὶ ἐτήρησεν αὐτὸν ἄμειπτον». Ὁ Κύριος ἔλαβε πρόνοιαν διὰ τοὺς ἰδικούς του, ὥστε νὰ μὴ χαθοῦν. Τὰ ἐκλεκτὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας διαφυλάσσονται ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ σώζονται.

Εἰς τὴν ἄλλην φράσιν, «Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου», ἡ ὁποία ὑπενθυμίζει τὰ χωρία Ἀριθ. 16:26, Ἦσ. 52:11, Λουκ. 13:27, Ματθ. 7:23, ἡ λέξις «ἀδικία» ἔχει εὐρυτάτην ἔννοιαν, σημαίνει τὸ κακόν, τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ἀσέβειαν.

Μεταφράζομεν τὸ ὅλον ἀποστολικὸν χωρίον:

«Ἄλλ' ὁ στερεὸς οἶκος τοῦ Θεοῦ στέκεται (δὲν ἀνατρέπεται, μένει ὀρθιος), καὶ ἔχει αὐτὴν τὴν σφραγίδα

καὶ ἐπιγραφὴν, Ἔλαβε πρόνοιαν ὁ Κύριος διὰ τοὺς ἰδικούς του, καί, Ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν πᾶς, ὁ ὁποῖος ὁμολογεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶνε κατασκεύασμα ἀνθρώπου, εἶνε οἶκος τοῦ Θεοῦ, πνευματικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ παντοδύναμος. Καὶ ὡς παντοδύναμος τὸ κατεσκεύασεν ἰσχυρόν, στερεόν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀκατάλυτον, δὲν κρημνίζεται, ὅσον καὶ ἂν πολεμῆται ἀπὸ σκοτεινὰς δυνάμεις. Ὑπάρχουν ἀσεβεῖς, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἐκλεκτοί, ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀποφεύγουν τὴν ἀσέβειαν. Διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτούς ὁ Κύριος ἔλαβε πρόνοιαν καὶ τοὺς διαφυλάσσει, διαφυλάσσει οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν του.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἐρμηνευθὲν χωρίον Β' Τιμ. 2:19 εἶνε παράλληλον πρὸς τὸ Ματθ. 16:18, «Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρα οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Ἡ ἱστορία 20 αἰώνων, ἱστορία ποικιλοτρόπων καὶ δὴ καὶ μεγάλων καὶ πολλῶν αἱματηρῶν διωγμῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου του.

Β' Τιμ. 3:12

«ΟΙ ΘΕΛΟΝΤΕΣ ΕΥΣΕΒΩΣ ΖΗΝ»

«Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται».

Τὸ «θέλω» ἐδῶ δὲν σημαίνει «θέλω», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί. Τὸ ρῆμα τοῦτο σημαίνει καὶ «προσπαθῶ, ἀγωνίζομαι, ἐπιχειρῶ». Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Ἰωάν. 7:17, Γαλ. 1:7 ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου. Βλέπε ἐπίσης τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀποκ. 11:5 ἐν τῷ γ' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 564. Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον τὸ «θέλω» σημαίνει «προσπαθῶ, ἀγωνίζομαι». Ἡ φράσις, «οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν», σημαίνει, «οἱ ἀγωνιζόμενοι νὰ ζοῦν εὐσεβῶς». Ὅλοι οἱ πιστοὶ διώκονται ποικιλοτρόπως, ὄχι διότι θέλουν νὰ

ζούν εὐσεβῶς, ἀλλὰ διότι ἀγωνίζονται νὰ ζούν εὐσεβῶς. Ἐὰν μόνον ἤθελον νὰ ζούν εὐσεβῶς, ἀλλὰ δὲν ἠγωνίζοντο καὶ δὲν ἔζων εὐσεβῶς, δὲν θὰ ἐδιώκοντο. Αἱ εὐσεβεῖς ἐκδηλώσεις καὶ πράξεις, αὐταὶ προκαλοῦν διωγμούς, ὄχι ἀπλῶς ἢ θέλησις, ἢ ἐσωτερικὴ διάθεσις τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ «πάντες» σημαίνει, ὅτι οἱ ἀγωνισταὶ χριστιανοὶ ὅλοι ἀνεξαιρέτως ὑφίστανται διωγμούς κατὰ διαφόρους τρόπους. Καὶ ἡ εἰρωνεία καὶ ὁ χλευασμὸς, μὲ τὰ ὁποῖα συνήθως ἀντιμετωπίζονται οἱ ἀγωνισταὶ χριστιανοί, εἶνε εἶδη διωγμῶν.

Μεταφράζομεν:

«Ἀλλὰ καὶ ὅλοι, ὅσοι ἀγωνίζονται νὰ ζούν εὐσεβῶς, ὅπως θέλει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ διωχθοῦν».

Ἑβρ. 1:4-6

«ΚΕΚΛΗΡΟΝΟΜΗΚΕΝ ΟΝΟΜΑ»,
«ΥΙΟΣ ΜΟΥ ΕΙ ΣΥ,
ΕΓΩ ΣΗΜΕΡΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΚΑ ΣΕ»,
«Ο ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ»

«Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; Καὶ πάλιν, Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν; Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «ὄνομα» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη σημασίαν, νομίζουν δηλαδή, ὅτι σημαίνει «ὄνομα». Καὶ ὡς ὄνομα, τὸ ὁποῖον «κεκληρονόμηκεν» ὁ Χριστός, ἐννοοῦν τὸ «Υἱός» ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Ὁ Χριστὸς βεβαίως εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὴν θεϊαν καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος, λέγων περὶ τοῦ Χρι-

στοῦ, ὅτι «κεκληρονόμηκεν ὄνομα», δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ἐκληρονόμησε τὸ ὄνομα Υἱός. Διὰ τὸ ἀποδείξει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀγγέλους ὁ Χριστὸς ἐκληρονόμησεν ἀνώτερον «ὄνομα», εἰς τὸ ἰον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς προσάγει περὶ τοῦ Χριστοῦ ἕξ ἐδάφια ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' εἰς δύο μόνον ἐξ αὐτῶν ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Υἱός, ἐνῶ εἰς ἄλλο ὀνομάζεται Θεός, εἰς ἕτερον Κύριος, καὶ εἰς τὰ δύο δὲν περιέχεται ὄνομα.

Εἰς τὸ Φιλιπ. 2:9 περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγῳ τῆς σταυρικῆς θυσίας του γράφεται, ὅτι «ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὄνομα». Καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐρμηνευταὶ τὸ «ὄνομα», δις ἀπαντῶν, ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν συνήθη ἔννοιαν καὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «ὄνομα», τὸ ὁποῖον «ἐχαρίσατο» ὁ Θεὸς εἰς τὸν Χριστὸν λόγῳ τῆς σταυρικῆς θυσίας του, εἶνε τὸ «Ἰησοῦς» κατὰ μίαν γνώμην, τὸ «Κύριος» κατ' ἄλλην γνώμην, τὸ «Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς» κατὰ τρίτην γνώμην. Ἄλλ' ὅπως ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Φιλιπ. 2:9-11, τὸ «ὄνομα» σημαίνει καὶ «δόξα», αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τοῦτο εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τοῦ Φιλιπ. 2:9 (Βλέπε ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. α', Ἀθήναι 1985, σελ. 229-230).

Ὅπως δὲ εἰς τὸ Φιλιπ. 2:9 ἡ λέξις «ὄνομα» σημαίνει «δόξα», οὕτω καὶ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἑβρ. 1:4-6. Καὶ εἰς μὲν τὸ Φιλιπ. 2:9 πρόκειται περὶ τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον μετὰ τὴν σταυρικὴν θυσίαν του, εἰς δὲ τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον πρόκειται περὶ τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ὅπως δεικνύει τὸ ὄλον ἰον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, ἔχει πάντοτε, ἀπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἐνανθρωπήσεώς του. Ἡ ἐνανθρώπησις εἶνε ταπεινῶσις, ἀλλ' εἶνε καὶ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν ἰδιαζούσῃ καὶ μοναδικῇ ἐννοίᾳ, δὲν παύει δὲ νὰ εἶνε καὶ Θεὸς καὶ Κύριος, Γιαχβέ.

Εἰς τὸ ἐρώτημα, «Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ γὰρ σήμερον γεγέννηκά σε;», ὡς ἀπάντησις ἐννοεῖται, «Οὐδενί». Εἰς οὐδένα δηλαδὴ ἄγγελον εἶπέ ποτε ὁ Θεὸς τόσον τιμητικὸν λόγον. Αὐτὸν τὸν λόγον εἶπε μόνον εἰς τὸν Χριστὸν. Τὸ «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» τινὲς ἀπέδωσαν εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ Χρι-

στοῦ. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εἶνε ὀρθή. Ὁ Θεὸς δὲν λέγει, «ἐγὼ προαιωνίως γεγέννηκά σε», ὅπως ἐν Ψαλμ. 109:3 κατὰ τοὺς Ο' λέγει, «Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε», ἀλλὰ λέγει, «σήμερον γεγέννηκά σε». Τὸ «σήμερον» δὲν σημαίνει τὴν αἰωνιότητα ὡς διαρκὲς παρόν, ὅπως τινὲς νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει χρόνον, ὅπως π.χ. ἐν Λουκ. 2:11 («Ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος»), Ἑβρ. 3:7 («Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε»), 3:13 («Παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἄχρι οὗ τὸ σήμερον καλεῖται»), 4:7 («Πάλιν τινὰ ὀρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον»), 13:8 («Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας»). Ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», ἐκ τοῦ Ψαλμοῦ 2, σαφῶς χριστολογικῶς, στίχου 7 παρατιθέμενος εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν χρόνῳ γέννησιν καὶ υἰότητα αὐτοῦ, τοῦτο σαφῶς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐν συνεχείᾳ παραθέματος, «Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν». Εἰς τὸν λόγον τοῦτον, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περιέχεται ἐν Β' Βασ. (Β' Σαμ.) 7:14 καὶ Α' Παραλειπ. (Α' Χρον.) 17:13, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν Σολομῶντα, τύπον τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν Χριστόν, ἀντίτυπον, χρησιμοποιεῖται μέλλων χρόνος, «ἔσομαι», «ἔσται», ὁ δὲ μέλλων χρόνος σημαίνει μέλλουσαν γέννησιν καὶ υἰότητα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ.

Τὸν λόγον, «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», οὐδέποτε ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς ἄγγελον. Ἐνιαχοῦ καὶ οἱ ἄγγελοι καλοῦνται υἱοὶ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ καὶ συνολικῶς, ὃχι ἐν εἰδικῇ ἐννοίᾳ καὶ ἀτομικῶς. Ὁ Χριστὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος καλεῖται Υἱὸς Θεοῦ ἐν ἰδιαζούσῃ καὶ μοναδικῇ ἐννοίᾳ, ὡς ἤδη εἴπομεν. Ὁ λόγος, «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», εἰς τὸ «Υἱός μου» καὶ εἰς τὸ «ἐγὼ» ἔχει ἰσχυροτάτην ἔμφασιν, ἡ ὁποία σημαίνει τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς Παρθένου γέννησιν τοῦ Χριστοῦ: Ἰδικός μου Υἱὸς εἶσαι σύ. Δὲν εἶσαι υἱὸς ἀνδρός. Ἐγὼ, ὁ Θεός, διὰ τοῦ παντοδυνάμου Πνεύματός μου σήμερον, ἐν χρόνῳ, σὲ ἐσχημάτισα ὡς ἄνθρωπον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου καὶ σὲ ἔφερα εἰς τὸν κόσμον. Καθ' ἡμᾶς ὁ σχολιαζόμενος λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν γέννησιν τοῦ

Χριστοῦ ἐκ τῆς Παρθένου διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ σπέρματος ἀνδρός. Ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ εἶνε θεόνυμφος, διότι ἐγέννησεν ἐκ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος ὀνομάζεται Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἶπεν εἰς τὴν Παρθένον, «Ἴδου συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν», ἡ Παρθένος ἠρώτησε: «Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;». Ὁ δὲ ἀρχάγγελος ἀπήντησε: «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ» (Λουκ. 1:31, 34, 35).

Εἶπομεν, ὅτι εἰς τὸ Ἑβρ. 1:4 ἡ λέξις «ὄνομα» σημαίνει «δόξα». Εἶπομεν ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε μόνον ταπεινώσις, ἀλλὰ καὶ δόξα, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν ἰδιαζούσῃ καὶ μοναδικῇ ἐννοίᾳ, δὲν παύει δὲ συγχρόνως νὰ εἶνε καὶ Θεός. Εἰς δὲ τὴν συνέχειαν ἐσχολιάσαμεν τὸν λόγον «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» ὡς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην γέννησιν καὶ υἰότητα αὐτοῦ. Προσθέτομεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος κατὰ τὸ Ἑβρ. 5:5 εἶνε τιμὴ καὶ δόξα τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου, διότι συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης του. Ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ «ἐδόξασεν» αὐτὸν καταστήσας αὐτὸν ἀρχιερέα. Κατὰ τὸ Ἑβρ. 2:17 ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, διὰ νὰ γίνῃ σπλαγχνικὸς καὶ φιλόανθρωπος ἀρχιερεὺς. Ἡ δὲ φράσις τοῦ Ἑβρ. 9:11, «Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς», σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθεν ὡς ἀρχιερεὺς, δὲν ἔγινεν ἀρχιερεὺς ὅταν ἐνηλικιώθη, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς. Ὁ Χριστὸς ἦτο ἀρχιερεὺς ἀπ' αὐτῆς ἡδὴ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του. Ὁ Θεός, ποιήσας τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον, συγχρόνως ἐποίησεν αὐτὸν ἀρχιερέα, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ἔνδοξον ἀξίωμα.

«Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην λέγει· Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ». Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου τὸ «πάλιν» ἄλλοι μὲν συνδέουν πρὸς τὸ ἀπώτερον «λέγει», ἄλλοι δὲ πρὸς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον «εἰσαγάγῃ». Ἡ πρώτη σύνδεσις δὲν φαίνεται συντακτικῶς φυσικὴ καὶ ὀρθή. Φυσικὴ συντακτικῶς καὶ ὀρθή φαίνεται ἡ δευτέρα σύνδεσις. Ἐπίσης, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὴν οἰκουμένην κατὰ μίαν γνώμην ἐννο-

εἶται ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, κατ' ἄλλην δὲ γνώμην ἐννοεῖται ἡ δευτέρα παρουσία. Ὁρθὴν θεωροῦμεν τὴν δευτέραν γνώμην. Ἀφοῦ ὁ Ἀπόστολος δὲν λέγει, «Ὅταν... εἰσαγάγη», ἀλλὰ λέγει, «Ὅταν... εἰσαγάγη», ὅπως δὴποτε ἀναφέρεται εἰς τὴν μέλλουσαν παρουσίαν, τὴν δευτέραν. Ὁ Θεὸς Πατὴρ εἰσήγαγε τὸν Χριστὸν εἰς τὴν οἰκουμένην τὴν πρώτην φοράν διὰ τὴν σῶσιν τὸν κόσμον, θὰ εἰσαγάγη δὲ πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκουμένην διὰ τὴν κρίσιν τὸν κόσμον. Ὅτι δὲ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι τῆς πρώτης, τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ «προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ», τὸ ὁποῖον, σημειωτέον, ἐλλείπει μὲν ἐκ τοῦ Μασσοριτικοῦ, περιέχεται δὲ ἐν Δευτ. 32:43 κατὰ τοὺς Ο', ὅθεν καὶ παρατίθεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου. Κατὰ τὴν πρώτην παρουσίαν μέρος μόνον τοῦ ἀγγελικοῦ κόσμου ἔψαλε καὶ διηκόνησε τὸν Χριστὸν, πάντες οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ θὰ προσκυνήσουν τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν. Ἄλλωστε τὸ «προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ» ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ εὑρίσκεται εἰς συνάφειαν, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος περὶ θείας ἐκδικήσεως καὶ ἀνταποδόσεως εἰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ εὐφροσύνης ἐπὶ τούτῳ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἐθνῶν μετὰ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Τοιαύτη δὲ συνάφεια δεικνύει, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας. Πρὸς τὸ Ψαλμ. 96:7, «προσκυνήσατε αὐτῷ, πάντες ἄγγελοι αὐτοῦ» κατὰ τοὺς Ο', καθὼς καὶ τὴν συνάφειαν αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ «πρωτότοκος» ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὸ Κολ. 1:15 ὁ Χριστὸς εἶνε «πρωτότοκος πάσης κτίσεως» κατὰ τὴν θεϊαν φύσιν του, διότι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ παντὸς κτίσματος, πρὸ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρόνου, προαιωνίως. Κατὰ τὸ Ματθ. 1:25 καὶ τὸ Λουκ. 2:7 εἶνε «ὁ υἱὸς ὁ πρωτότοκος» τῆς Παρθένου Μαρίας, διότι ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς μὲ πρώτην γέννησιν (χωρὶς βεβαίως ν' ἀκολουθῆ ἄλλη γέννησις) καὶ διότι τὸ «πρωτότοκος» σημαίνει καὶ «ἐκλεκτός» (Ἐξὸδ. 4:22, Ψαλμ. 88:28, Ἑβρ. 12:23). Κατὰ τὸ Ῥωμ. 8:29 εἶνε «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς» κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, διότι εἶνε ὁ πρῶτος ἀδελφὸς ἡμῶν εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸ Κολ. 1:18 εἶνε «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν» καὶ κατὰ τὸ Ἀποκ. 1:5 εἶνε «ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν» κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του, διό-

τι εἶνε ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἀνέστη μὲ ἔνδοξον ἀνάστασιν καὶ δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸν θάνατον. Κατὰ τὸ ἐρευνώμενον δὲ χωρίον ὁ Χριστὸς εἶνε «ὁ πρωτότοκος» ἄνευ προσδιορισμοῦ τινος, ἀπολύτως. Εἶνε δὲ «ὁ πρωτότοκος» κατὰ τὴν θεϊαν φύσιν του, χωρὶς βεβαίως τοῦτο νὰ σημαίη, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔχει καὶ δευτερότοκον Υἱόν. Ὁ Χριστὸς εἶνε «ὁ πρωτότοκος» καὶ ἅμα «μονογενὴς παρὰ Πατρός», «ὁ μονογενὴς Υἱός» (Ἰωάν. 1:14,18. Ἰδὲ καὶ 3:16,18 καὶ Α' Ἰωάν. 4:9). Ἡ ὀνομασία «ὁ πρωτότοκος» ἄνευ προσδιορισμοῦ, ἀπολύτως, πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «ὁ ἐκλεκτὸς Υἱός».

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«Καὶ τόσον ἀνώτερος τῶν ἀγγέλων ἀνεδείχθη (ὡς ἄνθρωπος), ὅσον ἀνωτέραν συγκριτικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐκληρονόμησε δόξαν. Διότι εἰς ποῖον ἐκ τῶν ἀγγέλων εἶπέ ποτε, “Ἰδικός μου υἱός εἶσαι σύ, ἐγὼ σήμερον (ἐν χρόνῳ) σὲ ἐγέννησα (σὲ ἔφερα εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον)”; Καὶ πάλιν, “Ἐγὼ θὰ εἶμαι εἰς αὐτὸν πατὴρ καὶ αὐτὸς θὰ εἶνε εἰς ἐμὲ υἱός”. Καὶ ὅταν θὰ εἰσαγάγῃ πάλιν τὸν ἐκλεκτὸν Υἱὸν εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει: “Καὶ νὰ προσκυνήσουν αὐτὸν ὅλοι οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ”».

Ἑβρ. 2:14

«ΠΑΡΑΠΛΗΣΙΩΣ»

«Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδιά κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ γεννᾶται ἡ ἀπορία: Διατὶ ὁ Ἀπόστολος δὲν λέγει ἀπλῶς «καὶ αὐτὸς μετέσχε τῶν αὐτῶν», ὅτι δηλαδὴ ὁ Υἱός-Θεὸς μετέσχε σαρκὸς καὶ αἵματος, ὅπως «τὰ παιδιά», ἀλλὰ προσθέτει «παραπλησίως»; Κατὰ μίαν γνώμην τὸ «παραπλησίως» σημαίνει ὁμοίως πρὸς «τὰ παιδιά» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀληθῶς, ὅχι κατὰ φαντασίαν. Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Ἀπόστολος θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Υἱός-Θεὸς ἐσαρκώθη πραγματικῶς. Κατ' ἄλλην δὲ γνώμην τὸ «παραπλησίως» σημαίνει, ὅτι ἡ ἐνανθρώπησις δὲν ἐγένεν ἐκ σπέρματος, ἀλλ' ἐκ Πνεύματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ «τὰ παιδιά»

εἶνε ἄνθρωποι, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ Α΄ Κορ. 15:39 «οὐ πᾶσα σὰρξ ἢ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλ' ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πετεινῶν», ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ «*παραπλησίως*» σημαίνει, ὅτι ὁ Υἱὸς-Θεὸς ὁμοίως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μετέσχε σαρκὸς ἀνθρωπίνης, ὄχι ἄλλης σαρκὸς, καὶ αἵματος ἀνθρωπίνου, ὄχι ἄλλου αἵματος. Μὲ ἄλλας λέξεις προσέλαβε σῶμα ἀνθρώπινον. Ἐπειδὴ δὲ προσέλαβε καὶ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἢ ψυχὴν, ἔγινε κατὰ πάντα, ἐκτὸς ἁμαρτίας, ὅμοιος πρὸς ἡμᾶς. Ὁ τέλειος Θεὸς ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος προσλαβὼν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὡς ψυχὴν καὶ ὡς σῶμα. Καὶ μὲ τὴν ἐνανθρώπησίν του, γεγονὸς «ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν» (Ἐφ. 3:20), ἐτίμησε τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἰδιαιτέραν καὶ ἀφαντάστως μεγάλην τιμὴν.

Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐκ τῆς ἐρμηνείας, τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν εἰς τὸ «*παραπλησίως*», ἐν συσχετισμῶ πρὸς τὸ Α΄ Κορ. 15:39, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἰδικὴν του σάρκα καὶ ἰδικόν του αἷμα, ὄχι σάρκα καὶ αἷμα ζῶου, προκύπτει ἐπιχείρημα κατὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ζῶον.

Μεταφράζομεν:

«Ἐπειδὴ δὲ τὰ παιδιά μετέχουν σαρκὸς καὶ αἵματος (ἔχουν δηλαδὴ σῶμα), διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς μετέσχε τῶν αὐτῶν, σαρκὸς καὶ αἵματος, ὁμοίως (πρὸς τὰ παιδιά), ἥτοι σαρκὸς ἀνθρωπίνης καὶ αἵματος ἀνθρωπίνου».

«ΜΕΤΑ ΠΑΡΡΗΣΙΑΣ ΤΩ ΘΡΟΝΩ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ»

«Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «χάρις» καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰς τὸ χωρίον, ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ συνήθη σημασίαν, σημαίνει «χάρις».

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἡ λέξις «χάρις» εἶνε συνώνυμος τῆς λέξεως «ἔλεος» καὶ ἔχει βεβαίως τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει «χάρις». Ἄλλ' εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, εἰς τὴν φράσιν «τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος», ἡ λέξις ἔχει ἄλλην σημασίαν. Ὅτι δὲ ἡ αὐτὴ λέξις ἀπαντᾷ δις εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, τοῦτο δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην, ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. Π.χ. εἰς τὸ Πράξ. 13:45 τὸ «ἀντιλέγειν» εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν σημαίνει «ἀντιπράττειν, ἀντιδρᾶν», εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν σημαίνει «ἀντιλέγειν, λέγειν τὸ ἀντίθετον», ὅπως ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 188. Αὐτὴ δὲ ἡ λέξις «χάρις», δις ἀπαντῶσα καὶ εἰς τὸ Ἰωάν. 1:16, εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν σημαίνει «ἄφεσις ἁμαρτιῶν» καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν σημαίνει «εὐσπλαγχνία», ὅπως ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 1:16-17 εἰς τὸν γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 119-121. Δέον ἐπίσης νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι, ἐὰν ἡ λέξις «χάρις» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον εἶχε τὴν αὐτὴν καὶ συνήθη σημασίαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τότε εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν μᾶλλον θὰ προηγίτο τῆς συνωνύμου λέξεως «ἔλεος». Ὁ Ἀπόστολος δηλαδὴ, ἀντὶ νὰ εἴπῃ, «Προσερχώμεθα... τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὐρωμεν», μᾶλλον θὰ ἔλεγε, «Προσερχώμεθα... τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν χάριν καὶ ἔλεον εὐρωμεν».

Ὅπως ὑπεστηρίζαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Πέτρ. 2:18-20 εἰς τὸν α' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 306-310, ἡ λέξις «χάρις» σημαίνει καὶ «τιμὴ, δόξα». Ὅπως ἐπίσης ὑποστηρίζομεν κατὰ

τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἑβρ. 10:29-30 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, ἐκεῖ τὴν λέξιν «*χάρις*» ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποιεῖ μὲ τὴν σημασίαν «*δόξα*». Καθ' ἡμᾶς δὲ καὶ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἑβρ. 4:15-16 ὁ Ἀπόστολος τὴν λέξιν ταύτην χρησιμοποιεῖ μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν. Ἡ ἔκφρασις δηλαδὴ τοῦ Ἀποστόλου «*ὁ θρόνος τῆς χάριτος*» σημαίνει «*ὁ θρόνος τῆς δόξης*», «*ὁ ἑνδοξος θρόνος*». Ἡ ἔννοια τοῦ θρόνου συνδέεται πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς δόξης, τοῦ μεγαλείου. Ὡς θρόνος δόξης χαρακτηρίζεται ὁ θρόνος ἔν τε τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ: Α' Βασ. 2:8, Σοφ. Σολ. 9:10, Σοφ. Σειρ. 47:11, Ἡσ. 22:23, Ἱερ. 14:21, 17:12, Ματθ. 19:28, 25:31. Πρὸς τὴν ἀποστολικὴν ἔκφρασιν «*ὁ θρόνος τῆς χάριτος*», ἦτοι «*ὁ θρόνος τῆς δόξης*» πρβλ. τὴν ἐν Παροιμ. 1:9 καὶ 4:9 ἔκφρασιν «*στέφανος χαρίτων*», ἦτοι «*στέφανος λαμπροτήτων, λαμπρὸς στέφανος, στέφανος δόξης*».

Ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Ἀπόστολος δὲν ὠμίλησε προηγουμένως περὶ θρόνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπορρέει χάρις, ἔλεος, ὥστε νὰ δύναται κατόπιν νὰ ὀμιλῇ περὶ αὐτοῦ τοῦ θρόνου ἐνάρθρως, ὅπως ὀμιλεῖ τώρα λέγων, «*τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος*». Τώρα ὀμιλεῖ περὶ τοῦ θρόνου ἐνάρθρως, διότι ὡς θρόνον ἔννοεῖ τὸν γνωστὸν θρόνον, τὸν θρόνον τῆς δόξης, ἦτοι τὸν ἑνδοξον θρόνον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ἤθελε νὰ ὀμιλήσῃ περὶ θρόνου μὲ νέαν ἔννοιαν, ἦτοι μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἀπ' αὐτὸν ἀπορρέει χάρις, ἔλεος, θὰ ὠμίλει μᾶλλον ἀνάρθρως, θὰ ἔλεγε «*θρόνῳ χάριτος*». Ἄλλωστε ἡ «*χάρις*» μὲ τὴν ἔννοιαν «*χάρις, ἔλεος*» δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τὸν θρόνον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου.

Ἐπεὶ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ ἔκφρασις «*ὁ θρόνος τῆς χάριτος*» σημαίνει «*ὁ θρόνος τῆς δόξης*», συνηγορεῖ καὶ ἡ φράσις «*μετὰ παρρησίας*», τουτέστι «*μετὰ θάρρους*». Ὁ Ἀπόστολος θέλει νὰ εἴπῃ: Ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ ὡς θρόνος δόξης εἶνε φοβερὸς καὶ ἀπρόσιτος εἰς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' ἀφοῦ ἔχομεν ἀρχιερέα μέγαν, ὁ ὁποῖος ἐδοκιμάσθη, ἐθυσιάσθη, ἔχει συμπάθειαν πρὸς ἡμᾶς, ἀνέβη ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν καὶ μεσιτεύει ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἃς μὴ φοβώμεθα πλέον, ἀλλ' ἃς προσερχώμεθα μὲ θάρρος εἰς τὸν ἑνδοξον καὶ φοβερόν θρόνον.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον:

«*Δὲν ἔχομεν δὲ ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ δείξῃ συμπάθειαν εἰς τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν, ἀλλ' ὁ ὁποῖος ἔχει δοκιμασθῆ εἰς ὅλα ὁμοίως πρὸς ἡμᾶς, χωρὶς ὅμως ἁμαρτίαν. Ἄς πλησιάσω-*

μεν λοιπὸν μὲ θάρρος εἰς τὸν θρόνον τῆς δόξης, διὰ νὰ λάβωμεν ἔλεος καὶ ἐπιτύχωμεν χάριν, ὥστε νὰ βοηθηθῶμεν ἐν καιρῷ ἀνάγκης».

Ἑβρ. 5:5-6

«ΥΙΟΣ ΜΟΥ ΕΙ ΣΥ, ΕΓΩ ΣΗΜΕΡΟΝ ΓΕΓΕΝΝΗΚΑ ΣΕ»

«Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ Ψαλμικὸν «Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» (Ψαλμ. 2:7) ἐρμηνευτικῶς κακοποιεῖται: Τὸ «Υἱὸς μου» οἱ ἐρμηνευταὶ ἀναφέρουν εἰς τὴν προαιωνίαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ «ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε» ἀναφέρουν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καθέδρας του!

Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ «Υἱὸς μου», ὅπερ λέγεται μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως, καὶ τὸ «ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», ὅπερ ἐπίσης λέγεται μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως ἐπὶ τῆς ἀντωνυμίας «ἐγὼ», συνδέονται κατ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν: Ἰδικὸς μου Υἱὸς εἶσαι σύ, διότι ἐγὼ σήμερον σὲ ἐγέννησα. Τὸ «Υἱὸς» δηλαδὴ καὶ τὸ «γεγέννηκα» ἀναφέρονται ἀμφοτέρωτα εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνθρωπίνην. Διὰ τῶν εἰρημένων ἐμφάσεων ὁ Θεὸς Πατὴρ θέλει νὰ τονίσῃ, ὅτι καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς εἶνε ἰδικὸς του Υἱός, διότι δὲν προῆλθεν ἐκ σπέρματος ἀνδρός, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσχημάτισεν αὐτὸν σωματικῶς διὰ τοῦ Πνεύματος του ἐκ τῶν αἱμάτων τῆς Παρθένου, ἔδωκε δὲ ψυχὴν εἰς αὐτὸν καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον. Καθ' ἡμᾶς δηλαδὴ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκφράζεται ὁ Θεὸς εἰς τὸ Ψαλμικὸν καὶ προφητικὸν χωρίον, εἶνε ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ σπέρ-

ματος ἀνδρός. Τὴν ἐπιχειρηματολογίαν διὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην τοῦ Ψαλμικοῦ καὶ προφητικοῦ χωρίου δύναται νὰ ἴδῃ τις εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἑβρ. 1:4-6 καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Πράξ. 13:32-33 εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου.

Τὸ Ψαλμικὸν καὶ προφητικὸν χωρίον «*Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε*» ὃ Ἀπόστολος ἀναφέρει ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ τὸ ἐπόμενον Ψαλμικὸν καὶ προφητικὸν χωρίον «*Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ*». Καὶ τὸ μὲν δεύτερον χωρίον σαφῶς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ περὶ αὐτοῦ λέγει, ὅτι εἶνε «*ἱερεὺς*», ἔχει δηλαδὴ ἱερωσύνην, καὶ βεβαίως τὴν ἱερωσύνην ἔχει εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν, εἶνε ἀρχιερεὺς. Ἄλλ' εἰς τὸ πρῶτον χωρίον οὐδὲν περὶ ἀρχιερωσύνης λέγεται. Ὅθεν γεννᾶται ἡ ἀπορία, πῶς αὐτὸ τὸ χωρίον παρατίθεται διὰ τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Χριστοῦ; Ἡ λύσις τῆς ἀπορίας εἶνε αὕτη: Τὸ «*Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε*» ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Χριστοῦ ἐμμέσως, διότι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, ὅταν δὲ ὁ Κύριος ἔγινεν ἄνθρωπος, συγχρόνως κατέστη Μεσσίας, Χριστός (Λουκ. 2:11 κ.ἄ.), καταστάς δὲ Μεσσίας, Χριστός, συγχρόνως κατέστη ἀρχιερεὺς, ὅπως καὶ βασιλεὺς καὶ προφήτης, ἔλαβε δηλαδὴ τὸ τρισσὸν ἀξίωμα, διὰ νὰ δύναται ὡς ἄνθρωπος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν μεσσιακὴν ἀποστολήν του. Κατὰ τὸ Ἑβρ. 2:17 ὁ Κύριος ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὁμοίος πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐν Ψαλμ. 21:23 (22:22) ὀνομάζει «*ἀδελφούς*», νὰ γίνῃ δηλαδὴ ἄνθρωπος, διὰ νὰ γίνῃ σπλαγχνικὸς καὶ φιλόανθρωπος ἀρχιερεὺς. Ἡ φράσις τοῦ Ἑβρ. 9:11, «*Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς*», σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθεν ὡς ἀρχιερεὺς, δὲν ἔγινεν ἀρχιερεὺς ὅταν ἐνηλικιώθη, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἐκ γενετῆς ἀρχιερεὺς. Ὁ Θεός, γεννήσας τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον, ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀρχιερέα.

Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν λοιπὸν χωρίον Ἑβρ. 5:5-6 ἐκ τῶν δύο παραθεμάτων ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σχετικῶς πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Χριστοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται ἐμμέσως εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἀρχιερέα, τὸ δὲ δεύτερον, «*Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ*» (Ψαλμ. 109 [110]:4), ἀναφέρεται ἀμέσως. Ἀνάλογον φαινόμενον παρατηροῦμεν εἰς τὸ Πράξ. 13:34-35. Ἐκεῖ ἐκ τῶν δύο παραθεμάτων ἐκ τῆς Παλαιᾶς

Διαθήκης σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνάστασιν ἐμμέσως, ἀφοῦ αὐτὴ δὲν μνημονεύεται, ἀλλ' ἐννοεῖται περιλαμβανομένη εἰς «τὰ ὄσια Δαυὶδ τὰ πιστά», τὰς ἱερὰς δηλαδὴ καὶ ἀξιοπίστους ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Δαβίδ, τὸ δὲ δευτέρον ἀναφέρεται ἀμέσως, ἀφοῦ τὸ «Οὐ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθορὰν» σημαίνει: Δὲν θὰ ἀφήσης τὸν ὄσιόν σου νὰ γνωρίσῃ ἀποσύνθεσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ θὰ ἀναστήσῃ αὐτόν.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐτίμησεν ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ἐτίμησεν αὐτὸν ἐκεῖνος (ὁ Θεὸς Πατὴρ), ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς αὐτόν: Ἴδικός μου Υἱὸς εἶσαι σὺ (δὲν εἶσαι υἱὸς ἀνδρός), ἐγὼ σήμερον σε ἐγέννησα (σε ἔφερα εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον). Ἐπίσης εἰς ἄλλο μέρος λέγει: Σὺ εἶσαι ἱερεὺς αἰώνιος κατὰ τὸν τύπον τοῦ Μελχισεδέκ».

Ἑβρ. 5:8

«ΕΜΑΘΕΝ ΑΦ' ΩΝ ΕΠΑΘΕ ΤΗΝ ΥΠΑΚΟΗΝ»

«Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν».

Τὸ χωρίον τοῦτο ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε μετὰ τοῦ ἐπομένου στίχ. 9. Εἰς τὴν φράσιν «ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν» ἐδώσαμεν τότε τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Χριστὸς, ἐξ ὅσων ἔπαθεν, ἐκουσίως βεβαίως, ἔμαθε τὴν ὑπακοήν ἐκ πείρας. Δι' ἄλλων λέξεων, τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ συνιστοῦν τὴν ἔμπρακτον ὑπακοήν του εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός. Τὴν εἰρημένην δὲ φράσιν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι μεταφράσται, μετεφράσαμεν, «ἔμαθεν ἐξ ὅσων ἔπαθε τὴν ὑπακοήν» (Βλέπε τὸ ἡμέτερον ἔργον, Ἑρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς, τόμ. γ', σελ. 414-416).

Ἡ ἔννοια, ὅτι τὰ παθήματα τοῦ Ἰησοῦ συνιστοῦν τὴν ἔμπρακτον ὑπακοήν του εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός, εἶνε ὀρθή.

Ἄλλ' ἢ μετάφρασις, «*ἔμαθεν ἐξ ὧσων ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*», δὲν εἶνε ὀρθή, καὶ αὐστηρῶς θεωρουμένη ἐξ ἐπόψεως γραμματικῆς δίδει ἔννοιαν διάφορον πρὸς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀσεβῆ· δίδει δηλαδὴ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ ὑπακούσῃ, ἀλλ' ὑπέστη παθήματα καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἠναγκάσθη νὰ ὑπακούσῃ, δι' ἄλλων λέξεων τὰ παθήματα ἔγιναν εἰς αὐτὸν μαθήματα! Βεβαίως οἱ ἑρμηνευταὶ τὴν ἐν λόγῳ μετάφρασιν δὲν ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἀσεβῆ αὐτὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ γραμματικῶς αὐτὴ ἢ ἔννοια προκύπτει.

Πρὸς ὀρθὴν μετάφρασιν τῆς φράσεως «*ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*» τὸ ρῆμα «*μανθάνω*» πρέπει νὰ ἐκκληφθῆ, ὄχι εἰς τὴν συνήθη σημασίαν, ἀλλ' εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «*ἐφαρμόζω, ἐκτελῶ, πράττω, ἀσκῶ*». Παραθέτομεν καὶ σχολιάζομεν χωρία, ὅπου τὸ ρῆμα ἀπαντᾷ εἰς τοιαύτην σημασίαν:

«*Ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν*» (Ψαλμ. 105 [106]:35).

Ὁ Κύριος κατακρίνει τοὺς Ἰσραηλίτας, διότι ἤλθον εἰς ἐπιμιξίαν μὲ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ «*ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν*», ὄχι βεβαίως ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἐπληροφορήθησαν τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι *ἔπραξαν* τὰ ἔργα αὐτῶν. Εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ χωρίου ἀναφέρονται τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔπραξαν οἱ Ἰσραηλίται.

«*Ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου*» (Ψαλμ. 118 [119]:71).

«*Συνέτισόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου*» (Ψαλμ. 118 [119]:73).

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο τούτων χωρίων σημαίνει: Εἶνε καλόν, Κύριε, ὅτι μὲ ἐταπείνωσες μὲ δοκιμασίας καὶ θλίψεις, διὰ νὰ ἐκτελῶ τὰ διατάγματά σου.

Τὸ δεύτερον χωρίον σημαίνει: Δός μοι, Κύριε, σύνεσιν, σοφίαν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν, καὶ θὰ ἐφαρμόζω τὰς ἐντολάς σου.

«*Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς*» (Ἡσ. 26:9).

Αὐτὴ ἢ προτροπὴ προφανῶς σημαίνει: Σεῖς, οἱ ὁποῖοι κατοικεῖτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφαρμόσατε δικαιοσύνην, *πράξατε* τὸ δίκαιον.

«*Κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε*» (Ἱερ. 10:2).

Αὐτὸς ὁ λόγος σημαίνει: Κατὰ τοὺς τρόπους, κατὰ τὰ ἔργα

τῶν ἐθνικῶν μὴ πράττετε.

Πρὸς ὀρθὴν μετάφρασιν τῆς φράσεως «*ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*» πρέπει ἐπίσης νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ πρόθεσις «*ἀπὸ*» μετὰ γενικῆς χρησιμοποιεῖται ἰσοδυνάμως πρὸς τὴν πρόθεσιν «*διὰ*» μετὰ γενικῆς, καὶ συνεπῶς τὸ «*ἀφ' ὧν ἔπαθε*» σημαίνει «*δι' ὧν ἔπαθε* («*διὰ παθημάτων*», Ἑβρ. 2:10), μὲ ὅσα ἔπαθε», ὅπως ἐν Λουκ. 15:16 τὸ «*γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων*» σημαίνει «*νὰ γεμίση τὴν κοιλίαν του διὰ τῶν ξυλοκεράτων, μὲ τὰ ξυλοκέρατα*», καὶ ἐν Λουκ. 16:21 τὸ «*χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψυχίων*» σημαίνει «*νὰ χορτάση διὰ τῶν ψυχίων, μὲ τὰ ψυχία*». Καὶ σήμερον ἡ πρόθεσις «*ἀπὸ*» ἔχει τοιαύτην ἔννοιαν εἰς τὴν δημῶδη γλῶσσαν, συντασσομένη ὁμως μετὰ αἰτιατικῆς. Λέγοντες π.χ. «*χορτάσαμε ἀπὸ λόγια*» ἐννοοῦμεν «*ἐχορτάσθημεν διὰ λόγων, χορτάσαμε μὲ λόγια*».

Κατόπιν τούτων τὸ «*ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*» ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὁ Χριστὸς «*ἤσκησε δι' ὅσων ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, ἔδειξεν ὑπακοήν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα καταδεχόμενος νὰ ὑποστῆ ὑπὲρ ἡμῶν παθήματα. Κατὰ τὸ Φιλίπ. 2:8 ὁ Χριστὸς «ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»*».

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«*Ἄν καὶ ἦτο Υἱὸς (ἄρα Θεός, καὶ συνεπῶς δὲν ὤφειλεν ὑπακοήν), ἤσκησε δι' ὅσων ἔπαθε τὴν ὑπακοήν*».

«ΕΡΡΑΝΤΙΣΜΕΝΟΙ...ΚΑΙ ΛΕΛΟΥΜΕΝΟΙ...
ΥΔΑΤΙ ΚΑΘΑΡΩ»

«Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῶ».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον τὸ «ἐρραντισμένοι» καὶ τὸ «λελουμένοι» εἶνε προφανῶς συνώνυμα, καὶ σημαίνουν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ραντισμοῦ καὶ τῆς λούσεως, δηλαδή τὴν καθαρότητα. Διὰ τοῦτο τὸ «ἐρραντισμένοι» κακῶς τινὲς ἐκ τῶν ἐξηγητῶν ἀφήνουν ἀνεξήγητον. Ὅρθῶς πράττουν ὅσοι ἐξηγοῦν «καθαρισμένοι».

Εἰς τὸ «ἐρραντισμένοι» κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἐξυπακούεται ὡς δοτικὴ τοῦ μέσου «τῷ αἵματι τοῦ Ἰησοῦ», ὅπως εἰς τὸ «λελουμένοι» ἡ ἔννοια τοῦ μέσου ἐκφράζεται μὲ τὴν δοτικὴν «ὕδατι καθαρῶ». Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἡ δοτικὴ τοῦ μέσου «ὕδατι καθαρῶ» ἐννοεῖται καὶ διὰ τὸ «ἐρραντισμένοι». Ἄλλως γεννᾶται ἡ ἀπορία: Διατί προκειμένου περὶ τοῦ «λελουμένοι» ἀναφέρεται δοτικὴ τοῦ μέσου, καὶ προκειμένου περὶ τοῦ «ἐρραντισμένοι» δὲν ἀναφέρεται;

Οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι εἰς τὸ «ἐρραντισμένοι» ὑπονοεῖται ὡς δοτικὴ τοῦ μέσου «τῷ αἵματι τοῦ Ἰησοῦ», ἐπειδὴ ὁρμῶνται ἐκ τοῦ ραντισμοῦ δι' αἵματος θυσιῶν ζῶων (Ἐξόδ. 29:21, Λευίτ. 8:30, 14:7). Ἀλλὰ καὶ δι' ὕδατος ἐγένετο ἐξαγνιστικὸς ραντισμὸς (Ἀριθ. 19:9,13,18,20,21). Εἰς δὲ τὸ Ἰεζ. 36:25 περιέχεται: «Καὶ ρανῶ ἐφ' ὑμᾶς καθαρὸν ὕδωρ, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν». Καὶ θὰ σᾶς ραντίσω, δηλαδή, μὲ καθαρὸν ὕδωρ, καὶ θὰ καθαρισθῆτε ἀπὸ ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας σας. Τὸ χωρίον εἶνε προφητικὸν περὶ τοῦ βαπτίσματος.

Ἐξαγνιστικὸς λοιπὸν ραντισμὸς κατὰ τὴν Γραφὴν δὲν γίνεται μόνον δι' αἵματος, ἀλλὰ καὶ δι' ὕδατος.

Εἰς τὴν φράσιν, «καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῶ»,

ὅπου προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ βαπτίσματος, κατὰ μίαν γνώμην τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος χαρακτηρίζεται «καθαρόν» μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ «καθαροποιόν, καθάρσιον, καθαρτικόν», ἐπειδὴ καθαρίζει ἠθικῶς τὸν βαπτιζόμενον. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἄλλην ἔννοιαν ἔχει ἡ λέξις «καθαρόν» καὶ ἄλλην ἔννοιαν ἔχουν αἱ λέξεις «καθαροποιόν, καθάρσιον, καθαρτικόν». Κατ' ἄλλην γνώμην «καθαρόν» σημαίνει «ἀμιγές», ὕδωρ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε μεμιγμένον μετὰ αἷμα, ὅπως τὸ παλαιὸν ὕδωρ τῆς σποδοῦ δαμάλεως (Ἀριθ. 19:9,17). Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν εὐσταθεῖ. Διότι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ δὲν ἦτο ἀμιγές, ἀφοῦ ἦτο μεμιγμένον μετὰ σποδόν. Καθ' ἡμᾶς τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ προφητικόν χωρίον Ἰεζ. 36:25, χαρακτηρίζεται «ὕδωρ καθαρόν», ὅπως εἰς τὸ ἐπίσης προφητικόν χωρίον Μαλ. 1:11 τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας χαρακτηρίζεται «θυσία καθαρὰ». Καὶ ἡ μὲν θυσία τοῦ Χριστοῦ χαρακτηρίζεται «καθαρὰ», διότι κατ' αὐτὴν θυσιάζεται «ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκήρατος Κύριος» κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔκφρασιν, τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος χαρακτηρίζεται «καθαρόν», ἐπειδὴ ἀγιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὸ δὲ τοῦ ἁγιασμοῦ δὲν θεωρεῖται καθαρόν, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου ἢ κτίσις, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶνε μέρος, ἐμολύνθη, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μολύνεται, καὶ «οὐρανὸς οὐ καθαρὸς» καὶ «ἄστρα οὐ καθαρὰ» ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Ἰωβ 15:15, 25:5).

Κατὰ ταῦτα τὸ ἡγιασμένον καὶ καθαρόν ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καθαρίζει ἀμφοτέρωθεν, καὶ «τὰς καρδίας», ἦτοι τὰς ψυχάς, καὶ «τὸ σῶμα», ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον τὸν μολυσμένον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὴν δὲ τὴν καθαρτικὴν δύναμιν ἀντλεῖ τὸ βάπτισμα ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ Θεανθρώπου.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«*Ἄς προσερχώμεθα μετὰ εἰλικρινῆ καρδίαν, μετὰ βεβαιότητα πίστεως, δι' ὕδατος (ἡγιασμένου καὶ) καθαροῦ καθαρισμένοι εἰς τὰς ψυχὰς ἀπὸ συνείδησιν πονηρὰν καὶ πλυμένοι εἰς τὸ σῶμα.*»

Ἔβρ. 10:29-30

«ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ», «ΛΕΓΕΙ ΚΥΡΙΟΣ»

«Πόσω δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; Οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος».

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἢ λέξεις «χάρις» ἔχει τὴν συνήθη ἔννοιαν, σημαίνει δηλαδή «χάρις», ἡ δὲ ἔκφρασις «τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος» κατὰ μίαν γνώμην σημαίνει τὸ χαρισθὲν Πνεῦμα, κατ' ἄλλην δὲ γνώμην τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δίδει τὴν χάριν, χαρίζει τὰ καλά.

Ἄλλ' ὅπως ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Πέτρ. 2:18-20 εἰς τὸν α' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 306-310, ἢ λέξεις «χάρις» σημαίνει καὶ «τιμὴ, δόξα». Ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ δὲ χωρίῳ εἰς τὴν λέξιν «χάρις» ἀρμόζει ἡ σημασία «δόξα». Ἡ ἔκφρασις δηλαδή «τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος» σημαίνει «τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης, τὸ ἔνδοξον Πνεῦμα». Εἰς τὸ Α' Πέτρ. 4:14 ἀπαντᾷ ἡ ἔκφρασις «τὸ τῆς δόξης Πνεῦμα», ὅπως ἐν Α' Κορ. 2:8 ἡ ἔκφρασις «ὁ Κύριος τῆς δόξης», ἐν Ἰακ. 2:1 «ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῆς δόξης», ἐν Πράξ. 7:2 «ὁ Θεὸς τῆς δόξης» καὶ ἐν Ἐφ. 1:17 «ὁ Πατὴρ τῆς δόξης». Καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος ἔχουν δόξαν, τὴν αὐτὴν δόξαν.

Τὸν ἀσεβῆ χριστιανὸν ὁ Ἀπόστολος θεωρεῖ ἄξιον πολὺ χειροτέρας τιμωρίας παρὰ τὸν παραβάτην τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, διότι ὁ ἀσεβῆς χριστιανὸς προσβάλλει τρία ἀντικείμενα ἀνώτερα τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Διὰ τὴν τόνισιν δὲ τὴν ἀνωτέραν ἀξίαν τῶν τριῶν ἀντικειμένων ὁ Ἀπόστολος, ἀναφέρει αὐτὰ μὲ προσδιορισμοὺς καὶ χαρακτηρισμοὺς, διὰ τῶν ὁποίων ἐξαίρεται ἡ ἀνώτερα ἀξία των. Ἐν ἑκ τῶν τριῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ὁ ἀσεβῆς χριστιανὸς προσβάλλει, εἶνε τὸ Πνεῦμα. Καὶ διὰ τὴν τόνισιν ὁ Ἀπόστολος τὴν ἀνωτέραν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος, δὲν λέγει ἀπλῶς «τὸ Πνεῦμα», ἀλλὰ προσθέτει «τῆς χάριτος», τῆς δόξης. Ἴδου πῶς ὁ Ἀπόστολος τονίζει τὴν ἀνωτέραν ἀξίαν καὶ

τῶν τριῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ὁ ἀσεβὴς χριστιανὸς προσβάλλει:

Ὁ ἀσεβὴς χριστιανὸς εἶνε ἔνοχος πολὺ περισσότερον τοῦ παραβάτου τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, πρῶτον διότι καταπατεῖ ὄχι ἀπλῶς υἱὸν ἀνθρώπου, ἀλλὰ «τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ»: δεύτερον διότι θεωρεῖ ὄχι πολύτιμον, ἀλλὰ «κοινόν» τὸ αἷμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη «ἡ διαθήκη», ἢ κατ' ἐξοχὴν διαθήκη, ἢ καινὴ διαθήκη, καὶ ὁ ἴδιος ἠγιάσθη, δι' ἄλλων λέξεων περιφρονεῖ τὸ ἀπείρου ἀξίας αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ συνήθους αἵματος: καὶ τρίτον διότι προσβάλλει «τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος», τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης. Ἐντὶ δηλαδὴ νὰ τιμήσῃ τὸ Πνεῦμα ὡς ἔνδοξον, αὐτὸς ἀσεβεῖ εἰς αὐτό. Πρὸς τὴν ἐνταῦθα φράσιν «τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος (τῆς δόξης) ἐνυβρίσας» πρβλ. τὴν ἐν Β' Πέτρ. 2:10 φράσιν «δόξας βλασφημοῦντες» καὶ ἐν Ἰουδ. 8 «δόξας βλασφημοῦσι». Τὰ ἔνδοξα καὶ συνεπῶς τιμῆς ἄξια οἱ ἀσεβεῖς ἀτιμάζουν, προσβάλλουν.

Καθ' ἡμᾶς ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔκφρασιν «τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος» μὲ τὴν ἔννοιαν «τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης» εἶνε ἡ ἐν Ἑβρ. 4:16 ἔκφρασις «ὁ θρόνος τῆς χάριτος» μὲ τὴν ἔννοιαν «ὁ θρόνος τῆς δόξης» (Βλέπε ἐρμηνείαν εἰς σελ. 212-214).

Εἰς τὸν δεύτερον στίχον τοῦ ἐρευνωμένου ἐδαφίου Ἑβρ. 10:29-30 κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κείμενον περιέχεται ἡ φράσις «λέγει Κύριος», ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ κριτικὸν κείμενον Nestle - Aland ἐλλείπει, περιέχεται ὅμως εἰς τὸ παράλληλον ἐδάφιον Ῥωμ. 12:19 κατὰ τε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ κριτικὸν κείμενον. Λόγῳ δὲ τῆς εἰρημένης φράσεως εἰς τὸν ἐν λόγῳ στίχον γίνεται διάκρισις δύο προσώπων τῆς Θεότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται νὰ παρατηροῦν οἱ ἐρμηνευταί. Τὸ ἐν πρόσωπον τῆς Θεότητος σημαίνεται διὰ τῆς μετοχῆς «εἰπόντα», χρόνου ἀορίστου, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τοῦ ρήματος «λέγει», χρόνου ἐνεστώτος. Τὸ ἐν πρόσωπον τῆς Θεότητος εἶπε τί λέγει ὁ Κύριος, ἄλλο δηλαδὴ πρόσωπον τῆς Θεότητος.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Πόσον χειροτέρας τιμωρίας νομίζετε ὅτι θὰ κριθῆ ἄξιός αὐτός, ὁ ὁποῖος κατεπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ περιεφρόνησε τὸ αἷμα τῆς (καινῆς) διαθήκης, μὲ τὸ ὁποῖον ἠγιάσθη, ὡς ἐὰν ἦτο σύννηθες αἷμα, καὶ προσέβαλε τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης (τὸ ἔνδοξον Πνεῦμα); Γνωρίζομεν δὲ πόσον ἀξίοπistos εἶ-

νε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν: Εἰς ἐμὲ ἀνήκει ἡ ἐκδίκησις, ἐγὼ θ' ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος».

Α' Πέτρ. 1:13

«ΝΗΦΟΝΤΕΣ ΤΕΛΕΙΩΣ»

«ΕΛΠΙΣΑΤΕ ΕΠΙ ΤΗΝ ΦΕΡΟΜΕΝΗΝ ΥΜΙΝ ΧΑΡΙΝ»

«Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως, ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τὸ «τελείως» κατὰ μίαν ἐρμηνείαν συνδέεται πρὸς τὸ «νήφοντες» καὶ κατ' ἄλλην πρὸς τὸ «ἐλπίζατε». Καθ' ἡμᾶς ὀρθὴ εἶνε ἡ πρώτη σύνδεσις, «νήφοντες τελείως». Ἡ ἔκφρασις «νήφειν τελείως» εἶνε συνώνυμος τῆς ἐν Α' Κορ. 15:34 ἐκφράσεως «ἐκνήφειν δικαίως», ὅπου τὸ αὐτὸ ρῆμα ἀπαντᾷ σύνθετον, καὶ τὸ «δικαίως» σημαίνει «τελείως», ὡς ἀποδεικνύομεν ἀλλαχοῦ («Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. β', σελ. 197-200, 157-158). Τὸ «νήφοντες τελείως» σημαίνει «ἐπαγρυπνοῦντες τελείως, εὐρισκόμενοι εἰς πλήρη ἐπαγρύπνησιν».

Τῆς λέξεως «χάρις» εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν καὶ ἀφήνουν τὴν λέξιν ἀμετάφραστον ἢ ἀποδίδουν αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων «σωτηρία» καὶ «χάρις τῆς σωτηρίας». Ἄλλ' ὡς ἀπεδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Λουκ. 6:32-34 καὶ 17:9-10, ἡ λέξις «χάρις» ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ σημαίνει «ἀνταπόδοσις, ἀνταμοιβή, μισθός» («Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. α', σελ. 78-79 καὶ 88-89). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις καὶ ἐνταῦθα.

Ἠγέρθη ζήτημα περὶ τοῦ ἂν ἐν τῇ φράσει «ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν» «ἢ χάρις» εἶνε ἡ βάσις τῆς ἐλπίδος ἢ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐλπίδος. Καθ' ἡμᾶς ἡ βάσις τῆς ἐλπίδος εἶνε προπάντων καὶ κυρίως ὁ Θεός, ἀπὸ ἀνθρωπίνης δὲ πλευρᾶς ἡ

πνευματική προετοιμασία, ἡ ὁποία ἐν τῷ παρόντι ἐδαφίῳ ἐκφράζεται διὰ τοῦ «ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας» καὶ τοῦ «νήφοντες τελείως». Συνεπῶς «ἡ χάρις» εἶνε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐλπίδος καὶ ἡ φράσις, «ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ», σημαίνει, «ἐλπίζατε εἰς τὸν μισθόν, ὁ ὁποῖος φέρεται εἰς σᾶς κατὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Κατὰ τὸ Ἀποκ. 22:12 ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἴδου ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται αὐτοῦ». Ἐρχόμενος ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ φέρει μισθὸν εἰς τοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται καὶ ἀγωνίζονται ἐπ' ἀγαθῷ.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ θὰ ἔχετε ἐτοιμασθῆ πνευματικῶς καὶ θὰ εὐρίσκεσθε εἰς πλήρη ἐπαγρύπνησιν, ἐλπίζατε εἰς τὸν μισθόν, ὁ ὁποῖος φέρεται εἰς σᾶς κατὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Α' Πέτρ. 1:23

«MENEIN»

«Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος Θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα».

Αἱ μετοχαὶ «ζῶντος» καὶ «μένοντος» ἐννοιολογικῶς δὲν συνδέονται μετὰ τοῦ «Θεοῦ», ἀλλὰ μετὰ τοῦ «λόγου», ὅπως δεικνύει ἡ ρῆσις εἰς τὸν μεθεπόμενον στίχ. 25, «τὸ δὲ ρῆμα τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Τὸ «μένω», ὅπως ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 80-81), ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «ἰσχύει», ὅπως ὅταν λέγωμεν, ὅτι «ὁ νόμος ἰσχύει». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει εἰς τὸ παρὸν χωρίον. Ὁμιλῶν ὁ Ἀπόστολος περὶ λόγου Θεοῦ «μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα» ἐννοεῖ, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἰσχύει εἰς τὸν αἰῶνα. Λόγος ἢ νόμος ἀνθρώπινος εἶνε δυνατὸν νὰ διασφάζεται καὶ νὰ διατηρῆται

πάντοτε εἰς βιβλία καὶ βιβλιοθήκας, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχη παντοτινὴν ἰσχύν. Ὁ θεῖος λόγος ἔχει παντοτινὴν ἰσχύν.

Μεταφράζομεν:

«Ἔχετε ἀναγεννηθῆ ὄχι ἀπὸ σπορὰν μὲ σπέρμα φθαρτόν, ἀλλ' ἄφθαρτον, μὲ λόγον Θεοῦ ἀθάνατον καὶ αἰωνίως ἰσχύοντα».

Α' Πέτρ. 1:24-25

«MENEIN»

«Πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς».

Ἡ παράθεσις ἐκ τοῦ Ἑσ. 40:6-8 κατὰ τοὺς Ο'. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παραθέματος παρουσιάζεται ἡ ματαιότης τοῦ φθαρτοῦ, βραχυβίου καὶ παρερχομένου ἀνθρώπου μετὰ τῆς δόξης αὐτοῦ. Παραβάλλεται δὲ ἡ ματαιότης τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν χόρτον, ὁ ὁποῖος ξηραίνεται, καὶ τὸ ἄνθος, τὸ ὁποῖον μαραινεται καὶ ἐκπίπτει. Εἰς τὸ δεύτερον δὲ μέρος τοῦ παραθέματος μὲ ἔντονον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πρῶτον μέρος παρουσιάζεται τὸ αἰώνιον μεγαλεῖον τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου. Εἰς αὐτὸ δὲ τὸ «μένει» οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «μένει, διαμένει, διαρκεῖ». Ἄλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν εὐστοχώτερον καὶ ἀκριβέστερον, τὸ «μένει» πρέπει νὰ μεταφράσωμεν «ἰσχύει». Ὅτι δὲ τὸ «μένω» σημαίνει καὶ «ἰσχύω», τοῦτο ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 80-81). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν τὸ ἐν λόγῳ ῥῆμα ἔχει καὶ εἰς τὸ ἀμέσως προηγούμενον χωρίον Α' Πέτρ. 1:23, ὅπου ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ λόγου Θεοῦ «μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα». Βλέπε τὴν ἐρμηνείαν καὶ αὐτοῦ τοῦ χωρίου.

Τὸ «εὐαγγελισθὲν» ἐκλαμβάνουν ὀρθῶς ὅσοι ἐκλαμβάνουν εἰς τὴν ἔννοιαν ἀπλῶς τοῦ «κηρυχθέν». Τὸ «εὐαγγελίζομαι» ὡς ἐνεργητικῆς διαθέσεως σημαίνει «κηρύττω», ὅπως ἐν Λουκ. 4:43,

Πράξ. 5:42, 8:4, και ὡς παθητικῆς διαθέσεως σημαίνει «κηρύττομαι», ὅπως ἐν Λουκ. 16:16, Γαλ. 1:11.

Μεταφράζομεν:

«Πᾶς ἄνθρωπος εἶνε ὅπως ὁ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπων εἶνε ὅπως τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου. Ξηραίνεται ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος πίπτει. Ἄλλ' ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἰσχύει αἰωνίως. Αὐτὸς δὲ ὁ λόγος εἶνε ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἐκηρύχθη εἰς σᾶς».

Α' Πέτρ. 2:12

«ΕΠΟΙΠΤΕΥΣΑΝΤΕΣ... ΕΝ ΗΜΕΡΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ»

«Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα, ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς».

Τὸ «δοξάζω» οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν συνήθη σημασίαν. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ ρῆμα, ἐπειδὴ χρησιμοποιεῖται περὶ εἰδωλολατρῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ «πιστεύω καὶ λατρεύω», ὅπως ἐν Ῥωμ. 1:21.

Τὸ «ἐπισκοπῆς» ἄλλοι ἐρμηνευταὶ ἀναφέρουν εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἄλλοι εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας. Κατὰ μίαν δὲ ἐκδοχὴν αὐτὴ ἢ λέξις σημαίνει «ἐπίσκεψις», κατ' ἄλλην «ἐξέτασις», κατ' ἄλλην «ἐρχομός, παρουσία» καὶ κατ' ἄλλην «κρίσις (κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν)».

Κατὰ μίαν ἐρμηνείαν ὁ Θεὸς μίαν ἡμέραν θὰ κἀνη ἐπίσκεψιν εἰς τοὺς συκοφαντούμενους χριστιανοὺς καὶ θὰ φανερώσῃ τὴν ἀθρότητα των, καὶ τότε οἱ εἰδωλολάτραι θὰ μεταβληθοῦν. Ἄλλ' αὐτὴ ἢ ἐρμηνεία δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Ἡ ἀθρότης καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν χριστιανῶν εἶνε συνεχῶς φανερά. Καὶ διὰ νὰ μεταβάλουν στάσιν οἱ συκοφάνται τῶν χριστιανῶν εἰδωλολάτραι, πρέπει νὰ γίνῃ ἐπίσκεψις Θεοῦ εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς εἰδωλολάτρας.

Κατ' ἄλλην ἐρμηνείαν οἱ εἰδωλολάτραι θὰ ἴδουν τὰ καλὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν καὶ θὰ δοξάσουν τὸν Θεὸν κατὰ τὴν δευτέραν

παρουσίαν καὶ κρίσιν. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Σημασίαν καὶ ἀξίαν ἔχει ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῶν εἰδωλολατρῶν τῆς ἀρετῆς τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ ἀπόδοσις τιμῆς εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὄχι βεβαίως κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν.

Πρὸς ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου Α' Πέτρ. 2:12 πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐνταῦθα ἡ λέξις «ἐπισκοπὴ» ἔχει σημασίαν, ἡ ὁποία διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐρμηνευτῶν, σημαίνει «φωτισμός». Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἡ λέξις ἔχει σαφῶς εἰς τὸ Παροιμ. 29:13, ὅπου ἡ φράσις, «ἐπισκοπὴν ἀμφοτέρων ποιεῖται ὁ Κύριος», σημαίνει, «εἰς ἀμφοτέρους δίδει φωτισμὸν ὁ Κύριος· καὶ τοὺς δύο φωτίζει ὁ Κύριος». Συναφῶς τὸ «ἐπισκοπῶ» σημαίνει «φωτίζω». Σαφῶς αὐτὴ ἡ σημασία τοῦ ρήματος φαίνεται εἰς τὴν φράσιν τῆς προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, «ἀνάπαυσον αὐτοὺς ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου».

Ἐπίσης δέον νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ἐνταῦθα ἡ λέξις «ἡμέρα» δὲν ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, δὲν σημαίνει εἰδικῶς «ἡμέρα», ἀλλὰ γενικῶς «χρόνος, ἐποχὴ, καιρός». Τοιαύτην σημασίαν ἡ λέξις ἔχει καὶ εἰς ἄλλα χωρία, π.χ. Ἦσ. 49:8, Ἰωάν. 8:56, Ἑβρ. 4:7, Β' Πέτρ. 3:8.

Κατὰ ταῦτα ἡ φράσις «ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς» σημαίνει «ἐν καιρῷ φωτισμοῦ», ὅταν δηλαδὴ οἱ συκοφάνται εἰδωλολάτραι φωτισθοῦν καὶ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν.

Τὸ «ἐπισκοπῆς» συνδέεται ἐννοιολογικῶς πρὸς τὸ «ἐποπτεύσαντες»: Οἱ συκοφάνται εἰδωλολάτραι ὅταν φωτισθοῦν, τότε θὰ ἴδουν, τότε θ' ἀπαλλαχθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν τύφλωσιν καὶ θ' ἀναγνωρίσουν τὴν ἀρετὴν τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐξ αἰτίας τῶν καλῶν ἔργων τῶν χριστιανῶν θὰ γίνουν λάτρεις τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ἡ συμπεριφορὰ σας μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν νὰ εἶνε καλὴ, ὥστε, ἐνῶ σᾶς κατηγοροῦν ὡς κακοποιούς, ἀφοῦ ἴδουν ἐν καιρῷ φωτισμοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν καλῶν ἔργων (σας) νὰ πιστεύσουν καὶ λατρεύσουν τὸν Θεόν».

Β' Πέτρ. 2:21

«Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ», «Η ΑΓΙΑ ΕΝΤΟΛΗ»

«Κρείττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι' ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς».

Ἐνταῦθα τὸ «γάρ» εἶνε μεταβατικόν, ὅπως εἰς πολλές ἄλλας περιπτώσεις, καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς προηγουμένους στίχ. 18, 20, καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «δέ».

Ἡ λέξις «δικαιοσύνη» δὲν ἔχει ἐδῶ τὴν σημερινὴν σημασίαν, δὲν σημαίνει «δικαιοσύνη», καὶ κακῶς πολλοὶ ἐξηγηταὶ ἀφήνουν αὐτὴν ἀμετάφραστον. Ἐπίσης δὲν σημαίνει ἐδῶ «δικαίωσις, σωτηρία», ὅπως ἄλλοι ἐξηγηταὶ νομίζουν. Καθ' ἡμᾶς σημαίνει τὸ ἀγαθόν, τὸ καλόν, τὴν ἀγιωσύνην, τὴν εὐσεβειαν. Περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Ἰσραὴλ: «³Ἦλθε πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ» (Ματθ. 21:32). Ἡ πρώτη πρότασις αὐτοῦ τοῦ χωρίου σημαίνει: «³Ἦλθεν εἰς σᾶς ὁ Ἰωάννης βαδίζων ὁδὸν ἀγιωσύνης». Ὑπὸ «τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης» τοῦ ἐρευνωμένου ἐδαφίου ἐννοεῖται «ἡ ὁδὸς τῆς εὐσεβείας», τουτέστιν ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία, ἡ ὁποία εἰς τὸ 2:2 ὀνομάζεται «ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας», εἰς δὲ τὸ Α' Τιμ. 3:16 ὀνομάζεται «εὐσεβεία». Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἡ Θρησκεία τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας ἢ ἀγιότητος.

Ἡ λέξις «ἐντολή» κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, σημαίνει δηλαδὴ «ἐντολή», ἐννοεῖται δὲ ἐν περιληπτικῇ ἐννοίᾳ, σημαίνουσα δηλαδὴ ὅλας τὰς ἐντολάς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς «ἐντολή» σημαίνει «ἐντολή», διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν ἡ λέξις ἀφήνεται ἀμετάφραστος. Ἄλλ' ὡς ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Τιμ. 6: 12-14 (σελ. 196-200), ἡ λέξις «ἐντολή» σημαίνει καὶ «διδασκαλία». Αὐτὴν δὲ καθ' ἡμᾶς τὴν σημασίαν ἔχει ἡ

1. Εἰς τὸ κείμενον Nestle-Aland ἡ γραφὴ ὑποστρέψαι

λέξεις ένταῦθα, καθῶς καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸ 3:2. «Ἡ παραδοθεῖσα αὐτοῖς ἀγία έντολή» εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον εἶνε ἡ διδαχθεῖσα εἰς αὐτοὺς ἀγία διδασκαλία (Πρβλ. «ἡ ἅπαξ παραδοθεῖσα τοῖς ἀγίοις πίστις», Ἰουδ.3). Λέγεται δὲ ἡ «έντολή», ἡ διδασκαλία, «ἀγία», διότι προέρχεται ἐκ τοῦ ἀγίου Θεοῦ, εἶνε ὡς ἐκ τούτου καθαρὰ, ἀγία, καὶ δημιουργεῖ ἀγίους.

Μεταφράζομεν:

«Ἦτο δὲ καλλίτερον δι' αὐτοὺς νὰ μὴ εἶχον γνωρίσει τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας παρά, ἀφοῦ ἐγνώρισαν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν παραδοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἀγίαν διδασκαλίαν».

Β' Πέτρ. 3:1-2

«Ἡ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ»

«Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν έντολῆς τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος».

Ὡς ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Τιμ. 6:12-14 (σελ. 196-200), ἡ λέξις «έντολή» σημαίνει καὶ «διδασκαλία». Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἐκεῖ, ἀλλαχοῦ καὶ ένταῦθα. Διὰ τοῦτο κακῶς οἱ πλεῖστοι ἐρμηνευταὶ ἀφήνουν τὴν λέξιν ἀμετάφραστον, ὡς ἐὰν αὐτὴ εἶχε τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν.

Ἐν τῇ φράσει, «τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν έντολῆς τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος», ἡ σύνταξις φαίνεται ἀνώμαλος, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνώμαλος. Ἡ έννοια τῆς φράσεως εἶνε, ὅτι «ἡ έντολή», τουτέστιν ἡ διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, εἶνε τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος. Ὁμοίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν: «Τὰ τῶν κηρύκων λόγια τοῦ Θεοῦ», τουτέστι, Τὰ λόγια τῶν κηρύκων, τὰ ὁποῖα εἶνε τοῦ Θεοῦ. «Τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου», τουτέστι, τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀνθρώπων, τὰ ὁποῖα εἶνε τοῦ Κυρίου.

Μεταφράζομεν:

«Αὐτῇ, ἀγαπητοί, εἶνε τώρα ἡ δευτέρα ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν

γράφω εἰς σᾶς. Δι' αὐτῶν προσπαθῶ νὰ διεγείρω μὲ ὑπόμνησιν τὴν καθαρὰν διάνοιάν σας, διὰ νὰ ἐνθυμηθῆτε τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους προεῖπαν οἱ ἅγιοι προφήται, καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων σας, ἡ ὁποία εἶνε τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος».

Οἱ πιστοὶ ἔπρεπε νὰ ἐνθυμῶνται τοὺς λόγους τῶν προφητῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος, πρὸς προετοιμασίαν καὶ ἀντιμετώπισιν ἀσεβῶν, «ἐμπαικτῶν», τὴν ἐμφάνισιν τῶν ὁποίων ὁ ἀπόστολος Πέτρος προφητεῦει εἰς τὴν συνέχειαν (στίχ. 3). Αὐτὴ δὲ ἡ προφητεία ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Ἰούδ. 17-18.

Α' Ἰωάν. 2:7-8

διδασκαλία

«ΕΝΤΟΛΗ ΠΑΛΑΙΑ», «ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙΝΗ»

«Ἀδελφοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἶχετε ἀπ' ἀρχῆς. Ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιὰ ἐστὶν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστὶν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει».

Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «ἐντολή», τετράκις ἀπαντῶσα ἐνταῦθα», ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, σημαίνει «ἐντολή», καὶ συγκεκριμένως σημαίνει τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης. Ἄλλ' ἡ λέξις «ἐντολή», ὡς ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α' Τιμ. 6:12-14 (σελ. 196-200), σημαίνει καὶ «διδασκαλία».

Προηγουμένως ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησε δι' «ἐντολάς», κατὰ πληθυντικόν, καὶ τήρησιν αὐτῶν (στίχ. 3-5). Μεταξὺ δὲ τῶν ἐντολῶν, τὰς ὁποίας ὁ πιστὸς ὀφείλει νὰ τηρῇ, εἶνε βεβαίως καὶ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης. Τώρα δέ, εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον, ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ «ἐντολῆς», κατὰ ἐνικόν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐνδείξεως, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ χωρίου εἰσάγεται εἰδικὸς περὶ ἀγάπης λόγος. Εἰδικὸς περὶ ἀγάπης λόγος, ὡς καὶ περὶ μίσους, γίνεται εἰς τοὺς ἐπομένους στίχ. 9-11, ἀλλ' αὐτοὶ ἀποτελοῦν ἰδίαν ἐνότητα, ἀπλῶς δὲ δι' αὐτοὺς ἔδωσεν ἀφορμὴν ἡ τελευταία

φράσις τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου περὶ «σκοτίας» καὶ «φωτός».

Εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον ἡ λέξις «ἐντολή» σημαίνει «διδασκαλία». Τὸ χωρίον ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ ἰδίαν ἐνότητα με θέμα, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε παλαιὰ ἕμα καὶ νέα. Ὅτι δὲ πράγματι ὁ ὅρος «ἐντολή» ἐνταῦθα σημαίνει «διδασκαλία», τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη προσδιορίζεται ὡς «ὁ λόγος (ἦτοι ἡ διδασκαλία) ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς». Ὁ λόγος δέ, τὸν ὁποῖον οἱ πιστοὶ ἤκουσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπίστευσαν, δὲν περιελάμβανε μόνον τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ὅλας τὰς ἐντολάς καὶ ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, καὶ μάλιστα πρῶτον τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς μεσσιακῆς ιδιότητος καὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπίσης ὅτι «ἐντολή» ἐνταῦθα σημαίνει «διδασκαλία», τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη δὲν παλαιοῦται, ἀλλὰ πάντοτε παραμένει νέα, σύγχρονος καὶ ἐφαρμόσιμος, ὅπως δεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι «ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει», ἡ πλάνη δηλαδὴ ὑποχωρεῖ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐπικρατεῖ. Ἄλλωστε τὴν ἀγάπην, ὡς ἐδίδαξεν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, πάντες παραδέχονται ὡς τελείαν, καὶ οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ αὐτὴν παλαιουμένην καὶ χρήζουσαν ἐκσυγχρονίσεως, ὥστε ν' ἀναγκάζεται ὁ Ἀπόστολος νὰ λέγῃ καὶ τονίζῃ, ὅτι τὸ παλαιὸν εἶνε συγχρόνως νέον. Τοῦτο πράττει ὁ Ἀπόστολος, διότι, ὅπως σήμερον, οὕτω καὶ τότε ὑπῆρχον οἱ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ὠρισμένα πράγματα ἐν τῇ χριστιανικῇ διδασκαλίᾳ πρέπει νὰ μεταβληθοῦν, νὰ ἐκσυγχρονισθοῦν! Τέλος δέον νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι καὶ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης εἶνε διδασκαλία, μέρος τῆς ὅλης χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Τὸ «πάλιν» σημαίνει «παρὰ ταῦτα, ἐν τούτοις», ὅπως ἐν Σοφ. Σοφ. 13:8 καὶ Ἰωάν. 18:40, ὡς ἐρμηνεύομεν εἰς τὸ γ' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 162.

Μεταφράζομεν:

«Ἀδελφοί, δὲν γράφω εἰς σᾶς νέαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ διδασκαλίαν παλαιάν, τὴν ὁποίαν εἶχετε ἐξ ἀρχῆς. Ἡ διδασκαλία ἡ παλαιὰ εἶνε ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ἠκούσατε ἐξ ἀρχῆς (τὸ κήρυγμα). Ἐν τούτοις ἡ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν γράφω εἰς σᾶς, εἶνε νέα (σύγχρονος καὶ ἐφαρμόσιμος). Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀληθὲς δι' αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) καὶ δι' ὑμῶν (τῶν πιστῶν), ἀφοῦ τὸ σκότος φεύγει καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φωτίζει (ἀφοῦ δηλαδὴ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ τὴν

πίστιν τῶν χριστιανῶν ἢ πλάνη ὑποχωρεῖ καὶ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐπικρατεῖ».

Α' Ἰωάν. 2:14

«ΚΑΙ», «MENEIN»

«Ἐγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καὶ νενικήκατε τὸν Πονηρόν».

Τὸ παρὸν χωρίον φαίνεται, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν ἐρμηνευτικὴν δυσκολίαν. Ἐν τούτοις ἔχει δυσκολίαν. Ἄν τὸ χωρίον ἔλεγε, «ἰσχυροὶ ἐστε καὶ νενικήκατε τὸν Πονηρόν» δὲν θὰ ὑπῆρχε δυσκολία. Ὡς ἰσχυροὶ οἱ νέοι ἐνίκησαν τὸν Πονηρόν. Ἀλλὰ τώρα μεταξὺ τῶν προτάσεων «ἰσχυροὶ ἐστε», «καὶ νενικήκατε τὸν Πονηρόν» παρεμβάλλεται ἡ πρότασις «καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει». Αὐτὴ δὲ ἡ πρότασις δυσχεραίνει πῶς τὴν ἐρμηνείαν. Διότι γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς αὐτὴ ἡ πρότασις συνδέεται μὲ τὴν συνάφειάν της, μὲ τὰς δύο ἄλλας προτάσεις;

Διὰ τὴν φανῆ καλῶς ἡ σχέσις τῆς ἐν λόγῳ προτάσεως πρὸς τὴν συνάφειάν της, τὸ «καὶ» ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀιτιολογικὸν καὶ νὰ μεταφρασθῆ «διότι». Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «καὶ» εἰς χωρία, ὅποια τὸ Ζαχ. 11:5 («Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν», τουτέστιν, Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι ἐπλουτήσαμεν), Ἦσ. 64:5 («Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν», τουτέστιν, Ἴδου σὺ ὠργίσθης, διότι ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν), Ἰακ. 4:2 («Ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε», τουτέστιν, Ἐπιθυμεῖτε, διότι δὲν ἔχετε) κ.ἄ. (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 4:1-3 ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 473-475).

Κατὰ ταῦτα ἡ πρότασις τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου «καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει» εἶνε ἰσοδύναμος τῆς προτάσεως «διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει».

Τὸ «ἐν ὑμῖν μένει» δύναται νὰ σημαίνη «ἐντὸς ὑμῶν μένει, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μένει». Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ

κατοικεῖ εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων, πιστεύεται πραγματικῶς ὑπὸ τῶν νέων, καὶ οὕτως ἐξ αὐτοῦ οἱ νέοι λαμβάνουν δύναμιν. Ἄλλὰ τὸ «μένω» σημαίνει καὶ «ἰσχύω», ὅπως ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8:35, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 80-81). Ἐπειδὴ δὲ τὸ «μένω» σημαίνει καὶ «ἰσχύω», τὸ «ἐν ὑμῖν μένει» δύναται ἐπίσης νὰ σημαίη «εἰς ὑμᾶς ἰσχύει, ἔχει ἰσχύν». Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δηλαδή εἰς τοὺς πιστοὺς νέους ἔχει ἰσχύν, δύναμιν, δὲν εἶνε ξηρὸν καὶ νεκρὸν γράμμα.

Καὶ μὲ τὴν πρώτην καὶ μὲ τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν τῆς φράσεως «ἐν ὑμῖν μένει» προκύπτει καλὴ ἔννοια: Οἱ νέοι εἶνε «ἰσχυροὶ» ἐξ αἰτίας τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς «ἰσχυροὶ» ἐνίκησαν τὸν Πονηρόν. Ἄλλ' ἡμεῖς κλίνομεν πρὸς τὴν δευτέραν ἐκδοχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ «μένει» σημαίνει «ἰσχύει», διότι καὶ ἀλλαχοῦ περὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ τὸ «μένει» σημαίνει «ἰσχύει» (Ἰωάν. 5:38, Α' Πέτρ. 1:23, 25. Βλέπε ἑρμηνείαν τῶν χωρίων τούτων ἐν τοῖς οικείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου). Ἐπίσης ὀλίγον κατόπιν, εἰς τὸν στίχ. 17, τὸ «μένει» σημαίνει «ἰσχύει», ὅπως ἑρμηνεύομεν ἐν σελ. 233-234.

Μεταφράζομεν:

«Ἐγραψα εἰς σᾶς, νέοι, ὅτι εἴσθε ἰσχυροὶ, διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς σᾶς ἔχει ἰσχύν, καὶ ἔχετε νικήσει τὸν Πονηρόν».

Α' Ἰωάν. 2:17

«MENEIN»

«Καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Μὲ τὴν φράσιν «μένει εἰς τὸν αἰῶνα» οἱ ἑρμηνευταὶ ἐννοοῦν, ὅτι ὁ ἐκτελεστής τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ «μένει αἰωνίως», «διαμένει πάντοτε», «ζῆ αἰωνίως», δὲν παρέρχεται. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν. Διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελοῦν «τὸν κόσμον», ζοῦν αἰωνίως,

δὲν ἐκμηδενίζονται μετὰ θάνατον.

Ὅπως ἐδείξαμεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰωάν. 8: 35, ὅπου καὶ παραπέμπομεν (σελ. 80-81), τὸ «μένω» σημαίνει καὶ «ἰσχύω». Μὲ αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν τὸ ρῆμα τοῦτο χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα. Τὸ «μένει» σημαίνει «ἰσχύει». Ὁ ἐκτελεστής τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ «μένει εἰς τὸν αἰῶνα», τουτέστιν «ἰσχύει πάντοτε», ἔχει δύναμιν καὶ σημασίαν ἔν τε τῇ παρουσίᾳ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, μάλιστα ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ ἀτελευτήτῳ ζωῇ. Ὁ κοσμικός, ὁ καταφρονητὴς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, δὲν «μένει εἰς τὸν αἰῶνα», δὲν «ἰσχύει πάντοτε», ἔχει δύναμιν νὰ πράττῃ κατὰ τὸ θέλημά του καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἁμαρτωλὰς ἐπιθυμίας του προσκαίρως ἐν τῇ παρουσίᾳ μόνον ζωῇ, ἐνῶ ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ ἀτελευτήτῳ ζωῇ δὲν ἰσχύει εἰς τίποτε, περιέρχεται εἰς κατάστασιν ἀδυναμίας καὶ δυστυχίας. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἐννοεῖται ἡ φράσις, «ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ». Οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι δηλαδὴ καὶ αἱ ἁμαρτωλαὶ ἀπολαύσεις των παρέρχονται, δὲν ἰσχύουν πλέον εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἄληκτον ζωὴν.

Μεταφράζομεν:

«Ὁ δὲ κόσμος παρέρχεται (παύει νὰ ἰσχύῃ) καὶ ἡ ἁμαρτωλὴ ἀπόλαυσίς του, ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἰσχύει αἰωνίως».

Α' Ἰωάν. 3:2

«ΟΤΙ ΟΨΟΜΕΘΑ ΑΥΤΟΝ ΚΑΘΩΣ ΕΣΤΙ»

«Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὐπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. Οἶδαμεν δὲ ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁ ψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστι».

Τὸ χωρίον τοῦτο παρερμηνεύεται, διότι ὁ σύνδεσμος «ὅτι» τῆς φράσεως «ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστι» ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτιολογικὸς καὶ οὕτως ἐκ τῆς φράσεως ταύτης προκύπτει τὸ ἐξῆς νόημα: θὰ γίνωμεν ὅμοιοι πρὸς

αὐτόν, τὸν Χριστόν, διότι θὰ βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἡ ὁμοιότης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Χριστόν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ θὰ προέρχεται ἐκ τῆς θέας τοῦ ἐνδόξου προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς ἐρμηνείας ταύτης οἱ ἐρμηνευταὶ ἐπικαλοῦνται τὸ Β΄ Κορ. 3:18, κατὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι ἡμεῖς οἱ πιστοὶ ὡς ἄλλοι καθρέπται δεχόμεθα τὴν λάμπιν τοῦ Κυρίου, νοητοῦ ἡλίου, καὶ μεταμορφούμεθα εἰς τὴν εἰκόνα του, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡμῶν σχηματίζεται δηλαδή ἡ μορφή τοῦ Κυρίου, ὅπως εἰς τὸν καθρέπτην σχηματίζεται ἡ μορφή τοῦ ἡλίου, καὶ οὕτω προοδεύομεν ἀπὸ λαμπρότητος εἰς λαμπρότητα, ὅπως εἶνε ἐπόμενον νὰ συμβαίῃ εἰς ὅσους δέχονται λαμπηδόνας ἀπὸ το(ν) Κύριον Πνεῦμα. Ἄλλ' ἡ ἐπίκλησις τοῦ χωρίου τούτου δὲν εἶνε ἐπιτυχής. Διότι εἰς τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον περὶ τοῦ Κυρίου Πνεύματος χρησιμοποιεῖται ἡ εἰκὼν τοῦ ἡλίου καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἡ εἰκὼν τοῦ καθρέπτου, δὲν πρόκειται περὶ θέας διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ δὴ τῶν σωματικῶν, ὅπως εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου, ἀλλ' ἀπλῶς πρόκειται περὶ τοποθετήσεως ἄνευ καλύμματος ἀπέναντι τοῦ νοητοῦ ἡλίου, τοῦ Κυρίου Πνεύματος. Ὅχι δὲ μόνον οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὀφθαλμούς, καὶ οἱ καθρέπται, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ὀφθαλμούς, φωτίζονται καὶ λάμπουν, ὅταν ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἀντικείμενον, καίτοι δὲν ἔχει ὀφθαλμούς, ὅταν ἐκτίθεται εἰς τὸν ἥλιον, γίνεται φωτεινόν. «Πᾶν τὸ φανερούμενον φῶς ἐστί» (Ἐφ. 5:13). Ὅλα τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ τοῦ σκότους ἔρχονται καὶ ἐκτίθενται εἰς τὸ φῶς, γίνονται φῶς, γίνονται φωτεινά.

Κατὰ τὴν κρινομένην ἐρμηνείαν, καθ' ἣν θὰ εἴμεθα ὅμοιοι μὲ τὸν Χριστόν, διότι θὰ βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε, προηγείται ἡ θέα τοῦ ἐνδόξου προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔπεται ἡ ὁμοιότης πρὸς αὐτόν. Ἄλλὰ κατὰ τὸ Ματθ. 5:8, «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται», ἰσχύει τὸ ἀντίστροφον: Προηγείται ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, ἡ ὁποία ἐν τινι βαθμῷ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἔπεται ἡ κατὰ τινὰ τρόπον θέα τοῦ Θεοῦ. Λέγομεν κατὰ τινὰ τρόπον, διότι τὸν Θεόν, ὅπως ἀκριβῶς εἶνε, οὐδεὶς ποτε εἶδεν, οὔτε δύναται νὰ ἴδῃ (Ἰωάν. 1:18, Α' Ἰωάν. 4:12, Α' Τιμ. 6:16). Τὸν Χριστόν θὰ ἴδωμεν, διότι εἶνε ὁ Θεὸς σεσαρκωμένος, φέρει σῶμα.

Κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν οἱ πιστοὶ θὰ γίνωμεν ὅμοιοι πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ θὰ εἴμεθα αἰωνίως ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, ὅχι ἐπειδὴ θὰ ἴδωμεν καὶ θὰ βλέπωμεν αἰωνίως τὸν Χριστὸν ὅπως εἶνε, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ νεκροὶ θὰ ἀναστηθοῦν ἔνδοξοι καὶ οἱ ζῶντες θὰ ἀλλαγοῦν ἀκαριαίως, τὸ σῶμα καὶ αὐτῶν θὰ γίνῃ ἔνδοξον (Α' Κορ. 15:42-44, 51-53).

Κατὰ τὸ Φιλιπ. 3:21 ὁ Χριστὸς «μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα». Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θὰ μεταμορφώσῃ τὸ ταπεινὸν ἡμῶν σῶμα, ὥστε νὰ γίνῃ ὅμοιον πρὸς τὸ ἰδικόν του ἔνδοξον σῶμα, τὸ σῶμα τῆς ἀναστάσεώς του. Θὰ γίνῃ δὲ τοῦτο διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας αὐτὸς δύναται νὰ ὑποτάξῃ εἰς ἑαυτὸν τὰ πάντα. Τὸ χωρίον δὲν λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς τὰ σώματα τῶν ἐκλεκτῶν του θὰ μεταβάλλῃ εἰς ἔνδοξα διὰ τῆς θέας τοῦ προσώπου του, ἀλλὰ λέγει, ὅτι θὰ μεταβάλλῃ αὐτὰ διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεώς του. Ἄλλωστε οἱ νεκροὶ πρῶτον θὰ ἀναστηθοῦν καὶ θὰ ἐξέλθουν ἐκ τῶν τάφων ἔνδοξοι, καὶ ἔπειτα θὰ ἴδουν τὸν Χριστόν. Ἄλλωστε, ἐπίσης, καὶ οἱ ἀσεβεῖς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θὰ ἴδουν τὴν ἔνδοξον μορφήν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἡ θεὰ τῆς ἐνδόξου μορφῆς τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ καταστήσῃ τοὺς ἀσεβεῖς ὁμοίους πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ εὐτυχεῖς, ἀλλὰ δυστυχεῖς (Ἀποκ. 1:7).

Κατὰ τὸ Α' Κορ. 15:47-49 «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός. Ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ». Ὁ πρῶτος Ἀδάμ δηλαδὴ εἶνε ἐκ τῆς γῆς, χοϊκός. Ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, εἶνε ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ, ὁ Θεὸς ἐνανθρωπήσας. Πρὸς τὸν χοϊκὸν εἶνε ὅμοιοι οἱ χοϊκοί, οἱ μὴ ἀναγεννημένοι, καὶ πρὸς τὸν ἐπουράνιον εἶνε ὅμοιοι οἱ ἐπουράνιοι, οἱ ἀναγεννημένοι. Καὶ ὅπως ἐφορέσαμεν τὴν μορφήν τοῦ χοϊκοῦ, τὴν φθαρτὴν, θνητὴν καὶ ἄδοξον, οὕτω θὰ φορέσωμεν καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐπουρανοῦ, τὴν ἀφθαρτον, ἀθάνατον καὶ ἔνδοξον. Τὸ χωρίον δὲν λέγει, ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Κύριον ἐξ οὐρανοῦ, τὸν δεύτερον Ἀδάμ, τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ θὰ βλέπωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει, ὅτι θὰ εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, διότι

θα φορέσωμεν τὴν εἰκόνα του, θα ἐνδυθῶμεν τὸ ἐνδοξον σῶμα τῆς ἀναστάσεως, τὸ «σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλιπ. 3:21). Εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Ἄδὰμ χωρὶς νὰ ἴδωμεν αὐτόν, ἀλλ' ἐπειδὴ φοροῦμεν τὴν χοϊκὴν μορφήν του. Καὶ θα εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Χριστόν, ὄχι ἐπειδὴ θα βλέπωμεν αὐτόν, ἀλλ' ἐπειδὴ θα φορέσωμεν τὴν ἐνδοξον μορφήν του.

Κατὰ ταῦτα, ἀφοῦ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἀ' Ἰωάν. 3:2 τὸ «ὄτι» τῆς φράσεως «ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα ὅτι ὀψόμεθα αὐτόν καθὼς ἐστι» δὲν εἶνε αἰτιολογικόν, καὶ συνεπῶς ἡ ἔννοια τῆς φράσεως δὲν εἶνε αὐτὴ, «θα εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, τὸν Χριστόν, διότι θα βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε», ἀλλ' ἡ ἔννοια εἶνε ἄλλη, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ τὸ «ὄτι», τῆς ἐν λόγῳ φράσεως;

Ὅπως κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ῥωμ. 9:28-29 καὶ τοῦ Ἀ' Ἰωάν. 5:6 ἀποδεικνύομεν, εἰς τὰ χωρία ταῦτα, εἰς τὰς φράσεις «ὄτι λόγον συντετημημένον ποιήσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς» καὶ «ὄτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια» καθὼς καὶ εἰς ἄλλα χωρία, τὰ ὁποῖα ἀναφέρομεν ἐκεῖ, τὸ «ὄτι» σημαίνει «καὶ» ἢ «δέ» (Βλέπε «Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 234-235 καὶ 525-526). Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «ὄτι» καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον. Ἡ φράσις τοῦ χωρίου, «ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτόν καθὼς ἐστι», ὀρθῶς ἐξηγεῖται οὕτω: «θα εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν καὶ θα βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε», ἢ, «θα εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, θα βλέπωμεν δὲ αὐτόν ὅπως εἶνε».

Ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου χωρίου εἶνε: Τώρα εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα πολὺ τιμητικὸν καὶ μεγάλο. Ἄλλ' ἀκόμη δὲν ἐφανερῶθη τί θα εἴμεθα εἰς τὸ μέλλον, εἰς τὴν ἀπέραντον αἰωνιότητα. Ὅταν φανερωθῇ ὁ Χριστός, θα ἔλθωμεν εἰς κατάστασιν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν. Ὁ Χριστὸς θα δώσῃ εἰς ἡμᾶς δόξαν ἀφάνταστον καὶ ἀπερίγραπτον (Ἰδὲ Κολ. 3:4). Θα γίνωμεν ὅμοιοι μὲ τὸν Χριστόν. Ἐνδοξος ἐκεῖνος, ἐνδοξοὶ καὶ ἡμεῖς. Ὅχι δὲ μόνον θα εἴμεθα ὅμοιοι μὲ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ θα βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε, θα ἀπολαμβάνωμεν αἰωνίως τὸ ἀμήχανον κάλλος του.

Ἐπειδὴ θα εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Χριστόν, διὰ τοῦτο θα βλέπωμεν τὸν Χριστόν ὅπως εἶνε. Θα βλέπωμεν δὲ αὐτόν κατὰ τρόπον ἀνώτερον τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶδον τὸν ἀναστάντα

καὶ δεδοξασμένον Κύριον οἱ Ἀπόστολοι. Διότι οἱ Ἀπόστολοι τότε εἶδον μὲ τοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμοὺς των καί, γενικώτερον, ὡς ἀτελεῖς ἄνθρωποι, ἐνῶ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ μετὰ ταῦτα ὅλοι, ὅσοι νεκροὶ ὄντες θὰ ἀξιοθοῦν ἐνδόξου ἀναστάσεως, ἢ ζῶντες θὰ ἀξιοθοῦν ἐνδόξου ἀλλαγῆς, θὰ βλέπουν μὲ ἀνωτέρους ὀφθαλμοὺς, τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀλλαγῆς, καὶ γενικώτερον θὰ βλέπουν ὡς τέλειοι πλέον ἄνθρωποι λόγῳ τῆς παλιγγενεσίας.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Ἀδελφοί, τώρα εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἐφανερῶθη τί θὰ εἴμεθα. Γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι, ὅταν φανερωθῇ (ὁ Χριστός), θὰ εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς αὐτόν, καὶ θὰ βλέπωμεν αὐτόν ὅπως εἶνε».

Α' Ἰωάν. 3:23

«ΚΑΘΩΣ ΕΔΩΚΕΝ ΕΝΤΟΛΗΝ»

«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν».

Εἰς τὸν ἀμέσως προηγούμενον στίχ. 22 καὶ εἰς τὸν ἀμέσως ἐπόμενον στίχ. 24 ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ δι' «ἐντολάς», κατὰ πληθυντικόν, ἐνῶ εἰς τὸν ὑπὸ ἐξέτασιν στίχ. 23 χρησιμοποιεῖ δις τὴν λέξιν «ἐντολή», κατὰ ἐνικόν. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσηιν ἡ λέξις «ἐντολή» ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν ἔννοιαν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἔχει ἄλλην ἔννοιαν.

Τὸ «καὶ» εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χωρίου σημαίνει *«ιδίως, κυρίως, πρὸ παντός»*. Ἡ πρότασις, *«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ»*, σημαίνει: *«Κυρίως αὕτη εἶνε ἡ ἐντολή του»*. Ἐκ τῶν ἐντολῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἀπόστολος ὠμίλησεν ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ, τώρα διακρίνει καὶ ἐξαίρει μίαν, τὴν κατ' ἐξοχὴν καὶ κυρίαν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Υἱόν του καὶ νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Εἰς τὴν τελευταίαν πρότασιν τοῦ χωρί-

ου, «καθώς ἔδωκεν ἐντολήν», ἡ λέξις «ἐντολή» δὲν ἔχει τὴν συνήθη καὶ σημερινὴν σημασίαν, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλὰ σημαίνει «διδασκαλία», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Α΄ Τιμ. 6:12-14, Β΄ Πέτρ. 2:21, 3:1-2, Α΄ Ἰωάν. 2:7-8, Β΄ Ἰωάν. 4-7 εἰς τοὺς οἰκείους τόπους τοῦ παρόντος τόμου). Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν τῶν ἐρμηνευτῶν ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶνε συντομώτατα ἡ ἐξῆς: Κυρίως αὐτὴ εἶνε ἡ ἐντολή, νὰ πιστεύσωμεν καὶ ν' ἀγαπῶμεν συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολήν! Προφανῶς αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία δὲν εἶνε εὐστοχος.

Ἡ φράσις, «καθώς ἔδωκεν ἐντολήν» σημαίνει, «ὅπως ἔδωσε διδασκαλίαν, ὅπως ἐδίδαξε». Καθ' ἡμᾶς δὲ ἡ φράσις αὕτη δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ θέμα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ τῆς πίστεως εἰς τὸν Υἱόν. Ἡ κυρία ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶνε, νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Υἱόν του καὶ ν' ἀγαπῶμεν ἀλλήλους κατὰ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν, ὅχι νὰ πιστεύη καὶ ν' ἀγαπᾷ ἕκαστος ὅπως νομίζει. Ἀλλὰ ποῖος ἐννοεῖται, ὅτι ἐδίδαξεν, ὁ Θεὸς ἢ ὁ Χριστός; Καὶ τὸ πρῶτον εὐσταθεῖ συμφώνως πρὸς τὰ Ἰωάν. 6:45 («διδασκτοὶ Θεοῦ»), Α΄ Θεσ. 4:9 («θεοδιδασκτοὶ»), καὶ τὸ δεύτερον εὐσταθεῖ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ τὴν ὀρθὴν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους. Ἄλλωστε Θεὸς καὶ Χριστὸς εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἀποστόλου ταυτίζονται.

Μεταφράζομεν:

«Κυρίως ἡ ἐντολή του εἶνε αὕτη, νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ του Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ν' ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθ' ἣν ἔννοιαν ἐδίδαξεν (αὐτά)».

«ΑΛΗΘΕΙΑ», «ΕΝΤΟΛΗ»

«Ἐχάρην λίαν ὅτι εὔρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Πατρός. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἦν εἶχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατήτε. Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἳ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. Οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ Ἀντίχριστος.»

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον «ἀλήθεια» σημαίνει «ἀρετὴ» ἢ «καλωσύνη» (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Β' Ἰωάν. 4 ἐν τῷ 8' τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 261, καὶ τὰς ἐρμηνείας ἄλλων χωρίων, εἰς τὰ ὅποια παραπέμπομεν).

Εἰς τὸ χωρίον τρεῖς φορές γίνεται λόγος περὶ «ἐντολῆς», κατὰ ἐνικόν, καὶ μίαν φοράν περὶ «ἐντολῶν», κατὰ πληθυντικόν. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν πρόκειται περὶ «ἐντολῶν» ἐν τῇ συνήθει καὶ σημερινῇ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Κατὰ δὲ τοὺς ἐρμηνευτὰς καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν πρόκειται περὶ «ἐντολῆς» ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ, ἀφοῦ μάλιστα ὡς «ἐντολήν» ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει τὸ «ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους», τὸ ὁποῖον εἶνε γνωστόν, γνωστότατον, ὡς ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης. Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις «ἐντολή», κατὰ ἐνικόν, καὶ τὰς τρεῖς φορές ἐν τῷ χωρίῳ σημαίνει «διδασκαλία», ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ (Βλέπε σχετικῶς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος τόμου τὴν ἐρμηνείαν τῶν χωρίων Α' Τιμ. 6:12-14, Α' Ἰωάν. 2:7-8, 3:23, Β' Πέτρ. 2:21, 3:1-2). Τὸ «ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους» εἶνε βεβαίως γνωστότατον ὡς ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντολή, πᾶσα ἐντολή, εἶνε διδασκαλία, διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλωστε τὸ «ἐρωτῶ», παρακαλῶ δηλαδή, δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῶν ἐρμηνευτῶν, ὅτι τὸ «ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους» ἀναφέρεται ἐδῶ ὡς ἐντολή, πρόσταγμα δηλαδή, ἀλλὰ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἐκδοχῆς, ὅτι ἀναφέρεται ὡς διδασκαλία.

Ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ ὅτι «έντολή», κατὰ ἐνικόν, εἰς τὸ χωρίον σημαίνει «διδασκαλία», εἶνε ὁ στίχ. 6 καὶ ὁ συνδυασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν στίχ. 7. Εἰς τὸν στίχ. 6 μετὰ τὸν πληθυντικὸν «τὰς έντολάς» ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποιεῖ τὸν ἐνικόν «ή έντολή» γράφων: «Αὕτη ἐστὶν ἡ έντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε». Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ «έντολῆς», ὅπως ὠμίλησεν ἐν Α' Ἰωάν. 2:7-8. Ἐκεῖ «έντολή» εἶνε ἡ «διδασκαλία», ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ ὁποία εἶνε ὅπως «ἀπ' ἀρχῆς», δὲν μεταβάλλεται (Βλέπε ἐρμηνείαν τοῦ Α' Ἰωάν. 2:7-8 ἐν σελ. 230-232). Ὅπως δὲ ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα «ή έντολή» εἶνε «ή διδασκαλία», κατὰ τοὺς στίχ. 9 καὶ 10 «ή διδαχή», ἡ ὁποία δὲν μεταβάλλεται. Ὁ ἐν στίχ. 6 λόγος, «Αὕτη ἐστὶν ἡ έντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε», σημαίνει: Ἡ διδασκαλία δὲν μετεβλήθη, δὲν εἶνε ἄλλη, ἀλλ' εἶνε αὐτή, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως ἐξ ἀρχῆς ἠκούσατε, διὰ νὰ ζητε με αὐτήν, διὰ νὰ κρατῆτε αὐτήν διὰ βίου. Ὅτι «έντολή» σημαίνει «διδασκαλία», τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῆς έννοιας, καθ' ἣν συνδέεται ὁ στίχ. 6 πρὸς τὸν στίχ. 7, ὁ ὁποῖος εἰσάγεται διὰ συνδέσμου αἰτιολογικοῦ, καὶ ἀναφέρεται εἰς δογματικὰ ζητήματα, εἰς αἰρετικούς καὶ αἰρέσεις, ὄχι εἰς ἠθικὰ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὰς έντολάς. Διὰ τῶν δύο στίχων ἐν συνδυασμῶ ὁ Ἀπόστολος έννοεῖ: Νὰ κρατῆτε διὰ βίου «τὴν έντολήν», τὴν διδασκαλίαν, διότι πολλοὶ πλάνοι, αἰρετικοί, ἐνεφανίσθησαν, καὶ εἶνε ἀπαραίτητος ἡ διδασκαλία πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῶν.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Πολὺ ἐχάρην, διότι εὗρον ὠρισμένα ἐκ τῶν τέκνων σου νὰ ζοῦν με ἀρετήν, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἐκ τοῦ Πατρός. Καὶ τώρα σὲ παρακαλῶ, κυρία, ὄχι ὡς ἐὰν γράφω εἰς σὲ νέαν διδασκαλίαν, ἀλλ' αὐτήν, τὴν ὁποίαν εἶχομεν ἐξ ἀρχῆς, νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἀγάπη, νὰ ζῶμεν συμφώνως πρὸς τὰ έντολάς του. Ἡ διδασκαλία εἶνε αὐτή, ἀκριβῶς ὅπως ἠκούσατε ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ ζητε με αὐτήν. Διότι πολλοὶ πλάνοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν κόσμον, οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονται τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ με σάρκα. Τοιοῦτος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν πλάνος καὶ ὁ Ἀντίχριστος».

Ἄποκ. 1:1

«ΔΕΙ», «ΚΑΙ», «ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ»

«Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. Καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ».

Εἰς τὴν φράσιν «Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἡ γενικὴ «Ἰησοῦ Χριστοῦ» κατ' ἄλλους εἶνε ὑποκειμενικὴ (=ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει) καὶ κατ' ἄλλους εἶνε ἀντικειμενικὴ (=ἀποκάλυψις περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ). Καθ' ἡμᾶς ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ φράσις «δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει» δεικνύει, ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ἀποκαλύπτει τὰ μέλλοντα γεγονότα, ὄχι τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος πλέον δὲν ἦτο ἄγνωστος. Ὁρθὴ εἶνε ἡ πρώτη ἐκδοχὴ. Κατὰ τὸν στίχ. 2 ἡ Ἀποκάλυψις περιλαμβάνει «τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Τοῦτο σημαίνει, ὅτι διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀποκαλύπτει τὰ μέλλοντα πρῶτον ὁ Θεός, καὶ δεύτερον ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀφοῦ τὴν Ἀποκάλυψιν «ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ κλπ.».

Τὸ «δεῖ» οἱ ἐξηγηταὶ ἐξηγοῦν «πρέπει». Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἐξηγησις δὲν εἶνε ὀρθή. Πολλὰ προφητευόμενα ἐν τῇ Ἀποκαλύψει γεγονότα εἶνε ἀπαίσια καὶ φρικτά. Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ λέγεται, ὅτι πρέπει καὶ αὐτὰ νὰ γίνωνται; Γίνονται βεβαίως. Ἀλλὰ ἄλλο ὅτι γίνονται, καὶ ἄλλο ὅτι πρέπει νὰ γίνωνται. Τοιαῦτα γεγονότα οὔτε ὁ Θεὸς οὔτε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμοῦν νὰ γίνωνται. Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, σημαίνει «μέλλει, πρόκειται». Ἰδὲ σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6 εἰς τὰς σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως.

Εἰς τὴν φράσιν «Καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ» τὸ «καὶ» καθ' ἡμᾶς ἔχει προσθετικὴν σημασίαν, σημαίνει «ἐπίσης», ὅπως πολλάκις, π.χ. ἐν Λουκ. 19:2 («καὶ οὗτος ἦν πλούσιος», τουτέστιν, αὐτὸς ἐπίσης ἦτο πλούσιος), Ἰωάν. 1:19 («Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου», τουτέστιν, Αὐτὴ ἐπίσης εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου), 25 («καὶ

ἠρώτησαν αὐτόν», τουτέστιν, ἐπίσης ἠρώτησαν αὐτόν). Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ «καὶ» εἰς τὴν εἰρημένην φράσιν ὑποκείμενον τοῦ «ἐσήμανεν» καὶ τοῦ «ἀποστείλας» δὲν εἶνε «ὁ Ἰησοῦς Χριστός», ὅπως νομίζεται, ἀλλ' «ὁ Θεός». Καὶ συνεπῶς «ὁ Θεός», ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὴν «Ἀποκάλυψιν» εἰς τὸν Ἰωάννην, αὐτὸς ἐπίσης «ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ». Ὁ Θεὸς δηλαδὴ ἐνήργησε καὶ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀγγέλου του. Εἰς τὸ Ἀποκ. 22:6 ρητῶς λέγεται, ὅτι ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελόν του. Ἀλλὰ δεόν νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι εἰς τὸ Ἀποκ. 22:16 ὁ Ἰησοῦς λέγει μετ' ἐμφάσεως: «Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου». Ἀντίφασις; Ὅχι βεβαίως. Διότι ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν ἀνωτέραν φύσιν του εἶνε Θεὸς καὶ ἐδῶ ὁμιλεῖ ὡς Θεός.

Ἡ φράσις «ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ» δὲν σημαίνει, «ἀποστείλας τὸν ἄγγελόν του», ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί. Εἰς τὴν φράσιν δὲν λέγεται «ἀποστείλας τὸν ἄγγελον», ἀλλ' «ἀλλ' ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου».

Ἡ σύνταξις τοῦ λόγου ἀποκλείει τὴν εἰρημένην ἔννοιαν. Τὸ «ἀποστέλλω» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «στέλλω μήνυμα, μηνύω, διαμηνύω». Δὲν εἶνε δὲ δύσκολον νὰ καταλάβῃ τις, ὅτι αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τὸ ρῆμα τοῦτο ἔχει εἰς τὸ Ματθ. 27:19. Ἐπίσης αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει εἰς τὰ χωρία Ματθ. 14:35, Πράξ. 7:14, 13:15. Καὶ εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν δὲ χωρίον τῆς Ἀποκαλύψεως τὸ «ἀποστέλλω» ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἡ φράσις «ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου» σημαίνει, «ἐφανέρωσε μὲ μήνυμα διὰ μέσου τοῦ ἀγγέλου». Ἐν Γ' Βασ. 14:6 τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ρῆμα «ἀποστέλλω» οὐσιαστικὸν «ἀπόστολος» σημαίνει, νομίζομεν, «μηνυτής· πρόσωπον, τὸ ὁποῖον δίδει μήνυμα». Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου ἔδωσε μήνυμα εἰς τὸν Ἰωάννην.

Μεταφράζομεν:

«Ἀποκάλυψις, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει. Ἔδωκεν αὐτὴν εἰς αὐτόν ὁ Θεός, διὰ τὴν φανερῶσιν εἰς τοὺς δούλους του ὅσα πρόκειται νὰ γίνουσι συντόμως. Ἐπίσης ἐφανέρωσε μὲ μήνυμα διὰ μέσου τοῦ ἀγγέλου του εἰς τὸν δούλον του Ἰωάννην».

Ἄποκ. 2:13

«ΟΥΚ ΗΡΝΗΣΩ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΜΟΥ»

«Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς· ὅπου ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ. Καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἰς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ παρόντος χωρίου, «Καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου», τὸ «καὶ» ἄλλοι ἀφήνουν ἀμετάφραστον καὶ ἄλλοι μεταφράζουν «ἀλλά». Συντασσόμεθα μὲ τοὺς δευτέρους, θεωροῦντες τὸ «καὶ» ἀντιθετικόν, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. εἰς τὸ Ἰωάν. 1:11. Οὕτως ὁ Χριστὸς εἰς τὸν ἄγγελον – ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται, λέγει: Κατοικεῖς εἰς τὸν τόπον, ὅπου εἶνε ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, δὲν ἐφοβήθης ὥστε ν' ἀρνηθῆς τὸ ὄνομά μου.

Εἰς τὴν φράσιν, «καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου» τὸ «μου» δὲν θεωροῦμεν γενικὴν ἀντικειμενικὴν, ἀλλὰ γενικὴν κτητικὴν, ὅπως εἶνε τὸ «μου» καὶ εἰς τὴν προηγουμένην φράσιν, «Καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου». Κατὰ ταῦτα, λέγων ὁ Χριστὸς «τὴν πίστιν μου», μὲ τὴν λέξιν «πίστις» δὲν ἐννοεῖ τὸ πιστεύειν, ὅπως π.χ. εἰς τὸ Πράξ. 26:18, «πίστει τῇ εἰς ἐμέ», ἀλλ' ἐννοεῖ τὸ πιστευόμενον, τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθῆσαν, τὴν ὁποῖαν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, ἢ, ἄλλως, τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, τὴν ὁποῖαν ἱδρυσεν ὁ Χριστὸς, τὸν Χριστιανισμόν. Τὴν δευτέραν ἔννοιαν ἡ λέξις «πίστις» ἔχει εἰς χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅποια π.χ. τὸ Γαλ. 1:23, «νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν, ἣν ποτε ἐπόρθει», 3:23, «Πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν», «εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι», 3:25, «ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως», Πράξ. 6:7, «ὕπήκουον τῇ πίστει», Α' Τιμ. 4:6, «ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως», 6:12, «ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως», Ἰούδ. 3, «ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἀγίοις πίστει», 20, «τῇ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς».

Ἄφοῦ δὲ εἰς τὴν φράσιν, «καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου», ἡ λέξις «πίστις» σημαίνει τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν ὁ Χριστός, ἢ, ἄλλως, τὴν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ γενικὴ «μου» εἶνε κτητικὴ, τὴν ἐν λόγῳ φράσιν δὲν πρέπει νὰ μεταφράζωμεν, «καὶ δὲν ἠρνήθης τὴν πίστιν εἰς ἐμέ», ἀλλὰ ν' ἀφήνωμεν ἀμετάφραστον καὶ νὰ γράφωμεν «τὴν Πίστιν μου», μὲ πῖ κεφαλαῖον, ἐννοοῦντες τὴν Πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν.

Ἄς σημειωθῆ δέ, ὅτι καὶ εἰς τὸ Ἄποκ. 14:12, «οἱ τηροῦντες...τὴν πίστιν Ἰησοῦ», ἡ γενικὴ «Ἰησοῦ» εἶνε κτητικὴ, καὶ ἡ λέξις «πίστις» σημαίνει τὴν Πίστιν, μὲ πῖ κεφαλαῖον, ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου. Τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ ἐν Ἰακ. 2:1 προκειμένου περὶ τῆς φράσεως, «τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Καὶ ἐδῶ δηλαδὴ ἡ γενικὴ «τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἶνε κτητικὴ καὶ συνεπῶς δὲν πρόκειται περὶ τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ περὶ τῆς Πίστεως ἢ Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

Μεταφράζομεν:

«Γνωρίζω τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς· ὅπου εἶνε ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ. Ἀλλὰ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου καὶ δὲν ἠρνήθης τὴν Πίστιν μου, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἔζη ὁ Ἀντίπας, ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη εἰς τὸν τόπον σας, ὅπου κατοικεῖ ὁ Σατανᾶς».

Ἄποκ. 3:10

«ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ», «ΠΕΙΡΑΖΕΙΝ»

«Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς».

Τὸ χωρίον τοῦτο παρερμηνεύεται, διότι οἱ ἐρμηνευταὶ δὲν συλλαμβάνουν τὴν ἔννοιαν, μὲ τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦνται ἐνταῦθα

τὸ οὐσιαστικὸν «πειρασμός» καὶ τὸ ρῆμα «πειράζω». Νομίζουν, ὅτι τὸ «πειράζω» σημαίνει «δοκιμάζω, θλίβω» καὶ τὸ «πειρασμός» σημαίνει «δοκιμασία, θλίψις». Καὶ κατ' ἄλλους μὲν πρόκειται περὶ τῆς δοκιμασίας ἢ θλίψεως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀντιχρίστου, κατ' ἄλλους δὲ περὶ τῆς δοκιμασίας ἢ θλίψεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τέλους τοῦ παρόντος κόσμου ἕνεκα τῶν διαφορῶν διωγμῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀντιληφθῇ τις, ὅτι αὐταὶ αἱ ἐκδοχαὶ δὲν εὐοδῶνουν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁμιλεῖ ὁ Χριστὸς καὶ ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἄγγελον – ἐπίσκοπον τῆς ἐκκλησίας τῆς Φιλαδελφείας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐπίσκοπος ἐτήρησε τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ περὶ ὑπομονῆς, ὁ Χριστὸς βεβαιώνει, ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ φυλάξῃ αὐτὸν «ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς». Ὁ «πειρασμός», ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς βεβαιώνει, ὅτι θὰ φυλάξῃ τὸν ἐπίσκοπον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἢ θλίψις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀντιχρίστου. Διότι ὁ ἐπίσκοπος δὲν θὰ ἔξῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀντιχρίστου· ἀπέθανε, παρῆλθον δύο περίπου χιλιετίαι ἀπὸ τότε, καὶ ὁ Ἀντίχριστος δὲν ἦλθεν ἀκόμη. Ὁ «πειρασμός» δὲν δύναται ἐπίσης νὰ εἶνε ἢ θλίψις ἐξ ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τέλους τοῦ παρόντος κόσμου ἐξ αἰτίας τῶν διαφορῶν διωγμῶν. Διότι σαφῶς ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ διὰ «πειρασμόν» μελλοντικόν, ὄχι ἐξ ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ «ὥρας», ὄχι μακροτάτου χρονικοῦ διαστήματος.

Διὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ «πειράζω» σημαίνει καὶ «ἐρευνῶ, ἐξετάζω», καὶ «πειρασμός» σημαίνει καὶ «ἐρευνα, ἐξέτασις». Λέγων δὲ ὁ Κύριος, ὅτι θὰ φυλάξῃ τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐκκλησίας τῆς Φιλαδελφείας «ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης κλπ.», ἐννοεῖ, ὅτι θὰ φυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν φοβερὰν ὥραν τῆς ἐξετάσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν καὶ τελικὴν κρίσιν. Τότε, ὅταν θὰ ἐρευνῶνται τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅταν θὰ ἐξετάζεται ἡ διαγωγή των, ὁ Κριτὴς Κύριος δὲν θὰ καταδικάσῃ, ἀλλὰ θὰ σώσῃ τὸν καλὸν ἐπίσκοπον.

Ὅτι δὲ πραγματικῶς τὸ «πειράζω» σημαίνει καὶ «ἐρευνῶ, ἐξετάζω», τοῦτο σαφῶς δεικνύουν χωρία τῆς Γραφῆς, ἐν δὲ καὶ

αὐτῆς τῆς Ἀποκαλύψεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιέχεται τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον. Οὕτως εἰς τὸ Β' Κορ. 13:5 τὸ «Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἔστέ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε», σημαίνει, «Τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ ἐξετάζετε, διὰ νὰ ἰδῆτε ἐὰν εἴσθε εἰς τὴν πίστιν, τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ ἐρευνᾶτε». Εἰς τὸ Ἀποκ. 2:2 τὸ «Ἐπίρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι... καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς» σημαίνει, «Ἐξήτασες αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε ἀπόστολοι... καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς».

Ἐπίσης ὅτι τὸ «πειρασμός» σημαίνει καὶ «ἐξέτασις, ἐρευνα», τοῦτο σαφῶς δεικνύει τὸ Σοφ. Σειρ. 6:7, «Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι αὐτόν», τουτέστιν, «Ἐὰν θέλῃς ν' ἀποκτήσης φίλον, ν' ἀποκτήσης αὐτόν κατόπιν ἐξετάσεως». Νὰ ἐξετάσης δηλαδή προηγουμένως, διὰ νὰ ἰδῆς ἐὰν κάποιος ἔχη καλὸν χαρακτῆρα, καὶ τότε νὰ τὸν κάνῃς φίλον.

Μεταφράζομεν τὸ ἐρευνηθὲν χωρίον τῆς Ἀποκαλύψεως:

«Διότι ἐτήρησες τὸν λόγον μου περὶ ὑπομονῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ σὲ φυλάξω ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς ἐξετάσεως, ἡ ὁποία μέλλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκουμένην ὅλην, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τοὺς κατοίκους τῆς γῆς».

Ἡ Δευτέρα Παρουσία θὰ εἶνε ὥρα τῆς τελικῆς κρίσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς ἐξετάσεως τῶν ἔργων των καὶ τῆς ἀνταποδόσεως εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα του. Οἱ κακοὶ θὰ καταδικασθοῦν καὶ οἱ καλοὶ θὰ σωθοῦν.

Ἀποκ. 4:1

«ΔΕΙ»

«Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἦν ἡκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων· ἀνάβα ὧδε καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα».

Τὸ «δεῖ» εἰς τὸ χωρίον τοῦτο δὲν σημαίνει «πρέπει», ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ νομίζουν, ἀλλὰ σημαίνει «μέλλει, πρόκειται», ὅπως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία. Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ

Ἄποκ. 1:1 ἐν σελ. 242-243.

Μεταφράζομεν:

«Μετὰ ταῦτα εἶδον (δημωδῶς κοίταξα), καὶ ἰδοὺ μία θύρα ἀνοικτὴ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, τὴν ὁποίαν ἤκουσα ὡς ἤχον σάλπιγγος ν' ἀπευθύνεται εἰς ἐμέ, ἔλεγε: “Ἀνάβα ἐδῶ καὶ θὰ δεῖξω εἰς σὲ ὅσα πρόκειται νὰ γίνουν ἔπειτα ἀπ' αὐτά”».

Ἄποκ. 4:11

«ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΕΚΤΙΣΘΗΣΑΝ»

«Ἄξιός εἰ, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ λέξις «θέλημα» ἔχει τὴν συνήθη σημασίαν, σημαίνει δηλαδή «θέλημα», καὶ ἡ πρόθεσις «διὰ» ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν. Οὕτω δὲ προκύπτει ἡ ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὰ πάντα διότι ἠθέλησεν. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἔννοια δὲν φαίνεται ἰκανοποιητικὴ. Διότι μήπως ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ ὁ Θεὸς τὰ σύμπαντα παρὰ τὴν θέλησίν του; Ἰκανοποιητικὴ εἶνε ἡ διαφορετικὴ ἔννοια, ὅτι ὁ Θεὸς «πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε» (Ψαλμ. 113:11 [115:3], 134 [135]:6). Ἡ διαφορετικὴ αὐτὴ ἔννοια εἶνε ἰκανοποιητικὴ, διότι δεικνύει τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς κάνει ὅλα, ὅσα θέλει, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι ἀδυνατοῦν νὰ κάνουν ὅλα, ὅσα θέλουν.

Καθ' ἡμᾶς ἡ λέξις «θέλημα» εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον Ἄποκ. 4:11 σημαίνει «δόξα». Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη ἔχει καὶ τοιαύτην σημασίαν, τοῦτο ἐδείχθη κατὰ ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου Ἰωάν. 5:30, ὅπου βλέπει τις τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογία (σελ. 71-74). Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι ἀμφοτέρω τὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις «θέλημα» μὲ τὴν σημασίαν «δόξα» κατὰ

τὴν ἡμετέραν ἐκδοχὴν, περιέχονται εἰς βιβλία τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου.

Ἐπίσης εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον Ἀποκ. 4:11 καὶ εἰς τὴν φράσιν «διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν» ἡ πρόθεσις «διὰ» ἔχει τελικὴν ἔννοιαν. Εἰς δὲ τὴν φράσιν «ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν» ἔχομεν δύο σχήματα λόγου, καθ' ἕλξιν καὶ πρωθύστερον. Κανονικῶς ἡ φράσις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἔχη οὕτως: «ἐκτίσθησαν καὶ εἰσί».

Κατόπιν τούτων μεταφράζομεν τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον:

«Ἄξιός εἶσαι, Κύριε καὶ Θεὲ ἡμῶν, νὰ σοῦ ἀποδίδεται ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, διότι σὺ ἐδημιούργησες τὰ πάντα, καὶ διὰ τὴν δόξαν σου ἐδημιουργήθησαν καὶ ὑπάρχουν».

Κατ' αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν ἐν τῷ χωρίῳ, ἀποδίδουν εἰς τὸν Θεὸν «τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν», διότι διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἐδημιουργήθησαν καὶ ὑπάρχουν τὰ πάντα. Ἐπίσης ἀποδίδουν εἰς τὸν Θεὸν «τὴν δύναμιν», διότι δι' αὐτῆς ἐδημιούργησε τὰ πάντα. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως, ὅτι αὕτη ἡ ἐρμηνεία ἀντιστοιχίζει «τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν» πρὸς «τὸ θέλημα» ἤτοι τὴν δόξαν, καὶ «τὴν δύναμιν» πρὸς τὸ «ἔκτισας τὰ πάντα» κατὰ σχῆμα χιαστόν.

Ἀποκ. 5:13

«ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΠΑΝΤΑ»

«Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστί, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας· Τῷ Καθήμενῷ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ Ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον ἡ ἔννοια τοῦ «καὶ» τῆς φράσεως «καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα» διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐρμηνευτῶν. Ἀφοῦ προηγουμένως ἔγινεν ἀναφορὰ εἰς ὅλα τὰ κτίσματα εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπὶ τῆς γῆς, ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θα-

λάσσης, εἰς τὴν εἰρημένην φράσιν τὸ «καὶ» δὲν δύναται νὰ ἔχη προσθετικὴν ἔννοιαν καὶ ν' ἀφήνεται ὅπως ἔχει εἰς τὸ κείμενον, ἀνεξήγητον. Μὲ τὸ «καὶ» ἀνεξήγητον προκύπτει ἀνιαρὰ παλλιλλογία καὶ ταυτολογία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰωάννης λέγει, ὅτι ἤκουσε νὰ δοξολογοῦν τὸν Θεὸν καὶ τὸ Ἄρνιον ὄλα τὰ κτίσματα, ὅσα εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπὶ τῆς γῆς κλπ., καὶ ὄλα τὰ κτίσματα, ὅσα εἶνε εἰς αὐτοὺς τοὺς χώρους! Τὸ «καὶ» εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικὸν καὶ πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «ναί». Ὁ Ἰωάννης δηλαδὴ θέλει νὰ εἴπῃ: Ὅλα τὰ κτίσματα εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπὶ τῆς γῆς κλπ., ναί ὄλα τὰ κτίσματα, ὅσα εἶνε εἰς αὐτοὺς τοὺς χώρους, ἤκουσα νὰ δοξολογοῦν τὸν Θεὸν καὶ τὸ Ἄρνιον. Κτίσματα δέ, τὰ ὁποῖα δοξολογοῦν, ἤτοι λογικὰ δημιουργήματα, εἰς τὸν οὐρανόν εἶνε οἱ ἄγγελοι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους χώρους εἶνε οἱ ἄνθρωποι, οἱ ζῶντες καὶ οἱ νεκροὶ ὡς ψυχαί.

Τὸ «καὶ» εἶνε βεβαιωτικὸν καὶ ἐμφατικὸν καὶ εἰς ἄλλα χωρία, ὅπως εἰς τὸ Ζαχ. 3:2 («ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοί, Διάβολε, καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοί», τουτέστι, «νὰ σὲ ἐπιτιμήσῃ ὁ Κύριος, Διάβολε, ναί, νὰ σὲ ἐπιτιμήσῃ ὁ Κύριος»), Μαλ. 2:2 («καὶ ἐπικαταράσομαι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν, καὶ καταράσομαι αὐτήν», τουτέστι, «καὶ θὰ καταρασθῶ τὴν εὐλογίαν σας, ναί, θὰ καταρασθῶ αὐτήν»), Πράξ. 3:16, Α' Ἰωάν. 3:9, Ἀποκ. 11:5. Ὡς πρὸς τὰ τρία τελευταῖα χωρία βλέπε «Ἑρμηνεῖα δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 168-172 ὡς πρὸς τὸ πρῶτον χωρίον, 506-508 ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, καὶ 564 ὡς πρὸς τὸ τρίτον.

Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι δοξολογοῦν τὸν Καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου Θεὸν καὶ τὸ Ἄρνιον, διότι οἱ δύο εἶνε ἰσότιμοι.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Καὶ πᾶν δημιούργημα, τὸ ὁποῖον εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ κάτω ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ναί ὄλα, ὅσα εἶνε εἰς αὐτά, ἤκουσα νὰ λέγουν: "Εἰς τὸν Καθήμενον ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον καὶ εἰς τὸ Ἄρνιον ἀνῆκει ὁ αἶνος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας"».

«ΕΩΣ ΠΟΤΕ, Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ
Ο ΑΓΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ,
ΟΥΚ ΕΚΔΙΚΕΙΣ ΤΟ ΑΙΜΑ ΗΜΩΝ;»

«Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀρνίου ἣν εἶχον. Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλη λέγοντες· Ἔως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς ὁ Δεσπότης χαρακτηρίζεται ὡς «ἀληθινός» μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι εἶνε ὑπαρκτός, πραγματικός. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ ἐπίθετον «ἀληθινός» εἰς τὸ Ἰωάν. 7:28, 17:3, Α΄ Θεσ. 1:9, Α΄ Ἰωάν. 5:20, Ἄποκ. 3:7. Εἰς τὸ τελευταῖον μάλιστα ἐκ τῶν χωρίων τούτων ὁ Χριστὸς λέγει διὰ τὸν ἑαυτόν του, «ὁ Ἅγιος, ὁ Ἀληθινός», ὅπου δὲν πρόκειται περὶ ἐπιθετικῶν προσδιορισμῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ περὶ ὀνομάτων αὐτοῦ. Τὸ «ἀληθινός» εἶνε ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς δύο πρώτας ἐκ τῶν τριῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἀπαντᾷ εἰς τὸ Α΄ Ἰωάν. 5:20. Ἄλλ' εἰς τὸ ὑπὸ ἐρμηνείαν χωρίον «ὁ ἅγιος» καὶ «ὁ ἀληθινός» εἶνε ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ Δεσπότη. Ἡμεῖς δὲ νομίζομεν, ὅτι «ἀληθινός» λέγεται ὁ Δεσπότης ὄχι ὡς ὑπαρκτός, πραγματικός, ὅπως νομίζουν οἱ ἐρμηνευταί, ἀλλ' ὡς δίκαιος. Ὅτι δὲ τὸ «ἀληθινός» σημαίνει καὶ δίκαιος, τοῦτο δεικνύουν αἱ φράσεις «ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις» ἐν Ἄποκ. 16:7 καὶ 19:2. Εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις αἱ λέξεις «ἀληθινὰ» καὶ «δίκαια» περὶ τῶν κρίσεων τοῦ Θεοῦ προφανῶς εἶνε συνωνύμοι κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὸν ἑβραϊκὸν λόγον τῆς χρήσεως συνωνύμων. Βλέπε καὶ τὴν φράσιν «δίκαια καὶ ἀληθινὰ αἱ ὁδοὶ σου» ἐν Ἄποκ. 15:3. Ὅπως δὲ τὸ ἐπίθετον «ἀληθινός» σημαίνει δίκαιος, οὕτω καὶ τὸ ἀντίστοιχον οὐσιαστικὸν «ἀλήθεια» σημαίνει δικαιοσύνη, ὅπως π.χ. ἐν Ψαλμ. 95:13, ὅπου «δικαιοσύνη» καὶ «ἀλήθεια» χρησιμοποιοῦνται συνωνύμως, 118:75,

86, Δαν. κεφ. 3, Προσευχή Ἀζαρίου καὶ ὕμνος τῶν τριῶν, στίχ. 3-4.

Ἡ κραυγὴ τῶν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ θυσιαστηρίου ψυχῶν τῶν μαρτύρων, «Ἔως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐκ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν...;», δημιουργεῖ ἐρμηνευτικὴν δυσκολίαν, διότι τὸ «ἐκδικεῖς» παρέχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι οἱ μάρτυρες ἐν οὐρανῷ ζητοῦν νὰ ἐκδικηθῇ ὁ Κύριος τοὺς σφαγιαστάς των ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα τῆς συγχωρητικότητος. Ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε τοὺς πιστοὺς νὰ ἀγαποῦν τοὺς ἐχθροὺς των, νὰ τοὺς εὐεργετοῦν, καὶ νὰ εὐχῶνται καὶ νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ αὐτῶν (Ματθ. 5:44, Λουκ. 6:27-28, 35). Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τὴν ὥραν τῆς σταυρώσεως ὡς ἄνθρωπος προσήχετο εἰς τὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν του (Λουκ. 23:34). Καὶ ὁ Στέφανος τὴν ὥραν τοῦ λιθοβολισμοῦ προσήχετο εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν ὑπὲρ τῶν φονευτῶν του (Πράξ. 7:59-60). Οἱ πιστοὶ εἶνε συγχωρητικοὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ὅταν εὐρίσκωνται ἐπὶ τῆς γῆς, καίτοι καὶ αὐτοὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχουν τὸν πειρασμὸν τῆς ἐκδικήσεως. Καὶ ἀφοῦ εἶνε συγχωρητικοὶ ἐπὶ τῆς γῆς, εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἐκδικητικοὶ ἐν οὐρανῷ, ὅπου εἶνε τελείως ἀπηλλαγμένοι παθῶν καὶ πειρασμῶν;

Παρὰ ταῦτα οἱ ἐρμηνευταὶ νομίζουν, ὅτι τὸ «ἐκδικεῖς» τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκδικήσεως. Βεβαίως δὲ τὸ «ἐκδικῶ» ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκδικήσεως, ὅπως εἰς τὸ Ἀποκ. 19:2, «Ἐκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην... καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς». Ἐνταῦθα τὸ «ἐξεδίκησε» σημαίνει «ἔκανε ἐκδίκησιν, ἐξεδίκηθη». Ὁ Θεὸς ἐξεδίκηθη τὴν μεγάλην πόρνην διὰ τὸ αἷμα τῶν δούλων του τὸ ἐκχυθὲν ὑπ' αὐτῆς. Τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκδικήσεως ἔχει ἐπίσης τὸ «ἐκδικῶ» εἰς τὸ Ῥωμ. 12:19, «Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος». Τὸ χωρίον σημαίνει: «Νὰ μὴ προβαίνετε, ἀγαπητοί, εἰς ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, ἀλλὰ ν' ἀφήσετε τὴν ὀργήν, διότι ἔχει γραφῆ: Εἰς ἐμὲ ἀνήκει ἡ ἐκδίκησις, ἐγὼ θ' ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος». Ἡ ἐκδίκησις ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν (Βλέπε καὶ Ἑβρ. 10:30). Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάνουν ἐκδίκησιν, ἀλλ' οὔτε νὰ ζητοῦν ἐκδίκησιν. Ὁ Κύριος παραγγέλλει: «Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ

νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν» (Ῥωμ. 12:21). Νὰ μὴ νικᾶσαι δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νὰ νικᾶς τὸ κακόν διὰ τοῦ καλοῦ.

Εἰς τὸ ἐρευνώμενον χωρίον τὸ «ἐκδικῶ» δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκδικήσεως, ἀλλ' ἀπλῶς τῆς δικαίωσεως. Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν τὸ «ἐκδικῶ» ἔχει καὶ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσπλάγχνου κριτοῦ ἐν Λουκ. 18:1-8, ὅπου ἀπαντᾷ δύο φορές, εἰς τοὺς στίχ. 3 καὶ 5. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ ἀδικουμένη χήρα λέγει εἰς τὸν κριτὴν, «Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου», δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου παρακαλεῖ τὸν κριτὴν νὰ δικαιοῦσῃ αὐτὴν ἔναντι τοῦ ἀντιδίκου της, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ δίκαιόν της, δὲν παρακαλεῖ θεβαίως νὰ ἐκδικηθῇ ὁ κριτὴς τὸν ἀντίδικόν της. Καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν λέγων ὁ κριτὴς διὰ τὴν χήραν «ἐκδικήσω αὐτὴν» ἐννοεῖ, θὰ δικαιοῦσω αὐτὴν, θὰ δώσω εἰς αὐτὴν τὸ δίκαιόν της. Σημειωτέον, ὅτι καὶ τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ρῆμα «ἐκδικῶ» οὐσιαστικὸν «ἐκδίκησις», τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἀπαντᾷ δύο φορές, εἰς τοὺς στίχ. 7 καὶ 8, δὲν ἔχει τὴν σημερινὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει δικαίωσις.

Κράζοντες λοιπὸν οἱ μάρτυρες ἐν οὐρανῷ καὶ λέγοντες, «Ἔως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;», ἐπικαλοῦνται τὴν δεσποτείαν ἥτοι παντοδυναμίαν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, διὰ νὰ κρίνῃ καὶ δικαιοῦσῃ τὸ αἷμά των τὸ ἐκχυθὲν ὑπὸ σφαγιαστῶν κατοίκων τῆς γῆς. Ζητοῦν δικαίωσιν τῆς θυσίας των, ὅχι καὶ ἐκδίκησιν κατὰ τῶν σφαγιαστῶν των. Ζητοῦν δὲ δικαίωσιν, διότι μετὰ τὸν θάνατόν των δὲν ἐδικαιώθησαν, δὲν ἔλαβον τὰ ὑπεσχημένα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν μισθόν, τὸ βραβεῖον, τὸν στέφανον. Ἀπλῶς προγεύονται τῶν ἀγαθῶν τοῦ παραδείσου. Ἡ πλήρης δικαίωσις τῶν μαρτύρων καὶ γενικῶς τῶν πιστῶν θὰ γίνῃ κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν, ὅποτε ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ θὰ εὑρεθῶν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ χαρὰ ἐκ τῆς συνάξεως καὶ τῆς δικαιοῦσεως ὄλων ὁμοῦ θὰ εἶνε μεγαλυτέρα, ὅπως κατὰ τὸ Πάσχα εἶνε μεγαλυτέρα ἢ χαρὰ, ἂν ὅλα τὰ μέλη πολυμελοῦς οἰκογενείας συγκεντρωθοῦν καὶ συμφάγουν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν.

Διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου Ἀποκ. 6:9-10 εἶνε ἰδιαιτέρως σημαντικὰ δύο χωρία, τὸ Ἑβρ. 11:39-40 καὶ τὸ Ἀποκ. 6:11, τὸ ὁποῖον εἶνε συνέχεια τοῦ ὑπ' ὄψιν χωρίου. Εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο τούτων χωρίων, τὸ Ἑβρ. 11:39-40, περιέ-

χεται: «Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἔκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι». Ὅλοι δηλαδὴ οἱ πιστοί, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος εἰς τὸ 11ον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, ἂν καὶ ἔλαβον καλὴν μαρτυρίαν λόγῳ τῆς πίστεώς των, δὲν ἔλαβον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπεσχέθη ὁ Θεός. Διότι ὁ Θεὸς προέβλεψε ἀνώτερόν τι δι' ἡμᾶς, νὰ μὴ δικαιωθοῦν δηλαδὴ χωρὶς ἡμᾶς. Εἰς τὸ δεύτερον ἐκ τῶν δύο χωρίων, τὸ Ἄποκ. 6:11, περιέχεται: «Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκάστω στολὴ λευκὴ, καὶ ἔρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτενεσθαι ὡς καὶ αὐτοί». Εἰς ἕκαστον δηλαδὴ ἐκ τῶν μαρτύρων ἐδόθη στολὴ λευκὴ καὶ ἐλέχθη εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναμένουν ὀλίγον χρόνον ἀκόμη, ἕως ὅτου ἐκπληρώσουν τὸν προορισμὸν των καὶ οἱ σύνδουλοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ των, οἱ ὁποῖοι μέλλον νὰ θανατωθοῦν ὅπως καὶ αὐτοί. Συνδυάζοντες τὰ δύο αὐτὰ χωρία μὲ τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον λέγομεν: Αἱ ψυχαὶ τῶν μαρτύρων ἐν οὐρανῷ ζητοῦν δικαίωσιν τοῦ αἵματός των, διότι αὐτοὶ καὶ γενικῶς οἱ πιστοί, οἱ ἀπελθόντες εἰς τὴν αἰωνιότητα, δὲν ἔχουν ἀκόμη δικαιωθῆ, ὡς ἀπάντησις δὲ εἰς τὸ παράπονον καὶ τὸ αἶτημα τῶν μαρτύρων δίδεται εἰς αὐτοὺς στολὴ λευκὴ ὡς μερικὴ τις δικαίωσις, τῆς πλήρους δικαίωσης ὑπερτιθεμένης εἰς τὸν χρόνον τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ὅποτε θὰ δικαιωθοῦν ὁμοῦ οἱ μάρτυρες καὶ γενικῶς οἱ πιστοὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

Κατὰ ταῦτα τὸ χωρίον Ἄποκ. 6:9-10 πρέπει νὰ ἐξηγηθῆ:

«Καὶ ὅταν ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον κάτω ἀπὸ τὸ (οὐράνιον) θυσιαστήριον τὰς ψυχὰς τῶν σφαγιασθέντων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν, τὴν ὁποῖαν ἔδιδον διὰ τὸ Ἄρνιον, καὶ ἔκραξαν μὲ φωνὴν μεγάλην λέγοντες: Ἔως πότε, Δέσποτα ἅγιε καὶ δίκαιε, δὲν θὰ κρίνης καὶ δὲν θὰ δικαιώσης τὸ αἷμα ἡμῶν τὸ ἐκχυθὲν ὑπὸ τῶν (σφαγιαστῶν) κατόικων τῆς γῆς;».

Ἄποκ. 11:17-18

«ΤΑ ΕΘΝΗ ΩΡΓΙΣΘΗΣΑΝ
ΚΑΙ ΗΛΘΕΝ Η ΟΡΓΗ ΣΟΥ»

«Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ Ὡν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας. Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν ἐθνῶν κριθῆναι.»

Τὸ παρὸν χωρίον ἠρμηνεύσαμεν ἄλλοτε εἰς τὸν 6' τόμον τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 276-278. Καὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ἰσχύει ἡ ἐκεῖ ἐρμηνεία. Ἐνταῦθα δὲ προσθέτομεν νέαν ἐρμηνευτικὴν παρατήρησιν ὡς πρὸς τὸ «καὶ» τῆς φράσεως «καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου». Εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν τὸ «καὶ» ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, σημαίνει «διότι», ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. εἰς τὸ Ζαχ. 11:5 («Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν», τουτέστιν, Εὐλογητὸς ὁ Κύριος, διότι ἐπλουτήσαμεν), τὸ Ἦσ. 64:5 («Ἴδου σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν», τουτέστιν, Ἴδου σὺ ὠργίσθης, διότι ἡμεῖς ἡμαρτήσαμεν), Ματθ. 17:6 («Ἐπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα», τουτέστιν, Ἐπεσαν μὲ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, διότι ἐφοβήθησαν πάρα πολύ), Ἰωάν. 10:28 («Οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου», τουτέστιν, Οὐδέποτε θὰ θανατωθῶν (μὲ πνευματικὸν θάνατον), διότι οὐδεὶς θὰ ἄρπάσῃ αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου). Τῶν δύο τελευταίων χωρίων ἰδὲ ἐρμηνείαν εἰς σελ. 33-34, 88-89, ἀντιστοιχῶς.

Μεταφράζομεν:

«Σὲ δοξάζομεν, Κύριε Θεὲ παντοκράτορ, Ὡν καὶ Ἦν καὶ Ἐρχόμενε, διότι ἔλαβες τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσες, καὶ τὰ ἔθνη ἐταράχθησαν, διότι ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ κριθεῖν.»

Ἄποκ. 12:15-16

«ΕΒΟΗΘΗΣΕΝ Η ΓΗ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΙ,
ΚΑΙ ΗΝΟΙΞΕΝ Η ΓΗ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΑΥΤΗΣ...»

«Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ».

Εἰς τὴν φράσιν τοῦ παρόντος χωρίου «καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν» τὸ πρῶτον «καὶ» ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, σημαίνει «διότι», ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. εἰς Ἄποκ. 11:17-18, ὅπως ἐρμηνεύομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ παρόντος τόμου, ὅπου παραπέμπομεν διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν. Ὁ «ὄφις», ὁ Σατανᾶς, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ στόματός του ποταμόν ὕδατος, διὰ νὰ πνίξῃ τὴν γυναῖκα, τύπον τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Θεοτόκου. Ἄλλ' «ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν». Δηλαδή, ἐβοήθησεν ἡ γῆ τὴν γυναῖκα, διότι ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα τῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν.

Μεταφράζομεν τὸ χωρίον:

«Τότε ὁ ὄφις ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ στόματός του ποταμόν ὕδατος ὀπισθεν τῆς γυναικός, διὰ νὰ παρασύρῃ διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ καὶ πνίξῃ αὐτήν. Ἄλλ' ἐβοήθησεν ἡ γῆ τὴν γυναῖκα, διότι ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα τῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν, τὸν ὅποιον ἐξήγαγεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματός του».

«ΔΕΙ»

«Εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρα ἀποκτέννει, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρα ἀποκτανθῆναι. Ὡδέ ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων».

Εἰς τὸ παρὸν χωρίον ἀξία παρατηρήσεως ἢ παρήχησις «ἀπάγει – ὑπάγει». Τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ἔχει σπουδαίαν σημασίαν καὶ ἀπὸ λογοτεχνικῆς πλευρᾶς. Ἔχει τρομερὸν μεγαλεῖον!

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, δὲν σημαίνει «πρέπει», ἀλλὰ «μέλλει, πρόκειται». Διὰ τὴν σχετικὴν πρὸς αὐτὴν τὴν σημασίαν ἐπιχειρηματολογίαν ἰδὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, σελ. 43, 37-38 ἀντιστοίχως.

Μεταφράζομεν:

«Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς αἰχμαλωσίαν, θὰ ὁδηγηθῆ εἰς αἰχμαλωσίαν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει μάχαιραν καὶ φονεύει, μὲ μάχαιραν πρόκειται νὰ φονευθῆ. Ἐδῶ φαίνεται ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων (τῶν πιστῶν)».

Τὸ χωρίον κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ὅπου ὁ λόγος περὶ αἰχμαλωσίας καὶ φόνου διὰ μαχαίρας, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ κατὰ γράμμα. Δὲν σημαίνει δηλαδὴ, ὅτι ὁ αἰχμαλωτίζων θὰ τιμωρηθῆ δι' αἰχμαλωσίας, ὄχι δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ὁ φονεύων θὰ τιμωρηθῆ διὰ μαχαίρας, ὄχι δι' ἄλλου τρόπου. Τὸ χωρίον σημαίνει, ὅτι οἱ διώκται καὶ οἱ δῆμιοι τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ ὅπωςδήποτε θὰ τιμωρηθοῦν (Πρβλ. τὸ ἐν Ματθ. 26:52, «Πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρα ἀποθανοῦνται», τὸ ὁποῖον ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ κατὰ γράμμα, ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι οἱ χρησιμοποιοῦντες μάχαιραν ἐγκληματικῶς, ὅπωςδήποτε θὰ τιμωρηθοῦν, ἐάν, ἐννοεῖται, δὲν μετανοήσουν). Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ χωρίου σημαίνει, ὅτι οἱ διωκόμενοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ δεῖξουν πίστιν καὶ ὑπομονήν.

Ἄποκ. 14:12

«ΟΙ ΤΗΡΟΥΝΤΕΣ ΤΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥ»

*«᾿Ωδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀγίων ἐστίν, οἱ τη-
ροῦντες τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πί-
στιν Ἰησοῦ».*

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο πρέπει πρῶτον νὰ παρατηρήσωμεν μίαν ἀσυνταξίαν. Ἐντὶ νὰ γράφεται, «τῶν ἀγίων, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολάς κλπ.», γράφεται «τῶν ἀγίων, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολάς κλπ.». Τοιαύτην ἀσυνταξίαν βλέπομεν καὶ εἰς τὸ Ἄποκ. 1:4, ὅπου γράφεται, «ἀπὸ Θεοῦ, ὁ ᾿Ων καὶ ὁ ᾿Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος», ἐντὶ νὰ γράφεται, «ἀπὸ Θεοῦ, τοῦ ᾿Οντος καὶ τοῦ ᾿Ἦν καὶ τοῦ Ἐρχομένου», καὶ εἰς τὸν ἐπόμενον στίχ. 5, ὅπου γράφεται, «καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς κλπ.», ἐντὶ νὰ γράφεται, «καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μάρτυρος τοῦ πιστοῦ κλπ.». Αἱ ἀσυνταξίαι εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις εἶνε σκόπιμοι. Εἰς τὴν γενικὴν πτῶσιν δὲν ἀκολουθεῖ πάλιν γενικὴ, ἀλλ' ὀνομαστικὴ πτῶσις, διότι ἡ ὀνομαστικὴ πτῶσις καθιστᾷ τὸν λόγον ζωηρὸν καὶ ἐξαιρεῖ τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρεται.

Τὸ «τηροῦντες» σημαίνει «φυλάσσοντες».

Εἰς δὲ τὴν φράσιν, «καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ», τὴν γενικὴν «Ἰησοῦ» δὲν θεωροῦμεν ἀντικειμενικὴν, ἀλλὰ κτητικὴν, ὅπως εἶνε καὶ ἡ γενικὴ «τοῦ Θεοῦ» εἰς τὴν προηγουμένην φράσιν «τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ». Ἡ λέξις «πίστις» δὲν σημαίνει μόνον τὸ πιστεύειν, ὅπως π.χ. εἰς τὸ Πράξ. 20:21, «πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν», καὶ 24:24, «περὶ τῆς εἰς Χριστόν πίστεως». Ἡ λέξις «πίστις» σημαίνει καὶ τὸ πιστευόμενον, τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὴν δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις εἰς τὸ παρὸν χωρίον, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης, π.χ. εἰς τὸ Γαλ. 1:23, «νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν, ἣν ποτε ἐπόρθει», Πράξ. 6:7, «ὑπήκουον τῇ πίστει», Α' Τιμ. 4:1, «ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως», Β' Τιμ. 4:7, «τὴν πίστιν τετή-

ρηκα», Ἰουδ. 3, «ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἕπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἀγίοις πίστευ», 20, «τῇ ἀγιωτάτῃ ὑμῶν πίστευ ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς».

Ἄφοῦ δὲ εἰς τὴν φράσιν, «καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ» τοῦ ἐρμηνευομένου χωρίου ἢ λέξις «πίστις» σημαίνει τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν ὁ Χριστός, ἢ δὲ γενικὴ «Ἰησοῦ» εἶνε κτητικὴ, τὴν ἐν λόγῳ φράσιν δὲν πρέπει νὰ μεταφράζωμεν «καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν», ἀλλὰ ν' ἀφήνωμεν ἀμετάφραστον καὶ νὰ γράφωμεν «τὴν Πίστιν τοῦ Ἰησοῦ», μὲ πῖ κεφαλαῖον, ἐννοοῦντες τὴν Πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Σημειωθῆτω δέ, ὅτι τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις «πίστις» καὶ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἀποκ. 2:13, «καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου», ὅπου ἡ γενικὴ «μου» εἶνε ἐπίσης κτητικὴ, καὶ εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἰακ. 2:1, «τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», ὅπου ἡ γενικὴ «τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἶνε πάλιν κτητικὴ. Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀποκ. 2:13 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου, καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 2:1 εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ γ' τόμου.

Μεταφράζομεν τὸ ἐξετασθὲν χωρίον:

«Ἐδῶ φαίνεται ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀγίων (τῶν πιστῶν), αὐτῶν οἱ ὅποιοι φυλάττουν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Πίστιν τοῦ Ἰησοῦ».

Ἄποκ. 17:10

«ΔΕΙ»

«Καὶ βασιλεῖς ἑπτὰ εἰσιν. Οἱ πέντε ἔπεσαν, ὁ εἰς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὐπω ἦλθε. Καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μέναι.»

Τὸ «δεῖ» ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, δὲν σημαίνει «πρέπει», ἀλλὰ «μέλλει, πρόκειται». Διὰ τὴν σχετικὴν ἐπιχειρηματολογίαν βλέπε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ τοῦ Ματθ. 24:6, σελ. 43, 37-38, ἀντιστοίχως.

Μεταφράζομεν:

«Ἐπίσης εἶνε ἑπτὰ βασιλεῖς. Οἱ πέντε ἔπεσαν, ὁ εἷς ὑπάρχει, ὁ ἄλλος δὲν ἦλθεν ἀκόμη. Καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον χρόνον πρόκειται νὰ παραμείνῃ».

Ἄποκ. 19:2

«ΟΤΙ ΑΛΗΘΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΑΙ ΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΑΥΤΟΥ»

«Ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἣτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδί- κησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἐδώσαμεν ἐρμηνεῖαν ἐν τῷ α΄ τόμῳ τῶν ἐρμηνειῶν, σελ. 353. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ ἄλλα ἰσχύει ἡ ἐκεῖ ἐρμηνεῖα. Ἐνταῦθα δὲ λέγομεν, ὅτι ὁ σύνδεσμος «ὅτι», μὲ τὸν ὁποῖον ἄρχεται τὸ χωρίον, δὲν ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, ὅπως ἐκλαμβάνουν αὐτὸν οἱ ἐξηγηταὶ καὶ ἐξελάβομεν ἄλλοτε καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ἔχει προσθετικὴν σημασίαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐξηγητῆται «διότι», ἀλλὰ «καί» ἢ «δέ». Εἰς τὸ προηγούμενον ἐν στίχῳ 1, «Ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν», ἐν τῷ παρόντι στίχῳ προστίθεται, «Καὶ ἀληθινὰ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ». Ὅτι δὲ τὸ «ὅτι» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν «καί», τοῦτο φαίνεται εἰς φράσεις, ὅπως π.χ. «Λάλει, Κύριε, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου» (Α΄ Βασ. 3:9), τουτέστι, Λάλει, Κύριε, καὶ ὁ δοῦλός σου ἀκούει, «Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου ἐκέκραξα πρὸς σε, ὅτι ἐπήκουσάς μου» (Ψαλμ. 85:7), τουτέστιν, Ἐν καιρῷ θλίψεώς μου ἔκραξα πρὸς σέ, καὶ με ἤκουσες. Περισσότερα βλέπε εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Ῥωμ. 9:28-29 ἐν τῷ γ΄ τόμῳ, σελ. 234. Τὸ «ὅτι» μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ «καί» ὁ Ἰωάννης χρησιμοποιεῖ ἐπίσης εἰς τὸ Α΄ Ἰωάν. 3:2 ἐν τῇ φράσει «ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστι», ὅπως ὑποστηρίζομεν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον τοῦ παρόντος τόμου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Α΄ Ἰωάν. 5:6 ἐν τῇ φράσει «ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια» τὸ «ὅτι» χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ ἐξηγεῖται «καί» ἢ «δέ», ὅπως ὑποστηρίζομεν κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ χωρίου εἰς τὸν γ΄ τόμον, σελ. 525-526.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι εἶνε αἱ τιμωρίαι του. Διότι ἐτιμώρησε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἣ ὁποία διέφθειρε τὴν γῆν μὲ τὴν πορνείαν της, καὶ ἐξεδικήθη αὐτὴν διὰ τὸ αἷμα τῶν δούλων του».

Ἄποκ. 20:3

«ΔΕΙ»

«Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη. Μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον».

Ὅπως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Μάρκ. 8:31 καὶ Ματθαίου 24:6, τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «μέλλει, πρόκειται» (Ἴδὲ σελ. 43, 37-38, ἀντιστοιχῶς). Αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν τὸ «δεῖ» ἔχει καὶ εἰς τὸ παρὸν χωρίον. Ἐν τῇ Ἀποκαλύψει αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ εἰς τὰ χωρία 1:1, 4:1, 11:5, 13:10, 17:10, 22:6.

Μεταφράζομεν:

«Καὶ ἔρριψεν αὐτὸν (τὸν Διάβολον) εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐκλείδωσε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω ἀπ' αὐτόν, διὰ νὰ μὴ πλανᾷ πλέον τὰ ἔθνη, μέχρις ὅτου τελειώσουν τὰ χίλια ἔτη. Ἐπειτα πρόκειται ν' ἀπολυθῆ δι' ὀλίγον χρόνον».

Ἄποκ. 22:6

«ΚΑΙ», «ΔΕΙ»

«Καὶ λέγει μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δείξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει».

Τὸ «καὶ» τῆς φράσεως, «*Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ κλπ.*», ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, σημαίνει «διότι», ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις (Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰακ. 4:1-3 εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον «Ἐρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς», τόμ. γ', σελ. 473-475). Ὁμιλῶν εἰς τὸ ἐρμηνευόμενον χωρίον ὁ Ἰησοῦς αἰτιολογεῖ, ὅτι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, εἶνε «πιστοὶ καὶ ἀληθινοί», *διότι* τὸν ἄγγελον ἀπέστειλε «*Κύριος ὁ Θεός*», καὶ συνεπῶς οἱ λόγοι τοῦ ἀγγέλου εἶνε λόγοι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ Ἄποκ. 19:9 ὑπάρχει παρεμφερῆς ἐπιβεβαίωσις τῆς ἐν τῇ Ἀποκαλύψει μαρτυρίας. Ὁ ὁμιλῶν ἄγγελος λέγει κατὰ σχῆμα λόγου ὑπερβατόν: «*Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσι*». Ἡ φράσις «*τοῦ Θεοῦ εἰσι*» αἰτιολογεῖ, χωρὶς χρῆσιν αἰτιολογικοῦ συνδέσμου, τὸ «*Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί*». Αὐτοὶ οἱ λόγοι εἶνε ἀληθινοί, διότι εἶνε λόγοι τοῦ Θεοῦ.

Τὸ «*δεῖ*» ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα χωρία, σημαίνει «*μέλλει, πρόκειται*». Βλέπε σχετικῶς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἄποκ. 1:1 (σελ. 242-243).

Μεταφράζομεν:

«Καὶ λέγει εἰς ἐμέ (ὁ Ἰησοῦς): Αὐτοὶ οἱ λόγοι εἶνε ἀξιόπιστοι καὶ ἀληθινοί. Διότι ὁ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν χαρισμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελόν του, διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς τοὺς δούλους του ὅσα πρόκειται νὰ γίνουιν συντόμως».

Δέον νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἐνῶ ἐνταῦθα εἰς τὸ ἐρμηνευθὲν χωρίον Ἄποκ. 22:6 λέγει, ὅτι «*Κύριος ὁ Θεός... ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ*», διὰ νὰ φανερώσῃ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, εἰς τὸ Ἄποκ. 22:16 λέγει μετ' ἐμφάσεως, «*Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου*», διὰ ν' ἀναγγεῖλῃ ταῦτα εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διπλῆς φύσεως τοῦ Ἰησοῦ. Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ὁ Ἰησοῦς διακρίνει ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν Κύριον τὸν Θεόν, διότι ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος, ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον χωρίον ὁμιλεῖ ὡς Κύριος Θεός.

Τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως διὰ μεγάλου πλήθους χωρίων ἀναδεικνύει τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ
ΣΗΜΑΣΙΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

- ἀγαλλιῶμαι:** ἐπιθυμῶ, ποθῶ σφοδρῶς, 83-84. Ἄβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν: Ὁ Ἄβραάμ ὁ πατὴρ σὰς ἐπόθησε σφοδρῶς νὰ ἴδῃ τὴν ἰδικὴν μου ἐποχὴν, 84.
- ἄγω:** φεύγω, 118.
- ἀδικία:** τὸ κακόν, ἡ ἁμαρτία, ἡ ἀσέβεια, 203. Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου: Ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν πᾶς, ὁ ὁποῖος ὁμολογεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, 204.
- ἄδικοι.** Οὕτω χαρακτηρίζονται οἱ εἰδωλολάτραι δικασταί, διότι δὲν κρίνουν μὲ βάσιν τὸ δίκαιον, ἦτοι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, 163.
- ἀκοή:** ὑπακοή, 177, 179. ἐξ ἀκοῆς πίστεως: ἀπὸ ὑπακοῆν εἰς τὴν Πίσιν (εἰς τὸν Χριστιανισμόν), 178, 179, 188. λόγον...ἀκοῆς Θεοῦ: λόγον ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεόν, 188.
- ἀκούω:** γνωρίζω, 88. ὑπακούω, 178.
- ἀλήθεια:** ἀρετὴ ἢ καλωσύνη, 240. εἵρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ: εἴρον ὠρισμένα ἐκ τῶν τέκνων σου νὰ ζοῦν μὲ ἀρετὴν, 241. δικαιοσύνη, 251-252.
- ἀληθινός:** δίκαιος, 251. ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός: Δέσποτα ἅγιε καὶ δίκαιε, 253.
- ἀλλά:** δέ, καί, 100. βεβαίως, πάντως, 172.
- ἀμεταμέλητος. ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ:** δὲν ἀνακαλοῦνται τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ, 158-160.
- ἀνίστημι, ἀνιστῶ:** φέρω εἰς τὸν κόσμον, γεννῶ ὡς ἄνθρωπον, 137-139. ἀναστήσας Ἰησοῦν... Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε: μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Ἰησοῦν... Ἰδικός μου υἱὸς εἶσαι σύ (δὲν εἶσαι υἱὸς ἀνδρός), ἐγὼ σήμερον (ἐν χρόνῳ) σε ἐγέννησα (σε ἔφερα εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον), 138, 139.
- ἄνομοι.** Οὕτω χαρακτηρίζονται οἱ εἰδωλολάτραι ὡς στερούμενοι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, 163.
- ἀπόλλυμι:** θανατώνω, 68-69, 88.
- ἀπειθεια:** ἀπιστία, 160.
- ἀπειθῶ:** δὲν πιστεύω, ἀπιστῶ, 15.
- ἀποστέλλω:** στέλλω μήνυμα, μηνύω, διαμηνύω, 243. ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου: ἐφάνερωσε μὲ μήνυμα διὰ μέσου τοῦ ἀγγέλου, 243.
- ἄρπαξ:** ἐκβιαστής, 58-59.
- βασιλεία:** ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἢ δύναμις, 16.

βιάζομαι: τρέχω ἐν βία, δημωδῶς «μὲ βιασύνη». Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν: Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τρέχει ἐν βία (κινεῖται ταχέως), καὶ ὅσοι βιάζονται αὐτούς (προφθάνουν καὶ) ἀρπάζουν αὐτήν, 18-19.

γάρ: ἀλλά, 41, 60, 171. διὰ τοῦτο, 50, 154-155. ναί, 69, 82, 151, 152-153, 166, 182, 189. δηλαδή, 100, 152, 165.

γινώσκω: πείθομαι, 81. γινώσεται περὶ τῆς διδασκαλίας, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ: θὰ πεισθῆ περὶ τῆς διδασκαλίας διὰ τὸ ποῖον ἐκ τῶν δύο συμβαίνει, προέρχεται δηλαδή ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ ἐγὼ ὁμιλῶ ἀφ' ἐαυτοῦ, 80. λαμβάνω πρόνοιαν, 203. Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ: Ἔλαβε πρόνοιαν ὁ Κύριος διὰ τοὺς ἰδικούς του, 203, 204. ✓

δέ: διὰ τοῦτο, 56.

δεῖ: μέλλει, πρόκειται, 31-32, 34, 38, 40, 43, 44, 45, 51, 57, 60, 61, 62, 64, 65, 68, 69-70, 87, 124, 136, 139-140, 140, 141, 142, 142-143, 165, 166, 167, 242, 247, 257, 260, 261, 262. δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων: ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ πολλά, μάλιστα ν' ἀποδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων, 43.

διακρίνω: ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ, ἐρμηνεύω, 31. Τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν: Τὴν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ γνωρίζετε νὰ ἐρμηνεύετε, 31.

διάνοια: φρόνημα, 49, 184-185.

διασκορπίζω: συντρίβω, ταπεινῶνω, 47-48. διεσκορπίσεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν: συνέτριψεν (ἢ ἐταπεινώσεν) ὑπερηφάνους εἰς τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματός των (ἢ τῆς ψυχῆς των), 49.

δικαιοσύνη: δόξα, λαμπρότης. ἥλιος δικαιοσύνης: ἥλιος λαμπρότητος, λαμπρὸς ἥλιος, 12-13. πλοῦτος, 170. τὸ ἀγαθόν, τὸ καλόν, ἡ ἀγιοσύνη, ἡ εὐσέβεια, 228. ἡ ὁδὸς τῆς δικαιοσύνης: ἡ ὁδὸς τῆς εὐσεβείας, ἡ Χριστιανικὴ Ἐρησκεία, 228.

δοκιμάζω: ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ, δημωδῶς «καταλαβαίνω», 31.

δόξα: ἡ δύναμις, ἡ ἰσχύς, 16.

δοξάζω: πιστεύω καὶ λατρεύω, 226.

ἐάν: ὅταν, 93.

ἐγκρίνω: κρίνω ἄξιον, κρίνω ἐπαινετικῶς, 171-172.

εἶς: ὁ αὐτός, 122-123. Τὸ σουδάριον... ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον: Τὸ σουδάριον... εἰς μορφήν περιτυλίγματος εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, 122-123.

ἐκδίκησις: δικαίωσις, 253.

ἐκδικῶ: δικαίωνω, 253. Ἔως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;: ἔως πότε, Δέσποτα ἅγιε καὶ δίκαιε, δὲν θὰ κρίνης καὶ δὲν θὰ δικαιοῦσης τὸ αἷμα ἡμῶν τὸ ἐκχυθὲν ὑπὸ τῶν (σφαγιαστῶν) κατοίκων τῆς γῆς;:, 253-254. Οἱ μάρτυρες ζητοῦν δικαίωσιν τοῦ μαρτυρίου των, ὄχι καὶ τιμωρίαν τῶν σφαγιαστῶν των.

ἐλπίς: δόξα, 189, 193-194. τίς γὰρ ἡμῶν ἢ ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως...;: διότι τί εἶνε δόξα ἡμῶν ἢ χαρὰ ἢ στέφανος δόξης...;:, 190. ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δούς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι: ὁ ὁποῖος ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἔδωσεν αἰωνίαν σωτηρίαν καὶ θεῖαν δόξαν ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν, 196.

ἐντέλλομαι: λαλῶ, λέγω, διδάσκω, 41-42. λέγω, 104-106.

ἐντολή: διδασκαλία, 98-99, 198-199, 228-229, 229-230, 230-231, 239, 240-241.

ἐπιβλέπω: προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω, 109.

ἐπιθυμῶ: προσπαθῶ, 54, 55.

ἐπισκοπή: φωτισμός. ἐποπτεύσαντες... ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς: ἀφοῦ ἴδουν ἐν καιρῷ φωτισμοῦ, 227.

ἐπιστρέφομαι: ἀτενίζω, προσβλέπω, προσέχω, δημωδῶς «κοιτάζω καλὰ-καλά», 125-126.

ἐργάζομαι: ἐπιδιώκω, 76.

ἔρχομαι: ἀκολουθῶ, 90-91.

εὐχαριστῶ: δοξάζω, 255.

ἡμέρα: χρόνος, καιρός, περίοδος, ἐποχή, 84, 111, 227.

θέλημα: δόξα, 71-74.

θέλησις: δόξα, 71-72, 248. διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν: διὰ τὴν δόξαν σου ἐδημιουργήθησαν καὶ ὑπάρχουν, 249.

θέλω: προσπαθῶ, ἐπιχειρῶ, ἀγωνίζομαι, 79-80, 175, 204-205. Οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται: Ὅσοι ἀγωνίζονται νὰ ζοῦν εὐσεβῶς, ὅπως θέλει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ διωχοῦν, 205.

θεμέλιος: κτίριον, οἰκοδόμημα, οἶκος, 202-203. Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν: Ἄλλ' ὁ στερεὸς οἶκος τοῦ Θεοῦ (ἡ Ἐκκλησία) στέκεται (δὲν ἀνατρέπεται), 203-204.

θεμελιῶ: δημιουργῶ, κατασκευάζω, 203.

θεωρῶ: πιστεύω, παραδέχομαι, 97.

θρόνος τῆς χάριτος: θρόνος δόξης, ἔνδοξος θρόνος, 213.

θυσία καθαρὰ. Οὕτω χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ προφήτου Μαλαχίου (1:11) τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας, διότι κατ' αὐτὸ προσφέρεται ὡς θυσία «ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκήρατος Κύριος» κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔκφρασιν, 220.

ἴστημι: ἐμφανίζω, παρουσιάζω. Ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω: ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ παρουσιάσθησαν ἔξω, 19-20.

καί: διότι, 33-34, 53-54, 89, 162, 164, 183, 232, 255, 256, 262. ἐπίσης, 66-67, 242-243. ναὶ 13, 119-120, 250. ἰδίως, κυρίως, προπαντός, 238. ἀλλά, 244.

καύχημα: δόξα, 190.

καύχησις: δόξα, 190. **στέφανος καυχήσεως:** στέφανος δόξης, 190.

καυχῶμαι: δοξάζομαι, 190.

κεῖμαι: εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν μου, 120-121, 122. **βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια:** βλέπει εἰς τὴν θέσιν των τὰς νεκρικὰς ταινίας (ἀκριβῶς ὅπως ἦσαν ὅταν περιτύλισσον τὸ σῶμα), 120-121.

κρίνω: δικαιῶνω, 93. τιμωρῶ, 261.

κρίσις: δικαίωσις, 93. **νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου:** τώρα θὰ γίνῃ δικαίωσις αὐτοῦ τοῦ κόσμου (ἐναντι τοῦ ἀντιδίκου Διαβόλου), 95. τιμωρία, 261.

μακροθυμία: εὐσπλαγχνία, 195. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην ἵνα ἐν ἐμοὶ **πρῶτον ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν:** ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἐμὲ πρῶτον ὄλην τὴν εὐσπλαγχνίαν, 196.

μακρόθυμος: εὐσπλαγχνος, 195.

μακροθυμῶ: εὐσπλαγχνίζομαι, 195.

μανθάνω: ἐφαρμόζω, ἐκτελῶ, πράττω, ἀσκῶ, 217-218. **Καίπερ ὦν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν:** Ἐπειδὴ καὶ ἦτο Υἱός (ἄρα Θεός, καὶ συνεπῶς δὲν ὄφειλεν ὑπακοήν), ἤσκησε δι' ὅσων ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, 218.

μένω: ισχύω, 74-75, 81, 85-86, 150, 164, 224-225, 225-226, 233, 234. **ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα:** ὁ δοῦλος δὲν ισχύει εἰς τὴν οἰκίαν ποτέ, ὁ υἱὸς ισχύει πάντοτε, 81. **ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ Θεοῦ πρόθεσις μένη:** διὰ τὰ ἰσχύη ἢ ἐκ τῶν προτέρων ἀποφασίς τοῦ Θεοῦ δι' ἐκλογὴν, 150. **νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη:** διὰ τὴν παροῦσαν δὲ ζωὴν ισχύουν ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀγάπη, 164. **ἀναγεγεννημένοι... διὰ λόγου ζῶντος Θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα:** ἔχετε ἀναγεννηθῆ... με λόγον Θεοῦ ἀθάνατον καὶ αἰωνίως ισχύοντα, 224-225. **τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα:** ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ισχύει αἰωνίως, 225-226.

μεταστρέφω: διαστρέφω, 176.

μιμνήσκομαι: σκέπτομαι, 92.

νεότης: ἡ παιδικὴ ἡλικία, 35, 44, 59. **πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου:** ὅλα αὐτὰ ἐφύλαξα ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, 35, 44, 59.

ὁδὸς δικαιοσύνης: ὁδὸς εὐσεβείας, ἀγιωσύνης, 228.

οἶδα: ἔχω τὴν συνείδησιν, 120. **κακεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει:** ναί, ἐκεῖνος ἔχει τὴν συνείδησιν, ὅτι λέγει τὴν ἀλήθειαν, 120. **συνειδητοποιῶ,** 124.

οἶκος: ἔθνος, 36, 52.

ὁμολογία: πίστις. **ὠμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν:** ὠμολόγησες τὴν καλὴν Πίστιν (τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν), 197. **τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν:** τοῦ κηρύξαντος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν Πίστιν, 198.

ὁμολογῶ. στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Ἐπειδὴ τὸ ὁμολογεῖται εἶνε ἀπρόσωπον ἢ, ἄλλως, τριτοπρόσωπον, μεταφράζομεν: μετὰ τὸ στόμα δὲ γίνεται ὁμολογία πρὸς σωτηρίαν, 151.

δνομα: δόξα, 206. **κεκληρονόμηκεν δνομα:** ἐκληρονόμησε δόξαν, 210.

ὀργίζομαι: ταράσσομαι, 255.

ὀρῶ: προσέχω, ἐνδιαφέρομαι, προνοῶ, φροντίζω, 108-110. **ἐξετάζω,** 129-130. **φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου:** φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἐδῶ καὶ ἐξέτασον τὰς χεῖράς μου, 129-130.

δτι: ἵνα, διὰ νά, νά, ἦ ὥστε νά, 25-29. **Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, δτι βλέποντες οὐ βλέπουσι καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσι:** Διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς ὁμιλῶ μὲ παραβολάς, διὰ νά βλέπουν ἀλλὰ νά μὴ βλέπουν, καὶ διὰ νά ἀκούουν ἀλλὰ νά μὴ ἀκούουν, μήτε νά ἐννοοῦν, 22-23. **Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, δτι ταῦτα ποιεῖς;** Τί θαῦμα δύνασαι νά δεῖξης εἰς ἡμᾶς ὡς ἀπόδειξιν ἐξουσίας διὰ νά πράττης αὐτά; 67-68. **Οὐχ οἶον δὲ δτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ;** Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νά ἔχη διαψευσθῆ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, 149. διὰ τοῦτο, 74, 75.

οὔν: ἀλλά, 40, 82.

οὔτω: ἐπίσης, 17.

πάλιν: τώρα, 114, 173, 174. **παρὰ ταῦτα, ἐν τούτοις,** 231.

παρακαλοῦμαι: ἔχω ἀπόλασιν, 15, 56. **Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, δτι αὐτοὶ παρακληθήσονται:** Εὐτυχεῖς οἱ δοκιμαζόμενοι καὶ θλιβόμενοι, διότι αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἀπόλασιν, 15.

παράκλησις: σωτηρία, 192-193.

παραπλησίως: ὁμοίως. Ὁ Χριστὸς ὁμοίως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μετέσχε σαρκὸς ἀνθρωπίνης, ὄχι ἄλλης, καὶ αἵματος ἀνθρωπίνου, ὄχι ἄλλου, 211.

παρατίθημι καὶ παρατίθεμαι: λέγω, διδάσκω, 201. **Καὶ ἢ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι:** Καὶ ὅσα ἤκουσες ἀπὸ ἐμὲ βεβαιωμένα ὑπὸ πολλῶν μαρτύρων, αὐτὰ νά διδάξης εἰς πιστοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶνε ἱκανοὶ νά διδάξουν καὶ ἄλλους, 200-201.

πειράζομαι: ὑποκύπτω εἰς πειρασμόν. **Μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς:** Μήπως καὶ σὺ ὑποκύψης εἰς πειρασμόν, 16, 179-180.

πειράζω: κλονίζω μὲ πειρασμόν, 16. **μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων:** μήπως ὁ πειράζων (ὁ Διάβολος) σᾶς ἐκλόνησε μὲ πειρασμόν (εἰς τὴν πίστιν), 16. ἐρευνῶ, ἐξετάζω, 246-247.

πειρασμός: ὁ ἐκ τοῦ Πονηροῦ προερχόμενος ἀμαρτωλὸς πειρασμός. **Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν:** Καὶ μὴ ἐπιτρέψης νά ὑποκύψωμεν εἰς πειρασμόν, 15-16, 51. **ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν:** διὰ νά μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν, 39, 46, 63. **μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν:** διὰ νά μὴ ὑποκύψητε εἰς πειρασμόν, 63. ἐρευνα, ἐξέτασις. **Κἀγὼ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης:** Καὶ ἐγὼ θὰ σὲ φυλάξω ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς ἐξετάσεως, ἢ ὁποῖα μέλλει νά ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκουμένην ὅλην (κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν), 246-247.

πενθῶ: δοκιμάζομαι καὶ θλίβομαι. **Μακάριοι οἱ πενθοῦντες,** ὅτι αὐτοὶ **παρακληθήσονται:** Εὐτυχεῖς οἱ δοκιμαζόμενοι καὶ θλιβόμενοι, διότι αὐτοὶ θὰ ἔχουν ἀπόλαυσιν, 13-15.

πιστεύω: καρδιά γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην. Ἐπειδὴ τὸ γὰρ σημαίνει **ναὶ** καὶ τὸ **πιστεύεται** εἶνε ἀπρόσωπον ἢ, ἄλλως, τριτοπρόσωπον, μεταφράζομεν: **ναί,** μὲ τὴν καρδίαν βιώνεται **πίστις** πρὸς δικαίωσιν, 151.

πίστις: τὸ πιστεύειν καὶ τὸ πιστευόμενον. Τὸ πιστευόμενον εἶνε ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ Χριστιανικὴ Πίστις, 143-144. **Δικαιοσύνη... ἐκ πίστεως εἰς πίστιν,** τουτέστι, Δικαίωσις... ἀπὸ πίστιν εἰς τὴν Πίστιν (εἰς τὸν Χριστιανισμόν), 143-144. **οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου:** δὲν ἠρνήθης τὴν Πίστιν μου (τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκείαν), 245. **οἱ τηροῦντες... τὴν πίστιν Ἰησοῦ:** οἱ φυλάσσοντες τὴν Πίστιν τοῦ Ἰησοῦ (τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν), 258-259.

πλεονεξία: ὑπέρβασις ἐν τῷ σεξουαλικῷ πράγματι, σεξουαλικὴ ἀνωμαλία, 186.

πληροφορία: βεβαιότης. ἐν **πληροφορίᾳ πίστεως:** μὲ βεβαιότητα πίστεως, 220.

πνεῦμα: δύναμις καὶ ἐξουσία, 127. **Λάβετε πνεῦμα ἅγιον:** Λάβετε ἁγίαν ἐξουσίαν (πνευματικὴν ἐξουσίαν), 128. **Τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος:** Τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης, τὸ ἔνδοξον Πνεῦμα, 221, 222.

πρωτότοκος. Ὁ Χριστὸς εἶνε **«πρωτότοκος πάσης κτίσεως»**, διότι ἐγεννήθη πρὸ παντὸς κτίσματος, προαιωνίως. Εἶνε **«πρωτότοκος υἱός»** τῆς Παρθένου Μαρίας, διότι ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς μὲ πρῶτην γέννησιν (χωρὶς βεβαίως νὰ ἀκολουθῆ ἄλλη γέννησις), καὶ διότι τὸ **«πρωτότοκος»**, σημαίνει καὶ «ἐκλεκτός». Εἶνε **«πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς»**, διότι ὡς ἄνθρωπος εἶνε ὁ πρῶτος ἀδελφὸς ἡμῶν εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶνε **«πρωτότοκος (ἐκ) τῶν νεκρῶν»**, διότι πρῶτος ἀνέστη μὲ ἔνδοξον ἀνάστασιν καὶ δὲν ἐπανερχεται εἰς τὸν θάνατον. Καὶ εἶνε **«ὁ πρωτότοκος»**, ἄνευ προσδιορισμοῦ τινος, ἀπολύτως, ὡς ὁ ἐκλεκτὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπάρχη δευτερότοκος, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε μονογενής, 209-210.

ραντίζομαι: καθαρίζομαι. Ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως **πονηρᾶς:** Καθαρισμένοι εἰς τὰς ψυχὰς ἀπὸ συνείδησιν **πονηρᾶν,** 219, 220.

στέφανος καυχήσεως: στέφανος δόξης, 190. Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως;: Διότι τί εἶνε δόξα ἡμῶν ἢ χαρὰ ἢ στέφανος δόξης;, 190.

στρέφομαι: ἀτενίζω, προσβλέπω ἀτενῶς, προσηλώνω τὸ βλέμμα, βλέπω προσεκτικῶς, δημωδῶς «κοιτάζω καλὰ-καλὰ». Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ!· Αὐτὸς δὲ προσέβλεψεν ἀτενῶς (δημωδῶς «κοίταξε καλὰ-καλὰ») καὶ εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον· Φύγε ἀπὸ ἐμπρὸς μου, ἀντιρρησία!, 32-33. **Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί!:** Προσβλέψασα ἐκείνη προσεκτικῶς (δημωδῶς «ἀφοῦ κοίταξε καλὰ-καλὰ»), λέγει εἰς αὐτόν: Διδάσκαλέ μου! 125-126.

σφραγίζω: ὀρίζω, 77.

συγκρίνω: παραβάλλω, ἐξομοιώνω, 172.

συνεγείρω: συνανυψῶ, 181. **συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ:** λόγῳ τῆς ἐνώσεως ἡμῶν μετὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν (ὁ Θεὸς) ἀνύψωσε καὶ ἡμᾶς καὶ ἐκάθισε καὶ ἡμᾶς εἰς τὰ ἐπουράνια, 182-183.

τελειοῦμαι: δικαιώνομαι. ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι: νὰ μὴ δικαιωθοῦν χωρὶς ἡμᾶς, 254.

τηρῶ: δέχομαι, ἀποδέχομαι, παραδέχομαι, 107, 116-117.

τολμῶ: θεωρῶ ὀρθόν, δημωδῶς «θεωρῶ σωστό», 131, 163-164, 172.

ὔδωρ καθαρὸν. Τὸ ἡγιασμένον ὔδωρ τοῦ βαπτίσματος, 219, 220. Πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ τὸ ὔδωρ δὲν εἶνε καθαρὸν, ἀφοῦ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ἢ κτίσις ἐμολύνθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μολύνεται, 220.

υἱός. Ὁ Χριστὸς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς ἄνθρωπος. **Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε:** Ἰδικός μου Υἱὸς εἶσαι σύ (δὲν εἶσαι υἱὸς ἀνδρός), ἐγὼ σήμερον (ἐν χρόνῳ) σὲ ἐγέννησα (σὲ ἔφερα εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον), 214, 216.

ὑπακοή: πίστις, 146-148, 161. **δοῦλοὶ ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἦτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην:** γίνεσθε δοῦλοι αὐτοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ὑπακούετε, ἢ δηλαδὴ τῆς ἁμαρτίας με ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον ἢ τῆς πίστεως με ἀποτέλεσμα τὴν δικαίωσιν (τὴν σωτηρίαν), 148. **ἢ γὰρ ὑμῶν ὑπακοή εἰς πάντας ἀφίκετο:** ἢ φήμη διὰ τὴν πίστιν σας ἔφθασε βεβαίως εἰς ὄλους, 161.

ὑπακούω: πιστεύω, 147-148, 153-154, 191. Ἄλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ: Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσαν ὅλοι εἰς τὸ εὐαγγέλιον, 154. **ὑπηκούσατε ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδασχῆς:** ἐπιστεύσατε ὀλοψύχως εἰς τὸν κανόνα τῆς (χριστιανικῆς) διδασκαλίας, εἰς τὸν ὅποιον καὶ ὑπετάχθητε, 147-148.

φῶς: ἥλιος. Ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα: Ὁ λαὸς ὁ καθηλωμένος εἰς τὸ σκότος εἶδεν ἥλιον μέγαν. Καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς: Naί, εἰς τοὺς καθηλωμένους εἰς τὴν χώραν μὲ τὸ βαθὺ σκότος, εἰς αὐτοὺς ἀνέτειλεν ἥλιος, 11-13.

φωσφόρος: ἥλιος, 12.

χάρις: τιμή, δόξα, 71, 212, 213, 221. Ὁ θρόνος τῆς χάριτος: Ὁ θρόνος τῆς δόξης, ὁ ἐνδοξος θρόνος, 213. εὐσπλαγχνία, 145, 168-169, 176-177, 182, 194-195. δικαιούμενοι δωρεὰν τῆ αὐτοῦ χάριτι: δικαιούμενοι (ἢ, σφζόμενοι) δωρεὰν λόγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας του, 145-146. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι: ναι, ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν ἔχετε σωθῆ, 183. καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί: καὶ καλέσας λόγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας του, διὰ ν' ἀποκαλύψῃ εἰς ἐμὲ τὸν Υἱὸν του, 176-177. Τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος: Τὸ Πνεῦμα τῆς δόξης, τὸ ἐνδοξον Πνεῦμα, 221, 222. ἀνταπόδοσις, ἀνταμοιβή, μισθός, 223. Ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ: Ἐλπίσατε εἰς τὸν μισθόν, ὁ ὁποῖος φέρεται εἰς σᾶς κατὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, 223, 224.

ὡσαύτως: ἐπίσης, 17.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Κεφ.	Στίχ.	Σελίς	Κεφ.	Στίχ.	Σελίς
	Γένεσις				
1	16	11	6	31	190
2	7	127	17	6	201
8	21	35	19	15	201
9	27	203	28	15	106
15	3	56	30	12-14	152
20	7	83	32	43	209
22	8	108		Ἰησοῦς Ναυῆ	
22	18	156	2	11	127
48	15	35	4	12	105
	Ἔξοδος		8	8	105
3	11	25	32	20-24	105
4	22	209		Ρουθ	
23	22	105	2	8	27
25	40	108	2	9	27
29	21	219	2	15	27
31	13	109	2	21	27
34	32	105	2	22	26,28
	Λευϊτικόν		3	5-6	106
13	5-6	130		Α' Βασιλειῶν	
8	30	219	1	11	109
13	3	130	2	8	213
14	7	219	3	9	261
19	18	104	15	22	178
	Ἀριθμοὶ		21	5	172
9	14	123		Β' Βασιλειῶν	
10	34{35}	47	7	14	207
16	5	203	18	2	27
16	26	203	18	3	27
19	9	219,220		Γ' Βασιλειῶν	
19	13	219	14	6	243
19	17	220		Α' Παραλειπομένων	
19	18	219	17	13	207
19	20	219		Α' Ἑσδρας	
19	21	219	4	38	81
21	4ἔξ.	69		Τωβίτ	
24	17	12	12	1	108
26	9	109	12	17-18	71
26	14ἔξ	106			
35	30	200			
	Δευτερονόμιον				
15	3-4	25			

Κεφ.	Στίχ.	Σελίς
	Ίουδιθ	
8	23	71
12	8	73
	Έσθήρ	
6	3	71
8	12μ	127
	Α' Μακκαβαίων	
14	25	71
	Γ' Μακκαβαίων	
6	4	47
6	24	127
	Ψαλμοί	
	137,138,207,214	
2	7	47
2	9	203
8	4(3)	92
8	5	84
18	6	84
19	5	215
21(22)	23(22)	14
33	20	49
33(34)	19(18)	47
67(68)	2(1)	109
79(80)	15(14)	93
81(82)	3	84
83	3	84
84	2	261
85	7	47
88(89)	11(10)	203
88(89)	12(11)	209
88	28	47
91(92)	10(9)	47
91(92)	8(7)	251
95	13	209
96	7	203
101(102)	26(25)	217
105(106)	35	207
109	3	215
109(110)	4	53
111	9	248
113(115)	11(3)	36
117(118)	26	217
118(119)	71	217
118(119)	73	251
118	75	251,252
118	86	47
122(123)	4	

Κεφ.	Στίχ.	Σελίς
134(135)	6	248
135	7-9	11
142	7	127
	Ίώθ	
5	1	109
15	15	220
15	34	203
25	5	220
33	17	72
38	15	47
	Παροιμίες Σολομώντος	
1	9	213
4	9	213
8	35	72
13	19	28
15	32	116
16	3	29
17	4	154
21	15	29
29	12	154
29	13	227
29	33	49
	Έκκλησιαστής	
7	8	49
	Σοφία Σολομώντος	
4	19	72
9	10	213
10	5	203
13	8	231
14	6	47
15	12	14
16	7	125
16	28	11
	Σοφία Σειράχ	
1	11	190
4	15	154
4	21	71
6	7	247
6	31	190
7	23	35
15	6	190
27	8-9	76
47	11	213

Κεφ.	Στίχ.	Σελίς
	Ἀμώς	
1	4	203
1	7	203
1	10	203
1	12	203
1	14	203
2	2	203
2	5	203
8	9	11
	Ἰωήλ	
3	5	152
	Ζαχαρίας	
3	2	120,250
6	14	71
11	5	89,162,232,255
	Μαλαχίας	
1	11	220
2	2	250
4	2	12
	Ἡσαΐας	
1	17	93
1	23	93
6	9-10	24
7	7	81
9	2	11
11	5	53
22	23	213
24	16	193
25	2	202,203
26	9	217
28	4	194
28	5	193
28	18	152
29	20	47
32	8	81
40	6-8	225
40	8	81
44	28	203
47	13	130
49	6	156
49	8	84,111,227
50	8	28
51	13	203
52	11	203
53	12	62

Κεφ.	Στίχ.	Σελίς
55	3	138
55	10	170
57	15	48
61	2	84
64	5	53,89,162,232,255
64	9(8)	109
66	2	109
	Ἰερεμίας	
6	5	202,203
10	2	217
14	21	213
17	1	189
17	7	189
17	12	213
28(51)	20-23	47
	Θρήνοι Ἰερεμίου	
2	17	106
4	16	109
	Ἰεζεκιήλ	
30	4	202
36	25	219,220
	Δανιήλ	
1	9	71
3	87	49
4	5	128
6	13	81
6	15	128
9	14	54
10	17	127
11	16	72
11	41	72
11	45	72
	Δανιήλ (Προσευχὴ Ἀζαρίου)	
3	3-4	252
	Ματθαῖος	
1	18	100,152
1	25	209
2	13	88
3	2	18
4	16	11,12
4	17	18
5	4	13,56
5	8	235

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
5 28	167
5 44	157,252
6 2	56
6 5	56
6 13	15,39,46,51,63
6 14	158,169
6 16	56
7 6	24
7 16-17	17,50
7 23	203
8 7	45
10 5	70
10 6	36
10 7	18
10 25-26	40
10 26	82
11 12	18
11 29	49
12 30	185
12 46-47	19
13 13	20,22,30,67,149
13 17	83
13 24	201
13 31	201
14 35	243
15 24	36
15 27	41,60,171
16 2-3	30,31
16 18	204
16 21	31
16 22-23	32,33
16 23	126
16 24	90,91
16 28	16
17 6	33,54,89
17 7	34
17 6	33,183,255
17 10	34,44
17 12	38,43
17 22	38,43
18 16	201
19 20	35,44,59
19 28	213
20 28	199
21 23	68
21 32	228
22 30	60
22 39	104
23 38-39	36,52,103

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
24 6	31,34,37,40,45,51,57,60, 61,62,64,65,68,69,87,96, 124,136,139,140,142,165, 166,167,242,257,260,261
24 25	106
24 40	52
24 41	52
25 9B	56
25 31	213
25 31-46	168
26 11	26
26 41	16,39,46,63
26 52	257
26 53	40
26 54	40,82
26 63-64	197,198
27 11	197
27 19	243
27 26	117
27 60	121
28 6	41
28 7	106
28 18	110
28 19	41,156
28 20	41,110,114
Μῦρκος	
4 11-12	20,22
8 31	31,34,38,40,43,45,51,57, 60,62,64,65,68,69,87,96, 124,136,139,140,142,165, 166,167,242,257,260,261
8 32-33	33
8 34	91
9 11	43
10 20	35,44
12 25	60
12 31	104
13 7	45
13 10	45
13 23	106
13 37	199
14 38	16,46
16 61-62	198
15 2	197
15 15	117,118
15 46	121
16 7	134
16 10	14

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
16 12	126
16 15	156
16 20	110
Λουκάς	
1 17	127
1 18	80
1 31	208
1 33	165
1 34	208
1 35	208
1 46-50	84
1 51	46,49
1 69	36
1 76	12
1 78-79	12
2 4	36
2 7	209
2 11	207,215
2 19	48
2 26	83
2 25	193
2 35	48
2 51	48
4 43	225
6 21	12
6 24	56
6 25	12,14
6 27-28	252
6 32-34	223
6 35	252
6 43-44	17,50
7 29-30	13
8 10	20,22
8 13	116
9 22	51
9 23	91
9 44	38,43
10 24	83
10 38	90
11 4	51
12 58	50,154
13 35	36,52,108
13 27	203
14 25-27	91
15 16	52,55,218
16 16	18,226
16 20-21	55
16 21	54,218

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
16 19	14
16 25	15,55
17 9-10	223
17 22	57,84
17 24	57
17 25	57
17 26	84
18 1-8	253
18 6-7	195
18 11	57
18 21	35,59
19 4	70
19 2	242
19 5	59
19 26	53
20 35-36	60
21 9	61
22 37	62
22 40	63
22 46	16,63
22 61	33
22 70	198
23 3	197
23 25	117,118
23 34	25,252
23 42	16
23 53	121
24 6	41
24 6-7	64,65
24 9-10κ.α	134
24 26	65
24 30-31	131
24 34	134
24 36	19
24 44	65
24 46-47	65
Ἰωάννης	
1 11	244
1 14	210
1 16	169,212
1 16-17	145,176,182,212
1 18	210,235
1 19	66,242
1 25	242
1 29	95
2 11	16
2 18	30,67,149
3 14	38

Κεφ. Στίχ.	Σελίς	Κεφ. Στίχ.	Σελίς
3 14-16	68	10 36-38	86
3 15	88	10 37-38	80
3 16	88,210	11 44	123
3 18	210	11 45	90
3 36	159	12 16	91
4 3-4	69	12 31-32	93
4 14	76	12 33	96
4 32	72	12 34	38,96
4 34	72	12 44-45	97
4 36	77	12 49-50	98,99
5 10-11	67	13 10-11	100
5 11	66	13 14	101
5 30	71,73,248	13 23	119
5 31	74	13 33	133
5 34	74	14 3	96
5 41	74	14 9-12	98
5 43	93	14 17	97,110
5 38	74,233	14 18-20	101
6 27	76	14 23	110
6 38	71	14 30	94
6 45	239	14 31	118
6 53-58	78	15 15	99
6 55	72	15 17	41,99,104,106
6 61-62	40	15 20	107,117
6 62	82	15 21	100
6 69	80	15 22	86
7 17	79,175,204	15 24	86
7 18	73	16 11	94
7 19	75	16 14	92
7 28	251	16 22	107,111
7 33	102	16 24	100
7 35	30,149	16 26-27	111
8 26	99	16 28	113,173,174
8 28	93,99	17 1	73
8 35	74,80,85,150,164,224, 225,233,234	17 3	251
8 42	82	17 5	73,115
8 46	28	17 6	107,116
8 47	116	17 24	115
8 54	73,74	18 18	20
8 56	83,84,227	18 33	197
9 17-18	40	18 36	197
9 18	82	18 37	198
9 37	119	18 40	231
9 41	85,87	19 7	198
10 16	87	19 16	117
10 25	86	19 26	119
10 27-28	88	19 34-35	119
10 28	255	20 2	119,134
		20 9	38,124

Κεφ. Στίχ.	Σελις
20 5	120
20 6-7	121,122
20 14-16	125,126
20 18	134
20 19	134
20 21	134
20 22-23	127
20 25	97,129
20 26	134
20 27	129,130
21 1-2	134
21 7	119
21 12	131,163,172
21 15-17	132
21 20	119
21 23	119
21 24	119

Πράξεις τῶν Ἀποστόλων

1 8	70
1 25	133
2 23	163
2 36	36
3 16	250
3 17	25
3 21	136
3 22	138
5 42	226
6 7	144,178,244,258
7 2	221
7 14	243
7 37	138
7 42	36
7 59-60	252
8 4	226
8 14	116
10 34	156
11 1	116
13 15	243
13 23	139
13 32-33	137,138,215
13 34	138,139
13 34-35	215
13 35	139
13 37	139
13 45	212
14 22	14
16 15	36
17 3	201

Κεφ. Στίχ.	Σελις
17 11	116
17 31	77
19 21	139,141
20 19	49
20 21	258
20 35	53
21 22	38,140
23 11	140,141
23 20-21	40
23 21	82
24 15	189
24 24	258
26 18	244
27 24	38,142
27 26	38,142
28 16	58
28 26-27	24

Ρωμαίους

1 5	144,147,178
1 8	147,148,161
1 9	154
1 16	155
1 17	143
1 18	154,158
1 21	226
2 18	31
3 23-24	93,95,144,145,176
3 24	169,182,194
3 29	156
4 11	167
5 6	181
5 7	181
5 8	181
5 10	181
5 18	93,95
6 4	16
6 16-18	146,161
7 12	198
7 35	67
8 29	209
8 30	145
8 34	112
9 5	157
9 6	30,67,149
9 6-7	159
9 10	151
9 11	81
9 11-12	150

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
9 28-29	237,261
10 2	156
10 11-13	152
10 13-14	40
10 16	147,153,154,191
11 5	159
11 7	159
11 20	49
11 25-26	159
11 25-27	37
11 28	155,157,158
11 29-31	158
12 2	31
12 3	49
12 8	53
12 16	49
12 19	222,252
12 21	253
14 25	178
15 18	147
15 24	140
15 28	140
15 32	185
16 19	148,161
16 26	178
Α' Κορινθίους	
1 16	36
1 23α	56
2 8	87,221
3 9	203
3 16-17	161
4 3-4	175
4 21	185
5 9-11	59
6 1	131,163,172
6 10	59
9 10	82
9 21	163
10 4	72
10 9	59,88
10 16	147
11 25	17
12 28	135
13 4	195
13 13	81,164
15 5	134
15 11	201
15 19	189

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
15 24	165
15 25	165
15 27	165
15 28	165
15 34	223
15 39	211
15 41	152
15 42-44	236
15 47-49	236
15 49	186
15 51-53	236
15 52	166
15 53	166
16 19	147
Β' Κορινθίους	
1 12	169
3 18	235
4 11	82
5 1	186
5 10	167
5 12	50,154
5 14	93,95
5 15	93
6 2	111
6 6	128,195
6 10	108
8 6	168
8 7	168
8 9	145,168,176,182
9 1	169
9 9	53
9 9-10	169
10 10	171
10 11	171
10 12	131,163,171,172
11 1	172,173
11 16	114,173,174
11 18	172
11 21	172
11 22	172
12 19	114,174
13 1	201
13 5	247
15 41	50
15 43	50
15 44	50

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
Γαλάτας	
1 4	72
1 6	145,169,176
1 7	79,175,204
1 11	226
1 12	201
1 15	145,169
1 15-16	176
1 23	144,147,178,244,258
1 24	177
3 2	148,177,178,179,188
3 5	148,178,188
3 23	144,147,178,197,244
3 25	147,178,197,244
4 19	133
5 24	187
5 22	195
6 1	16,179,182
Ἐφεσίους	
1 15-16	182
1 17	221
2 4-8	167,176,180
2 5	145,169
2 7	145,169
2 8	145,169
2 11-13	160
2 14	183
2 22	162
3 20	211
4 2	49
4 11-13	66
5 13	235
5 24	186
6 12	94
Φιλιπησίους	
1 10	31
2 3	49
2 8	218
2 9	206
2 9-11	206
3 19-20	41,60
3 21	166,236,237
4 1	190
Κολασσαεῖς	
1 15	209
1 18	185,210

Κεφ. Στίχ.	Σελίς
1 21	49
1 21-22	184
1 24	108,185
1 27	189
2 15	94,156
2 16	156
3 4	185,186,187,237
Α΄ Θεσσαλονικεῖς	
1 6	116
1 8	147,161
1 9	251
2 13	116,178,187
2 19	194
2 19-20	189,194
3 5	16
3 11	192
4 9	239
4 17	168
Β΄ Θεσσαλονικεῖς	
1 8	147,155,191
2 13-14	192,193
2 16	145,169,176,182,193
2 16-17	189,192,194
Α΄ Τιμόθεον	
1 1	189
1 10	197
1 15	116
1 16	182,195
2 4	156
3 15	36,203
3 16	228
4 1	144,147,258
4 6	197,244
4 9	116
4 10	95,189
4 16	197
6 3	197
6 12	244
6 12-14	42,98,196,197,228, 229,230,239,240
6 14	42
6 16	235
6 17	49
6 20	197,198
6 20-21	42

Κεφ. Στίχ.	Σελις
Β' Τιμόθεον	
1 9	194
1 14	42,197,198
2 2	200
2 10	145,194
2 18	202
2 19	201,204
2 20	203
3 10	195
3 12	79,175,204
4 3	197
4 7	258
Τίτον	
1 9	197
2 1	197
2 7-8	198
2 10	197
2 11	95
3 5	182
Έβραίους	
1 4	208
1 4-6	137,205,206,215
2 4	72
2 6	92
2 9	145,169,176,182
2 10	218
2 11	123
2 12-13	138
2 14	94,210
2 17	208,215
3 1	197
3 2	36
3 5	36
3 7	207
3 13	207
4 7-8	84
4 7	207,227
4 14	197
4 15-16	212,213
4 16	222
5 5	208
5 5-6	214,215
5 8	216
7 14	12
7 25	112
9 11	208,215
10 9	197

Κεφ. Στίχ.	Σελις
10 10	197
10 22-23	219
10 23	197
10 28	201
10 29-30	213,221,221
10 30	252
11 4	177
11 358	73
11 39-40	253
12 23	209
13 8	207
Ίακώβου	
1 13	16
1 17	11
1 21	116
2 1	147,197,221,245,259
3 12	17
4 1	187
4 1-3	34,89,162,232,262
4 2	54,162,183,232
4 9	14
Α' Πέτρου	
1 8	111
1 13	223
1 21	189
1 23	224,225,233
1 24-25	225
1 25	81,233
2 12	226,227
2 18-20	212,221
4 14	221
4 17	36
5 1-4	135
Β' Πέτρου	
1 19	12
2 2	228
2 10	222
2 21	228,239,240
2 21	198
3 1-2	199,229,239,240
3 2	229
3 8	227
Α' Ίωάννου	
1 1-3	201
2 1	133

Κεφ. Στίχ.	Σελις	Κεφ. Στίχ.	Σελις
2 2	95	11 17-18	255,256
2 7-8	199,230,239,240,241	12 15-16	256
2 12	133	13 10	257,261
2 14	232	14 12	245,258
2 17	233	15 3	251
2 25	103	16 7	251
2 28	133	17 10	38,260,261
3 2	93,96,234,237,261	18 11	14
3 7	133	18 15	14
3 9	120,250	18 19	14
3 18	133	19 2	251,252,260
3 22	238	19 9	262
3 23	199,238,240	19 10	72
3 24	238	20 3	261
4 4	133	22 6	243,261,262
4 9	210	22 16	243,262
4 12	235	22 12	224
5 6	237,261	22 16	12
5 11-12	103		
5 20	251		
5 21	133		
	Β' Ἰωάννου		
4-7	239		
	Ἰούδα		
3	178,197,229,244		
8	222		
20	144,178,197,244		
24	186		
	Ἀποκάλυψις		
1 1	38,242,248,261,262		
1 4	258		
1 5	210		
1 7	236		
1 19	38		
2 2	247		
2 13	244,259		
3 7	251		
3 10	245		
4 1	38,247,261		
4 11	74,248,249		
5 13	249		
6 9-10	251,253,254		
6 11	253,254		
11 5	13,54,80,175,204,250,261		
11 56	120		
11 8	73		

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Πρόλογος.....	8
Ματθ. 4:16 «Φῶς μέγα», «Καί», «Φῶς ἀνέτειλε»	11
Ματθ. 5:4 «Οἱ πενθοῦντες... παρακληθήσονται»	13
Ματθ. 6:13 «Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν»	15
Ματθ. 7:16-17 «Οὕτω».....	17
Ματθ. 11:12 «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται»	18
Ματθ. 12:46-47 «Εἰστήκεισαν», «Ἐστήκασιν»	19
Ματθ. 13:13 «Ὅτι»	20
Ματθ. 16:2-3 «Διακρίνειν»	30
Ματθ. 16:21 «Δεῖ».....	31
Ματθ. 16:22-23 «Στραφεῖς»	32
Ματθ. 17:6 «Καί».....	33
Ματθ. 17:10 «Δεῖ».....	34
Ματθ. 19:20 «Δεῖ».....	35
Ματθ. 23:38-39 «Ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος»	36
Ματθ. 24:6 «Δεῖ»	37
Ματθ. 26:41 «Ἴνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν»	39
Ματθ. 26:54 «Οὖν», «Δεῖ».....	40
Ματθ. 28:6 «Γάρ».....	41
Ματθ. 28:20 «Ἐντέλλεσθαι»	41
Μάρκ. 8:31 «Δεῖ»	43
Μάρκ. 9:11 «Ὅτι», «Δεῖ»	43
Μάρκ. 10:20 «Ἐκ νεότητός μου»	44
Μάρκ. 13:7 «Δεῖ»	45
Μάρκ. 13:10 «Δεῖ».....	45
Μάρκ. 14:38 «Ἴνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν»	46
Λουκ. 1:51 «Διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν»	46
Λουκ. 6:43-44 «Γάρ»	50
Λουκ. 9:22 «Δεῖ».....	51
Λουκ. 11:4 «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν»	51
Λουκ. 13:35 «Ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος».....	52
Λουκ. 15:16 «Ἐπεθύμει... καὶ οὐδεις ἐδίδου αὐτῷ»	52
Λουκ. 16:20-21 «Ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψυχίων».....	55
Λουκ. 16:25 «Νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι»	55
Λουκ. 17:25 «Δεῖ»	57
Λουκ. 18:11 «Σταθεῖς πρὸς ἑαυτόν»	57
Λουκ. 18:21 «Ἐκ νεότητός μου»	59
Λουκ. 19:5 «Δεῖ».....	59
Λουκ. 20:35-36 «Ἰσάγγελοι γάρ εἰσι»	60
Λουκ. 21:9 «Δεῖ».....	61
Λουκ. 22:37 «Δεῖ»	62
Λουκ. 22:40 «Μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν».....	63
Λουκ. 22:46 «Ἴνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».....	63
Λουκ. 24:6-7 «Δεῖ»	64
Λουκ. 24:44 «Δεῖ»	65
Ἰωάν. 1:19 «Καί».....	66

Ἰωάν. 2:18 «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;»	67
Ἰωάν. 3:14-16 «Δεῖ», «Ἵνα μὴ ἀπόληται», «Γάρ»	68
Ἰωάν. 4:3-4 «Ἔδεν»	69
Ἰωάν. 5:30 «Οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν...»	71
Ἰωάν. 5:38 «Μένειν»	74
Ἰωάν. 6:27 «Τοῦτον γὰρ ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός»	76
Ἰωάν. 6:53-58 «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον»	78
Ἰωάν. 7:17 «Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν»	79
Ἰωάν. 8:35 «Μένειν»	80
Ἰωάν. 8:42 «Οὐν», «Γάρ»	82
Ἰωάν. 8:56 «Ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν»	83
Ἰωάν. 9:41 «Μένειν»	85
Ἰωάν. 10:16 «Δεῖ»	87
Ἰωάν. 10:27-28 «Ἀκούειν», «Ἀπόλλυσθαι», «Καί»	88
Ἰωάν. 11:45 «Οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν»	90
Ἰωάν. 12:16 «Μιμνήσκεσθαι»	91
Ἰωάν. 12:31-32 «Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου», «Ἐάν ὑψωθῶ...πάντας ἐλκύσω»	93
Ἰωάν. 12:34 «Δεῖ»	96
Ἰωάν. 12:44-45 «Θεωρεῖν»	97
Ἰωάν. 12:49-50 «Ἐντολὴν ἔδωκε»	98
Ἰωάν. 13:10-11 «Ἄλλά», «Γάρ»	100
Ἰωάν. 13:14 «Καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε»	101
Ἰωάν. 14:18-20 «Ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς», «Ἵμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με»	101
Ἰωάν. 15:17 «Ἐντέλλομαι»	104
Ἰωάν. 15:20 «Εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν»	107
Ἰωάν. 16:22 «Πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία»	107
Ἰωάν. 16:26-27 «Καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα περὶ ὑμῶν»	111
Ἰωάν. 16:28 «Πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον»	113
Ἰωάν. 17:5 «Πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»	115
Ἰωάν. 17:6 «Καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι»	116
Ἰωάν. 19:16 «Παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς», «Παρέλαβον καὶ ἤγαγον»	117
Ἰωάν. 19:34-35 «Κάκεινος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει»	119
Ἰωάν. 20:5 «Βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια»	120
Ἰωάν. 20:6-7 «Τὸ σουδάριον...χωρὶς, ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον»	122
Ἰωάν. 20:9 «Γάρ», «Ἵδειςαν», «Δεῖ»	124
Ἰωάν. 20:14-16 «Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί!»	125
Ἰωάν. 20:22-23 «Λάβετε πνεῦμα ἅγιον»	127
Ἰωάν. 20:27 «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε...»	129
Ἰωάν. 21:12 «Τολμᾶν»	131
Ἰωάν. 21:15-17 «Βόσκει τὰ ἀρνία μου», «Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου», «Βόσκει τὰ πρόβατά μου»	132
Πράξ. 3:21 «Δεῖ»	136

Πράξ. 13:32-33 «Ἀναστήσας Ἰησοῦν», «Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγεννηκά σε».....	137
Πράξ. 19:21 «Δεῖ».....	139
Πράξ. 21:22 «Δεῖ».....	140
Πράξ. 23:11 «Γάρ», «Δεῖ».....	141
Πράξ. 27:24 «Δεῖ».....	142
Πράξ. 27:26 «Δεῖ».....	142
Ῥωμ. 1:17 «Ἐκ πίστεως εἰς πίστιν».....	143
Ῥωμ. 3:23-24 «Δικαιοῦμενοι δωρεὰν τῆ αὐτοῦ χάριτι».....	144
Ῥωμ. 6:16-18 «Ὑπακοή», «Ὑπακούειν», «Δικαιοσύνη».....	146
Ῥωμ. 9:6 «Ὅτι».....	149
Ῥωμ. 9:11-12 «Μένειν».....	150
Ῥωμ. 10:9-10 «Γάρ», «Πιστεῦται...ὁμολογεῖται».....	151
Ῥωμ. 10:11-13 «Γάρ».....	152
Ῥωμ. 10:16 «Ὑπακούειν».....	153
Ῥωμ. 11:28 «Ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς... ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας».....	155
Ῥωμ. 11:29-31 «Γάρ», «Καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ...».....	158
Ῥωμ. 16:19 «Ἡ ὑπακοή».....	161
Α' Κορ. 3:16-17 «Ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν».....	161
Α' Κορ. 6:1 «Τολμᾶν».....	163
Α' Κορ. 13:13 «Μένειν».....	164
Α' Κορ. 15:25 «Δεῖ», «Γάρ».....	165
Α' Κορ. 15:53 «Δεῖ», «Γάρ».....	166
Β' Κορ. 5:10 «Δεῖ», «Διὰ τοῦ σώματος».....	167
Β' Κορ. 8:9 «Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου... ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε».....	168
Β' Κορ. 9:9-10 «Σπέρμα», «Σπόρος».....	169
Β' Κορ. 10:12 «Τολμᾶν».....	171
Β' Κορ. 11:16 «Πάλιν λέγω, μὴ τίς με δόξη ἄφρονα εἶναι»... Β' Κορ. 12:19 «Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα;».....	173
Γαλ. 1:7 «Θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον».....	174
Γαλ. 1:15-16 «Καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ».....	175
Γαλ. 3:2 «Ἐξ ἀκοῆς πίστεως».....	176
Γαλ. 3:5 «Ἐξ ἀκοῆς πίστεως».....	177
Γαλ. 6:1 «Μὴ καὶ σύ πειρασθῆς».....	178
Ἑφ. 2:4-8 «Ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς», «Συνήγειρε», «Χάρις».....	179
Ἑφ. 2:14 «Καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας».....	180
Κολ. 1:21-22 «Ἐχθροὶ τῆ διανοία ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς».....	183
Κολ. 3:5 «Τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς», «Πλεονεξία».....	184
Α' Θεσ. 2:13 «Παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ».....	186
Α' Θεσ. 2:19-20 «Ἐλπίς» καὶ «Στέφανος καυχῆσεως».....	187
Β' Θεσ. 1:8 «Ὑπακούειν».....	189
Β' Θεσ. 2:16-17 «Δοὺς παράκλησιν αἰώνιαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι».....	191
Α' Τιμ. 1:16 «Ἡ πᾶσα μακροθυμία».....	192
Α' Τιμ. 6:12-14 «Ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν», «Τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν», «Ἐντολή».....	195

Β' Τιμ. 2:2 «Διὰ πολλῶν μαρτύρων», «Παράθου»	200
Β' Τιμ. 2:19 «Ὁ...θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν»	201
Β' Τιμ. 3:12 «Οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν»	204
Ἐβρ. 1:4-6 «Κεκληρονόμηκεν ὄνομα», «Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε», «Ὁ πρωτότοκος»...205	205
Ἐβρ. 2:14 «Παραπλησίως»	210
Ἐβρ. 4:15-16 «Μετὰ παρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος»	212
Ἐβρ. 5:5-6 «Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε».....	214
Ἐβρ. 5:8 «Ἐμαθεν ἅφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»	216
Ἐβρ. 10:22-23 «Ἐρραντισμένοι...καὶ λελουμένοι...ῦδατι καθαρῷ»	219
Ἐβρ. 10:29-30 «Τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος», «Λέγει Κύριος»	221
Α' Πέτρ. 1:13 «Νήφοντες τελείως», «Ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν»	223
Α' Πέτρ. 1:23 «Μένειν»	224
Α' Πέτρ. 1:24-25 «Μένειν»	225
Α' Πέτρ. 2:12 «Ἐποπτεύσαντες...ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς».....	226
Β' Πέτρ. 2:21 «Ἡ ὁδὸς τῆς δικαιοσύνης», «Ἡ ἀγία ἐντολή»	228
Β' Πέτρ. 3:1-2 «Ἡ τῶν ἀποστόλων ἐντολὴ τοῦ Κυρίου»	229
Α' Ἰωάν. 2:7-8 «Ἐντολὴ παλαιά», «Ἐντολὴ καινὴ»	230
Α' Ἰωάν. 2:14 «Καί», «Μένειν»	232
Α' Ἰωάν. 2:17 «Μένειν»	233
Α' Ἰωάν. 3:2 «Ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἔστι».....	234
Α' Ἰωάν. 3:23 «Καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν»	238
Β' Ἰωάν. 4-7 «Ἀλήθεια», «Ἐντολή»	240
Ἀποκ. 1:1 «Δεῖ», «Καί», «Ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου».....	242
Ἀποκ. 2:13 «Ὀὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου»	244
Ἀποκ. 3:10 «Πειρασμός», «Πειράζειν»	245
Ἀποκ. 4:1 «Δεῖ».....	247
Ἀποκ. 4:11 «Διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν»	248
Ἀποκ. 5:13 «Καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα»	249
Ἀποκ. 6:9-10 «Ἔως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐκ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν;»	251
Ἀποκ. 11:17-18 «Τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου»	255
Ἀποκ. 12:15-16 «Ἐβόηθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς...».....	256
Ἀποκ. 13:10 «Δεῖ»	257
Ἀποκ. 14:12 «Οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ»	258
Ἀποκ. 17:10 «Δεῖ»	259
Ἀποκ. 19:2 «Ὅτι ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις αὐτοῦ»	260
Ἀποκ. 20:3 «Δεῖ»	261
Ἀποκ. 22:6 «Καί», «Δεῖ»	261
Ἐδρετήριον σημασιῶν λέξεων καὶ φράσεων	263
Ἐδρετήριον χωρίων τῆς Γραφῆς	272
Πίναξ περιεχομένων	283